

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

SESTOS: TARİHİ VE SİKKELERİ

ARİF YACI

2502130062

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. OĞUZ TEKİN**

İSTANBUL 2018

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

SESTOS: TARİHİ VE SİKKELERİ

ARİF YACI

2502130062

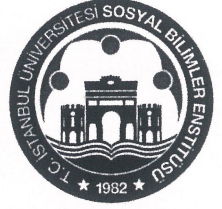
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BAP PROJE NO. 53632

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. OĞUZ TEKİN**

İSTANBUL 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ARİF YACI Numarası : 2502130062
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : TARİH / ESKİÇAĞ TARİHİ Danışmanı : PROF. DR. OĞUZ TEKİN
Tez Savunma Tarihi : 13.06.2018 Saati : 10:00
Tez Başlığı : " Sestos: Tarihi ve Sikkeleri "

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. OĞUZ TEKİN	Kabul	
2- PROF. DR. MUSTAFA HAMDİ SAYAR	Kabul	
3- PROF. DR. KEMALETTİN KÖROĞLU		
4- PROF. DR. TURHAN KAÇAR	Kabul	
5- DR. ÖGR. ÜYESİ ALİYE EROL ÖZDİZBAY	Kabul	

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. FERİT BAZ	Kabul	
2- DR. ÖGR. ÜYESİ GÜRKAN ERGİN		

ÖZ

SESTOS: TARİHİ VE SİKKELERİ ARİF YACI

Hellespontos, günümüzde olduğu gibi tarih boyunca Asya ve Avrupa kıtaları arasında önemli bir geçiş bölgesi olmuştur. Ayrıca bir deniz yolu olarak, Karadeniz ve Ege Denizi arasındaki geçişlerde Bosporos'la birlikte tek rota konumundadır. Sestos antik kenti, boğazdaki jeostratejik konumuyla bu iki yönlü geçişin kontrolü için yüzyıllar boyunca ana üs olarak kullanılmıştır. Büyük Kolonizasyon Dönemi'nin başlarında, önce Lesboslular tarafından yerleşilmiş, yaklaşık yüz yıl kadar sonra Thrakia Khersonesos'un tamamında olduğu gibi Atina kontrolü başlamıştır. Özellikle tahıl teminindeki rolünün etkisiyle zamanla Atina için hayati öneme sahip olmuştur. Bu nedenle Atina bu kenti kaybetmemek için, kaybettiğinde ise geri almak için tüm kaynaklarını seferber etmekten çekinmemiştir. Roma hakimiyetiyle birlikte eski önemini kaybetmeye başlamıştır.

Kentin Eskiçağ dünyası içindeki yerini anlamak, bölgenin tarihini daha iyi anlamamızı kolaylaştıracaktır. Ancak bu amaç doğrultusunda Sestos antik kentine dair yapılan çalışmaların sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Üstelik bunlar dar kapsamlı çalışmalardır. Kentin lokalizasyonunun yapıldığı Eceabat Akbaş Mevkii'nde günümüzde görünür bir kalıntı yoktur ve henüz bilimsel bir kazı yapılmamıştır. Bu kısıtlılıklar, kente dair bilinen, ancak daha önce bir araya getirilmemiş verilerin eksiksiz bir şekilde bir araya getirilmesinin önemini daha da artırmıştır. Bu nedenlerle kentin bugüne kadar yapılmamış olan eksiksiz bir sikke katalogu oluşturulmuştur. Sikkeler, yazıtlar, antik yazarlar ve daha önceki çalışmalardan gelen verilerin birlikte değerlendirilmesiyle yeni bilgiler elde edilmiş ve Sestos'un kapsamlı bir tarihi yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sestos, Thrakia Khersonesos, Gelibolu Yarımadası, Hellespontos, Çanakkale.

ABSTRACT

SESTOS: ITS HISTORY AND COINAGE

ARİF YACI

Hellespontus, as it is today, has been an important transit zone between Asia and Europe. It is also the only sea route along with Bosphorus between the Black Sea and the Aegean Sea. The ancient city of Sestos has been the main base for centuries to control this two-way transition with its geostrategic position on the strait. At the beginning of the colonization period, it was first settled by Lesbians and about a hundred years later, as it is the case everywhere on the Thracian Chersonesus, Athenian control has begun. Due to its role in supply of grain in particular, Sestos became vital for Athens. For this reason, Athens did not hesitate to mobilize all its resources to not lose to the city or to recover it. Later on, the city has begun to lose its former significance during Roman reign.

Understanding the city's place in the Ancient world will make it easier to better understand the history of the region. However, the works on the ancient city of Sestos in the direction of this purpose is not very numerous. Moreover, the existing ones are narrow-scoped studies. There is no visible remains in Eceabat Akbas Mevkii, where the city is thought to be localized and no scientific excavations have been done yet. These limitations further heightened the importance of bringing together previously unassociated data on the city. For these reasons, a complete catalog of coins has been created for the first time. Thus, by collectively evaluating the data retrieved from coins along with the inscriptions, the ancient sources and the previous researches, new information is obtained and a comprehensive history of Sestos is written.

Keywords: Sestus, Thracian Chersonesus, Gallipoli Peninsula, Hellespontus, Çanakkale.

ÖNSÖZ

Eskiçağ Tarihi alanında, özellikle belli bir bölge ya da kenti çalışan pek çok araştırmacı, çalıştıkları bölge ya da kentin “belki de olması gerektiği gibi” çok önemli olduğunu belirtirler. Konu ister bir imparatorluğun ya da krallığın başkenti ister bir köyü olsun genelde aynı eğilim vardır. Bu durumun farkında olarak Sestos’un jeostratejik konumu nedeniyle Eskiçağ dünyası içinde uzun bir süre koruduğu önemini iki ana maddeyle belirtmek gerekirse;

1. Hellespontos’ta iki kıta arasında geçişler için en kısa ve elverişli noktada olduğundan günümüzde de olduğu gibi tercih edilen bir yer olmuştur.

2. Yalnızca Asya-Avrupa arasındaki geçişler için değil, Boğaz’ın en dar bölgesinde olması nedeniyle Karadeniz-Akdeniz arasındaki deniz ulaşımını da kolayca kontrol etmeye imkan vermektedir.

Sestos’un bu konumunu sağlayan, üzerinde yer aldığı Thrakia Khersonesos, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalan ve Eskiçağ dünyası içinde kendine has bir bütünselliği olup en az araştırılmış bölgedir, denilebilir. Klasik bilimler açısından oluşan bu boşluk son yıllarda yavaş yavaş değişmeye başlamış ve Yarımada’nın Eskiçağ tarihi üzerine yüzey araştırmaları başta olmak üzere bazı çalışmalar başlatılmıştır. Her bilimsel çalışmada olması gerektiği gibi, öncelikle konu üzerine daha önce yapılan çalışmaların ve elde edilen sonuçların bir araya toplanması son derece önemli ve olmazsa olmazdır. Bu çerçevede bakıldığında, tez konumu oluşturan Sestos’un Tarihi ve bağlantılı olarak sikkeleri üzerine yazılanlar, kitaplarda kısa bölümler ya da kataloglarda bir bütünsellik yansıtmayan örneklerle sınırlı kalmıştır. Lokalizasyonunun yapıldığı yerde bugüne kadar yapılmış bilimsel bir kazı da yoktur. Dolayısıyla Sestos tarihi üzerine yapılacak herhangi bir araştırmanın, nispeten zorlu olacağı, uzun zaman ve yoğun emek gerektireceği ortadadır. Aslında bu zorluk, üzerine monografi gibi özel bir çalışma olmayan, kazısı başlamamış tüm antik yerleşimler için geçerlidir. Bu durumda tıpkı bu çalışmada olduğu gibi, öncelikle o yerleşim hakkında doğrudan ya da dolaylı pek çok çalışmanın ve ilgili arkeolojik malzemelerin bir araya getirilmesi ve böylece elde edilen yeni bilgilerle o yerin bir monografisinin yazılması öncelikli iş olarak ortaya çıkmaktadır. Her

yerleşim için böyle çalışmaların olması, yalnızca o yerleşimleri değil, buldukları bölge ya da devletleri anlamamızda da kolaylıklar sağlayacaktır. Tez konumu seçmemde etkili olan nedenlerden biri de bu durumdur. Bu çalışmanın, genelde Thrakia Khersonesos ve bağlantılı konular, özelde ise Sestos tarihi üzerine yapılacak çalışmalarda bir kaynak olarak faydalı olması, hedefine ulaştığı anlamına gelecektir.

Tez danışmanım olan Prof. Dr. Oğuz Tekin ile doktora tezim için hangi konuyu seçebileceğim üzerine tartışırken Yüksek Lisans yaptığım dönemde de çalışmış olduğum Thrakia Khersonesos, özelde ise Sestos'u seçmemin isabetli olacağına karar verdik. Burada aslen Gelibolu kökenli olmamın, çalışmayla aramda ayrıca duygusal bir bağ yarattığını da belirtmem gerekir.

Tez'in ana bölümlerinden olan Sestos'un sikke katalogu, bugüne kadar yapılmış en geniş Sestos sikkeleri katalogudur. Bu katalogun hazırlanması aşamasında bana gerekli izinleri veren; İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü, Çanakkale Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü ve Balıkesir Kuva-yı Milliye Müzesi Müdürlüğü'ne teşekkürü borç bilirim. Bu müzelerin yanı sıra koleksiyonundaki Sestos sikkelerini kataloga eklememe izin veren İzmir Arkeoloji Müzesine kayıtlı koleksiyoner Dr. Özkan Arıkanürk'e de ayrıca teşekkür ederim. American Numismatic Society koleksiyonundaki Sestos sikkelerinin fotoğraf ve bilgilerine ulaşmamı sağlayan Dr. Peter van Alfen'e yardımlarından dolayı minnettarım.

Danışman hocam, Prof. Dr. Oğuz Tekin, tezimin her aşamasında denilebilir ki kesintisiz danışmanlık yapmıştır. Çalışmalarımın son 9 aylık aşamasını yürüttüğüm Almanya'dayken dahi, tezle ilgili her danışmamda gece-gündüz ayrımı yapmaksızın mail ve telefon görüşmeleriyle yol gösterici olmuştur. Bilimsel bilgi ve yol göstericiliğinin yanı sıra tezle ilgili moral desteğini de unutamam. Kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır. Aynı şekilde, tez izleme komitesi üyeleri de olan sayın hocalarım Prof. Dr. Mustafa H. Sayar ve Prof. Dr. Kemalettin Köroğlu'na da tez süresince yaptıkları yönlendirmeler ve cevapsız bırakmadıkları sorularım nedeniyle teşekkür ederim. Sestos ve çevresinde yürütmekte oldukları yüzey araştırmalarından elde edilen buluntu ve bilgileri, hiçbir kısıtlama olmadan erişimime açan sayın Doç. Dr. Reyhan Körpe'ye de teşekkürü borç bilirim. Çalışmalarımın Münih aşamasının danışmanlığını kabul etmesi dahil olmak üzere, Münih'te bulunduğum süre içerisinde

bana değerli zamanını ayıran, hiçbir sorumu karşılıksız bırakmayan ve ayrıca ulaşamadığım pek çok sikkeye ulaşmamı sağlayan Prof. Dr. Johannes Nollé'ye de içtenlikle teşekkür ederim. Kütüphanelerinden hemen her gün yararlandığım, Alman Arkeoloji Enstitüsüne bağlı Münih'teki Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik kurumu ve Direktörü Christof Schuler'e de davetleri ve sağladıkları ortam nedeniyle minnettarım.

Tez çalışmalarımın her aşamasında, her açıdan, ama özellikle moral destekleriyle sürekli yanımda olan arkadaşlarım, Göknur Bektaş, Oğuz Yarlığaş ve Selin Önder'e de içtenlikle teşekkürlerimi sunmak isterim. Onlar olmasaydı bu süreçte yaşadığım zorluklar daha da çekilmez olurlardı. Münih'te bulunduğum sürede, özellikle yabancı bir ülkede olmanın getirdiği zorluklarda her zaman yardımcı olan arkadaşım Selen Kılıç Aslan'a da teşekkürlerimi sunarım.

Bütün hayatım boyunca olduğu gibi, tez çalışmalarım süresince de sevgilerini ve her açıdan desteklerini esirgemeyen aileme ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tezimi yazmamda gerekli olan gereçlerin alımı için yaptığım proje başvurusunu kabul eden İstanbul Üniversitesi BAP Birimi Başkanlığına (Proje No. 53632) sağladıkları maddi destek nedeniyle teşekkür ederim. Ayrıca, çalışmalarımın yurt dışı bölümünü 2214/A Bursu kapsamında mali olarak destekleyen TÜBİTAK BİDEB'e de çok teşekkür ederim.

Arif YACI
İSTANBUL 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SESTOS'LA İLGİLİ KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

1.1. Antik Edebi Kaynaklar	5
1.2. Modern Edebi Kaynaklar	23
1.3. Yazıtlar	27

İKİNCİ BÖLÜM

SESTOS'UN TARİHİ COĞRAFYASI

2. Sestos'un Tarihi Coğrafyası	40
--------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SESTOS'UN TARİHİ

3.1. Büyük Kolonizasyon Dönemine Kadar.....	44
3.2. Lesboslular Tarafından İlk Kolonizasyonu	46
3.3. Atinalılar'ın Yarımada'ya Gelişinden Hellenistik Dönem'e Kadar.....	52
3.4. Hellenistik Dönem.....	80
3.5. Roma İmparatorluk Dönemi (MS 4. yy sonuna kadar).....	100
3.6. MS 5. yy ve Sonrası	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SESTOS SİKKELERİ

4.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ÖNCESİ.....	111
4.1.1. ΣΑ ve ΣΗ Kısaltmalı Sikkeler	111
4.1.2. ΣΗΣ–ΣΗΣΤΙ–ΣΗΣΤΙΑ Kısaltma ve Lejandlı Sikkeler.....	120
4.1.3. Lysimakhos Darphanesi?.....	123
4.2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ	125
4.2.1. Augustus	125

4.2.2. Caligula	130
4.2.3. Claudius	132
4.2.4. Nero	133
4.2.5. Vespasianus	134
4.2.6. Domitianus.....	136
4.2.7. Yarı otonom darplar.....	137
4.2.8. Traianus	140
4.2.9. Hadrianus	141
4.2.10. Septimius Severus.....	143
4.2.11. Julia Domna	146
4.2.12. Caracalla	149
4.2.13. Severus Aleksander.....	153
4.2.14. III. Gordianus.....	155
4.2.15. I. Philippus	155
4.2.16. II. Philippus.....	156
4.2.17. Gallienus	157

BEŞİNCİ BÖLÜM

KATALOG

5.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ÖNCESİ SİKKELERİ	159
5.2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİ.....	182
SONUÇ.....	196
KAYNAKÇA	202
EK.....	232
RESİMLER	243
TABLolar	248
LEVHALAR.....	249

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katalogtaki Roma İmparatorluk Dönemi Öncesi Sestos Sikkelerinin tiplere göre sayısal dağılımı

Tablo 2. Katalogtaki Roma İmparatorluk Dönemi Sestos Sikkelerinin tiplere göre sayısal dağılımı

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Gelibolu Yarımadası uydu fotoğrafı

Resim 2. Sestos (Akbaş Mevkii) uydu fotoğrafı

Resim 3. Akbaş Mevkii'ndeki tepenin Kuzeydoğudan görünüşü

Resim 4. Sestos'un lokalizasyonunun yapıldığı tepeden Lampsakos yönüne bakış

Resim 5. Sestos'un lokalizasyonunun yapıldığı tepedeki kalenin kalıntıları

Resim 6. Sestos'un lokalizasyonunun yapıldığı tepedeki kalenin kalıntıları

Resim 7. Samos gümüş sikkesi

Resim 8. Cornucopia kontrmarklı Alopekonesos sikkesi

Resim 9. Cornucopia kontrmarklı Elaios sikkesi

Resim 10. ΜΑΔΥ lejandlı sikke

Resim 11. Antiokhos Hieraks'a ait Tetrarahmi

Resim 12. Müller'in Sestos'a atfettiği Lysimakhos Tetrarahmilerindeki sembollerin listesi

Resim 13. Thompson'un Lysimakhos sikkelerindeki Sestos'a atfettiği sembollerin listesi

Resim 14. Olfert Dapper'in (1636-1689) Sestos Limanı'nı gösteren gravürü.

KISALTMALAR LİSTESİ

ABSA:	Annual of the British School at Athens
AE:	Bronz
AJA:	The American Journal of Archaeology
AJP:	The American Journal of Philology
ANRW:	Aufstieg Und Niedergang Der Römischen Welt
AST:	Araştırma Sonuçları Toplantısı
ATL:	The Athenian Tribute Lists
Auc.:	Auction
Ay:	Arka yüz
BAR:	British Archaeological Reports
BASOR:	Bulletin of the American Schools of Oriental Research
BCH:	Bulletin de Correspondance Hellenique
BICS:	Bulletin of the Institute of Classical Studies
Bkz:	Bakınız
BMC:	British Museum Catalogue
BSA:	British School at Athens
CAH:	The Cambridge Ancient History
CIG:	Corpus Inscriptionum Graecarum
Coll.:	Collection
Çev.:	Çeviren

dn.:	Dipnot
EA:	Electronic Auction
Env. No:	Envanter numarası
FHW:	Foundation of Hellenic World, Atina.
Fy:	Fotoğrafi yok
g:	Gram
GAM:	Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi
GRBS:	Greek, Roman and Byzantine Studies
HN:	Historia Nummorum
How.:	Howgego, Countermarks.
Id.:	Identification
IG:	Inscriptiones Graecae
JGR:	Journal of Geophysical Resarchs
JHS:	The Journal of Hellenistic Studies
JRS:	The Journal of Roman Studies
Kol.:	Koleksiyon
ky:	Kalıp yönü
MBS:	Mail Bid Sale
m:	Metre
mm:	Milimetre
MÖ:	Milattan önce

MS:	Milattan sonra
NC:	Numismatic Chronicle
NH:	Naturalis Historiae
OGIS:	Orientis Graecae Inscriptiones Selectae
Öy:	Ön yüz
RE:	Realencyclopädie der classichen Altertumswissenschaft
SNG:	Sylloge Nummorum Graecorum
TIB:	Tabula Imperii Byzantini
v.d.:	Ve diğerleri
vd.:	Ve devamı
yak.:	Yaklaşık
yy:	Yüzyıl
ZPE:	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik

MÜZE, ÖZEL KOLEKSİYON VE MÜZAYEDE FİRMALARI KISALTMALARI

ANS: American Numismatic Society

Arıkantürk: Özkan Arıkantürk Koleksiyonu

Artemide: Artemide Kunstauktionen GmbH, Wien

BM: British Museum

BnF: Bibliothèque nationale de France

CNG: Classical Numismatic Group

CNT: Corpus Nummorum Thracorum (www.corpus-nummorum.eu)

Coll. De Hirsch: La Collection Lucien de Hirsch

Çanakkale: Çanakkale Arkeoloji Müzesi

Gorny&Mosch: Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung GmbH, Münih

Harvard: Harvard Art Museum

HD Rauch: Auktionshaus H. D. Rauch GmbH, Viyana

İstanbul: İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Keresteci: Bahadır Keresteci Koleksiyonu, Şarköy, Tekirdağ

Klassische Münzen: www.klassische-muenzen.de

Künker: Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG, Osnabrück

Lanz: Numismatik Lanz, Münih

Leu: Leu Numismatik, Winterthur, İsviçre

MFA: Boston Museum of Fine Arts

Münzzentrum: Münzzentrum Rheinland, Solingen

Münster: Münster Üniversitesi Sikke Kabinesi

Naumann: Numismatik Naumann GmbH, Viyana

Naville: Naville Numismatics Ltd., Londra.

Obolos: Obolos by Nomos AG, Zürih

Savoca: Savoca Numismatik GmbH & Co. KG, Münih

SMB: Staatliche Museen zu Berlin

Solidus: Solidus Numismatik e.K., Münih

Viyana: Kunsthistorisches Museum Münzkabinett, Viyana.

GİRİŞ

Sestos, günümüzde Gelibolu Yarımadası olarak bildiğimiz, Eskiçağ Thrakia Khersonesos yerleşimlerinden birisidir. Hellespontos Boğazı yoluyla Karadeniz ve Ege Denizi arasındaki ulaşımı kontrol etmeye imkan sağlayan Yarımada, Asya ve Avrupa arasındaki geçişler için de uygun bir konumdadır. Bu nedenle tarih boyunca pek çok güç odağı tarafından ele geçirilmek istenmiş ya da elde tutulması için mücadelelere sahne olmuştur. Bu konumu, günümüzde de önemini korumaktadır. Günümüzden 100 yıl kadar önce I. Dünya Savaşı sırasında Karadeniz'e bağlantı oluşturmak isteyen İtilaf Devletleri, önce Gelibolu Yarımadası'nı ele geçirmek istemişler ve bu amaçla büyük bir operasyon gerçekleştirmişlerdi. Sonucunda, savunulması kolay bu dar alanı geçememişler ve bu durumun I. Dünya savaşının sonuçlarını belirleyen etkileri olmuştur.

Sestos, Yarımada'da, Hellespontos'u kontrol edebilecek nispeten uygun limana sahip korunaklı bir noktada kurulmuştur. Bu nokta, günümüz Eceabat İlçesi'nin hemen Kuzeydoğusunda Akbaş Mevkii denilen yerdir (bkz. Resim 1 ve 2). Burası, Hellespontos'un en dar bölgesinde olmakla birlikte Abydos antik kentinin de karşısına denk gelmektedir.

Kentin, MÖ 7. yy'da Aiol kökenli olan Lesboslular tarafından bir *apoikia* olarak kurulmasına kadar Trak kavmi Dolonkiler'in toprağı olduğu anlaşılmaktadır. Lesboslular'ın, aynı dönemde Sestos ile birlikte Alopekonnesos, Elaios ve Madytos kentlerini kurmalarıyla Thrakia Khersonesos Hellen dünyasına dahil olmuştur. Bu nedenle, artık bu tarihten sonra bölgeyle ilgili bilgilerimiz de nispeten zenginleşmeye başlamaktadır. Aioller'den sonra MÖ 6. yy'da Yarımada'daki diğer yerleşmelerde de görüldüğü gibi Atina tarafından ikinci kez kolonize edilmiştir. Sonrasında Sestos da, Yarımada ile aynı tarihsel süreçlerden geçmiş, sırasıyla Pers, Atina, Sparta, Atina, Makedon, Pergamon ve Roma hakimiyetlerine girmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde eski önemini kaybetmeye başlayan Sestos'un varlığı Erken Bizans Dönemi'ne kadar izlenebilmektedir. Sestos'un Aioller gelmeden önceki durumu, Aiollerin gelişi, Atina tarafından neden ve nasıl ikinci defa kolonize edilebildiği, Pers

hakimiyetinde bu krallığın en uzak topraklarından biri olarak nasıl yönetildiği, Attika-Delos Deniz Birliği içindeki ve Peloponnesos Savaşları sırasındaki durumu, Lysimakhos Krallığına dahil olduğu dönemi, Diadokhlar arası mücadelelerdeki durumu, nasıl ve neden Pergamon Krallığı topraklarına katıldığı, Roma hakimiyeti altında nasıl bir karaktere büründüğü ve yak. MÖ 4. yy'ın ortalarından İmparator Gallienus zamanına kadar bastığı sikkeleri, tezde incelenen belli başlı konular arasındadırlar.

Sestos, Thrakia Khersonesosu yerleşimleri söz konusu olduğunda kaynaklarda ismini en çok duyduklarımız arasındadır. Bunda, jeostratejik konumu nedeniyle sahne olduğu önemli olayların yanı sıra meşhur Leandros ve Hero efsanesinin katkısı da oldukça fazladır. Bu efsane antik kaynakların yanı sıra, pek çok modern esere de konu olmuş, Eskiçağ çalışmaları dışında da Sestos adının anılmasını sağlamıştır. Ancak, Eskiçağ Tarihi çerçevesinde Sestos'a dair çalışmalar dikkat çekici derecede sınırlıdır. İlk modern çalışmaları 19. yüzyılın ortalarında görmeye başlıyoruz. Bu çalışmaların çoğu kentin yazıtlarına dairdir. Günümüzde bilinen Sestos yazıtlarının sayısı maalesef ki sekiz adet ile sınırlıdır. İK Sestos olarak bilinen Johannes Krauss'un İK serisinden 1980 yılında yayımlanan "Die Inschriften von Sestos und der Thrakischen Chersones" adlı çalışması diğer Thrakia Khersonesos kentlerine ait yazıtların yanı sıra bilinen 8 adet Sestos yazıtını da konu edinmiştir. Özel olarak Sestos'u ve sikkelerini konu edinen tek çalışma olarak ise yalnızca Fritze'nin "Sestos. Die Menas-Inschrift und das Münzwesen der Stadt"¹ adlı çalışmasını görüyoruz. Ancak bu çalışma, Menas yazıtı üzerinden kentin belirli bir dönemi üzerine yoğunlaşmıştır ve Roma İmparatorluk Dönemi dahil edilmemiştir. Bunun dışında Thrakia Khersonesosunu konu edinen birkaç yayında Sestos alt başlık olarak kısaca ele alınmış, zaman zaman da yalnızca ilgili olaylar dahilinde yeri geldiğinde değinilmiştir.

Sestos'un lokalize edildiği yerde bugüne kadar arkeolojik bir kazı yapılmamıştır fakat, 1990'lı yıllardan bu yana Prof. Dr. Mustafa H. Sayar başkanlığında yüzey araştırmaları sürdürülmektedir. Tezde, 2011 yılından itibaren ekip üyesi olarak bizzat katıldığım bu araştırmalardan elde edilen yüzey

---

¹ Hans von Fritze, "Sestos. Die Menas-Inschrift und das Münzwesen der Stadt", *Nomisma*, C. I, 1907. 1-13.

buluntularından gelen veriler de değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, Çanakkale Üniversitesi öğretim üyelerinden Reyhan Körpe başkanlığında 2013 yılında başlatılan yüzey araştırmaları da halihazırda devam etmektedir. Bu yüzey araştırmalarından gelen bilgilere de Doç. Dr. Reyhan Körpe'nin izinleriyle erişim sağlanabilmiştir.

Sestos'un ilk sikkeleri MÖ 4. yy'da basılmaya başlanmıştır. Hellenistik Dönem'de de devam eden sikke basımı aralıklarla Roma İmparatoru Gallienus'a kadar devam etmiştir. Kentin sikkelerini kapsamlı şekilde inceleyen bir çalışma günümüze kadar yapılmamıştır. Sestos sikkeleri, kataloglarda, Thrakia Khersonesos başlığı altında listelenmektedirler ancak bu kataloglar genelde koleksiyon katalogları olduklarından, sikke tiplerini eksiksiz olarak verememektedirler.

Kent üzerine yapılan çalışmaların bu derece kısıtlı olması, doğal olarak onun Eskiçağ'daki yeri ve önemini doğru ve yeterince anlamamızı da kısıtlamaktadır. Tez konusunun seçimindeki ana dürtülerden biri de bu olmuştur. Bu amaç doğrultusunda Eskiçağ Tarihi çalışmalarında birincil kaynaklardan olan sikkeler özel olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, diğer kaynakların son derece sınırlı olduğu bu çalışmada, bazen başka yollardan elde edemeyeceğimiz bilgiler edinmemizi sağlamış, bazen de var olan bilgilerin sağlanmasını yapmamıza olanak vermiştir. Sikke kataloğuna, ulaşılabilen bütün Sestos sikkeleri dahil edilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çevrimiçi müzayedeler ve kataloglar sürekli takip edilmiş, bugüne kadar yayımlanmış bütün basılı ya da çevrimiçi arşiv kataloglar taranmış, yerli ve yabancı pek çok müze ve özel koleksiyon ziyaret edilmiştir. Sikkeler incelenirken karşılaştırmalı bir yol izlenmiş, çevre kentlerin sikkeleri de dönemlere göre dikkate alınmıştır. Sikke tipi olarak seçilen tiplerin neden seçilmiş olabilecekleri her dönemin karakteristik özellikleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Sikkelerde tip ve sembol olarak kullanılan tanrı, tanrıçalar ve atribüleri kentin dinsel yaşamının aydınlatılmasında önemli kaynak görevini görmektedirler. Yine dönemlere göre sikke birimleri de tespit edilmeye çalışılmıştır. Sikkelerin birbirlerine olan sayısal oranları ve kalıp ilişkileri de incelenerek kentin hangi dönemde hangi emisyonlarını hangi sebeplerle nispeten daha çok veya daha az basmış olabilecekleri irdelenmiştir.

Kentin tarihi için bir diğer birincil kaynak olduğundan yazıtlar da incelenmiş, konunun uzmanı araştırmacılarla fikir alışverişinde bulunularak elde edilen veriler diğer sonuçlarla birlikte kullanılmıştır.

Kullanılan Eskiçağ yazarlarının metinleri için Thesaurus Linguae Latinae (BTL) ve Thesaurus Linguae Graecae’de esas alınan versiyonlardan yararlanılmıştır. Bu metinlerin ve evirilerinin künyeleri Kaynakça’da ayrıca verilmemiştir.

Sikke katalogunda; sikke ölçüleri girilirken, olmayan bilgilerin yerine tire “-” işareti koyulmuştur. Sikkenin alındığı kaynakta ölçü yaklaşık olarak verilmişse bu değer parantez içinde belirtilmiştir (rneğin, çap için AE 2 gibi). Levhalardaki sikkeler gerçek çaplarıyla verilmişlerdir. ap bilgisi olmayan sikkeler, levhalarda o tipin ortalama çapı ile verilmişlerdir. Roma İmparatorluk Dönemi ncesi ve Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri katalogda Tip 1 ile başlayarak sıralı devam etmektedirler. Tip numaralarında bir karışıklık yaşanmaması için, Roma İmparatorluk Dönemi ncesi sikke tip numaralarının başına “Y”, Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri tip numaralarının başına ise “R” harfleri eklenmiştir.

1. SESTOS'LA İLGİLİ KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

1.1. Antik Edebi Kaynaklar

Homeros (MÖ 8. yy)

Thrakia Khersonesosu'ndaki antik kentler arasında adı antik kaynaklarda en erken karşımıza çıkan Sestos'tur. Homeros, *Ilias* adlı eserinde Troia Savaşı ile ilgili olarak kentin adını anmaktadır. Bu savaşın gerçekten yaşanmış bir olay mı yoksa bir kurgu mu olduğuna dair tartışmalar sürmekle beraber Homeros'un anlatısının yak. MÖ 1300'lü yılları işaret ettiği düşünülmektedir. Bu tarih, 11 katmanlı Hisarlık Tepesi'nde Troia VI katmanına denk gelmektedir. Homeros'un MÖ 8. yy'da yaşadığı düşünülürse, bu destanda sözde yaklaşık 500 yıl öncesine dair anlatılanlara ihtiyatla yaklaşmamız gerektiği açıktır. Bu dikkatle birlikte, destandaki yer isimlerinin gerçekte de karşılığının olduğunu görmekteyiz ve Homeros, Troia'ya yardıma gelenleri sayarken Abydos ve Arisbe ile birlikte Sestos'u da belirtmektedir². Ozan, eserinde, savaşan iki orduyu anlatırken Akhalar'ın ordusu için feodal bir yapı sunmakta, Troia'ya yardıma gelen kuvvetleri aktarırken ise bunların kendi komutanlarınca yönetilen daha bağımsız bir yapıya sahip olduklarını ima etmektedir. Sestoslular'ın da içinde bulunduğu kuvvetlerin başında Hyrtakos oğlu Asios adında bir komutanın bulunduğunu belirtmektedir³. Homeros'un bize aktardıklarından Sestos'un söz konusu dönemiyle ilgili bazı çıkarımlarda bulunmamız mümkün olabilir. Destan ister gerçek olsun ister kurgu, konumuz açısından önemli olan MÖ 8. yy. civarında yaşadığı düşünülen Homeros'un aklında Sestos'un olması ve Thrakia Khersonesosu'yla ilgili olarak bir tek Sestos'un adını anıyor olmasıdır. Bu durum Homeros'un anlattığı veya yaşadığı, ya da her iki dönemde de Sestos'un Yarımada'da öne çıkan konumunu gösteriyor gibidir. Ayrıca önemli olan bir diğer konu; Homeros, Thrakia Khersonesosu'nda Sestos'un adını vermekle birlikte yine Troia'ya yardıma gelenler arasında topraklarını Hellespontos'un çevirdiğini belirttiği

---

² Homeros, *Ilias*, ii.835-836.

³ Homeros, *Ilias*, ii.836-837.

Trakyalılar'dan da bahsetmektedir. Bu yer açıkça Thrakia Khersonesosunu işaret etmektedir. Böylece Homeros'un, Traklar'ın yaşadığı Thrakia Khersonesos ile Sestos'u birbirinden ayrı olarak gördüğünü anlıyoruz. Homeros'un bu söylemi Sestos'ta Troia etkisinde siyasi bir organizasyonun izlerini taşıyor olabilir. Nitekim, bir söylenceye göre Troia Savaşı'nın ilk yıllarında Yarımada'da Priamos'un damatlarından Polymestor hüküm sürmektedir. Thukydides'e kulak verdiğimizde ise Akhaların Troia'dan önce Thrakia Khersonesosunu istila ettiklerini anlarız. Thukydides, bu istilanın Troia Savaşı'nda Akhalar'ın karşılaştığı yiyecek temini sorunu nedeniyle gerçekleştiğini belirtmektedir. Ancak, yukarıda verdiğimiz bilgiler doğrultusunda, bunun aynı zamanda Troia'nın stratejik öneme sahip önemli bir müttefiğinin topraklarının istilası anlamına gelebileceği de unutulmamalıdır

Herodotos (MÖ yak. 484-424)

Herodotos, *Historiai* adlı eserinde esas olarak Hellenler ve Persler arasındaki savaşları konu edinmekte ve bu çerçevede MÖ. 499-449 yılları arasındaki olayları aktarmaktadır. Sestos adını ilk olarak, bölümlerine Musaların adını verdiği kitabının dördüncü bölümünde (Malpomene) anar. Yazar burada, Yunanistan seferine çıkan I. Dareios'un geri dönüşünde Avrupa Kıtası'ndan Asya Kıtası'na Sestos üzerinden geçtiğini belirtmektedir⁴.

Polymnia adlı dördüncü bölümde ise, Kserkses Yunanistan seferine giderken ordusunu Avrupa yakasına geçirmek için Abydos'tan Sestos'a gemileri yan yana birleştirmek suretiyle bir köprü inşa ettirdiğini aktarır. Yine aynı bölümde Kserkses'in ordusunu anlatırken, Moskhoi ve Makronesler'in başında komutan olarak Sestos'un da valisi olan Artayktes'in olduğunu belirtir⁵.

Herodotos, eserinin dokuzuncu bölümünde (Kalliope) Sestos için özel bir kısım ayırmıştır. Bu kısımda yazar, Perslere karşı kazanılan zaferden sonra Spartalılar yurtlarına dönerlerken, Atinalılar'ın Sestos'u kuşatarak kenti ele geçirmeleri ve hemen sonrasındaki olayları aktarmaktadır. Herodotos da

---

⁴ Herodotos, *Historiai*, iv.143.1.

⁵ Herodotos, *Historiai*, vii.33 ve 78.

Ksenophon'un belirttiği gibi Sestos'un savunması çok güçlü olduğunu belirtmekte, bölgede kalesi en güçlü kent olduğunu aktarmaktadır⁶.

Thukydides (MÖ yak. 460-400)

Peloponnesos Savaşı'nın son yıllarına doğru savaşın odak noktası Kuzey Ege ve özellikle Hellespontos civarına kaymaya başlamıştı. MÖ 431-404 yılları arasında cereyan eden bu savaşın MÖ 411 yılına kadar olan kısmı için ana kaynağımız Thukydides'tir. Thukydides'in bizzat kendisi bu savaşa strategoslardan birisi olarak katılmış, ancak, Thasos'ta görev yaparken MÖ 424 yılında Amphipolis'in düşman eline geçmesini engelleyemediği için 20 yıllık bir sürgün cezasına çarptırılmıştı. Thukydides, Peloponnesoslular'la Atinalılar arasındaki savaşı anlattığı eserinin başında ve sonunda olmak üzere iki yerinde Sestos'un adını anmaktadır;

Eserin başında, savaşın öncesine gitmekte ve savaşın kendisine göre söylenmeyen asıl nedenlerini anlatmaktadır. Bu nedenleri anlatırken, MÖ 479/78 yılında Pers tehlikesi savuşturulduktan sonra Spartalılar'ın memleketlerine döndüklerini, Atinalılar ve müttefiklerinin ise henüz Persler'in elinde bulunan Sestos'u almak üzere kenti kuşattıklarını ve bir kışı bu amaçla orada geçirdiklerini aktarır⁷. Sonunda Perslerin kenti terk etmesiyle buranın ele geçirilebildiğini söyler. Hignett, Atinalılar'ın bu müdahalesinde Sestos'a komşu kentlerin de yer almış olması gerektiğini belirtir⁸ ki Thukydides ve Herodotos'un⁹ da belirtmiş olduğu gibi burada kışlanmış olması bu savı destekler niteliktedir.

Eserin sonunda ise, Abydos ve Lampsakos'un Atina hakimiyetine isyan etmeleri sonucu burada gelişen olayları anlatırken Sestos'un adını bir kez daha anmaktadır. Strombikhides adlı Atinalı generalin Abydos'u almaya çalıştığını, başarısız olunca da Sestos'a doğru yol aldığını belirtmektedir. Yazar burada yeniden geçmişe dönerek Sestos'un bir zamanlar Perslerin elinde olduğunu belirttikten sonra

---

⁶ Herodotos, *Historiai*, ix.114-120.

⁷ Thukydides, i.89.2.

⁸ Hignett, 1963: 261.

⁹ Herodotos, *Historiai*, ix.114.

şimdi de Strombikhides'in burayı bütün Hellespontos'un gözetlenmesi için bir kale haline getirdiğini belirtmektedir¹⁰.

Ksenophon (MÖ yak. 430-355)

Agesilaus;

Ksenophon, *Agesilaus* adlı eserinde Sparta kralı II. Agesialus'un (MÖ 440-360) hayatını anlatmaktadır. Bu eserde MÖ 360'lı yıllardaki olaylar aktarılırken Sestos adı anılmaktadır¹¹. O tarihte Pers satrabı Ariobarzanes'in hakimiyetinde olan kentin, satrabın Pers kralına karşı ayaklanmasını fırsat bilen Trak kralı Kotys tarafından kuşatıldığını belirtmektedir.

Hellenika;

Ksenophon, *Hellenika* adlı eserine, Peloponnesoslular'la Atinalılar arasındaki savaşı Thukydides'in bıraktığı yerden yani MÖ 411 yılından itibaren ele alarak başlar ve MÖ 361 yılındaki Mantinea Savaşı'na kadar olan olayları aktararak devam eder. Peloponnesoslular'la Atinalılar arasındaki savaş, Ksenophon'un anlattığı söz konusu dönemde özellikle Kuzey Ege ve Hellespontos civarında yoğunlaştığından o dönem korunaklı bir liman sunan Sestos'un adı eserde dokuz ayrı yerde geçmektedir. Kentin bu olanağı, kitabın ilk cümlelerinde konu edilmektedir. MÖ 411 Sonbaharında Hellespontos'taki deniz savaşları sırasında Atinalılar'ın bir ara Sestos'a çekildikleri, Spartalı *nauarkhos* Mindaros'un bir saldırı hazırlığında olduğunu öğrendikleri için buradan ayrılarak Kardia'ya çekildikleri anlatılır¹².

MÖ 410 yılında ise, Spartalı Klearchos'un Byzantion'a gidişi sırasında gemilerinin saldırıya uğraması sonucu Sestos'a sığındığını belirtmektedir. Ancak, Ksenophon burada bir hata yapmış olabilir. Çünkü, olayın olduğu bu tarihte Sestos Atinalılar'ın elindedir¹³.

---

¹⁰ Thukydides, viii.62.3.

¹¹ Ksenophon, *Agesilaus*, ii.26.

¹² Ksenophon, *Hellenika*, i.1.7 ve 1.11.

¹³ Ksenophon, *Hellenika*, i.1.36.

Aynı eserin devamında, MÖ 409'da Atinalı strategos Thrasylllos'un Sestos'a uğrayarak buradan takviye kuvvet alıp Lampsakos'a geçtiğini aktarmaktadır¹⁴.

Savaşın son safhalarının anlatıldığı kısımda, MÖ 404 yılında Aigospotamoi yenilgisinin hemen öncesinde Atina donanmasının 180 gemi mevcuduyla Elaios'tan Sestos'a geçtiğini belirtir. Donanma burada hiç beklemeden Aigospotamoi önlerine ilerlemiştir. Ksenophon bu olayları aktarırken Alkibiades'in, Atinalılar'ın erzaklarını 15 stadion uzakta kalmış olan Sestos'tan getirttiklerini gördüğünden yanlarına giderek onları uyardığını belirtir¹⁵. Alkibiades, Sestos'un liman ve diğer olanaklarıyla 180 gemi gibi büyük bir güçten oluşan bu donanmaya yeteceğini düşünmektedir¹⁶.

MÖ 394'teki olayları aktarırken Daskyleion satrabı Pharnabazos'un Konon'la beraber olarak Knidos'ta Spartalılar'ı yendikten sonra onunla Sestos'ta buluşmak üzere ayrıldıklarını belirtir. Bu gelişmeler karşısında Abydos'ta bulunan Spartalı Derkyllidas'ın onlara karşı hazırlıklara giriştiğini söyler. Bu hazırlıklar kapsamında Derkyllidas, Abydos halkının desteğini sağladıktan sonra Sestos'a geçmişti. Ksenophon burada Sestos hakkında önemli bilgiler vermektedir. Derkyllidas'ın ağzından Sestos'un hem karadan hem de deniz yönünden çok iyi korunaklı olduğunu, kara ve deniz kuvvetleriyle aynı anda saldırılmadan alınmasının çok güç olacağını aktarır. Hatta daha da ileri giderek kuşatılması Sestos'tan daha zor bir yer yok demektedir. Bu gelişmeler karşısında da Pharnabazos Sestos ve Abydoslular'a, kentlerinden Spartalılar'ı kovmaları ultimatomunu vermiştir¹⁷.

Isokrates (MÖ. 436-338)

Antik Çağ'ın ünlü retorlarından olan Isokrates, Antidosis adlı söylevinde Sestos'un adını anmaktadır. Rhetor, söz konusu eserinde, II. Attika-Delos Deniz Birliği çerçevesinde yapılan savaşlarda Atinalı strategos Timotheus'un Atina'ya kazandırdıklarını anlatmaktadır. Bu bağlamda Hellespontos'ta Krithote ve Sestos'un

---

¹⁴ Ksenophon, Hellenika, i.2.13.

¹⁵ Bu rakamda bir yanlışlık olmalıdır. Bugün Aigospotamoi için önerilen iki yerden de Sestos'a uzaklık yak. 200 stadion civarındadır.

¹⁶ Ksenophon, Hellenika, ii.1.20 ve 25.

¹⁷ Ksenophon, Hellenika, iv.8.3, 5, ve 6.

onun sayesinde ve Atina ile müttefiklerine hiçbir ek masraf yüklemeyen geri alındığını bildirmektedir (MÖ 365)¹⁸.

Ephoros (MÖ yak. 400-330)

Kymeli Ephoros, Dünya tarihini anlattığı 29 ciltlik kitabına¹⁹ ait fragmanlardan birinde, Sestos'a kısaca değinmekte, Propontis'in girişinde yer aldığı ve Lesboslular tarafından kurulduğunu belirtmektedir²⁰. Özellikle Strabon ve Sicilyalı Diodorus tarafından kendi çalışmalarında sıkça kullanılan bu eserdeki Sestos'la ilgili kısmı, MS 12. yy.'da yaşamış Selanik Başpiskoposu Eustathios'un Διονύσιος ὁ Περιηγητής adlı çalışmasından biliyoruz (bkz. Eustathios).

Hypereides (MÖ yak. 390-322)

Isokrates'in aksine Makedonya karşıtı olan Atinalı logograf Hypereides, söylevlerinin Euxenippos'un savunması adlı bölümünde Sestos'un Atinalı komutan Theotimos tarafından MÖ 361 yılında Kotys'e karşı kaybedildiğini aktarmaktadır²¹. Yazar burada, Atinalılar'ın Traklara karşı yürütülen savaşlarda değerli komutanları cezalandırmasını, sürgüne göndermesini eleştirmektedir.

Aristoteles (MÖ yak. 384-322)

Antik Çağ'ın bir başka ünlü rhetoru Aristoteles, Tekhne Rhetorike adlı eserinde, Sestos'un Atina için önemiyle ilgili kısa bir bilgi vermektedir. Rhetor, MÖ 350'lere denk gelen olaylara dair söylevinde, Sestos'un Pire'nin tahıl deposu olduğunu belirtmektedir²².

Demosthenes (MÖ 384-322)

Demosthenes, üç ayrı konuşmasında Sestos adını anmaktadır. “*Hyper Ktēsiphōntos peri tou Stephanou*” olarak bilinen konuşmasında Sestos'un da içinde

¹⁸ Isokrates, Antidosis, 108 ve 112.

¹⁹ Daha sonra oğlu Demophilos tarafından edite edilirken 30. cildin de eklendiği bilinmektedir.

²⁰ Ephoros, FGrH 70. F155.

²¹ Hypereides, iv.1. Ayrıca bkz. Whitehead, 2000: 173-175; Hamel, 1998: 154, no 52.

²² Aristoteles, Tekhne Rhetorike, iii.10.7.

bulunduğu Thrakia Khersonesos kentlerinin MÖ yak. 347-343 yıllarında Atina Şehir Meclisi ve halkına altmış talanton ağırlığında²³ altın bir taç armağan ettiklerini ve bir de altar diktiklerini belirtmektedir²⁴. Bu armağanın sebebinin, Atina'nın bu kentleri II. Philippos tehlikesinden kurtarması olduğunu söyler. Bu kentlerin (Sestos, Madytos, Elaios, Alopekonesos) Atina tarafından kurtarılmasının yanı sıra restore edilmelerinden de bahsediyor olmasından bu süreçte kentlerin bir yıkıma da uğradıkları anlaşılmaktadır²⁵. Burada dikkat çekici olan, ilgili kararnamenin kabul edilmesinin bir *κοινῶ* meclisinden geçtiğinin belirtilmiş olmasıdır²⁶. Söz konusu dönemde Yarımada'nın en azından güney kısmını oluşturan bir bölümü için konfederatif bir yapıya işaret etmektedir.

*Κατὰ Ἀριστοκράτου*ç adlı konuşmada ise, yine Atinalılar'a seslenen Demosthenes, MÖ 360 yılı civarındaki olaylardan bahsederken, Atinalı strategos Kharidemos'un Trak kralı Kotys'e saldıracağını söyleyip Atina'yı kandırdığını, bu amaçla Abydos'tan Sestos'a geçtiğini aktarmaktadır. Ancak Kotys'e saldırmamanın aksine ona katılarak Atina'nın Yarımada'da elinde kalan son kentleri olan Krithote ve Elaios'u kuşattığını, Sestos'u da Kotys'ün namına ele geçirdiğini belirtmektedir. Ayrıca bu süreçte Abydos'un, Sestos'un alınmasında üs olarak kullanıldığını da aktarır. Ancak Abydos ve Sestos halkının ona gönüllü olarak boyun eğmediklerini de ekler²⁷.

Bir diğer konuşması olan *Κατὰ πολυκλέσ*'te, MÖ 361/60 yıllarında Hellespontos dolaylarındaki olayları aktarırken kendisinin de o tarihlerde Sestos'ta bulunduğunu belirtmektedir. O dönemde *trierarkhos* olarak görevinin bittiğini, askerlere verecek parası kalmadığından ve para da gelmediğinden, o anda Sestos'ta bulunan Arkhidemos adlı birinden faizle para aldığını aktarır. Daha sonra da elindeki

---

²³ Bu bilgide bir yanlışlık olmalıdır. Demosthenes, *Orationes*, xxiii.110'da tüm Yarımada'nın barış zamanındaki gelirinin 30 talanton civarında olduğunu belirtmektedir. Söz konusu savaş döneminde, üstelik zarar görüp restorasyon geçirmiş dört Yarımada kentinin böyle bir hediye sunmuş olmaları pek mantıklı değildir.

²⁴ Thrakia Khersonesos kentlerinin Atina halkına armağan ettiği bir taçtan bahseden IG II².1443 nolu yazıt Demosthenes'in aktardığı aynı olaydan bahsediyor olmalıdır.

²⁵ Demosthenes, *Orationes*, xviii.92.

²⁶ Demosthenes, *Orationes*, xviii.92, ταῦτα ἐψηφίσαντο ἐν τῷ κοινῷ βουλευτηρίῳ.

²⁷ Demosthenes, *Orationes*, xxiii.158-160.

tüm parasını *trierarkhos* olduğu dönem boyunca yanında olan denizcilerine dağıttığını ekler²⁸.

Theopompos (MÖ yak. 380-315)

Isokrates'in öğrencilerinden Khioslu Theopompos da günümüze kalan fragmanlarından birinde Sestos'tan bahseder²⁹. O da pek çok tarihçi gibi, Sestos'un korunaklı ve jeostratejik konumuna değinir. Bu fragmanda, Trakya'yı anlattığı bölümde zaten Sestos'tan bahsetmiş olduğunu belirttikten sonra, kentin küçük ama korunaklı bir yer olduğunu, limana iki *plaethronluk* bir duvarla bağlı olduğunu söyler. Bu nedenlerle kıyısında olduğu Hellespontos'u kontrol altında tutabildiğini belirtir.

Pseudo-Skylaks (MÖ 4. yy)

MÖ 6. yy'da yaşamış Karyandalı Skylaks olarak düşünülmesine karşın MÖ 4. yy'da kurulmuş kentlerden bahsediyor olması nedeniyle Pseudo-Skylaks olarak anılmaktadır. Antik Çağ'daki Hellen dünyası ile ilgili (Karadeniz, Ege, Akdeniz) kısa coğrafi bilgiler verdiği Periplous adlı eserinde Sestos'a da değinmektedir. Melas Kolpos'tan sonra Thrakia Khersonesosunun geldiğini belirttikten hemen sonra Yarımada'daki kentleri buradan itibaren sırasıyla sayar. Madytos'tan sonra Sestos'un geldiğini aktardıktan sonra Aiks Irmağı'na doğru sırasıyla Kressa ve Krithote'yi saymaktadır³⁰.

Polybios (yak. MÖ 200-118)

Polybios, MÖ 264-146 yılları arasında yaşanan olayları anlattığı eseri *Historiai*'da Sestos adını anar. Byzantion ve Kalkhedon kentlerini karşılaştırdığı kısımda, bu kentlerden Hellespontos'a gidiş ve gelişin en kolay Trakya kıyılarını izleyerek yapılacak deniz yolculuğuyla olacağını belirtir. Notos rüzgarını arkasına

²⁸ Demosthenes, Orationes, I.17-18 ; 20.

²⁹ Theopompos, Fr. 390.

³⁰ Pseudo-Skylaks, Periplous, 67. Aiks Irmağı Aigospotamoi olmalıdır.

olarak Pontos tarafından Hellespontos'a gidecek birinin kolayca Abydos ve Sestos arasındaki boğazın en dar kısmına ulaşabileceğini söyler³¹.

Yazar, Rhodos ve Byzantion arasında yaşanan mücadeleler sırasında MÖ 220 yılı civarında dokuz gemilik bir Rhodos kuvvetinin Sestos yakınlarında demir atarak, Pontos'a doğru giden gemileri engellediklerini de aktarır³².

Eserin MÖ 200 yılı civarında gerçekleşen olayların anlatıldığı kısmında Sestos adı tekrar anılmaktadır. Bu bölümde V. Philippos ve Roma arasındaki mücadeleler anlatılırken, Philippos'un, Romalılar'ın Hellespontos'u ele geçirmesinden çekindiğini belirtir ve arkasından Cebelitarık Boğazı ile Hellespontos'u karşılaştırır. Cebelitarık Boğazı'nı kullanmadan nasıl ki okyanusa çıkılamıyorsa Sestos ve Abydos'u ayıran Hellespontos'u kullanmadan da Ege'den Propontis ve Pontos'a çıkılamayacağını söyler. Cebelitarık Boğazı altmış, Hellespontos ise iki stadion genişliğindedir der³³.

V. Philippos ve Roma arasındaki mücadeleler sonucunda Philippos Thrakia Khersonesosundan Roma tehdidi nedeniyle çekilmek zorunda kalmıştı. MÖ 198 yılında Nikaea ve Thronion'da iki gücün arasında görüşmeler yapılmış ancak bir uzlaşmaya varılamamıştı. Polybios bu görüşmelerde Rhodos'un V. Philippos'un MÖ 200 yılındaki seferleriyle ele geçirdiği Sestos ve Abydos'u da terk etmesini istediğini aktarır³⁴.

Polybios'un bize ulaşan fragmanlarından birinde de Sestos adı geçmektedir. Burada coğrafi tanımlamalar yapan yazar, Güney Avrupa'nın beş yarımadaaya ayrıldığını belirtir ve bunlardan birinin Sestos ile Abydos arasındaki boğaz tarafından çevrili olan Thrakia Khersonesos olduğunu söyler³⁵.

---

³¹ Polybios, *Historiai*, iv.44.

³² Polybios, *Historiai*, iv.50.

³³ Polybios, *Historiai*, xvi.29.

³⁴ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxii.

³⁵ Polybios, *Historiai*, xxxiv.7.

Pseudo-Skymnos (MÖ 2. yy)

MÖ 2. yy'da yaşadığı kabul edilen yazar hakkında fazla bilgi yoktur. Ondan kalanları fragmanlar halinde 1846 yılında yayımlayan Augustus Meineke tarafından Pseudo-Skymnos olarak adlandırılmıştır. Bithynia kralı II. Nikomedes'e ithaf ettiği Periegesis adlı eserinde, Sestos'un Lesboslular tarafından kurulduğunu belirtmektedir³⁶.

Cornelius Nepos (yak. MÖ 110-25)

Biyografi yazarı Nepos, ünlü kişilerin hayatını anlatırken, Timotheus bölümünde MÖ 360'lı yıllarda Hellespontos'taki olaylardan bahseder. Daskyleion satrabı Ariobarzanes'in Sestos'la birlikte Krthote'yi ele geçirdiğini, ancak, Samos kuşatmasındaki yardımlarından dolayı bu iki kenti Atinalı strategos Timotheus'a verdiğini aktarır³⁷.

Diodorus Sicilus (yak. MÖ 90-30)

Diodorus, daha önce Herodotos ve Thukydides'in de bahsetmiş olduğu MÖ 479/78 yıllarında Pers Savaşları'nın sonunda Atinalılar'ın Sestos'u kuşatıp Persler'den geri alınmasını Bibliothek Historike adlı eserinin içinde anlatmaktadır. Bu kuşatma sırasında Atinalılar'ın yanında Ionilılar ve adalardan gelenlerin de olduğunu belirtmektedir. Bu koalisyonun Sestos'a doğru demir almasından kısa süre sonra Atinalı strategos Ksanthippos'un da yetişmesiyle Sestos'a saldırının başladığını, kent alındıktan sonra burada bir garnizon kurulduğunu söylemektedir. Bu işlerden sonra müttefikleri bu kuvvetten azleden Ksanthippos yanındaki vatandaşlarla birlikte Atina'ya geri dönmüştür³⁸.

Aigospotamoi savaşından önce Hellespontos civarındaki çarpışmalar sırasında Spartalı Klearkhos'un Sestos'a geçtiğini belirtir³⁹.

---

³⁶ Pseudo Skymnos, Periegesis, 709-710.

³⁷ Cornelius Nepos, Timotheus, i.3.

³⁸ Diodorus Sicilus, Bibliothek Historike, xi.37.

³⁹ Diodorus Sicilus, Bibliothek Historike, xiii.40.

Eserin ilerleyen bölümlerinde yazar, Atina'nın Aigospotamoi'da yaşadığı bozgunu aktarırken de Sestos'tan bahseder. Atinalı askerlerden bazılarının Sestos'a kaçtıklarını ve Lysandros'un Sestos'u ele geçirdiğini söyler⁴⁰.

Çok daha sonraki olayları anlatırken ise MÖ 353/52 yılında Sestos'un Atinalı Strategos Khares tarafından geri alındığını, yetişkinlerin öldürüldüğünü, geri kalanının ise köle yapıldığını aktarır. Yarımada'da Kardias dışındaki kentlere Atina tarafından yeni yerleşimciler gönderilmiştir⁴¹.

Publius Vergilius Maro (MÖ 70-19)

Georgica adlı eserinde Leandros-Hero efsanesi nedeniyle Sestos adını anmaktadır⁴².

Titus Livius (MÖ 59-17)

Livius, başından itibaren Roma tarihini anlattığı kitabında ilk olarak MÖ 197 yılında yapılan Kynoskephalon savaşı vesilesiyle Sestos adını anar. Yazar burada, savaş öncesinde yapılan görüşmelerde Rhodos'un, Makedon tarafından Iassos, Bargylia ve Euromos ile birlikte Sestos ve Abydos'taki askeri birliklerini de çekmesini istediğini söyler⁴³. Bilindiği gibi Rhodos II. Makedonya Savaşı sırasında V. Philippos'a karşı Roma'nın yanında olmuştur.

Kynoskephalai Savaşı sonrasında Thrakia Khersonesosu'nda III. Antiokhos'u görüyoruz. Livius, III. Antiokhos'un Madytos kentini kuşatarak ele geçirdiğini, kara ve deniz kuvvetlerinin burada bir araya geldiğini belirtmektedir. Antiokhos, ilk olarak Madytosu ele geçirmiştir. Madytos'un düşmesi diğer Thrakia Khersonesosu kentleri arasında korkuya yol açmış ve Sestos da dahil olmak üzere bu kentlerin ona biat etmelerine neden olmuştur demektir⁴⁴.

Livius daha sonra MÖ 190 yılında Hellespontos civarında yaşanan olaylara değinir. Bu tarihte Canae'de kışlayan Romalı amiral C. Livius'un 30 gemi ve

⁴⁰ Diodorus Siculus, Bibliotheca Historica, xiii.106.6 ; 8.

⁴¹ Diodorus Siculus, Bibliotheca Historica, xvi.34.3.

⁴² Publius Vergilius Maro, *Georgica*, iii.258.

⁴³ Titus Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxii.33.

⁴⁴ Titus Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.38.

Pergamon kralı Eumenes'in 7 *quadrirème* ile birlikte Hellespontos'a doğru yola çıktığını söyler. Ilium'da Minerva'ya sunu yaptıktan sonra Hellespontos'a girdiğini ve Abydos'un karşısında 10 gemisini bırakıp, diğerleriyle birlikte Sestos'a saldırdığını belirtir. Bu saldırı sırasında *Galli* adı verilen Kybele rahiplerinin de saldırının başarısı için dua etmek üzere orada bulduklarını belirtir. Ancak, Livius, kesin olmamakla birlikte kısa bir süreliğine Sestos'u ele geçirmiş olsa da buradaki icraatları başarıya ulaşamamış ve bölgeden ayrılmak zorunda kalmıştır⁴⁵.

Publius Ovidius Naso (MÖ 43-MS 17/18)

Ovidius, *Epistulae Heroidum* adlı eserinin bir bölümünü ünlü Leandros ve Hero mitine ayırmıştır. Sestos bu mitin sahnesinin bir parçasını oluşturduğundan eserde bu bağlamda adı anılmaktadır⁴⁶.

Strabon (yak. MÖ 63-MS 23)

Antik Çağ'ın ünlü coğrafyacısı Strabon, Hellespontos bölgesini anlatırken Sestos'a da değinir. Boğaz'ın daha önce Kserkses'in köprü kurduğu Abydos ile Sestos arasında yedi stadion genişliğinde olduğunu ancak iki kentin limanlarının birbirilerine uzaklığının otuz stadion olduğunu aktarır. Kentin yakınında Kserkses'in yüzer köprüsünün kıyıya bağlandığı Apobathra adında bir yerin varlığından söz eder. Sestos'un Trakya Khersonesos'ndaki en iyi (ἀρίστη) kent olduğunu söyler. Konumunun ne kadar güzel seçildiğini anlatırken, Propontise yakın ancak ondan gelen akıntılardan uzakta kurulmuştur, bu yüzden de Sestos'tan karşıya geçmek Abydos'tan daha kolaydır der. Bölgede yönetimin kıtalarla sınırlandırılmadığı geçmiş zamanlarda bu iki kentin aynı yönetici tarafından yönetildiği bilgisini verir. Bu bölümde son olarak da bu sefer Theopompos'un ağzından, Sestos'un küçük ama iyi tahkim edilmiş olduğundan, limanının şehre iki plethron⁴⁷ uzunluğunda çifte surla bağlı olduğundan bahseder ve bu nedenlerle Boğazın hakimi konumunda olduğunu söyleyerek Sestos'un jeostratejisini vurgular. Abydos ve Sestos'un bir

⁴⁵ Titus Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxvii.9 ve 12.

⁴⁶ Publius Ovidius Naso, *Epistulae Heroidum*, xviii, Leander Heroni.

⁴⁷ Polisler arasında farklılıklar olmakla birlikte yaklaşık 30 metrelik uzunluk ölçüsü birimi. 950 metrekare karşılığı alan ölçüsü olarak da kullanılır.

zamanlar aynı yönetim altında olduklarını belirtir⁴⁸. Kitabın başka bir yerinde ise Propontisin sınırlarını anlatırken Sestos adını yeniden anar. Kyzikos'tan Aisepos ve Granikos akarsularından, Abydos-Sestos hattına kadar olan bölgenin Propontis'in kıyılarının sınırlarını oluşturduğunu yazar⁴⁹. Hellespontos çevresindeki halklardan bahsederken Homeros'tan gelen bir bilgiyi aktarır; Perkote, Praktios, Arisbe, Sestos ve Abydos çevresinde oturanların Troialı olduklarını ve (Troia savaşı zamanında) Hyrtakos oğlu Asias tarafından komuta edildiklerini söyler⁵⁰. Strabon, çalışmasının daha önceki bölümlerinde de Sestos'tan bahsettiğini belirtir. Byzantion'dan yola çıkan bir gemicinin Propontis'in ortasından düz bir hat olarak uzanan yoldan gittiğinde, önce Sestos, sonra Abydos'a ulaşacağını belirtmişti diye aktarır⁵¹.

Strabon'un *Geographika* adlı çalışmasının günümüze kalan fragmanlarında da Thrakia Khersonesosunu anlatılırken Sestos adı geçer. Sestos'un burada Avrupa ve Asya arasında bağlantı sağladığını, Abydos ve Sestos arasının 7 stadia genişliğinde olduğunu belirtir⁵². Daha sonra yine güney ucundan itibaren Yarımada'yı tanımlamaya devam ederken Madytos'tan sonra Sestias burnunun geldiğini ve buranın daha önce Kserkses'in geçici köprüsünü inşa ettiği yer olduğunu söyler. Buradan sonra da Sestos, 80 stadia sonra da Aigospotamoi vardır der ve o tarihte Aigospotamoi'un yıkılmış halde olduğunu ekler⁵³. Son olarak Sestos'un da Madytos gibi bir Lesbos kolonisi olduğunu ve Sestos limanından Abydos limanına uzaklığın 30 stadion olduğunu belirtir⁵⁴.

Plinius (MS 23-79)

Plinius, *Naturalis Historiae* adlı eserinde Trakya'yı anlatırken, Thrakia Khersonesosunda birbirleriyle karşılıklı konumda olan dört kent olduğunu

⁴⁸ Strabon, *Geographika*, xiii.1.22.

⁴⁹ Strabon, *Geographika*, xiii.1.2 ve 20.

⁵⁰ Strabon, *Geographika*, xiii.1.7.

⁵¹ Strabon, *Geographika*, xiii.1.6.

⁵² Strabon, 7 fr. 51.

⁵³ Strabon, 7 fr. 55a.

⁵⁴ Strabon, 7 fr. 55b

belirttikten sonra bunların Kallipolis-Lampsakos ve Sestos-Abydos olduğunu aktarır⁵⁵.

Plutarkhos (MS 45-120)

Plutarkhos, *Bioi Paralleloi* adlı eserinde Grek ve Romalı ünlü kişileri karşılaştırırken, Alkibiades, Kimon ve Lysandros'un hayatlarını anlattığı kısımlarda Sestos'un adını anmaktadır.

Alkibiades'in yaşamını anlatırken, MÖ 404 yılında Aigospotamoi yenilgisinin hemen öncesindeki bir olaydan bahseder. Bu olayda, Atinalılar'ın Aigospotamoi önlerine demirlediklerini gören Alkibiades, onların yanına giderek, erzaklarını getirttikleri Sestos'a uzak kalan bu yerin demirlemek için uygun olmadığını söyler. Ancak tüm uyarılarına rağmen Atinalı strategoslar Alkibiades'i dinlemezler⁵⁶.

Kimon'un hayatını anlattığı bölümde ise, Eurymedon Savaşı'nda Persler'i yenilgiye uğratan Kimon'un buradan Hellespontos'a doğru yol aldığını aktarmaktadır. Persler'in elinden kurtarıldıktan sonra devam eden savaşlar nedeniyle otorite boşluğu yaşanan Sestos, Traklar tarafından istila edilmiş olmalı ki, Plutarkhos, Kimon'un başında olduğu Atina ve müttefiklerinden oluşan kuvvetin Sestos'tan pek çok barbar esir ele geçirdiklerini belirtmektedir⁵⁷. Söz konusu olaylar MÖ. 466/65 yılları civarında cereyan etmişti.

Plutarkhos, Lysandros'un hayatını anlattığı bölümde, kendisinden önce ve sonra pek çok tarihçinin de değinmiş olduğu Aigospotamoi çarpışmasını aktarırken Sestos'un adını anmaktadır. Bu olayı aktarırken, Lampsakos'un Spartalılar tarafından alındığı haberini alan 180 triremelik Atina donanmasının o anda buldukları Elaios'tan Sestos'a doğru yola koyulduklarını bildirmektedir⁵⁸. Savaştan hemen sonrası için ise Sestos'la ilgili oldukça önemli bir bilgi aktarır. Kentin Lysandros tarafından ele geçirilmesinden sonra burada Sestoslular'ın ikamet etmelerine artık

---

⁵⁵ Plinius, *Naturalis Historia*, ix.18.

⁵⁶ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*, Alkibiades, 36-37.

⁵⁷ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*, Kimon, 9.2.

⁵⁸ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*, Lysandros, 9.

izin vermediğini, şehri ve onun teritoryumunu kendi askerleri arasında paylaştığını söyler. Ancak Spartalılar onun bu uygulamasını beğenmeyerek Sestoslular'ın kentlerine yeniden yerleşmelerini sağlamışlardı⁵⁹.

Pomponius Mela (MS 1. yy)

MS 1. yy'da yazmış olan Mela, coğrafya üzerine kaleme aldığı eserinde Thrakia Khersonesos'u anlatırken, Leandros ve Hero efsanesiyle meşhur Sestos ve Abydos'un karşı karşıya olduğunu söyler. Hemen ardından bir zamanlar Persler'in iki kıta arasında geçiş için burada köprü kurduklarını da belirtir⁶⁰.

Appianus (MS 95-165)

Appianus, Brutus ve Cassius'un Anadolu'daki aktivitelerini anlatırken ikisinin Sestos'a geçmek için Abydos'ta buluşmak üzere randevulaştıklarını aktarmaktadır⁶¹.

Klaudios Ptolemaios (yak. MS 100-170)

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Mısır'da yaşamıştır. *Geographika* adlı eserinde Thrakia Khersonesos'u anlatırken, doğu kıyılarındaki yerleşimleri Coela-Sestos-Kallipolis olarak sıralamaktadır⁶².

Pausanias (MS 110-180)

Coğrafyacı Pausanias, *Periegesis Tes Hellados* adlı eserinin Lakonia kısmında, Sparta kralı Agesilaos'un Asya'dan Thesalya'ya yaptığı yolculuktan bahsederken Sestos'un adını anmaktadır. Yazar burada, Agesilaos'un Korinthos Savaşı'nın yol açtığı karışıklıklar nedeniyle ordusunu Asya'da bırakıp donanmasıyla Abydos'tan Sestos'a geçtiğini belirtmektedir⁶³.

---

⁵⁹ Plutarkhos, Bioi Paralleloi, Lysandros, 14.2.

⁶⁰ Pomponius Mela, De Situ Orbis, II.2.

⁶¹ Appianus, Romaika, BC.iv.10.82.

⁶² Ptolemaios, Geographika, iii.12.4.

⁶³ Pausanias, Periegesis tes Hellados, 3.9.12.

Athenaios (MS 2-3. yy.)

Gulick tarafından günümüze kalmış en eski yemek kitabı olarak tanımlanan⁶⁴ Athenaios'un *Deipnosophistai* adlı eserinde Sestos adı geçmektedir. İlgili kısımda Ptolemaioslar ve Sicilya kralı II. Hieron arasındaki ilişkileri anlatırken Arkhimelos adlı birinin yazdığı epigramı aktarır. Epigramda Sestos, kısaca daha önceden Kserkses'in bir köprü kurduğu yer olarak anılır⁶⁵

Aleksandreialı Dionysius (yak. MS 2. yy).

Periegesis tes Oikomenes adlı eserinde Hellespontos civarını anlatırken kısaca Sestos'un bu bölgede, Abydos'un karşısında yer aldığını belirtir⁶⁶.

Justinus (MS 3. yy)

Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaşamış Latince yazan bir tarihçi olan Justinus, çalışmasını Gnaeus Pompeius Trogus adlı MS. 1. yy.'da yaşamış tarihçi'den alıntılarla oluşturmuştur. *Epitome* olarak adlandırılan eserinde Peloponnesos Savaşları'nın MÖ 411 yılı olaylarını aktarırken Mindaros ve Pharnabazos'un Spartalılar'ın liderleri olarak donanmayla Sestos'ta beklemekte olduklarını belirtir⁶⁷. Ancak bu bilgi yanlıştır. Sestos o tarihte tamamen Atina kontrolünde olduğundan bu mümkün görünmemektedir. Muhtemelen Abydos yerine Sestos yazılmış olmalıdır.

Ammianus Marcellinus (MS 330-395)

Marcellinus, *Rerum Gestarum* adlı eserinde, yaşadığı dönem çerçevesinde Hellespontos bölgesini kısaca tanımlar. Thrakia Khersonesosunun o dönemde Rhodop Eyaleti'ne dahil olduğunu belirtir. Coela, Sestos, Kallipolis kentlerinin ve Hekabe'nin mezarının burada bulunduğunu söyler⁶⁸.

---

⁶⁴ Gulick, 1927: 8.

⁶⁵ Athenaios, *Deipnosophistai*, 5. pos=381.

⁶⁶ Dionysios, 516.

⁶⁷ Justinus, *Epitome*, v.4.

⁶⁸ Ammianus Marcellinus, *Rerum Gestarum*, xxii.8.4.

Prokopios (MS 500-565)

Prokopios, Türkçe'ye Bizans'ın Gizli Tarihi adıyla çevrilen eserinde, I. Justinianos'un denizcilere karşı kötü uygulamalarını sayarken Sestos'un adını anar. Burada, İmparatorluğun her iki tarafında da boğazlar olduğunu belirterek birini Sestos ile Abydos arasındaki Hellespontos olarak tanımlar. I. Justinianos zamanına kadar Hellespontos'ta bir gümrük binasının bulunmadığını, yalnızca gerekli durumlarda pratik çözümler için İmparatorun görevlendirdiği bir subayın Abydos'ta bulunduğunu belirtir. Ancak, İmparatorun tahta geçer geçmez buraya ücretli memur gönderdiğini ve artık geçişlerden vergi alındığını söyler⁶⁹.

Prokopios, yapılar üzerine kaleme aldığı eserinde de Sestos'a değinir. Abydos'un tam karşısında Sestos adıyla eski bir kent vardır diye söze başlar, eski zamanlarda iyi planlanmamış ve korunmasız bir şehirdi der. Fakat bu bilginin tam aksini yukarıda verdiğimiz ve kendisinden daha önce yaşamış kaynaklardan defalarca duymuştuk. Prokopios devam eder ve kentin yüksek bir tepenin üzerinde olduğunu, herhangi bir saldırıyla alınması imkansız sağlam kaleye sahip olduğunu ekler. Bu kalenin imparator Justinianus tarafından yaptırılmış olduğunu da belirtir⁷⁰.

Yine aynı eserde, Abydos-Sestos arasının Hellespontos'un en dar yeri olduğunu, Konstantinopolis'e gitmekte olan gemilerin burada demir attıklarını söyler. Uygun rüzgarların olmaması halinde (-ki burada söz konusu olan güney rüzgarlarıdır) gemilerin Konstantinopolis'e ulaşmalarının imkansız olacağını, ekler. Aleksandreia'dan buraya ulaşan tahıl filoları, uygun rüzgar olduğunda çok kısa zamanda Konstantinopolis limanına ulaşabilirler, aksi yönde rüzgarlar olduğunda ise hem tahıl hem de gemiler burada çürür der. Bu olumsuz durum karşısında İmparator Justinianus Hellespontos'un girişine yakın konumu nedeniyle Tenedos'ta büyük bir tahıl ambarı inşa ettirmiştir. Böylece gemiler aksi rüzgarlar karşısında kargolarını buraya boşaltarak, beklemeden daha fazla sefer yapabilme imkanına kavuşmuştur⁷¹.

---

⁶⁹ Prokopios, Anekdotai, 25.2

⁷⁰ Prokopios, Peri Ktismaton, iv.10.24-28.

⁷¹ Prokopios, Peri Ktismaton, v.1.8-16.

Yazar, savaşlar üzerine kaleme aldığı eserinde Hunlar'ın Doğu Roma İmparatorluğu'nun Trakya topraklarına saldırılarını aktarırken Thrakia Khersonesosu'ndaki olaylara da değinir. MS 540 yılı civarında Hunlar Thrakia Khersonesosu'na saldırmışlar, Yarımada kıstağındaki duvarı aşarak burada sayısız Romalı'yı öldürmüşler, sağ kalanları da köleleştirmişlerdi. Hunlar'ın bir kısmı Sestos-Abydos hattından karşıya da geçmişler ve karşı kıyıyı da yağmaladıktan sonra tekrar Yarımada'ya dönmüşlerdi⁷².

Vandallarla olan savaşı anlattığı bölümde ise, Sestos ve Abydos'un yer aldığı noktada, Asya ve Avrupa kıtalarının birbirlerine yaklaştığını belirtir⁷³.

Mousaios Grammatikos (MS 6. yy)

Mousaios da Ovidius gibi, sahnesini Sestos ve Abydos'un oluşturduğu Leandros ve Hero mitini konu edindiği 340 satırlık heksametrik şiiriyle bilinmektedir.

Theophanes (MS yak. 760-817)

MS 440'lı yıllarda Hunların Trakya'ya saldırısını aktarırken, ele geçirilen yerler arasında Sestos'u da sayar⁷⁴.

Polyaenus (MS 2. yy)

Polyaenos, kendi zamanına, yani Marcus Aurelius'un imparatorluğu zamanına kadar yaşamış ünlü generalleri anlattığı eserinde Sestos'tan bahseder. Atinalı General Kimon'u anlattığı bölümünde, bu generalin Sestos ve Byzantion'dan pek çok esir ele geçirdiğini belirtmektedir⁷⁵.

Atinalı General Kleon'u anlattığı bölümde ise, bu kişinin Abydoslular'ın çıkarına Sestos'a ihanet ettiğini aktarmaktadır. Kleon, Sestos'ta gözetleme komutanı olarak görev yapan Theodoros adlı arkadaşından aldığı bilgileri Abydoslular'a

---

⁷² Prokopios, Hyper ton polemon, ii.4.8-9.

⁷³ Prokopios, Hyper ton polemon, iii.1.8.

⁷⁴ Theophanes, Chronographia, AM 5942.

⁷⁵ Polyaeus, Strategemata, i.34.2.

aktarmıştır. Abydoslular da bu bilgiler doğrultusunda kente sızmış ve kendilerini Sestos'un hakimi ilan etmişlerdir⁷⁶.

MÖ 299-92 yılları arasında Atina'da Tyranlık da yapmış olan Lakhares'in, Sestos'un düşman tarafından ele geçirilmesi sonrasında nasıl saklanarak Lysimakheia'ya kaçabildiğini anlatır⁷⁷. Burada düşman işgali ile belirtilmek istenen Demetrios Poliorketes'in MÖ 280'lerin başında Sestos'a yaptığı saldırı olmalıdır.

Pers satrabı Datames'i anlatırken, önce Sinope'a saldırmayı düşünen satrabın bu fikrinden vazgeçerek kendisine her zaman düşmanca davranan Sestos'a saldırmaya karar verdiğini aktarır. Bu amaçla Sinope'luların de yardımıyla bir filo inşa etmeye başlar⁷⁸.

Agathias (MS 536-582)

Agathias, Yarımada kıstağındaki savunma duvarından bahsettikten sonra duvarın arkasındaki Yarımada kentlerini sayar. Boğazın daraldığı ve kıyıların dikleştiği noktada Leandros-Hero efsanesiyle ünlü Sestos'un bulunduğunu belirtir⁷⁹.

Eustathios (MS 1115-1195/96)

Kymeli Dionysios'un *Periegetes* adlı eserini incelediği çalışmasında, Sestos'un geçtiği bölümü de aktarmaktadır⁸⁰.

1.2. Modern Edebi Kaynaklar

Günümüze kadar özel olarak Sestos'un Tarihi ve bağlantılı olarak sikkelerini kapsamlı bir şekilde konu alan bir yayın yapılmamıştır. Buna karşın 18. yy'ın ilk yarısından itibaren Sestos sikkelerinin yayınlarda yer almaya başladığını görüyoruz. Örneğin 1746 yılında, Thomas Herbert Pembroke adlı ünlü koleksiyonere ait

---

⁷⁶ Polyaeus, *Strategemata*, i.37.

⁷⁷ Polyaeus, *Strategemata*, iii.7.3.

⁷⁸ Polyaeus, *Strategemata*, vii.21.2.

⁷⁹ Agathias, *Historiai*, v.12.2.

⁸⁰ Eustathios, *Dionysios Periegetes*, 513.

sikkelerin yalnızca çizimlerinin yer aldığı katalogda bir adet ön yüzde sağa Apollon başı, arka yüzde tripod ve ΣΗΣΤΙ kısaltmalı sikke bulunmaktadır (Tip Y15.1, no. 8). Pellerin, 1763 yılında yayımladığı katalogda bir adet Sestos sikkesine de yer vermiştir (Tip Y14.1, no. 28)⁸¹. 1796 yılında ise Sestini, *Descriptio Numorum Veterum* adlı çalışmasında 6 adet Sestos sikkesini sunmuştur⁸². Sestini, 1822 yılındaki bir başka yayınında da Sestos başlığı altında bir Gallienus sikkesini yayımlamıştır⁸³. İlk yayımlanan kataloglardan itibaren ΣΗΣΤΙ kısaltmalı sikkelerin tanımlanmasında bir sorun yaşanmamıştır. Ancak ΣΑ kısaltmalı olan sikkelerin önceleri yanlış tanımlandıkları görülür. Daha önce ΣΗΣΤΙ kısaltmasıyla aynı tipler Sestos'a atfedilmiş olmalarına rağmen, ΣΑ kısaltmalı olanlar, 19. yy'ın ortalarına kadar Trakya'da Sala adında bir yerleşime atfedilmişlerdir. Örneğin Sestini, 1829 tarihli yayınında verdiği ΣΑ kısaltmalı bir adet Sestos sikkesini Sala başlığı altında sunmuştur⁸⁴. Bu sikkelerin o dönemde yoğun olarak Güneydoğu Trakya'dan geldikleri herhalde biliniyordu ki Herodotos'un Ainos ve Selymbria arasında bir Samothrake yerleşimi olarak belirttiği Sala'ya⁸⁵ ithaf ediliyorlardı. Aynı şekilde 1822 yılında Mionnet⁸⁶ ve 1831 yılındaki bir yayında Millingen de ΣΑ kısaltmalı Herme/Amphora tipindeki birer sikkeyi Trakya'daki Sala başlığı altında vermişlerdir⁸⁷. Ancak, Franz Streber, 1835 yılında bu sikkelerin de Sestos'a ait olmaları gerektiğini belirtmiştir⁸⁸.

Sestos, sikkelerinin yanı sıra jeostratejik konumu nedeniyle de Eskiçağ ile ilgili çalışmalarda yer bulur. Özellikle Pers-Yunan savaşları, Peloponnesoslular'la Atinalılar arasındaki savaş, diadokhlar arasındaki savaşlar gibi Eskiçağ'a şekil vermiş olaylardaki yeriyle ilgili olarak pek çok modern çalışmada adı geçmektedir. Söz konusu üç ayrı süreçle ilgili olarak dahi sayısız eserde adı geçtiği için bu eserleri tek tek saymak bu çalışmanın ana fikrine bir katkı sağlamayacaktır. Bunun yerine

---

⁸¹ Pellerin, 1763: 200-201.

⁸² Sestini, 1796: 81. Söz konusu yayındaki sikkelerden 4 numaralı olanı, Sestos sikkesi olamayabileceği için kataloğa dahil edilmemiştir.

⁸³ Sestini, 1822: 20.

⁸⁴ Sestini, 1829: 10.

⁸⁵ Herodotos, *Historiai*, vii.59.2.

⁸⁶ Mionnet, 1822: 482.

⁸⁷ Millingen, 1831: 43.

⁸⁸ Streber, 1835: 105-108. Ayrıca bkz. Borrell, 1840: 112.

Sestos'u kısmi olarak konu edinmiş olsa da kentle ilgili yapılacak bir çalışmada katkı sağlayabilecek belli başlı yayınları sunmak yararlı olacaktır. Bu bağlamda, Sestos'un modern araştırmalara konu olmasının ilk olarak 19. yy'ın ikinci yarısında başladığını görüyoruz. Bu araştırmaların ortak noktası, dönemin Antik Çağ araştırmalarının pek çoğu gibi yazıtlara odaklanmış olmalarıdır. Bu dönemde Sestos ve çevresinden bulunan yazıtlar da Avrupalı araştırmacılar tarafından çeşitli yayınlarda işlenmiştir. Günümüzde Sestos'a atfedilen toplamda sekiz adet yazıtla ilgili çalışmalar, bu tezin "Yazıtlar" alt başlığı altında detaylıca işlendiği için burada verilmeyecektir. Ancak bu çalışmalardan, Charles Picard ve Adolphe j. Reinach tarafından 1912 yılında yayımlanmış bir makale⁸⁹, sunduğu yazıt (bkz. 1.3.1.3) dışında Sestos'la ilgili gözlem ve önerilere de yer verdiğinden burada da ele alınacaktır. Söz konusu araştırmacılar makalenin başında, Temmuz-Ağustos 1910 yılında Lemnos, Imbros, Samothrake ve Thrakia Khersonesosuna yaptıkları seyahatin sonuçlarını sunduklarını belirtmektedirler. Thrakia Khersonesosunda tüm Yarımada'yı gezmediklerini, yalnızca Sestos-Elaios arasındaki bölgeyi dolaştıklarını aktarırlar. Bu araştırmacılara göre Sestos deniz kıyısında aranmalıdır ve Sestos olarak kabul edilen Yalova Köyü kıyından oldukça içeridedir. Akbaş Mevkiini anlatırlarken, buradaki doğal akropolis olarak tanımladıkları tepede Bizans-Cenova kalesi kalıntıları (bkz. Resim 5 ve 6) ve bir derviş tekkesinin bulunduğunu söylerler. Derviş Tekkesi ve yakınlardaki ayazma, onlara göre bu noktanın Antik Çağ'daki kutsallığının da birer işaretidirler. Sestos'un limanının bu tepenin güneydoğusunda olması gerektiğini, körfezin Yalova'dan gelen akarsuyun taşıdığı alüvyonla dolmuş olduğu tespitini yaparlar. Yalova'da camideki birkaç yazıt dışında Antik Çağ'a ait fazla bir kalıntı göremediklerini ancak K. Konstantis adlı birinin evinin duvarında birkaç sütun tamburu gördüklerini, bunlardan birine altı kollu bir haç kazınmış olduğunu aktarırlar. Aşağıda verdiğimiz, Eceabat Hükümet Konağı önünde buldukları yazıtı görmelerini sağlayan Mr. Kristophorides adlı bir kişiye konukseverliği nedeniyle teşekkür ederler.

---

⁸⁹ Picard-Reinach, 1912: 275-352.

Wilhelm Jerusalem, “Die Inschrift von Sestos und Polybios” adlı çalışmasında Menas yazıtı çerçevesinde Sestos’a değinmiştir⁹⁰.

Menas yazıtıyla birlikte kentin sikkelerini de incelemiş olan von Fritze’nin 1907 tarihli makalesi kayda değerdir. Her ne kadar Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerini kapsamasa da Sestos’un sikkelerini de konu edinmiş en önemli çalışmadır⁹¹.

MÖ 4. yy ortalarında II. Philippos, Traklar ve Atina arasında Thrakia Khersonesosu çerçevesinde yaşanan çatışmalar ve Yarımada’ya olan etkileri, Veligianni’nin bir makalesine konu olmuştur. Araştırmacı bu dönemi IG II².274 nolu yazıt çerçevesinde incelemiştir. Bu makale, söz konusu dönemde Thrakia Khersonesosu üzerine yaşananları Sestos odağında ele alan önemli bir çalışmadır⁹².

Julia Heskell’in MÖ 370-361 yılları arasında Kuzey Ege’deki savaşları konu edindiği The North Aegean Wars: 371-360 BC adlı çalışması da Sestos’un söz konusu dönemine dair önemli bir yayındır⁹³.

Mehmet Fatih Yavuz, 2013 yılında verdiği, henüz yayımlanmamış doktora tezinde, Thrakia Khersonesosu’nun Arkaik ve Klasik dönemlerini ele almıştı. Bu tezin üç sayfası Sestos başlığına ayrılmıştır⁹⁴.

1980’lerden itibaren Thrakia Khersonesosu’nda yüzey araştırmaları da yapılmaya başlanmıştır. Mehmet Özdoğan’ın 1982 yılında gerçekleştirmiş olduğu yüzey araştırmalarında Yarımada’daki pek çok yerin yanı sıra Akbaş Mevkii’ne de gidilmiştir. Özdoğan buradan yalnızca Troia I tipi keramik bulduklarını belirtir⁹⁵.

1990’lı yıllardan bu yana Mustafa H. Sayar başkanlığında bölgede yüzey araştırmaları yapılmaya devam edilmektedir.

---

⁹⁰ Jerusalem, 1879.

⁹¹ von Fritze, Sestos, 1907.

⁹² Veligianni, 1994.

⁹³ Heskell, 1997.

⁹⁴ Yavuz, 2003: 38-41.

⁹⁵ Özdoğan, 2012: 56. Özdoğan, Akbaş Mevkii’nin hemen yakınında Değirmenlik Mevkii denen yerde de Marmara Bölgesi Epipaleolitik-Çanak Çömleksiz Neolitik’e tarihlenebilecek taş aletler bulmuştur.

Ayşe Ç. Türker'in, 2005 yılından bu yana devam ettirdiği yüzey araştırmaları, Yarımada'nın Bizans-Osmanlı dönemlerine yönelik olarak Sestos-Akbaş mevkini de kapsamaktadır. Bu araştırmaların sonuçları da ilgili tarihlerin AST ciltlerinde bulunabilir.

Sestos'a dair Eskiçağ Tarihi odaklı çalışmaların en günceli, Çanakkale Üniversitesi öğretim üyelerinden Reyhan Körpe başkanlığında halihazırda yürütölmekte olan yüzey araştırmalarıdır. Araştırma öncelikle kentin sınırları ve yayılım alanı sorununa eğilmiştir. 2012 yılından buyana devam etmekte olan araştırmaların sonuçları, T. C. Kültür Bakanlığı tarafından her yıl düzenlenen Kazı ve Araştırma Sonuçları Toplantılarında sunulmaktadır. Sonuç raporlarını 2014 yılından itibaren Kazı ve Araştırma Sonuçları adlı yayında bulmak mümkündür.

1.3. Yazıtlar

1.3.1. Sestos Yazıtları

Sestos antik kentinin Tarih Bilimi kapsamında bilimsel denilebilecek anlamda çalışmalara konu olması 19. yy'da yazıtlarının incelenmesiyle başlamıştır. İlk olarak Charles Newton adlı araştırmacı Gelibolu'dan bulduğu bir Sestos yazıtını 1854 yılında Archäologische Zeitung adlı süreli yayında yayımlamıştır⁹⁶. Daha sonra 1873 yılında Carl Curtius adlı araştırmacı kısaca Menas yazıtı olarak da bilinen aşağıda 1.3.1.1 olarak sunduğumuz yazıtı Hermes dergisinde ele almıştır⁹⁷. Curtius, 106 satırlık bu yazıttan, dönemin Çanakkale bölgesi Amerika konsolosu olan Mr. Calvert sayesinde haberdar olmuştur. Mr. Calvert, Çanakkale ve çevresinden topladığı antik eserlerden oluşan bir koleksiyona sahipti.

Hauvette-Besnault 1879 yılında Thrakia Khersonesos'nda gerçekleştirdiği araştırmalarını 1880 yılında BCH'de yayımlamıştır. Bu çalışmada Yarımada'dan pek

---

⁹⁶ Newton, 1854: Col. 514.

⁹⁷ Curtius, 1873.

çok yazıtın yanı sıra Sestos'tan, Titus Phorphanus Nikias'a ait mezar stelini de ele almıştır.

Menas yazıtı, von Fritze tarafından 1907 yılında kent sikkeleriyle birlikte tekrar ele alınmıştır⁹⁸.

Louis Robert de ilk olarak 1873 yılında yayımlanan ünlü Menas yazıtını tam 100 yıl sonra tekrar ele almıştır⁹⁹.

Son olarak da IK serisinden 1980 yılında yayınlanan Johannes Krauss'un "Die Inschriften von Sestos und der thrakischen Chersones" adlı çalışması da diğer Gelibolu Yarımadası kentleri gibi Sestos yazıtlarını da konu edinmiştir.

Günümüzde Sestos ile ilişkilendirilen toplamda sekiz adet yazıt bilinmektedir.

1.3.1.1) Menas adında bir hayırsevere onurlandırma yazıtı¹⁰⁰ (Bkz. Ek 1.a)

Ele alacağımız ilk yazıt, Hellenistik Dönem'den bir dekrettir. MÖ 133-120 yılları arasına tarihlenen 106 satırdan oluşan yazıt sadece Sestos'u değil, bütün Hellenistik Dönem'i anlamamız için önemli bilgiler sunmaktadır. Yazıtın bir diğer çarpıcı özelliği ise Nüsmatik bilimi açısından da son derece önemli olmasıdır. Çünkü yazıtta onurlandırılan kişi diğer görevlerinin yanı sıra sikke basımından da sorumlu Menas adında bir "memur"dur. Günümüzde Hellenistik Dönem'de sikke basımıyla ilgilenen memurların işlerini anlatan, bilinen tek yazıttır.

Menas'ın, Pergamon Krallığı'nın son yılları, Aristonikos savaşı, Romalı legatus ve generallerin Asya'ya geçişi ve Asya Eyaleti'nin ilk yıllarında yaşadığı düşünülmektedir¹⁰¹. Aslında Menas bu görevi üstlenmiş iki kişiden biridir. Sestos halkının yazıtta velinimeti olarak kabul ettiği bu kişinin yalnız sikke basımıyla değil başka pek çok kamusal görevlerde de bulunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Gymnasiarkhos olarak da anılmaktadır (satır 75-76). Buradan yola çıkarak Menas'ın oldukça varlıklı bir kimse olduğu sonucuna varabiliriz. Çünkü sınırlı kaynaklara

---

⁹⁸ Von Fritze, 1907.

⁹⁹ Robert, 1973.

¹⁰⁰ Daha önceki yayınlar için de dahil olmak üzere bkz. Krauss, 1980: yazıt no. 1. Yazıtın İngilizce tercümesi için bkz. Austin, 2006: 435, no. 252. 1980 sonrası ilgili yayınlar, Katsari, 2011: 212, dn. 22 ve 214, 220; Le Rider, 2001: 241-245.

¹⁰¹ Robert, 1973: 49.

sahip Hellenistik kent devletlerinde kamusal görevlerin şahıslar tarafından üstlenilmesi o işlerin maliyetinin de üstlenilmesi anlamına geliyordu. Ayrıca yazıtta Menas'ın özelliklerinden biri olarak sayılan πιστις (sadakət) kelimesi başka pek çok Hellenistik Dönem yazıtından bildiğimiz gibi o işin altından kalkabileceği bilinen kişiler için kullanılmaktaydı. Sikke basımı da para gerektiren kamusal bir iş olduğundan Menas'ın bu işin altından kalkabilecek kadar zengin bir kişi olduğu herkes tarafından biliniyor olmalıydı. Böylece bir anlamda kentin zengin kişileri ve yoksul halk arasında bir tür manevi eşitlik de sağlanmış oluyordu. Şüphesiz Menas da bu tür *leitourgaia* ile kamusal alanda daha fazla iltimasa sahip oluyordu¹⁰².

Sikke basımı sürecinde çalıştıkları kişilerle olan iyi ilişkileri nedeniyle her iki görevli de adaletli, gayretli ve özenli olarak tanımlanmışlardır (satır 47-48). Bunun anlamı muhtemelen sikke için gerekli metal alımı gibi konularda adaletli davranmalarındır. Menas, Sestoslular tarafından sadakatinin yanı sıra gayreti (φιλοτιμία), adilliği (δικαιοσύνη), dindarlığı (εὐσεβεία) ve gösterdiği özen (ἐπιμέλεια) nedeniyle de övülmektedir. Dindarlığı, sikke tipi içindeki dinsel öğeler ve/veya başka kamusal görevler çerçevesinde dinle ilgili yapmış olduğu yatırımlar (belki tapınak restorasyonu gibi) nedeniyle olabilir. Sestos sikkelerinde hiçbir dönem magistrat ya da sikke basımıyla ilişkili kişilerin adı görülmez. Dolayısıyla Menas'ın basımında görev aldığı sikkelerin hangi tipler olduğunu bilmemize imkan yoktur. Ancak yazıtın tarihlendirilmesi nedeniyle bu sikkelerin, Hellenistik Dönem'in ikinci yarısına tarihlenebilecek ΣΗΣ, ΣΗΣΤΙ ve ΣΗΣΤΙΑ kısaltma ve lejandlı otonom sikkeler arasında olması gerekir. Bu sikkelere baktığımızda kentin ilk sikkelerinden itibaren severek kullandığı Demeter tipinin tekrar kullanıldığını görürüz. Tip Y14 olarak verdiğimiz sikkelerin benzerleri, ΣΑ kısaltmasıyla kentin ilk sikkelerinden olan Tip Y2'de de karşımıza çıkar. Benzer durum Tip Y17 olarak verdiğimiz sikkeler için de geçerlidir. Bunlar da daha erken tarihli olması gereken ΣΑ ve ΣΗ kısaltmalı Tip Y5 ve Y10 sikkelerle benzerdir. Tip Y16'da daha önce kullanılmış olan Tip Y4 ve Y8 ile benzerdirler. Ayrıca yazıtta belirtildiği üzere adına yarışmalar düzenlenen (satır 79) ve kurbanlar sunulan (satır 63) Hermes de ΣΗΣ kısaltmalı Tip Y16'da ön

---

¹⁰² Martin, 1996: 263-64.

yüz ipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazıtta da belirtildiği gibi, bir kentin sikkeleri için seçtiği tip daha önce bilinen bir tip olmalıysa (satır 45), katalogda Tip Y14, Y16 ve Y17 olarak verdiğimiz sikkelerin Menas'ın basımında görev aldığı sikkelerden olmaları ihtimali vardır¹⁰³.

Menas ve diğer görevlinin sikke basımı için doğrudan ve kendi ceplerinden para harcadıklarıyla ilgili bir bilgi yoktur. Buna rağmen, 26-30 ve 30-44 arasındaki satırlardan Menas'ın Attaloslar'ın rahibiyken, bekleme odası, hamam inşaatı, mermer heykel ve her yıl kralın doğum gününde yarış düzenleme gibi durumlarda para harcadığı anlaşılıyor. Louis Robert ve Thomas R. Martin, bu iki kişinin sikke basımındaki görevlerinin, gerekli paranın sağlanması değil, tip seçimi, metallerin hazırlanması ve işçilerin temini gibi bir bakıma aynı yardımlar olması gerektiğini ileri sürmektedirler¹⁰⁴. Ayrıca bu iki kişinin yaptıkları iş için teknik bir isim kullanılmaması sikke basımıyla sürekli veya bir zanaatçı olarak uğraşmadıklarına, geçici süre için seçildiklerine kanıt sayılabilir.

Yazıtın gündeme getirdiği bir başka konu da Sestos kentinin o dönemde kendisine ait bir sikke atölyesinin olup olmadığıdır. Louis Robert, bir gerekçe göstermeden kentin kesinlikle bir atölyesinin olmadığını belirtmektedir¹⁰⁵. Değişik örneklerden kendi sikke atölyesi olmayan kentlerin atölyesi olan civar kentlerden birisine sikkelerini bastırabileceğini biliyoruz. Ayrıca bunun için gezici seyyar darphaneler olabildiği gibi¹⁰⁶, Menas ve diğer çalışma arkadaşı bunun için belki de bir atölye kurmuşlardı.

Bu onurlandırma yazıtıyla Hellenistik Dönem'de bir kent devletinde sikkenin rolü hakkında önemli bilgiler edinmiş oluyoruz. Bunlar;

- Bu dönemde kent devletinin bir krallığın hakimiyetinde dahi olsa bronz sikke basımı için kararı tamamen kendisinin aldığını anlıyoruz (satır 43-44).

---

¹⁰³ Thonemann, kataloğumuzda Tip Y7 olarak verdiğimiz sikkelerin Menas yazıtında bahsedilen sikkelerden olması gerektiğini belirtir bkz. Thonemann, s. 130. Ancak bizce Tip Y7 Menas'la çağdaş olamaz. Karakteristik olarak MÖ 4. yy ikinci yarısı ile MÖ 3. yy arasına tarihlendirilebilir.

¹⁰⁴ Robert, 1973: 52; Martin, 1996: 265, dn. 27.

¹⁰⁵ Robert, 1973: 50.

¹⁰⁶ Mørkholm, 1991: 18-19.

- Sikke basımı sonucu kentin gelir elde ettiğini ve bu gelirin halka bir şekilde yansıdığını anlıyoruz (satır 45-46).

Pek çok kent devleti gibi Hellenistik dönem boyunca çeşitli krallıkların himayesine giren Sestos, yazıtın asıl amacı olmasa da otonomisini bir kez daha herkese duyurmuş oluyor ve ulusal gururunu sikkeler dışında bir yazıtla da anıtlattırılmış oluyordu¹⁰⁷.

1.3.1.2) Titus Phorphanus Nikias'a ait mezar steli¹⁰⁸ (Bkz. Ek 1.b)

Bu stelden ilk defa Hauvette-Besnault 1879 yılında Thrakia Khersonesosu'nda gerçekleştirdiği gezi sonuçlarını aktarırken değinir¹⁰⁹. Araştırmacı steli Yalova Köyü'nün batısındaki mezarlıkta gördüğünü ve beyaz mermerden olduğunu aktarmaktadır. Yazıtın kopyasını alarak mezarlıktan ayrıldığını fakat birkaç gün sonra gittiğinde artık yerinde olmadığını da belirtmektedir. Ancak 1912 yılında bölgeyi ziyaret eden Picard ve Reinach bu yazıtı Yalova Köyü Camiinin portikosunda gördüklerini rapor etmişlerdir¹¹⁰.

Stelin üzerindeki yazıttan bunun bir aile mezarlığı için yaptırıldığı anlaşılmaktadır. İlk olarak abisi Τίτος Φορφάνος Πύθης, ve kızkardeşi Φορφάνη Τίτου adına yapılmış daha sonra Nikias da aynı mezara defnedilmiştir. Nikias sıradan bir insan değildir. Bu steldeki dört çelenk de Nikias'a ithaf edilmişti. Çelenklerin biri Sestos halkı tarafından, diğeri Sestos'taki Romalı tacirler ve diğeri ikisi de Madytos ve Alopekonesos halkları tarafından kendisine ithaf edilmişti. Tez'in Ekler bölümünde bu yazıtın IK Sestos'taki kopyası verilmiştir. Fakat Hauvette-Besnault Φορφάνος adını Φ[λαβιος] ορφάνος olarak aktarmıştır. Φ. 'Ορφάνη Τίτου adının da τῆ συναπελευθέραι ifadesi nedeniyle Venusta adında küçükken özgürleştirilmiş bir kişiye ait olması gerektiğini belirtmiştir.

¹⁰⁷ Bu yazıt ışığında, bir kentin kendi sikkesini basmasının temel iki nedeninin onur ve maddi getiri olduğuna dair tartışmalar vardır. Örneğin Thonemann, Sestoslular için sikke basmadaki en önemli faktörün prestij olduğunu iddia etmektedir, bkz. Thonemann, 2016: 130-31, Ancak Martin'in de belirttiği gibi bu yazıtta sikke basmanın bir onur meselesi olduğuna dair hiçbir söylem bulunmazken, kent hazinesine olacak getirisi 45-46. satırlarda açıkça belirtilmektedir. Bu tartışma için bkz. Martin, 1996: 263.

¹⁰⁸ Krauss, 1980: yazıt no. 2.

¹⁰⁹ Hauvette-Besnault, 1880.

¹¹⁰ Picard-Reinach, 1912: 276.

1.3.1.3) T. Porfanus'a ait mezar steli¹¹¹ (Bkz. Ek 1.c)

Bu yazıtlı stel ilk olarak Charles Picard ve Adolphe J. Reinach A. Tarafından 1912 yılında yayımlanmıştır. Picard ve Reinach, 1910 yılının Temmuz-Ağustos aylarında Gelibolu Yarımadası'nı da kapsayan bir seyahate çıkmışlardı. Bugünkü adıyla Eceabat olan Maydos'un merkezinde Hükümet Konağı'nın önünde gördükleri bu stelin daha önce yayımlanmamış olduğunu fark eden araştırmacılar, hemen ölçülerini ve bir kopyasını alırlar. Üst tarafından kırık, dikdörtgen bir şekle sahip olan stel, 0,81 m yükseklik, 0,38 m genişlik ve 0,07 m kalınlıktadır. Üzerinde Khimationun bir parçası da seçilebilen madalyon tarzında işlenmiş bir büst olduğuna dair izler vardı. Ayrıca büste ait eller belli belirsiz görülebilmektedir. Stelde yedi kent, halkın adıyla (δημος) genetivus haliyle birer çelenk içerisinde verilmiştir. Alopekonesos adı, taş ustasının yanlışlığı sonucu Alapokonesos olarak yazılmış olmalıdır.

Bu steldeki büste ait ellerin duruşuyla benzer bir stel de Delos'tan bilinmektedir. Ellerin bu şekilde bir lanetlemeyi sembolize ettiği düşünülmektedir. Her iki stel de mezar için kullanıldıklarından burada mezara zarar verecek kişilere karşı korunma amaçlı bir durum söz konusudur. Bu tarz kalkık eller ve çelenk olan bir stelin Eceabat'ta bulunmuş olması Picard ve Reinach'a göre sıra dışı bir durum değildir. Çünkü aynı tarzda alınlıklı bir stelin daha önce Kiepert tarafından da Eceabat'ta Hagios Theodoros Kilisesi'nde görüldüğünü aktarmaktadırlar¹¹². Ancak Picard ve Reinach kendi seyahatlerinde bu steli bulamamışlardır.

1.3.1.4) Mezar steli¹¹³ (Bkz. Ek 1.d)

Bu stel, 1978 yılında Yalova Köyü'nde bulunmuştur. Üç parça halindeki stel üzerinde, birbirini tamamlayan yazıtlar bulunmaktadır. Yazıt, yukarıda 1.3.1.2 ve 3 nolar ile verilen yazıtlarla benzerlik taşımaktadır. Her üç yazıtta da kent isimleri halk adıyla (δημος) ve genetivus halleriyle verilmiştir. Bu stelde mezarın kim için olduğu ve kimin ya da kimlerin onurlandırıldığı yer almamakla birlikte altı kentin adları

¹¹¹ Kraus, 1980: Yazıt no. 3.

¹¹² Kraus, 1980: 66.

¹¹³ Kraus, 1980: Yazıt no. 4.

okunabilmektedir. Bunlardan Σκοπαιτων adı, Thrakia Khersonesos veya çevresinden bilinen bir yerleşim değildir. Ancak kelimenin Eski Yunanca gözetleme yapılan yer anlamındaki σκοπια kelimesinden türetildiği varsayılırsa, yüksek ve çevresine hakim bir tepedeki yerleşim için kullanılmış olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yine üç nolu yazıtta olduğu gibi burada da [(?)οί Ἐωμ]αῖου olarak tamamlanan kelime Romalı tacirleri işaret ediyor olmalıdır. Tarihlendirmesini MÖ 1. yy ile MS 1. yy'ın ilk yarısı arasına yapmak mümkündür.

1.3.1.5) Sestos'lu gençlerin eğitmenleri Asklepiades'i onurlandırmaları¹¹⁴ (Bkz. Ek 1.e)

Charles Newton tarafından Gelibolu'da bir evde bulunan bu yazıt, yayımlanan ilk Sestos yazıtıdır (1854)¹¹⁵. Krauss, yazıtın hemen başında Σ ile başlayan kelimenin Σ[ῆστ]ιοι olarak tamamlanmasını önermiştir.

Yazıtta Sestos'lu gençler ve *epeboslar* eğitmenleri Asklepiades Nikomakhos'u kendilerine karşı gösterdiği erdem ve iyiyet nedeniyle onurlandırmaktadırlar. Bu onurlandırma metni üst tarafında iki adet çelenkle taçlandırılmıştır. Bir eğitmenin bu şekilde onurlandırılması yukarıda birinci olarak verdiğimiz Menas Yazıtında da görülmektedir. Menas da aynı zamanda bir eğitmendir ve kentin gençleri tarafından erdem ve iyi niyeti nedeniyle onurlandırılmaktadır (satır 75-76).

1.3.1.6) Mezar Rölyefi¹¹⁶ (Bkz. Ek 1.f)

İstanbul Arkeoloji Müzeleri binası inşa edilmeden önce çinili köşkte saklanan bu rölyefin buluntu yeri Trakya'dır. Fakat tam olarak nereden geldiği belli değildir. Dumont, buluntu yeri için Propontis darken, Reinach, Yalova'dan geldiğini aktarır. Yazıtın yer aldığı bu mermer plaka bir cenaze şöleni sahnesi taşımaktadır. Sahnede, yatağa uzanmış giyinik bir adam elinde çelenk tutmaktadır. Önünde alçak bir masa (mensa tripes) bulunmaktadır. Yatağın ucunda, hafif yüksek bir yerde bir kadın

¹¹⁴ Kraus, 1980: Yazıt no. 5.

¹¹⁵ Newton, 1854: Col. 514.

¹¹⁶ Kraus, 1980: Yazıt no 6.

oturmuştur. Kadının üstünde bir sepet görülmektedir. Yazıt ise arşitravin ve sütunların üzerindedir.

1.3.1.7) Yazıtlı arşitrav parçası¹¹⁷ (Bkz. Ek 1.g)

Yazıt ilk olarak 1880 yılında Hauvette-Besnault tarafından yayımlanmıştır. Araştırmacı, bir ağırın eşik taşı olarak kullanıldığını gördüğü 1 metre genişliğindeki bu yazıtın Akbaş civarından bulunduğunu öğrenmiştir. Günümüzde Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde muhafaza edilmektedir.

Yazıt iki satırdan oluşmaktadır. Daha uzun bir arşitravin sadece bir parçasıdır ve iki satır arasında anlamlı bir bağ kurmak mümkün değildir. İlk satırdaki Doles adının yüksek ihtimalle Trak adı olduğu düşünülmektedir.

1.3.1.8) Iulia ve Marcus Agrippa'nın onurlandırılması¹¹⁸ (Bkz. Ek 1.h)

Yalova Köyü civarından bulunan bu yazıtta iki kişinin onurlandırılması söz konusudur. Bu iki kişi ünlü Marcus Agrippa ve karısı Augustus'un da kızı olan Julia'dır. Agrippa'nın MÖ 16-13 yılları arasında Trakya ve Batı Anadolu'yu kapsayan bir seyahate çıktıkları bilinmektedir. Bu seyahatte Ilion şehri, Julia'nın şehre gelişi için gerekli özeni göstermediği için Agrippa tarafından cezalandırılmıştır. Julia kendine refakat eden eskortlarıyla birlikte Skamandros Nehri'ni geçerken nehir temizlenmediği için düşme tehlikesi atlatmıştı. Yazıtın tarihlendirilmesi de bu seyahat nedeniyle MÖ 17-13 yılları arasına yapılmaktadır. Julia ve Agrippa'nın yine bu aralığa tarihlendirilen benzer onurlandırılmaları Thasos, Paphos, Lesbos ve Korkyra'dan da bilinmektedir. Hauvette-Besnault ise isminden önceki $\theta\epsilon\acute{\alpha}\nu$ kelimesi nedeniyle yazıtın Agrippa'nın ölümünden sonra diktirildiğini belirtmektedir. Ancak MÖ 12 yılında ölünce Thrakia Khersonesos'un Agrippa'nın ailesinin elinden çıkarak Augustus'un mülkü olduğunu bildiğimizden, yazıtın MÖ 17-13 aralığına tarihlenmesi daha mantıklıdır. Ayrıca Marcus Agrippa ölünce Julia başka bir evlilik yapmış, sonuç olarak başka bir ailenin üyesi olmuştu¹¹⁹.

---

¹¹⁷ Kraus, 1980: Yazıt no. 7.

¹¹⁸ Kraus, 1980: Yazıt no. 8.

¹¹⁹ Bu konudaki bir tartışma için bkz. Loukopoulou, 1987: 93-94 ve dn. 159.

Yukarıda değindiğimiz yazıtlar dışında, artık Troia bölgesine ait olduğu düşünülmesine karşın çeşitli nedenlerle daha önce Sestos'a ait olduğu düşünülen bir yazıt daha vardır. Bu yazıt, Akbaş Mevkii'nin 4 km kadar kuzeybatısında kalan Yalova Köyü'nde bulunmuştur. 1,04 m yüksekliğe sahip, üstte 67 cm, altta 30 cm çapında, orta kısmından kırılmış, sütun şeklinde ve üst tarafı tahrip olmuş durumdadır. Sütunda iki ayrı dönemde yazılmış iki yazıt yer almaktadır. Yazıt A olarak adlandıracağımız 12 satırlık yazıtın sağ tarafı kısmen yazıt B'nin üstüne denk gelmiş ve günümüze yazıt B'nin sağ tarafı ulaşabilmiştir. Bu tip sütunlar zamanın sık kullanılan kaidelerinden olduğundan tekrar kullanılmış olmalıdır. Sestos civarından bulunmuş olsa da bu yazıtın Sestos menşeli olmadığı kuvvetli delillerle ortaya konulmuştur¹²⁰. Lolling, yazıtta yanlış tamamlamalar yaptığı için yanlış olarak Sestos'tan bir yazıt olduğunu düşünmüştür. Yazıtın son satırında Hellespontos olarak tamamladığı kısım nedeniyle bu yazıtın Sestos'tan geldiğini düşünmüştür. Oysa ki Hellespontos eyaleti, Kuzeybatı Anadolu'da Kyzikos başkenti olmak üzere pek çok kenti kapsıyordu fakat bu kentlerin arasında Sestos yoktu. Bunun yanı sıra çok benzer bir yazıt yine benzer bir sütun üzerinde Çanakkale Boğazi'ndan 3 km içeride Halileli adlı köyde de bulunmuştur. Bu köy, Troia antik kentine oldukça yakındır. Troia'da bilindiği gibi bir Athena tapınağı vardı. Halileli'ndeki yazıtla Athena'ya bir Zeus heykeli sunulurken, bizim değindiğimiz yazıtla ise Asklepios sunulmaktadır. Her iki yazıtta da muhtemelen tapınağın hazinesine ait eşyaların eritilmesiyle oluşturulan bu heykellerin ağırlıkları aktarılmaktadır. Bu durumda her iki yazıtın da Troia menşeli olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Söz konusu olan yazıt Hellensitik Dönem'e, MÖ 210-205 arasına tarihlendirilmektedir.

1.3.2. Sestos Dışında Bulunan Sestos ile İlişkili Yazıtlar

1.3.2.1) IG II² 133 (Bkz. Ek 2.a)

Attika

MÖ 355/4 yıllarına tarihlenen bu dekrete göre, Lykos oğlu Philiskos adında bir Sestoslu'ya, Atina tarafından προχενία ve εὐεργεσία bahşedildiği anlaşılmaktadır.

¹²⁰ Lolling, 1881; Cole, 1984: 65; Hereward, 1962: 183-185.

Ancak, Philiskos adı nedeniyle yazıt üzerindeki tartışmalar devam etmektedir. Bunun nedeni, bu ismin, yine Hellespontos bölgesinde, MÖ 370 ve 360'lı yıllardaki olaylar için de aktif olarak anılmasıdır. Ariobarzanes adına Hellespontos civarında aktif olan bu Philiskos'un, MÖ 360 yılından önce ölmüş olması gerektiği genel kabul görmektedir¹²¹. Bu durumda yazıtın, Philiskos'un ölümünden sonra, onu onurlandırmak için dikildiğini kabul edebiliriz. MÖ 360'lı yıllarda bölgede yaşanan olaylar sırasında Philiskos'un Atina'ya yararları dokunmuş olmalıdır. Hatta MÖ 365/4 yıllarında Atina'nın Sestos'u elde etmesinde doğrudan ilgisi olabilir. Daha sonra göreceğimiz gibi Sestos, Ariobarzanes tarafından Timotheos'a verilmiş, Timotheos da Krithote ile birlikte bu kenti Atina'ya hediye etmişti. Bu noktada Ariobarzanes'in bölgedeki yöneticisinin Philiskos olduğu hatırlanmalıdır. Atina'nın kendisine faydası dokunmuş kişileri ölümlerinden daha sonra onurlandırdığı bilinen başka durumlar da vardır. Örneğin, Klazomenailı Herakleides, MÖ yak. 420 yılında Epilykos barışındaki rolü nedeniyle, ölümünden sonra, MÖ 390 yılı civarında Atina tarafından onurlandırılmış, ona da Atina tarafından προξενία ve εὐεργεσία bahşedilmişti¹²².

Eğer dekretin dikildiği tarihte, yani MÖ 355/4 tarihlerinde, Philiskos hayatta idiyse, ortaya bazı sorular çıkmaktadır. Veligianni, bu dekreti Atina ve Sestos arasında o dönemdeki iyi ilişkilere bağlama eğilimindedir¹²³. Ancak söz konusu dönemde Thrakia Khersonesos genelinde Atina'ya karşı olumsuz bir tutum vardır. Üstelik Demosthenes, bu durumu Sestos özelinde belirtmektedir¹²⁴. Dolayısıyla, dekret dikildiğinde Philiskos hayatta ve Atina'nın proksenosu ise, bu proksenosluğu iyi ilişkiler kapsamında değerlendirmek yanlış olabilir. Aksine, bu elçinin varlığı, kötü ilişkiler nedeniyle özel bir aracı tercih edilmesi nedeniyle de olabilir¹²⁵. Philiskos bu karmaşık dönemde Atina için Sestos'a dair önemli bilgiler sağlamış olabileceği gibi Philiskos'un bu pozisyonu Sestos tarafından kasıtlı yanlış bilgi iletilmesi amacıyla Atina'ya karşı kullanılmış da olabilir.

---

¹²¹ Hessel, 1997: 117. Ayrıca, iki ayrı Philiskos olabileceğine dair tartışmalar için bkz. Rung, 2013: 46 ve dn. 45.

¹²² IG I³. 227.

¹²³ Veligianni, 1994: 188-189.

¹²⁴ Demosthenes, Orationes, xxiii.158.

¹²⁵ Lewis, 1996: 78.

1.3.2.2) IG II² 272 ve 274 (Ayrıca bkz. IG II³,1 387; SEG 45:59) (Bkz. Ek 2.b)

Attika

Bu yazıt, Sestos'un Atinalılar tarafından ele geçirilmesinden sonra, klerukhosların yerleştirildiği MÖ 353-338 aralığına tarihlenmektedir. MÖ 353/52 yılında Sestos'u ele geçiren Khares, tüm halkı ya öldürmüş ya da köle yapmış, yerlerine de Attika'dan klerukhoslar yerleştirmişti. Yazıttan, birden fazla adamın, askeri bir başarıdan dolayı onurlandırıldıkları anlaşılmaktadır. Bu onurlandırmanın hangi olayla ilgili olduğu anlaşılmamaktadır. MÖ 353/52'de Sestos'un ele geçirilmesiyle ilişkili olabileceği gibi, daha sonra, II. Philippos ve/veya Traklar'la olan mücadelelerle de ilişkili olabilir. 7. ve 8. satırlardan, yazıtın bir kopyasının Sestos agorasına da dikilmesinin kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır¹²⁶.

1.3.2.3) IG II² 3304 (Bkz. Ek 2.c)

Attika

Bu yazıttan, Sestosluların imparator Hadrianus'a bir onurlandırma yaptıkları anlaşılmaktadır. Hadrianus'un ünvanları arasında geçen Olympios sıfatı, yazıtın MS 129 yılı ve sonrasına tarihlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Sestoslular bu yazıtta, imparator Hadrianus'u kurtarıcıları ve "kurucuları" olarak belirtmektedirler. Soter ve ktistes tabirleri, Hadrianus için yapılan onurlandırmalarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Ancak kurucu anlamına gelen ktistes kelimesi, Hadrianus için yapılan onurlandırmalarda daha çok euergetes (hayırsever) anlamında kullanılmaktadır¹²⁷. Bilindiği gibi Hadrianus, iktidarı boyunca özellikle doğudaki Yunan kentlerinin imar faaliyetleri için kapsamlı maddi yardımlarda bulunmuştu. Diğer yandan, MS 120 ve 123 yıllarında bölgede meydana gelen iki büyük deprem, kentlerin yardım almaları için geçerli nedendi. Kuzeybatı Anadolu kentlerinin ağır hasar aldığı bu depremlerden Sestos da etkilenmiş olmalıdır.

¹²⁶ Bu yazıtla ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Veligianni, 1994.

¹²⁷ Boatwright, 2003: 31.

1.3.2.4) IG II² 10262¹²⁸ (Bkz. Ek 2.d)

Attika

Sestos adı geçen kısa bir mezar yazıtıdır. Tarihlendirilmesi, MÖ 4. yy'ın ilk yarısına yapılır.

1.3.2.5) IG XII,6 1:43 (Bkz. Ek 2.e)

Samos

Bu yazıtta Philoksenos adında bir Sestoslu, Samoslular tarafından onurlandırılmaktadır. Onurlandırılmasının sebebi ise, Samos'taki klerukhoslara karşı yaptıkları mücadelede bu kişinin sağladığı iki gemi ve diğer yardımlar olarak belirtilmektedir. Yazıtın tarihlendirilmesi MÖ 322 yılının hemen sonrasına yapılmaktadır. Samoslular'ın bu tarihlerde klerukhoslara karşı giriştikleri mücadelenin uzun bir geçmişi vardı. Atinalılar, MÖ 360'larda Pers satrapı Maussollos himayesindeki Samos'u ele geçirmişlerdi. Ancak sonrasında Samoslular'ı sürgüne göndermiş ve buraya klerukhoslar yerleştirmişlerdi. Yunanlar arasında genel bir barış ve birlik sağlamak isteyen Büyük İskender, sürgünlerin kentlerine geri dönebileceklerini buyurmuştu¹²⁹. Bu karardan hoşnut olmayan Atinalılar ile Samoslu sürgünler ve İskender'in temsilcileri arasında yapılan görüşmelerden Atina bir sonuç elde edememişti. MÖ 323 yılında Büyük İskender'in ölümü üzerine Atina bu karara karşı harekete geçti ve bölgenin hakimiyetini elinde bulduran Antipatros'a karşı savaş açtı. Yazıtta adı geçen Sestoslu Philoksenos, onurlandırılmasına neden olan bu yardımları, söz konusu süreçte yapmış olmalıdır. Hatırlanacağı gibi, Samos gibi Sestos halkı da Atinalılar tarafından katledilmiş ve sürülmüş, Sestos'a Attika'dan klerukhoslar gönderilmişti (MÖ 353/52).

¹²⁸ CIG Vol. I, Part II, 892; Hicks, 1874: 152, no. 108; Smith, 1892: 313, no. 637.

¹²⁹ Bu buyruğun yer aldığı mektup ve tarihlendirilmesine dair detaylı bilgi için bkz. Hammond, 1993.

1.3.2.6) TAM II 168

Lykia

Hellenistik Dönem'e ait bu yazıt, Lykia'da Hippokome¹³⁰ adlı yerleşimde inşa edilen bir hamam için başta bulunanlarla ilgilidir. Çeşitli kentlerin yanı sıra Sestos'tan da birçok isim yer almaktadır. Ancak burada anılan Sestos, Hippokome'ye coğrafi olarak yakın başka bir yerleşim olmalıdır. Liman kenti olmayan Lykia'daki böyle küçük bir yerleşimde bir hamamın yapımı için Thrakia Khersonesosu'ndaki bir kentten birden çok kişi tarafından baş yapılmaması oldukça sıra dışı bir durum olacaktır. Yazıtla ilgilenen araştırmacılar da söz konusu Sestos'un Hippokome'ye yakın yerdeki bir yerleşme olması gerektiği üzerinde hemfikirdirler¹³¹.

Not: Atina vergi listelerinde Sestos'un yer aldığı kısımlar tekrar olmaması için aşağıda, kentin ilgili döneminin işlendiği 3.3 nolu bölümde incelenmişlerdir (bkz. s. 62-63).

---

¹³⁰ Bugün Dalaman, Çöğmen Köyü, İthisarı Mevkii.

¹³¹ Hellenkemper-Hild, 2004: 841.

2. SESTOS'UN TARİHİ COĞRAFYASI

Sestos antik kenti Güneydoğu Avrupa'da, günümüzde Gelibolu Yarımadası olarak adlandırılan, Ege'ye doğru uzanan Yarımada'da yer almaktaydı. Yarımada'daki konumu ise Hellespontos kıyısında, boğazın faylar nedeniyle kırılma yaparak kuzeydoğu-güneybatı doğrultusundan güneye doğru ani kıvrılma yaptığı bölgenin hemen girişinde, Akbaş Mevkii'nde yaklaşık 90 m yüksekliğinde hakim bir tepenin üstündedir. Pek çok antik ve modern kaynak, bu noktanın Hellespontos'un en dar yeri olduğunu bildiriyor olmasına rağmen aslında en dar yeri biraz daha güneybatıda, günümüzde Kilitbahir-Çanakkale arasında 1300 m genişliğindeki hattır. Kentin karşı kıyısında Abydos antik kenti yer almaktaydı. Antik kaynaklar bu iki kent arasındaki mesafeyi farklı olarak vermektedirler¹³². İki kentin arasındaki mesafeyi en doğru şekilde veren Strabon'dur. Strabon iki kentin limanları arasındaki mesafenin 30 stadion olduğunu belirtir ki eğer Sestos'un limanının bugün Akbaş Limanı denilen yer olduğunu düşünürsek bu mesafe doğrudur¹³³.

Sestos'u Sestos yapan jeostratejik konumudur. Thrakia Khersonesos haritasına bakıldığında kentin hem Asya-Avrupa, hem de Ege-Karadeniz arasında geçiş noktası olduğu hemen anlaşılır. Ancak, bundan daha fazlası vardır. Hellespontos, dipten güneybatı-kuzeydoğu yönünde akarken, yüzeyde ise tam tersi olarak kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda akmaktadır¹³⁴. Üstten yani Karadeniz'den Ege Denizi yönüne olan akıntı, rüzgarın aşırı olmadığı günlerde Nara Burnu açıklarında 2 knot seviyesindedir. Nispeten güçlü bu akıntıların bir kıyı kenti olan Sestos'a olumsuz etkilerinin olabileceği düşünülebilir, ancak durum tam tersidir. Ters rüzgarlarda, üst akıntının yönü nedeniyle İstanbul yönüne yapılacak deniz yolculuklarında Sestos'un büyük ve korunaklı limanı onu her zaman tercih edilen bir liman yapmıştır. Bu akıntılar, karşı kıyıdaki Abydos'ta ise Nara Burnu'nun etkisiyle daha şiddetli hissedilmekte ve girdaplara neden olabilmektedir. Sert kuzeydoğu

¹³² Ps. Skylax; 6 stadion (67), Herodotos; 7 stadion (vii, 34), Polybios; 2 stadion (xvi.29.9), Ksenophon ise 8 stadiondan fazla değil (Hellenika iv.8.5) demektedir.

¹³³ Meritt v.d., 1939: 547.

* Genişliğine yak. 200 feet.

¹³⁴ Çanakkale Boğazı'ndaki akıntıları daha iyi anlayabilmek için bkz. Jarosz, E. v.d., 2012; Meriç vd. 2009: 164, şekil 3.

rüzgarları sırasında Nara Burnu açıklarındaki üst akıntının hızı 5 knota kadar çıkabilmektedir¹³⁵.

Eskiçağ'da deniz yolculukları her zaman kendi risklerini taşımaktaydı ve bu riskler boğaz gibi akıntıların fazla olduğu yerlerde daha fazlaydı. Deniz yolculukları genelde mevsimlere, özelde ise rüzgarların durumuna göre yapılmaktaydılar. Boğaz'da egemen rüzgar yönü yıl boyunca kuzeydoğudan güneybatıya doğrudur. Kuzey rüzgarlarının güçlü olduğu zamanlarda Hellespontos'tan Propontis'e geçiş oldukça zordu. Böyle rüzgarlarda gemiler beklemek zorunda kaldığında, Hellespontos'taki uygun ilk liman Sestos'tur¹³⁶. Sonbaharda ise dik güney ve güneybatı rüzgarları boğaz akıntısını ters yönde etkilemekte ve o zaman Hellespontos'tan kuzeye geçiş kolaylaşmaktaydı. Strabon da, Geographika adlı eserinde, "Sestos, Propontis'e doğru, Propontis'ten gelen akıntının uzağında kurulmuştur. Bu nedenle Sestos'tan karşıya geçiş daha kolaydır" demektedir. Strabon, aynı eserinde Theopompos'un ağzından Sestos'un küçük fakat iyi tahkim edilmiş olduğunu, limana iki *plethralık** çifte surla bağlandığını, bu nedenle ve bir de akıntıdan ötürü boğazın hakimi olduğunu söyleyerek Sestos'un bu konumuna açıklık getirmektedir¹³⁷. Strabon'un da belirttiği gibi Kentin bir diğer avantajı da yine akıntılar nedeniyle Sestos'tan Abydos'a geçişin tam tersi yöndeki geçişe nazaran çok daha kolay olmasıdır. Hellespontos'un en dar yeri bugün Kilitbahir-Çanakkale arasında olmasına rağmen Avrupa-Asya arasındaki geçişlerde her zaman Sestos-Abydos hattının kullanılmış olmasının bir nedeni bu olmalıdır. Diğer bir nedeni de şüphesiz Yarımada'da Trakya içlerine gidip gelmek için en uygun rotanın Sestos'tan başlamasıdır. Özellikle tekerlekli araçların ilerlemesi için Gelibolu'ya kadar sahil boyunca nispeten kolay ulaşım imkanı vardır. Ancak, örneğin, Madytos'tan karaya çıkan birinin yolu, Sestos'a gelene kadar kıyıda dik yamaç da oluşturan en az iki tepe tarafından kesilecektir¹³⁸. Kentin konumunun bir diğer avantajlı tarafı da iki deniz, yani Saros Körfezi ve Hellespontos arasında kolay geçiş sağlayan vadinin ucunda olmasıdır. Vadinin diğer ucunda Saros Körfezi kıyısında

---

¹³⁵ Meriç v.d., 2009: 162.

¹³⁶ Prokopios, Peri Ktismaton, v.1.8-16

¹³⁷ Strabon, Geographika, xiii.1.22.

¹³⁸ Casson, 1926: 214.

olan ve bugün Ece Limanı olarak bilinen Liman, Eskiçağ'da da muhtemelen Sestos'un kontrolü altındaydı.

Sestos'un söz konusu elverişli doğal konumunun yanı sıra insanların yaratmış olduğu avantajları da vardı. Yarımada'daki yeri ve üzerinde kurulduğu tepe nedeniyle Hellespontos'a hakim bir konumdaydı. Ancak bu durumun Hellespontos'un kontrolünde kullanılabilmesi için gerekli kuvvetin kentte bulundurulması ve karadan da tahkim edilmesi gerekiyordu. MÖ 6. yy'ın ortalarında Thrakia Khersonesosuna yerleşen Atina, hem bölgedeki hakimiyetini hem de Karadeniz'le olan ulaşımını¹³⁹ güvenceye almak için tam olarak bunu yaptı. Kentin hem karadan korunaklı olduğunu, hem de limanı ile olan bağlantısının da bir duvarla nasıl güvenceye alındığını antik kaynaklardan biliyoruz¹⁴⁰. Sestos yalnızca Hellespontos değil Thrakia Khersonesosunun kontrolü için de üs olarak kullanılmıştır. Örneğin I. Dareios, İskit seferi dönüşünde Yarımada ve çevresinin yönetim merkezi olarak belirlediği Sestos'ta bir vali ve 80.000 kişilik bir kuvvet bırakmıştı¹⁴¹.

Eskiçağ'da Hellespontos'taki deniz trafiği yönünün nasıl olduğunu henüz tam olarak bilmiyoruz. Günümüzde bu trafik ikiye ayrılmış durumdadır. İstanbul yönünden Ege'ye doğru olan seferler Gelibolu yakasını, tersi istikamette olanlar ise Asya yakasını izlemektedir. Eskiçağ'daki durumla ilgili olarak Polybios'tan ipuçları edinebiliriz. Polybios, Hellespontos'a gidiş ve gelişin en kolay Trakya kıyılarını izleyerek yapılacak deniz yolculuğuyla olacağını belirtir. Notos rüzgarını arkasına alarak Pontos tarafından Hellespontos'a gidecek birinin kolayca Abydos ve Sestos arasındaki boğazın en dar kısmına ulaşabileceğini söyler. Yine aynı eserde Rhodos ve Byzantion arasında yaşanan mücadeleler sırasında MÖ 220 yılı civarında dokuz gemilik bir Rhodos kuvvetinin Sestos yakınlarında demir atarak, Pontos'a doğru giden gemileri engellediklerini aktarır¹⁴². Kentin yanında bulunduğu koyun genişliği burayı sadece ticari gemiler için değil aynı zamanda askeri sefere çıkmış donanma

¹³⁹ Karadeniz'den Yunanistan'a olan tahıl ticaretinin Kserkses zamanındaki varlığı için bkz. Herodotos, *Historiai*, vii.147.

¹⁴⁰ Herodotos, A.e., ix.115; Thukydides, viii.62.3; Ksenophon, *Hellenika*, ii.1.25 – iv.8.5; Strabon, *Geographika*, xiii.1.22; Prokopios, *Peri Ktismaton*, iv.10.24-28.

¹⁴¹ Herodotos, *Historiai*, vii.78.

¹⁴² Polybios, *Historiai*, iv.44 ve 50.

için de uygun hale getirmiştir. I. Dareios, Kserkses ve Büyük İskender gibi sefere çıkan imparator ve krallar, geçiş öncesi ya da sonrası ordu ve erzağın aktarılması için bu koyu yeterli kapasitede görmüş olmalı. Ayrıca Sestos'un hemen arkasından Melas Kolpos'a kadar uzanan vadinin tarım için büyük bir alan ve verimli toprak sunduğu unutulmamalıdır. Aslında Yarımada'nın tamamı Eskiçağ'da tarımsal zenginliğiyle ünlüydü ve Isaac'ın da işaret ettiği gibi bu bazen yerleşimlerin isimlerine dahi yansımıştır. Krithote-tahıl, Elaios-zeytin ağacı ve Pteleon ise kereste kelimeleri ile ilişkilidirler¹⁴³. Diğer yandan Sestos'un da aralarında olduğu bazı Yarımada kentleri sikkelerinde tarımla ilişkili olarak Tanrıça Demeter ve arpa tanesi/başığı tip ve sembollerini sikkelerinde sıkça kullanmışlardır. Sestos özelinde bu konuyla ilgili en çarpıcı bilgi, MÖ 4. yy ortalarında yaşananları anlattığı bir söylevinde Aristoteles'ten gelir. Kentin, Pire'nin tahıl deposu olduğunu söyler¹⁴⁴. Böyle düşünmesinin nedeni, Karadeniz'den Pire'ye giden tahıl için sunduğu transit liman hizmetlerinin yanı sıra Yarımada'da üretilen tahılın sevkiyatının da buradan yapılmasıyla ilgili olabilir. Kısacası Sestos hem jeostratejik konumu hem de tarımsal verimliliğiyle Eskiçağ'da tarım veya ticaretle ilgilenen insanlar için oldukça çekici bir yerdi.

---

¹⁴³ Isaac, 1986: 160 ve dn. 7.

¹⁴⁴ Aristoteles, Tekhne Rhetorike, iii.10.7.

3. SESTOS'UN TARİHİ

3.1. Büyük Kolonizasyon Dönemine Kadar

Sestos'un tarih öncesine dair söyleyebileceklerimizle ilgili ilk veriler David French'in bölgede yaptığı araştırmalardan gelmektedir. French'in, Akbaş Şehitliği'nin yakınında, Eceabat'ın 8 km. kuzeydoğusunda, sahilde çıkıntı yapan bir kayalık olarak tarif ettiği ve Akbaş dediği yer, Sestos'un lokalizasyonun yapıldığı yerdir. Araştırmacı buradan elde ettiği buluntuların Beşiktepe Geç Kalkolitik ve Kumtepe Ia tipinde (MÖ 5600-4500) olduğunu aktarmaktadır. Ayrıca yüzeyde çok miktarda deniz kabuklusu kalıntısı olduğunu da eklemektedir¹⁴⁵.

1982 yılında Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'ın gerçekleştirmiş olduğu yüzey araştırmalarında Gelibolu Yarımadası'ndaki pek çok yerin yanı sıra Akbaş Mevkii'ne de gidilmiştir. Özdoğan buradan yalnızca Troia I tipi keramik bulduklarını belirtir¹⁴⁶.

2011-12 yıllarında Prof. Dr. M. Hamdi Sayar başkanlığında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları dahilinde de Akbaş Mevkiinde yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda bugün bir Orta Çağ kalesinin bulunduğu tepe ve onun hemen kuzeyindeki yamaçta bugün tarla olarak kullanılan alan incelenmiştir. Bu araştırmanın buluntuları MÖ 7. yy ile MS 13. yy'lar arasına yayılmaktadır. Bu buluntular arasında Arkaik ve Klasik dönemlere tarihlenen Attika ithali keramikler yoğunluklarıyla dikkat çekerler¹⁴⁷.

Sestos'un lokalize edildiği Akbaş Mevkii'ndeki son araştırmalar da yine yüzey araştırmalarıdır. Çanakkale Üniversitesi'nden Doç. Dr. Reyhan Körpe başkanlığında 2012 yılından bu yana sürdürülmekte olan bu çalışmalarda söz konusu

¹⁴⁵ French, 1964: 37.

¹⁴⁶ Özdoğan, 2012: 56. Özdoğan, Akbaş Mevkiinin hemen yakınında Değirmenlik Mevkii denen yerde de Marmara Bölgesi Epipaleolitik-Çanak Çömleksiz Neolitik'e tarihlenebilecek taş aletler bulmuştur.

¹⁴⁷ Söz konusu yüzey araştırmalarından elde edilen buluntular halihazırda Göknur Bektaş tarafından doktora tezi kapsamında çalışılmaktadır. Tez başlığı; "Şehir Devletinden Başkente: Gelibolu Yarımadası'nda Kurulmuş Olan Kardia, Agora, Paktye Şehir Devletlerinin Lysimakheia Başkentine Dönüşmesi Sürecinin Yüzey Buluntuları Aracılığıyla İrdelenmesi".

tepe üzerindeki yerleşimin ilk olarak MÖ 3. Binde Erken Tunç Çağı'nda başladığı tespit edilmiştir¹⁴⁸.

Özdoğan, Gelibolu Yarımadası'nın Anadolu Kültür Bölgesinde yer aldığını, Trakya kültüründen çok farklı özellikler taşıdığını belirtmektedir. Özellikle MÖ 3-2. Binde, tümü ile Anadolu kültürünün etkisinde kaldığını belirttikten sonra, başka bir araştırmacının ileri sürdüğü gibi¹⁴⁹ Gelibolu Yarımadası'nın Troas Bölgesi'nin Trak akınlarına karşı korunmasında tampon bölge olarak kullanıldığını düşünmek doğru olacaktır demektedir¹⁵⁰. Bu durumla ilgili olarak Homeros'un bize aktardıkları dikkat çekicidir. Homeros, Ilias adlı destanda, Thrakia Khersonesos ile Sestos'u ayrı olarak belirtmektedir. Troia Savaşı için Sestoslular'ın başında bir komutanın olduğunu, Thrakia Khersonesos'ndaki Trakların başında ise başka bir komutan olduğunu belirtmektedir. Troia savaşıyla ilgili anlatılarda da savaşın başlarında burada Priamos'un damatlarından Polymestor'un hüküm sürdüğü aktarılmaktadır¹⁵¹. Sonuç olarak Hoddinott ve Özdoğan'ın önerdikleri gibi Grek Kolonizasyonu başlamadan önce Thrakia Khersonesos'unun, Kuzeybatı Anadolu'nun savunulması amacıyla Kuzeybatı Anadolu'daki güçler tarafından elde tutulmuş olabileceği akla yatkındır. Bilindiği gibi Sestos'un Yarımada'daki önemli konumu, bir geçiş noktası olarak kullanılmasından kaynaklanıyordu. Örneğin, Mysler ve Brygler Troia Savaşı'nın öncesinde burada bir süre ikamet etmişler ve Anadolu'ya buradan geçmişlerdi. Hellespontos Boğazı'nın batı yakasında oturan Traklar'ın o dönemde etkin bir birlik oluşturamadıklarını bildiğimizden Boğaz'ın kontrolünün Troia'da olması ihtimal dışı değildir. Troia ve Traklar arasında Ilias Destanı'nda anlatılan ittifakın nedenlerinden biri, belki de en önemlisi, Thrakia Khersonesos'ndaki komşulukları olmalıdır. Bu müttefiklik belki daha erken dönemlerden beri devam ediyordu. Yine Homeros'un anlattığına göre, Priamos'un Sangarios Irmağı üzerinde Amazonlar'a karşı yaptığı savaşta Trak kökenli Phryg önderleri Otreus ve Mygdon'un bir müttefiği olarak savaştığını biliyoruz¹⁵².

---

¹⁴⁸ Körpe, 2105: 135.

¹⁴⁹ Hoddinott, 1981: 56-60.

¹⁵⁰ Özdoğan, 1983: 64.

¹⁵¹ P. Ovidius Naso, Metamorphoses, 13.399.

¹⁵² Homeros, Ilias, iii.146.

Bilindiği gibi Doğu Balkan kabilelerinden Mysler, MÖ II. Bin'in ortalarında güneydoğuya hareket etmişler ve Herodotos'un dediğine göre Anadolu'ya geçerek İonia Denizi'ne kadar ilerlemişlerdir¹⁵³. Homeros, İlias destanında Sestos ve Abydos'un Yunanlar tarafından kolonizasyonundan çok önce Phryg veya Mys kökenli Hyrtakos oğlu Asias'ın hakimiyetinde kaldığını aktarmaktadır¹⁵⁴. Bir Trak kavmi olan Sintailer'in de daha sonra Lemnos Adası'na geçmek üzere bir müddet Güneydoğu Trakya'da kaldıklarını biliyoruz. Fakat, Büyük Kolonizasyon Dönemi'nde Yunanlarca yerleşilene kadar Yarımada'nın asıl yerleşimcileri Dolonkiler denilen halktır. Dolonkiler, Kimmer akınları sonucu Anadolu'da kendi adları ile anılan bölgeye kadar göç eden Bithynler'in soyundandırlar. Bithynler'in kökeni ise Avrupa'da Thyni olarak anılan halka dayanır¹⁵⁵. MÖ 700'lü yıllara doğru Bithynler Anadolu'ya İstanbul Boğazı yoluyla geçmişlerdi. Bithynlerle akraba olan Dolonkiler, bu geçiş evresinde Thrakia Khersonesosuna yönelerek burada yerleşmiş olmalıdırlar. Aioller tarafından başlatılan ilk kolonizasyon hareketinden yüz yıl kadar sonra, Atinalılar geldiğinde dahi Yarımada'nın artık yerel halkı olan Dolonkiler'in burada olduğunu biliyoruz. Sonuç olarak Yunanlar'ın gelişinden sonra Yarımada halkının daha önce de burada yaşamakta olan Traklar ve şehirlerde oturan Yunanlar'dan oluştuğunu düşünebiliriz. Fakat Traklar yalnızca kırsal alanda değil özellikle Kardias da olduğu gibi Yunanlarla birlikte şehirlerde de yaşamaktaydılar¹⁵⁶.

3.2. Lesboslular Tarafından İlk Kolonizasyonu

Lesbos, Türkçe'deki adıyla Midilli Adası, Kuzeydoğu Ege'de, Edremit Körfezi girişinde, 1633 km² büyüklüğünde dağlık bir adadır. Bu adayla ilgili ilk tarihi bilgileri Homeros'un İlias adlı destanından alıyoruz. Bunun yanı sıra, Homeros'tan daha önce Hitit kayıtlarında Lazpa Adası olarak geçen adanın da Lesbos Adası olabileceğine dair iddialar bulunmaktadır¹⁵⁷. Homeros, Lesbos'un Kral

---

¹⁵³ Herodotos, *Historiai*, vii.20.2.

¹⁵⁴ Homeros, *İlias*, ii.835-840.

¹⁵⁵ Plinius, *NH*, v.145.

¹⁵⁶ Herodotos, *Historiai*, vi.36; Anson, 2004: 36.

¹⁵⁷ Blegen, 2006: 186.

Makar'ın toprağı olduğunu¹⁵⁸ ve Troia Savaşı'nın başlarında Lesbos Adası'nın Akhalar tarafından istila edildiğini yazar¹⁵⁹. Hem Lesbos'un hem de Thrakia Khersonesosunun Troia'ya saldırılmadan önce ele geçirilmesi, bu yerlerin jeostratejik değerleri nedeniyledir.

Kabaca MÖ 12-9. yy arasında yaşanan kavimlerin kitlesel göç hareketleri sonucunda Batı Anadolu'da Ion, Aiol ve Dor bölgeleri oluşmuştu. Bu süreçte Batı Anadolu'ya ilk gelenlerin Aioller olduğu kabul edilir. Aioller'in, Anakara Yunanistanı'ndan Kuzeybatı Anadolu'ya göç süreçlerinin son evresinde Lesbos'a geldikleri düşünülür ve buna kanıt sayılabilecek keramik buluntuları yaklaşık MÖ 1050 yıllarına tarihlenir¹⁶⁰. Aioller'in Lesbos'a ilk yerleşmeleriyle ilgili olarak belli bir Yunan söylencesi vardır. Buna göre, Troia Savaşı'ndan sonra Kyzikos'a yerleşen Ailloer'in başında olan Arkhelaos oğlu Gras, Aiol kolonistlerin başında önce Aiolia olarak bilinen bölgeye, sonra da Lesbos'a geçerek buralardaki ilk Aiol yerleşimlerini kurmuştur¹⁶¹. Ancak Strabon, Lesboslular'ın kurucuları olarak Pylaios adlı Pelasg kökenli efsanevi kahramanı kabul ettiklerini yazar¹⁶². Lesbos ve Kuzeybatı Anadolu'ya yerleşen Aioller'in, dialektik olarak Thesalya ve Boiotia bölgeleriyle benzerlikleri nedeniyle kökenleri bu bölgelere atfedilir¹⁶³. Anlaşıldığına göre Lesbos'un geçmişinde bir şekilde bir Pelasg etkisi de söz konusudur¹⁶⁴.

Lesboslular, Büyük Kolonizasyon Dönemi olarak bilinen MÖ yak. 750-550 yılları arasındaki dönemde adalarından ayrılarak koloniler kurmuşlardır. Bunun sebep veya sebepleri hakkında elimizde Lesbos özelinde Antik Çağ'dan kalan doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bu konu hakkında diğer kolonizasyon hareketlerinden bilgilerle karşılaştırma yaparak bazı varsayımlara ulaşabiliriz. Lesboslular ilk olarak MÖ 700 civarlarında adalarını terk ederek başka yerlerde yerleşimler kurmaya başladılar¹⁶⁵. İlk kolonilerini kurdukları bölgeler Ada'nın

---

¹⁵⁸ Homeros, Ilias, xxiv.544, Bu nedenle Kral Makar, Lesbos'un efsanevi kurucusu olarak kabul edilir. Makar, Yunanca bir isim değildir. Ayrıca bkz. Diodorus Sicilus, Bibliothek, v.57.2.

¹⁵⁹ Homeros, Ilias, ix.129.

¹⁶⁰ Rose, 2008: 406.

¹⁶¹ Strabon, Geographika, xiii.1.3; Pausanias, Periegesis Tes Hellados, iii.2.1.

¹⁶² Strabon, Geographika, xiii.3.3.

¹⁶³ Hansen vd., 2004: 1018; Cook, 2006: 777; Rose, 2008: 406.

¹⁶⁴ Aiollerin kolonizasyon hareketleri ve Lesbos'un kolonizasyonu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Vanschoonwinkel, 2006: 130-133.

¹⁶⁵ Leaf, 1923: 45.

hemen karşı kıyısında anakarada yer alan bugünkü Ayvalık ve civarı ile Troas Bölgesi'ydi¹⁶⁶. Lesbos'un koloniler kurduğunu ya da kolonizasyonuna katıldığını bildiğimiz yerler şunlardır;

Troas Bölgesi'nde pek çok kent¹⁶⁷, Kyme ile ortak olarak Ainos'ta (Alopekonesos ve Mytileneliler)¹⁶⁸, Kırım Bölgesi'nde Hermonassa (Mytileneliler)¹⁶⁹, Naukratis'te diğer Ion ve Dor kentleriyle birlikte (Mytileneliler)¹⁷⁰, Thrakia Khersonesos'nda Sestos¹⁷¹, Madytos¹⁷² ve Alopekonesos¹⁷³.

Antik Çağ'da Lesbos'ta önceleri 6 kent yer almaktaydı¹⁷⁴. Arisba, Antissa, Eresos, Methymna, Mytilene, Pyrrha. Mytilene, Aiol kentlerinin en büyüğü idi ve Lesbos'ta Methymna ile birlikte iki dominant güçten biriydi. Ancak sonraki yıllarda Mytilene'nin yaptığı yayılcı ataklarla daha ön plana çıktığını görüyoruz. Mytilene hem kendi karşı kıyısındaki hem de Methymna'nın karşı kıyısındaki bölgelerde koloniler kurmaya başlamıştı. Bu nedenle olsa gerek, Ada'daki 6 kentten biri olan Arisba, MÖ 6. yy sonları ve 5. yy başlarında Methymna tarafından işgal edilmiş, halkı *Andrapodismos*'a uğramış ve toprakları Methymna'ya eklenmiştir¹⁷⁵.

Antik kaynaklar bize Sestos'un Lesboslular tarafından kurulduğunu belirtmekte¹⁷⁶, ancak kurucu olarak belirli bir kentin ya da kentlerin adını vermemektedirler. Tarih olarak ise arkeolojik verilerin azlığı nedeniyle elimizde net bir tarih olmamakla beraber bazı araştırmacılar tarafından, MÖ 7. yy önerilmektedir¹⁷⁷. Mustafa H. Sayar başkanlığında 2011-2012 yıllarında yürütülen yüzey araştırmalarında elde edilen buluntular arasında MÖ 7. yy, iki adet keramik parçasıyla temsil edilmektedir. Alopekonesoslular tarafından kurulan Ainos'un

---

¹⁶⁶ Bayne, 2000: 266-67.

¹⁶⁷ Strabon, Geographika, xiii.2.1.

¹⁶⁸ Apollodoros, 244 F184; Ephoros FGrH 70 F39; Başaran, 2000: 157.

¹⁶⁹ Kentin kökeni hakkında farklı bilgiler vardır; Arrianus'a göre Mytilene kolonisi, Bithynica, 55Fr; Dionysius'a göre Ionia Kolonisi, Periegesis, 552-53; Plinius'a göre Milet kolonisi, Nat. Hist. 6.6.

¹⁷⁰ Herodotos, Historiiai, II.178.2.

¹⁷¹ Herodotos, a.e., IX.115; Strabon, 7Fr.56; Pseudo Skymnos, 709-10.

¹⁷² Strabon, 7Fr.55; Pseudo Skymnos, 709-10.

¹⁷³ Ephoros, fr. 39; Pseudo Skymnos, 706.

¹⁷⁴ Herodotos, Historiiai, I.151.2.

¹⁷⁵ Strabon, Geographika, XIII.1.21; Herodotos, a.e. I.151.2.

¹⁷⁶ Ps. Skymnos, Periegesis, 709-10; Strabon, Geographika, vii Fr. 56; Eustathios, Dionysios Periegesis, 513.

¹⁷⁷ Isaac, 1986: 161; Roebuck, 1959: 109; Graham, 2006: 119.

kuruluş tarihi MÖ 7. yy olarak kabul ediliyorsa, bu durumda Thrakia Khersonesosu'nda Aioller tarafından kurulan Alopekonesos da MÖ 7. yy veya hemen öncesinde kurulmuş olmalıdır. Thrakia Khersonesosu'na gelen Lesboslular'ın yalnızca Melas Kolpos tarafında bir yerleşim kurmuş olduklarını düşünmek pek akılcı olmayacaktır. Trak varlığına rağmen Alopekonesos'a yerleşebilen Lesboslular'ın, Sestos'a da aynı ya da yakın tarihlerde yerleşmiş olabileceğini varsayabiliriz. Bu veriler doğrultusunda Sestos'un kuruluşu için de MÖ 7. yy veya hemen öncesi kabul edilebilir bir tarihtir. Hem Yarımada'ya hakim olmak, hem de Hellespontos'ta etkin olabilmek için Yarımada'nın iki kıyısında aynı anda yerleşimlere sahip olmak gerekiyordu. Yüz yıl kadar sonra Atinalılar da aynı güdülerle Yarımada'nın her iki kıyısına yerleşeceklerdir. Lesboslular'ın haklı olarak Hellespontos'a daha fazla önem vermeleri boğazın en dar bölgesinde 2 koloni birden kurmalarından belli olmaktadır. Diğer yandan Hellespontos'un karşı kıyısında da Lesbos kolonisi Akhilleos'un bulunduğu unutulmamalıdır.

Bu noktadan sonra ortaya çıkabilecek bir soru, Thrakia Khersonesosu'na gelen Lesboslular'ın hangi kent ya da kentlerden olduğudur. Bu sorunun cevabı olarak da elimizde doğrudan bir kaynak bulunmamaktadır. Ancak, bazı bilgilerden yola çıkarak varsayımlarda bulunabiliriz. Öncelikle Lesbos'un en güçlü ve kolonizasyon bakımından en aktif kenti Mytilene'dir. Hellespontos'u kontrol etmek isteyen güçler tıpkı I. Dünya savaşında olduğu gibi her zaman Boğaz'ın iki yakasının da tutulması gerektiğini biliyorlardı. Bu çerçevede Thrakia Khersonesosu'nun karşı kıyısına baktığımızda Mytilene'yi görebiliriz. Özellikle Boğaz'ın girişinde kurduğu Sigeion ve Akhilleion kentleri Boğaz'ı kontrol etme isteğini göstermektedir. Bu durumda karşı kıyıdaki Sestos ve Madytos kentlerinin de Mytilene kolonileri olmaları yüksek bir olasılıktır. Danov da Thrakia Khersonesosu'nda koloniler kuran Lesbos kentinin Mytilene olduğunu düşünmektedir¹⁷⁸.

Sestos'un Lesboslular tarafından kolonizasyonu sürecini daha iyi anlayabilmek için cevaplanması gereken sorulardan bir diğeri de Lesboslular'ın neden topraklarından ayrılarak Thrakia Khersonesosu'na gelmiş olduklarıdır. Büyük Kolonizasyon Dönemi'ndeki kolonizasyonun nedenleri için pek çok kaynakta çeşitli

---

¹⁷⁸ Danov, 1976: 238.

nedenler sıralanmaktadır. Bu nedenler her kent için değişebilse de genel olarak; nüfusun artması ve sonucunda tarım ve balıkçılık alanlarının yetersizliği ya da verimsizliği, politik çatışmalar, tartışmalı olmakla beraber ticaret ve yeni pazar ihtiyacıdır¹⁷⁹. Sebepler bazen tek başına yeterli olabilirken kimi zaman hepsi birden kolonizasyonun nedeni olabilirlerdi. Lesbos özelinde ise bu durum için elimizde çarpıcı bilgiler vardır. MÖ 7-6. yy arasında yaşamış, kendisi de Lesboslu olan şair Alkaios, şiirlerinde Mytilene'deki iç siyasi karışıklıklardan bahsetmektedir. Bu karışıklıkların, aristokratlar arasındaki yönetimi ele geçirme mücadelelerinden kaynaklandığı ve bir süredir devam ettiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Alkaios'un kardeşleri, daha sonra halk tarafından tiran seçilecek olan Pittakos ile birlikte, kendini tiran ilan eden Melankhros'u devirmişlerdi (MÖ 612-609)¹⁸⁰. Daha sonra Myrsilus adlı bir tiran ortaya çıkar ve devrilmesi için kurulan komplo başarısız olunca bu komplonun içinde bulunan Alkaios, Mytilene yakınındaki Pyrrha kentine sürgün edilir. Hemen yukarıda belirtildiği gibi bu karışıklıklar neticesinde Mytilene'de halk Pittakos adlı filozofu tiran olarak seçmiştir. Pittakos, MÖ 590-580 arasında hüküm sürer. Başlarda aynı fraksiyonda olan ve hatta (tartışmalı olmakla beraber) Sigeion'da Atinalılar'a karşı yanyana savaşan Alkaios ve Pittakos'un yolları bu süreçte ayrılmıştır. Alkaios, Pittakos'un yönetimi altında, nesillerdir kendilerinin olan mülklerinden kovularak sürgün edildiğini aktarmaktadır¹⁸¹ ve pek çok kere Pittakos'u yermektedir. Sonuç olarak bu çekişmeler Alkaios gibi başka aristokrat ailelerin de sürgüne gönderilmelerine yol açmış olmalıdır. Bilindiği gibi Sappho da bu süreçte Sicilya'ya sürgüne gönderilmişti¹⁸². Buraya kadar söylediklerimizle birlikte Lesboslular'ın, özelde de Mytileneliler'in kolonizasyon için tek motivasyonlarının söz konusu iç karışıklıklar olduğunu söylemek zordur. Naukratis'teki kolonizasyon sürecine dahil olan Mytilene'nin, kolonizasyon için ticari kaygıları da olmalıdır. Lesbos'un koloniler kurmaya başlamasının nedenlerini anlamaya yönelik çalışmalarda bu bilgiler kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Göz önünde bulundurulması gereken başka bir konu da Batı ve Kuzeybatı Anadolu'daki Lydia etkisidir. Bir görüşe göre Abydos'un Miletoslular tarafından Lydia'nın

¹⁷⁹ Graham, 2006: 157-159; Ticaret için bkz. Cook, 1946: 67-98.

¹⁸⁰ Diogenes Laertius, Bioi Kai Gnomai Ton En Philosophia Eudokimesanton, Pittakos, 74.

¹⁸¹ Alcaeus, Greek Lyric I, 130B.

¹⁸² Lesbos'taki iç çekişmelerle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Kurke, 1994.

yönlendirmesiyle kurulduğu düşünülür¹⁸³. Thrakia Khersonesosu'ndaki Kardia da MÖ 7. yy'ın ortalarında Miletos-Klazomenai ortaklığıyla kurulmuştu. Lydia bu politikasıyla kuzeybatı sınırlarını pratik şekilde güvenceye almış oluyordu. Hellespontos'un tutulması bu yolla gelebilecek, örneğin İskitler'in ve Traklar'ın zaman zaman gerçekleştirdikleri akınlar gibi saldırıların önünü kesmiş olacak, buradaki koloniler birer ön karakol görevi görmüş olacaklardı. Portalsky de Hellespontos üzerinde bu doğrultuda olabilecek bir Lydia ilgisine dikkat çekmekte ve Strabon'un, bir zamanlar Abydos ve Sestos'un aynı yönetim altında olduklarını belirttiğine vurgu yapmaktadır¹⁸⁴. Bu önerilerden yola çıkarsak, Lesbos'taki iç karışıklıklar öncesinde Lydia ve Lesbos arasında bir sorun yoktur. Lydia, kuzeybatı sınırı olan Hellespontos tarafından gelebilecek saldırılara karşı Mytilene ve Miletos gibi etkisi altında olan kentleri, belirli bir denge politikasıyla buralara "yerleştirmiş" oluyordu. Ancak Portalsky'nin de belirttiği gibi, Lydia, Trak ve İskit akınlarına karşı Hellespontos'ta önlem alırken, Lesbos'ta Trak kökenli Pittakos'un tiran seçilmesiyle ilişkileri bozmuş olabilir. Bu gelişmeler, Hellespontos'ta Atina'nın görünmeye başlamasının nedenlerinden olmalıdır¹⁸⁵.

Pittakos, babası Hyrradios tarafından Trak kökenlidir¹⁸⁶. Page, Trak asillerinin belki Mytilene'de de sınıfsal konumlarının olduğu gibi kabul ediliyor olabileceğini söylemektedir¹⁸⁷. Eğer bu önermeyi doğru kabul edersek, Sestos'un Lesboslular tarafından kolonizasyonundaki atmosfer için de bazı varsayımlarda bulunabiliriz. Mytilene'nin Aristokrat aileleri arasında Traklar'ın da olması Traklar'la olumlu ilişkiler içerisinde olduklarını gösteriyor olmalıdır. Eğer Sestos'a yerleşenler Mytileneliler idiyse bu karşılıklı saygı nedeniyle kolonizasyon süreci nispeten barışçıl bir havada gerçekleşmiş olabilir. Bu varsayımlar için elimizde güçlü deliller maalesef ki yok. Ancak, Herodotos'un aktardıklarına göre Atina adına Yarımada'ya yerleşen Philaid Ailesi, buraya yerel halk olan Dolonkiler'in davetiyle gelmişlerdi. Yani Lesboslular'ın Yarımada'ya yerleşmelerinden yüz yıl kadar sonra yerel halk hala Yarımada'daydı ve görünüşe göre Lesboslular'la da bir sorunları

---

¹⁸³ Strabon, Geographika, xiii.22.

¹⁸⁴ Portalsky, 2007: 126-27.

¹⁸⁵ Portalsky, 2007: 129.

¹⁸⁶ Diogenes Laertios, Bioi Kai Gnomai Ton En Philosophia Eudokimesanton, Pittakos, 74; Pittakos adının da bir Trak adı olduğuna dair (Trak kavmi Edonlar'ın kralı) bkz. Thukydides, iv.107.

¹⁸⁷ Page, 1959: 169-170.

yoktur. Miltiades'i çağrılmalarının nedeni Lesboslular değil, kuzey komşuları Apsinthler'dir¹⁸⁸. Ayrıca, Thrakia Khersonesos kentlerinden Kardia'da, daha sonraki Atina hakimiyeti altında Trak kökenli insanların Yunanlar'la bir arada yaşadıklarını biliyoruz¹⁸⁹. Bu durumu, Lesboslular da dahil olmak üzere Yarımada'ya yerleşen Yunanlar'ın yerli halkla problemlerinin olmadığını, beraber yaşayabildiklerinin bir ispatı sayabiliriz. Yarımada'nın bu dönemdeki yerel halkı Dolonkiler olarak bilinen Trak kavmi idi. Dolonkiler hakkında bilgiyi yukarıda Kentin Yunan kolonizasyonuna kadar olan tarihini anlattığımız bölümde vermiştik.

3.3. Atinalılar'ın Yarımada'ya Gelişinden Hellenistik Dönem'e Kadar

MÖ 7. yy'da Hellespontos bölgesinde Atina'nın varlığını görmeye başlarız. Bir önceki bölümde değindiğimiz gibi, Mytilene'deki iç çekişmeler ve sonucunda Lydia'nın hoşnut olmadığı yönetim değişimi Atina için Hellespontos bölgesine yönelik fırsat yaratmıştı. Antik kaynaklar Lydia ve Atina arasındaki ilişkilerin Kroisos zamanına kadar geri gittiğini belirtirler. Herodotos'un aktardığına göre, MÖ 555 yılı civarlarında Kroisos'un Delphi'ye gönderdiği eliçilere Atinalı Alkmaeonid Ailesi'nin de kurucusu olan Alkmaion tarafından yardım edilmişti ve Kroisos da onu Lydia'ya davet etmişti¹⁹⁰. Ancak bunun daha öncesi de olabilir. Çünkü, Atina'nın, Troas Bölgesi kentlerinden olan Sigeion'a daha önce yerleştiğine dair görüşler vardır¹⁹¹ ve Lydia kontrolünde olduğunu bildiğimiz bu bölgeye Lydia'nın oluru olmadan yerleşmesi pek mümkün görünmüyor. Bundan sonra Mytileneliler'in, Pittakos komutanlığında Sigeion'da Atinalılar'a karşı savaştıklarını görüyoruz. Ancak kronoloji oldukça karışıktır. Sigeion'a ilk yerleşenler Atinalılar'dı ve Mytileneliler burayı ele geçirmek için mi saldırdı, yoksa Mytilene, Atina'nın bir şekilde elinden aldığı Sigeion'u geri almak için mi savaştı bu belli değildir. Her ne

---

¹⁸⁸ Herodotos, *Historiai*, vi.34.

¹⁸⁹ Herodotos, *Historiai*, vi.36.

¹⁹⁰ Herodotos, *Historiai*, vi.125.2

¹⁹¹ Sigeion'da kurtarma kazıları yürüten Reyhan Körpe, Şehrin MÖ 7. yy başlarına tarihdlediği en erken tabakasında yalnızca Attika kökenli keramikler bulunduğunu aktarmaktadır. Dolayısıyla kent Atinalılar tarafından kurulmuş olması gerektiğini belirtir. Bkz. Körpe-Yavuz, 2009: 230-232.

şekilde olursa olsun, Atina'nın Sigeion'da Lydia'nın oluruyla bulunduğunu düşünüyorsak, belki de bu durum Mytilene ile Lydia'nın arasının açılmasının ilk ateşiydi. Diğer bir deyişle, Lydia'nın baş düşmanı Traklar'dan olan Pittakos, daha Mytilene'de tiran seçilmeden önce, bir komutan olarak, Lydia'nın Kuzeybatı Anadolu'daki politikalarına aykırı hareket ediyordu.

Atina, Büyük Kolonizasyon Dönemi'nin başlarında henüz güçlü bir kent değildi. Ancak özellikle Drakon ve Solon tarafından yapılan reformlar kente bir ivme kazandırmıştı. Gelişen bir kentte doğal olarak nüfusun artacağı beklenir ve Atina Klasik Dönem'de belki de en kalabalık Hellen şehri idi ¹⁹². Bu nüfus için gerekli olan tarım faaliyetlerine Attika'nın coğrafi imkanları yeterli gelmemeye başlamış olmalıdır. Ekonomisi gelişmeye başlayan Atina, yeni pazarlara da ihtiyaç duymuş, Solon'un reformları nedeniyle Atinalılar'ın köle olmaları yasaklandığı ¹⁹³ için iş gücü ihtiyacı da artmış olmalıydı. Sonucunda Atina, koloniler kurmak üzere harekete geçti. Atina'yı bu amaçlarla en erken olarak Troas Bölgesi'nde Hellespontos'un girişine yakın Sigeion kentinde görürüz. Bu noktada Sigeion'un ne zaman ve kimler tarafından kurulmuş olduğu önem taşıyor ancak yukarıda da değindiğimiz gibi, bu sorular için net cevaplar vermek şimdilik pek mümkün değildir. Çünkü, Antik kaynaklarda Sigeion bir Mytilene kolonisi olarak aktarılırken ¹⁹⁴, yapılan kurtarma kazıları daha farklı bilgiler vermektedir. Reyhan Körpe başkanlığında yürütülen bu kurtarma kazıları en erken tabakada (VI. Tabaka) bulunan keramiklerin MÖ 7. yy'ın sonlarına tarihlendirildiğini ve hepsinin Attika keramiği olduğunu rapor eder ¹⁹⁵. Reyhan Körpe'ye göre Sigeion Atinalılar tarafından kurulmuş olmalıdır. Kentte 2005-2007 yılları arasında yüzey araştırmaları gerçekleştiren Thomas Schafer ise MÖ 7. yy'ın sonlarında Mytileneliler tarafından kurulmuştur der ¹⁹⁶. Bu konuda farklı görüşler olsa da Atina'nın MÖ 7. yy sonlarından itibaren Sigeion'daki varlığı materyal olarak kanıtlanmıştır. Berve, Phrynon önderliğinde Sigeionda karşımıza çıkanların yeni bir yerleşim yeri arayan kolonistler olduğunu önermektedir ¹⁹⁷.

---

¹⁹² Hansen vd., 2004: 627.

¹⁹³ Aristoteles, Athenaion Politeia, 6.1.

¹⁹⁴ Herodotos, Historiai, v.94.1; Strabon, Geographika, xiii.1.38.

¹⁹⁵ Körpe-Yavuz, 2009: 230.

¹⁹⁶ Schäfer, 2009: 1.

¹⁹⁷ Berve, 1937: 28ff.

Atina'nın öncelikle Sigeion'a yönelmesi, sonrasında ise Thrakia Khersonesosuna geçmesi hem Thrakia Khersonesosuna hem de o dönemde artık önemli bir ticaret güzergahı olan Ege-Karadeniz deniz yoluna yönelik amaçlarının başlangıcıdır. Atina'nın Hellespontos bölgesine yönelmesinin ne kadar doğru bir karar olduğunu Peloponnesos Savaşları sırasında yaşananlarla daha iyi anlıyoruz. Sparta kralı Agis, bu savaşlar sırasında, Atina'ya deniz yoluyla gelen tahılın önü kesilmedikçe Atina'nın yenilmesinin imkansız olduğunu belirtmişti¹⁹⁸. Thrakia Khersonesosunda Atina'nın ilk olarak hangi kenti kurduğunu ya da hangi kente yerleştiğini bilmiyoruz. Elaios, hemen Sigeion'un karşısındaki konumuyla bir adaydır. Ancak, Sigeion için olduğu gibi Elaios'un kuruluşuyla ilgili bilgilerimiz de açık değildir. Plinius, kentten Aioliyalı diye bahsederken, Ps. Skymnos ise Atinalı Φορβοον adlı bir oikistes önderliğinde kurulduğunu söyler¹⁹⁹. I. Dünya savaşının bir cephesi olduğu dönemlerde ve hemen sonrasında Fransızlar tarafından yapılan kazılardan elde edilen buluntular, MÖ 7. yy'ın ikinci yarısından Roma Dönemi'ne kadar uzanmaktadır İlk Attika kökenli buluntular ise MÖ 570-560 yıllarına tarihlenmektedir²⁰⁰.

Atina'nın Yarımada'da ilk nereye yerleştiği hakkında bir bilgi olmamasına karşın, nasıl geldiği Antik Çağ'da oldukça bilinen bir hikayeydi. Efsane'ye göre, Yarımada'nın yerlisi olan Trak kavmi Dolonkiler, komşuları Apsinthler'le sürekli savaş halindeydiler ve bu savaşların sonucunda büyük bir yenilgiye uğramışlardı. Bu soruna bir çözüm bulmak umuduyla Delphoi'a başvururlar. Burada Pythia onlara, Delphoi'dan ayrıldıktan sonra kendilerine ilk konukseverlik gösterecek kişiyi, topraklarında bir yerleşim kurması için davet etmelerini önerir. Dolonkiler, bir müddet yol alıp Attika'ya vardıklarında, burada onlara Kypselos oğlu Miltiades adında varlıklı bir kişi konukseverlik gösterir. Kehanetin gerçekleştiğini düşündükleri için onu yurtlarına davet ederler ve Miltiades de Pythia'ya danıştıktan sonra daveti kabul eder. Yanına, kendisine katılmak isteyen Atinalılar'ı da alarak Dolonkiler'le birlikte Thrakia Khersonesosuna gider. Buraya ulaştığında da

¹⁹⁸ Ksenophon, Hellenika, I.1.35-36.

¹⁹⁹ Ps. Skymnos, Periegesis, 707/8. Bu ismin Φορβον olarak düzeltilmesi önerisi için bkz. Loukopoulou, 1989: 68. Konuyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Viviers, 1985: 338-348.

²⁰⁰ Kazı ve buluntulara dair daha ayrıntılı bilgi için bkz. Pottier, 1916; Waiblinger, 1978.

etrafindakilerce Tyran ilan edilir²⁰¹. Isaac, bu olaylar için tarih olarak MÖ 560-556 aralığını, ya da MÖ 546 yılında yapılan Pallene Savaşı'ndan sonrasını önermektedir. Ona göre MÖ 560-556 aralığı daha yüksek bir olasılıktır²⁰². Kesin olan, bu olayların Peisistratos'un Atina'da tiran olduğu zamanda gerçekleşmiş olduğudur. Miltiades'in yanına başka yerleşimciler de alarak Thrakia Khersnesosu'na gitmesi Peisistratos'un rızası olmadan mümkün olamazdı, hatta belki bizzat Peisistratos'un görevlendirmesiyle olmuştu. Böylece, hem Thrakia Khersnesosu'na müttefik yerleştirmiş oluyor, hem de kendisi için potansiyel tehlike olan birisini Atina'dan uzaklaştırmış oluyordu. İki aile arasında bilinen belli bir anlaşmazlık ya da çatışma yoktur ancak, Miltiades'in kardeşi Kimon daha önce bizzat Peisistratos tarafından sürgüne gönderilmişti²⁰³. Atina'nın zengin ailelerinden Philaidlerin üyesi olan I. Miltiades de böylece hem olası bir tehlikeden uzaklaşmış oluyor hem de Atina'daki statüsüne uygun hatta çok daha üst bir seviyeye yükselmiş oluyordu. Diğer bir deyişle Miltiades'in Yarımada'ya yerleşmesinin politik bir kimliği de vardı. Yarımada'nın Atina açısından bir avantajı da buraya bir müdahalede bulunması gerektiğinde triremelerin Atina'dan Thrakia Khersnesosu'na olan yolu yaklaşık dört günde alabiliyor olmalarıdır²⁰⁴.

Atinalıların Thrakia Khersnesosu'na gelişleri için önerilen tarihleri MÖ 560-545 aralığına yerleştirirsek bu tarih diliminin bütün Anadolu'da olduğu gibi Hellespontos bölgesi için de önemli değişimlerin başlangıcı olduğu gerçektir. Çünkü, Persler'in batıya yönelik yayılmacı politikaları bu dönemde Lydia için önemli bir tehdit haline dönüşmeye başlamış ve bilindiği gibi MÖ 546 yılında Lydia'nın Persler tarafından yıkılmasıyla sonuçlanmıştı. Bu durumda Hellespontos bölgesinde artık Lydia gibi bir gücün etkisi kalmamış oluyordu. Özellikle bundan sonra bölgedeki hakimiyet mücadelesi yoğunlaşmıştır. Atina ve Mytilene, Sigeion nedeniyle uzun zaman çatışma halinde kalmışlardır. Hatta Mytilene bu mücadelelerde bir üs olarak kullanmak amacıyla Akhilleion adıyla Sigeion'un 7 km. kadar güneyinde yeni bir yerleşim kurmuştu²⁰⁵. Hellespontos bölgesinde Mytilene ve Atina arasındaki

---

²⁰¹ Herodotos, *Historiai*, VII.36.1.

²⁰² Isaac, 1986: 164.

²⁰³ Herodotos, *Historiai*, vi.103.1.

²⁰⁴ Heskell, 1997: 59 ve dn. 12.

²⁰⁵ Schäfer, 2009: 1-2.

çekişmeler devam ederken Lydia'nın Persler tarafından yıkılması Mytilene için olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Atina ise daha avantajlı konuma geçmiştir. Öncelikle, Atina gerçekleştirdiği reformlar ve atılımlarla artık eskisinden çok daha güçlüdür. Mytilene için asıl felaket ise MÖ 6. yy'ın ortalarında Persler tarafından işgal edilmesi olmuştur. Mytilene için artık Hellespontos'ta ya da herhangi bir yerde mücadeleye girmek, var olan topraklarını korumak mümkün değildi. Donanması dağıtılmış ve askerleri esir alınmıştı²⁰⁶.

I. Miltiades, Thrakia Khersonesosu'nda ilk iş olarak efsanede anlatılanlara uygun şekilde Apsinth saldırılarına karşı bir duvar inşa eder²⁰⁷. Portalsky, Yarımada kıstağını bir uçtan diğer uca kadar tutan böyle bir duvarın Lydia'nın desteği olmadan inşa edilemeyeceğini belirtir²⁰⁸. Bu duvarın bir ucu Kardia'dan başlıyordu. Diğer ucunda ise I. Miltiades tarafından Paktye adında yeni bir yerleşim yeri kurulmuştu. Bu duvar Geç Antik Çağ'a kadar defalarca onarılacak ya da yeniden inşa edilecektir. Miltiades'in bundan sonra Yarımada'nın diğer kısımlarını da kontrol altına alması gerekiyordu. Bu, hem Yarımada'nın güvenliği hem de Hellespontos'un kontrolü için gerekiyordu. I. Miltiades de tam olarak bunu yaptı. Öncelikle Yarımada kıstağında yerleştikten ve güvenliği sağladıktan sonra güneybatıya doğru inerek buralarda artık Lesbos'un desteğini alamayacak olan eski Lesbos yerleşimleri Sestos, Madytos ve Alopekonesos'a da yerleşti. Krithote, yeni bir yerleşim yeri olarak kuruldu²⁰⁹. Böylece Thrakia Khersonesosu bütün olarak bir yönetim altında birleşmiş oluyordu. Bu yönetimin merkezinin, daha sonra Lysimakhos'un da başkentini kuracağı, Yarımada kıstağında iki denizi gören hakim bir konumdaki Kherronesos/Agora olduğu anlaşılıyor. Bazı araştırmacılar bu oluşumu Philaid Prensiği olarak adlandırmaktadırlar²¹⁰ ki Atina ile olan bağları nedeniyle uygun bir tanımlamadır. Böylece Sestos, artık Philaidler'in²¹¹ yönetimi altındaki bu prensliğin bir parçası olmuştu. Dolayısıyla bu prensliğin yaşadığı her olay Sestos'u da ilgilendireceğinden burada ele alınacaktır. Bundan sonra prensliği sırasıyla yine Philaidler Ailesi'nden olan Stesagoras ve II. Miltiades yönetmişlerdir. Ancak, doğudaki yeni gelişmeler,

---

²⁰⁶ Herodotos, *Historiai*, iii.39.4.

²⁰⁷ Herodotos, *Historiai*, vi.36.2

²⁰⁸ Portalsky, 2007: 132.

²⁰⁹ Ephor. Fr.40; Ps. Skymnos, 712.

²¹⁰ Isaac, 1986: 171.

²¹¹ Bu aileyle ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Davies, 1971.

Philaidler için yakın gelecekteki kötü günlerin habercisiydiler. Medler'i yenerek önemli bir güç haline gelen Persler, MÖ 547 yılında Lydia'yı da tarih sahnesinden sildikten sonra artık Anadolu'nun da hakimiydiler ve 200 yıl kadar daha burada kalmaya devam edeceklerdi. Büyük lakaplı I. Dareios (MÖ 521-486) Pers tahtına geçtiğinde Thrakia Khersonesosu'nda Kimon oğlu Miltiades, yani II. Miltiades iktidardaydı. I. Dareios, MÖ 513/12 yıllarında bir Trakya seferi düzenlemişti. Bu sefer için Trakya'ya geçişini Bosporos üzerinden yapmıştır²¹². Daha sonra Kserkses'in yapacağı gibi Abydos-Sestos hattını kullanmamasına dair birkaç neden öne sürülebilir. Seferin ilk hedefi İskitler olacağı için Bosporos'tan geçip, donanmasından çok fazla uzaklaşmamış olmak için kıyı ve kıyıya yakın olarak yol almak istemiş olabilir. Diğer bir ihtimal ise II. Miltiades ile arasını iyi tutmak istemiş olabilir. Philaidler'in Traklar'la arası I. Miltiades'ten bu yana iyiydi ve II. Miltiades bu ilişkileri daha da ilerleterek Trak krallarından Oloros'un kızıyla evlenmişti. I. Dareios, bunları göze alarak İskitler'e doğru ilerlerken arkasını sağlama almak istemiş olabilir. Diğer yandan dost kuvvetler bile olsa büyük bir ordunun Yarımada'dan geçmesi olumsuz sonuçlar doğuracağından bu konuda II. Miltiades'in de bir ricası olmuş olabilir. Bu çerçevede değerlendirilebilecek bir başka konu da Peisistratos Ailesi'nin Atina'da "dışlanması"dır. II. Miltiades'i Thrakia Khersonesosu'na Peisistratos Ailesi'nin yolladığını göz önüne alırsak, yeni oluşan bu hava I. Dareios'un II. Miltiades'i kendi tarafına çekmesi için bir fırsat olarak görülmüş olabilir. Tabii diğer yandan eğer yeni oluşan bu durum Atina'nın II. Miltiades'e karşı olumsuz bir tutumuna sebep olduysa II. Miltiades de I. Dareios'a sempati duymuş olabilir. Bu ihtimallerin yanı sıra Herodotos, Miltiades'in bu sefere Ion kentleriyle birlikte I. Dareios'un müttefiki olarak katıldığını aktarır²¹³. Ancak büyük güçler arasında kalan her küçük devlet gibi II. Miltiades'in de bir denge politikası gütmek zorunda kaldığı ve bu sefere de gönüllü olarak değil, denge politikasının gereği olarak katıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü, I. Dareios'un İskit bölgesinin içlerine doğru ilerlediği sırada yenilmeye başladığına dair duyular gelince, Miltiades, korumak üzere geride kaldığı Tuna Nehri üzerindeki köprüyü

---

²¹² Rehm, 2010: 140.

²¹³ Herodotos, *Historiai*, vi.41.3

yıkmak istemiş, bunun için yanındaki İonialılar'ı da ikna etmeye çalışmıştır²¹⁴. Atina'yla olan bağları ise onun zamanına atfedilen sikkelerde kendini göstermektedir. II. Miltiades zamanına atfedilen tetradrahmilerin ön yüzlerinde tip olarak Athena başı yer almaktaydı²¹⁵. Herodotos, Dareios'un sorunsuzca geri dönmekte olduğunu öğrenen II. Miltiades'in, 5 trireme ile Kardialar'dan yola çıkarak Atina'ya kaçtığını aktarır²¹⁶.

I. Dareios, dönüşte Sestos-Abydos hattını kullanmıştır. Kendisi Asya'ya geçerken, Thrakia Khersonesosu'nda Megabazos komutası altında seksen bin kişilik bir ordu bırakmış ve Sestos'u da buradaki toprakların yönetim merkezi yapmıştır²¹⁷. Persler ülkelerini, yönetimde kolaylık olması için satraplık adı verilen idari bölümlere ayırmışlardı ve bu sistem Anadolu'daki Pers topraklarında da uygulanmaktaydı. Ancak yeni fethedilen Trakya topraklarında bir satraplık kurulup kurulmadığına dair elimizde net kanıtlar yoktur. Pers kayıtlarında²¹⁸ Skudra olarak geçen yerin Trakya topraklarına işaret ettiğini düşünen araştırmacılar vardır. Eğer bir satraplık kurulduysa, bunun ancak Mardonius'un MÖ 492 yılındaki seferinden sonra, yani buradaki Pers otoritesi sağlandıktan sonra mümkün olabileceği de ileri sürülür²¹⁹. Diğer yandan böyle bir satraplık varsa hakimiyet alanının kıyı bölgelerini mi, yoksa iç bölgeleri de mi kapsadığına dair tartışmalar bulunmaktadır²²⁰. Balcer ise, Avrupa topraklarında bir satraplığın kurulmadığını düşünmektedir. Ona göre, MÖ 480 civarında Sestos'ta Pers Krallığı adına yönetici olarak bulunan Artayktes için Herodotos'un söylediği *υπαρχος* tabiri, satraplık için değil, daha çok satrapın bir temsilcisi için kullanılmış olmalıdır, çünkü aynı zamanda Doriskos ve Eion'da da *υπαρχος*'lar olduğuna dikkat çeker²²¹. Satraplık olsun ya da olmasın, kesin olan burada artık bir Pers yönetiminin oluştuğu ve en azından Thrakia Khersonesosu için yönetim merkezi olarak da Sestos'un belirlenmiş olmasıdır. Persler'in ele

---

²¹⁴ Herodotos, *Historiai*, iv.137; Wade-Grey, 1951: 215.

²¹⁵ Head, 1887: 222.

²¹⁶ Herodotos, *Historiai*, vi.41.1

²¹⁷ Herodotos, *Historiai*, iv.143.1-3.

²¹⁸ I. Dareios'tan itibaren tutulmaya başlanan bu kayıtlardaki *Skudra* adı, Kserkses (MÖ 485-465) ve III. Artakserkses (MÖ 358-337) dönemindeki yazıtlarda da görülebilmektedir

²¹⁹ Castitius, 1972: 1-16.

²²⁰ Persler'in Thrakia'daki topraklarında bir satraplık kurulup kurulmadığına ve bu konudaki çeşitli görüşlere dair daha ayrıntılı bilgi için bkz. Rehm, 2010; Pajkowski, 1983; Hammond, 2006.

²²¹ Balcer, 1988: 3.

geçirdikleri topraklarda yaşayan halklara müdahaleci bir tavır takınmadığını biliyoruz. Daha çok vergi toplamakla ilgileniyorlardı. Herodotos, I. Dareios'un iktidarının son yıllarına doğru Avrupa'daki topraklarından vergi topladığını belirtmektedir²²².

MÖ 499 yılında baş gösteren İonia İsyanı'na kadar Sestos ve çevresinde önemli bir gelişme bilmiyoruz. Ancak, Megabazos, Persler'e boyun eğmemiş olan kentlere yönelik Trakya'ya bir sefer düzenlemiştir²²³. İonia İsyanı sırasında Thrakia Khersonesosu'nun bir şekilde Persler'in elinden çıktığı anlaşılıyor²²⁴. Bu süreçte II. Miltiades'in de Thrakia Khersonesosu'nda olduğu düşünülür²²⁵. Ancak, MÖ 493 yılında Propontis'te bulunan Pers müttefiği Fenike donanması tarafından Kardias hariç olarak geri alınmıştır²²⁶. MÖ 492 yılında Pers generali Mardonios bir Trakya seferine çıkarak, buradaki Pers gücünü daha da sağlamlaştırmıştır.

MÖ 490 yılında yapılan Marathon savaşıyla Yunanistan'daki Pers tehlikesi uzaklaştırılmıştı ancak, Thrakia Khersonesosu henüz Persler'in elindeydi ve yine Sestos merkezli olarak Kral adına Pers generali Artayktes'in yönetimi altındaydı²²⁷. Artayktes'in Yarımada'daki yönetimi yerel halk tarafından nefretle karşılanıyordu. Çünkü, Elaios'ta bulunan Protesilaos Tapınağı, tüm Yunanlar için kutsaldı ve Artayktes buraya kadınlar getirip ilişkiye girerek saygısızlık ediyordu. Tapınağın hazinesini de Kserkses'e yanlış bilgiler vererek ele geçirmiş ve Sestos'taki konağına taşımıştır²²⁸. Kserkses'in Yunanistan seferi öncesinde Thrakia Khersonesosu'nda Pers yönetiminin üç odak noktası olduğu anlaşılmaktadır. Jeostratejisi nedeniyle "Vali"nin bulunduğu Sestos, donanma için üs olarak kullandıkları Elaios²²⁹ ve Yarımada'nın en dar yerinde olan, Thrakia ile karadan bağlantısını da sağlayan Kardias. Herodotos, Sestos'un kuşatılması sırasında Kardias'tan Sestos'a gelip sığınanlar arasında Oibazos adında bir Pers'i de sayar. Bu kişi Kserkses'in

---

²²² Herodotos, *Historiai*, iii.96.

²²³ Herodotos, v.2.2.

²²⁴ Balcer, 1997. Balcer, bu süreçte belki yalnızca Alopekonesos'ta Pers kuvvetlerinin olabileceğine dair şüphe olduğunu belirtir.

²²⁵ Murray, 2006: 489.

²²⁶ Herodotos, *Historiai*, vi.34.1.

²²⁷ Herodotos, *Historiai*, ix.116

²²⁸ Herodotos, *Historiai*, vii.33; IX.116.

²²⁹ Herodotos, *Historiai*, vii.22.

Hellespontos üzerine kurduğu köprü için malzeme getirmesiyle de anılır²³⁰. Hem isminin özellikle anılması hem de köprü için malzeme nakledecek kadar kudretli oluşu nedeniyle Kardias'daki Pers yöneticisi olarak düşünmek yanlış olmayacaktır.

Marathon savaşından on yıl sonra Persler bu sefer yeni kralları olan Kserkses ile geri gelmişlerdi. Kserkse, Yunanistan'a yapacağı sefer için artık kendi toprağı olan Trakya üzerinden gitmeye karar vermişti. Bunun için de Hellespontos'u kullandı. Geçiş hattı, doğal olarak o zamana kadar da binlerce yıldır kullanılmakta olan Sestos-Abydos hattıydı. Üstelik Sestos artık bir Pers üssüydü ve buradan Yunanistan'a inmek için takip edilecek güzergahta ordunun ikmalinin yapılabileceğı üç önemli menzil noktası oluşturulmuştu; Leuke Akte, Doriskos, Eion²³¹. Kserkses, ordusunu en hızlı ve kolay şekilde geçirebilmek için Hellespontos'a bir tür yüzer köprü kurulması emrini verdi. Köprünün yapımına Abydos tarafından başlandı. İşçiler arasında Fenikeliler ve Mısırlılar da vardı. Tamamlanacağı sırada fırtına nedeniyle köprünün yokolmasıyla ikinci bir köprünün yapımına başlanmıştı. Yüzlerce gemi yan yana getirilip halatlar ve demirlerle birbirine bağlanıp, üzerlerine de uygun kalaslar yerleştirilerek köprü kullanıma açılmış ve Kserkses'in ordusu bir haftada karşı kıyıya geçebilmişti²³². Yunanistan'da Persler ve Yunanlar arasında gerçekleşen Artemision, Thermopylai ve Salamis savaşları, sonrasında MÖ 479 yılındaki Plataia ve Mykale savaşlarında Persler yenilmişti. Bu savaşlar sonucunda Persler yalnızca Yunanistan'dan değil Batı Anadolu'dan dahi atılmışlardı. Ancak, Thrakia Khersonesosundaki varlıkları devam ediyordu. Artayktes Sestos'ta, Oiobazos ise Kardias'da görevlerine devam ediyorlardı. Bu nedenle, Mykale'deki zaferden sonra Spartalılar memleketlerine dönerlerken, Atinalılar Ionia, Hellespontos ve Adalar'dan oluşan müttefikleriyle beraber rotalarını Thrakia Khersonesosuna çevirmişlerdi²³³. Başlarında Atina'nın o yılki Eponym Arkhon'u olan Ksantippos vardı. Bu haber Thrakia Khersonesosunda duyulunca Persler ve bölgedeki işbirlikçileri, bölgenin en korunaklı kenti olan Sestos'a kapanarak savunmaya geçmişlerdi. Atinalılar Sestos'a ulaştıklarında Kserkses'in köprüsünün artık yerinde

---

²³⁰ Herodotos, *Historiai*, ix.115.

²³¹ Isaac, 1986: 197.

²³² Herodotos, *Historiai*, vii.33-36. Bu köprüyle ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Hammond-Roseman, 1996.

²³³ Thukydides, i.89.2.

olmadığını gördüler. MÖ 478/77 yıllarında Sestos kuşatıldı. Bu noktada, Lesboslular'ın kentte yaşamaya devam ettikleri anlaşılmaktadır zira Herodotos, kuşatma sırasında kent içinde Aioller'in de olduğunu belirtmektedir²³⁴. Kuşatma, kentin ne kadar güçlü bir savunması olduğunu kanıtıydı, dışarıdan hiçbir yardım alamayan Sestos, bütün bir kış dayanabilmişti. Ancak bu uzun süreli kuşatma o kadar büyük bir açlığa neden olmuştu ki, Herodotos, içeridekilerin açlıktan yatak kayışlarını dahi kaynatarak yediklerini aktarır. Sonunda Artayktes ve Oiobazos, surlarda nöbetçilerin seyrek olduğu bir bölümden bir fırsatını bularak kaçarlar. Sabah olduğunda durumu fark eden Sestos halkı durumu kulelerden Atinalılar'a bildirerek şehrin kapılarını açtılar. Kuşatmaya katılanların büyük bölümü Persler'in arkalarından onları yakalamak için giderken diğerleri de şehre girdiler. Oiobazos ve yanındakiler Sestos'tan ilk kaçanlardı ancak Trakya'da Apsinthler tarafından yakalandılar. Diğer Traklar gibi Apsinthler için de ülkelerine saldıran Pers Krallığı'nı temsil ediyorlardı ve töreler gereği kafaları kesilerek tanrıları Peleistoros'a kurban edildiler. Artayktes de Aigospotamoi civarında bir müddet çarpıştıktan sonra yakalandı. Teslim alınanlar Kserkses'in köprüsünün Sestos tarafındaki bağlantı yerinde öldürüldüler²³⁵.

Thukydides'ten öğrendiğimize göre Atinalılar Sestos'u geri aldıktan sonra üst üste kazandıkları zaferlerin sarhoşluğu ve savaşın yaralarını sarmak üzere memleketlerine geri dönmüşlerdi²³⁶. Arkalarında bir kuvvet bıraktılar mı bilmiyoruz ancak bir müddet sonra Yarımada'da Persler tekrar görülmeye başlar. Plutarkhos'un aktardığına göre bunlar savaştan sonra Thrakia Khersonesosunu hiç terk etmemiş olan Pers unsurlarıdır. Sestos'un MÖ 478/77'de geri alınmasından sonra Yarımada'daki diğer kentlerin durumunu bilmiyoruz. Özellikle halkın nefretini kazanan Artayktes yönetiminden sonra Persler'e karşı oluşan ortamda diğer kentlerde de Pers kalmaması gerektiğini düşünebiliriz. Plutarkhos'un aktardıklarından yola çıkarsak en azından Yarımada kıstağı civarında ya da kuzeyinde kayda değer miktarda Pers varlığı olduğunu söyleyebiliriz. Daha önceden bu bölgeye yakın Leuke Akte denilen yerde bir Pers üssü olduğunu biliyoruz. Muhtemelen Thrakia

---

²³⁴ Herodotos, *Historiai*, ix.115.

²³⁵ Herodotos, *Historiai*, ix.115-120.

²³⁶ Thukydides, i.89.2-3.

Khersonesos ve çevresinde Yunanlar'dan kurtulan Persler bu civarda bir kısım Traklar'la da ittifak ederek etkin hale gelmeye başlamışlardı²³⁷. Persler'le ittifak eden bu Traklar, eskiden beri Yarımada yerlisi olan Dolonkiler'le savaş halindeki Apsinthler gibi daha kuzeydeki kabileler olmalıdır. Atinalı General Kimon, MÖ 466 yılı civarında birkaç trireme ile yola çıkar ve kalan bu son Pers varlığına da son verir. Plutarkhos, Kimon'un Atina ve müttefiklerinden oluşan kuvvetlerinin Sestos'tan pek çok barbar esir ele geçirdiklerini belirtmektedir²³⁸. Bu esirler, söz konusu Persler ve Traklar olmalıdır.

Perslere karşı kazanılan zaferden sonra Sestos tam anlamıyla Atina'nın mülkü sayılabilirdi ancak bu savaş diğer müttefiklerle birlikte kazanılmıştı ve bu durum özellikle Bosporos ve Hellespontos'ta kimin hakim güç olacağına dair sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde Thrakia Khersonesos bir kaos ortamına sürüklenmişti. Bosporos ve Hellespontos bölgesinin Persler'den kurtarılmasında aktif rol almış olan Spartalı komutan Pausanias bu bölgelerde korsanlık yaparak terör estiriyordu. Ayrıca oluşan otorite boşluğu nedeniyle daha önceden I. Miltiades tarafından kısıtlanmış olan duvarın da işlevini kaybettiği anlaşılmaktadır. Traklar'ın kuzeyden Yarımada içlerine akınları tekrar başlamıştı. Bu kaos dönemi MÖ 466 yılında aşağıda değineceğimiz Kimon'un seferine kadar devam etmişti.

Bu arada MÖ 478/7 yıllarında Atina liderliğinde Attika-Delos Deniz Birliği kurulmuştu. Atina, birliğin kuruluş amacını ileride tekrar oluşabilecek bir Pers tehlikesi olarak duyurmuştu. Bu birliğe giren kentler Atina ile antlaşmalar yapıyorlar ve bu antlaşmalar gereği her iki taraf da birbirlerinin düşmanlarıyla düşman, dostlarıyla da dost olduklarını kabul etmiş oluyorlardı. Ayrıca her kent gücü oranında ve birliğin amaçları doğrultusunda gemi ve asker temin etmek durumundaydı. Gemi ve asker veremeyecekler ise nakden para olarak ödeme yapacaklardı. Başlangıçta birliğin hazine kasası olarak Delos belirlenmişti ancak, MÖ 454 yılında buradaki birikim Atina'ya taşındı. MÖ 454/3 yılından sonra Birlik'teki kentlerin ne kadar ödeme yaptıkları mermer bloklar üzerine kaydedilerek Atina akropolisinde sergilenmeye başlamıştı. Bu kayıtlar MÖ 406/5 yılına kadar sürmektedir. Sestos bu

---

²³⁷ Plutarkhos, Kimon, 14.1

²³⁸ Plutarkhos, A.e. 9.2. Ayrıca bkz. Polyenus, Strategemata, i.34.2.

birliğin üyesi olarak MÖ 446/5-421/20 tarihleri arasında toplamda on dört defa kaydedilmiştir²³⁹. Bunlar;

- MÖ 446/5: .....(ATL 9.V.24)
- MÖ 445/4: .....(ATL 10.IV.33)
- MÖ 444/3: .....(ATL 11.II.9)
- MÖ 443/2: 500 Drahmi..(ATL 12.II.14)
- MÖ 442/1: 500 Drahmi..(ATL 13.II.10)
- MÖ 441/0: 500 Drahmi..(ATL 14.II.33)
- MÖ 440/39: 500 Drahmi.(ATL 15.II.31)
- MÖ 435/4: 1000 Drahmi.(ATL 20.V.7)
- MÖ 433/2: 1000 Drahmi.(ATL 22.II.8)
- MÖ 432/1: 1000 Drahmi (ATL 23.II.30)
- MÖ 430/29: .....(ATL 25.II.41)
- MÖ 429/8: 1000 Drahmi (ATL 26.I.20)
- MÖ 425/4: .....(ATL A9.III.94)
- MÖ 421/0: .....(ATL 34.II.74)

Isaac, Sestos'un MÖ 479/8'de alınmış olmasına rağmen MÖ 466 yılındaki Kimon'un seferiyle Yarımada'dan Perslerin tamamen sürülmesine kadar Attika-Delos Deniz Birliğine dahil edilmiş olamayacağını ileri sürmektedir²⁴⁰. MÖ 447/6 tarihindeki vergi kayıtlarını içeren listede (ATL 8) Limnai'nin normal zamanda ödediğinin dört katı vergi ödemesi nedeniyle Sestos'un ödemesini de kapsadığı öne sürülmektedir²⁴¹. MÖ 447/6 tarihinden önceki ödemelerin kaydedildiği listelerde ise Sestos'un adı yoktur. Bu tarihten önce Χερροννησιται adı altında kaydedildiği düşünülmektedir²⁴². MÖ 447/6'dan itibaren Yarımada'daki diğer kentler olan Limnai, Madytos ve Elaios da Sestos gibi ayrı kaydedilmeye başlanmıştır. Bu durum, Perikles'in MÖ 447'de Yarımada'ya getirdiği klerukhoslarla ilgili olabilir. Perikles,

²³⁹ Loukopoulou tarafından kentnin Atina vergi listelerinde 14 değil 13 defa geçtiği belirtilmiştir, bkz. Loukopoulou, 2004: 910.

²⁴⁰ Isaac, 1986: 177.

²⁴¹ ATL Vol. III, s. 45-46.

²⁴² ATL, Vol. II s. 82.

MÖ 447 yılında başka yerlerle birlikte Thrakia Khersonesosu'ndaki kentlere de bin kişilik Atinalı klerukhos ile beraber gelmişti. İlk işlerinden biri kıstaktaki duvarı onarmak olmuştur, çünkü I. Miltiades'in yaptırmış olduğu bu duvar yaşanan olaylardan sonra görevini yerine getiremeyecek oranda tahrip olmuştu.²⁴³

Muhtemeldir ki kent MÖ 406/5 yılına kadar devam eden sonraki listelerde de yer alıyordu ancak, bu listelere ait parçalarda şu ana kadar kentin adına rastlanılmamıştır. Bu kayıtlarda dikkat çeken bir durum MÖ 429/8 yıllarında Sestos'un καταδελοσι τομ φορον başlığı altında listelenmiş olmasıdır. Muhtemelen Sestos bu tarihte Atina tarafından Hellespontos'un kontrolünü sağlamakla görevlendirilen *Hellespontophylakes* adlı deniz gücünün ana üssü olmuştu. 1000 Drahmilik bu ödemenin nakit mi yoksa aynı olarak mı yapıldığı belli değildir ancak 1000 drahmi karşılığı liman ve bakım-onarım hizmetleri vermiş olma olasılığı daha yüksektir. Ya da bu nakit olarak yapılan bir ödemeydi ancak zamanın gerektirdiği aciliyet nedeniyle para hiç Atina'ya ulaşmadan bu birliğin başındaki komutanlara ödeniyordu. Sonuç olarak ayrı bir başlıkla verilen bu ödemenin farklı bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır.

MÖ 431 yılı, bütün Hellen dünyasını etkileyen önemli bir sürecin başlangıç yılıydı. Bu tarihte Atina ve Sparta kutuplaşmaları arasında 27 yıl sürecek olan savaş başlamıştı. Savaşın özellikle MÖ 412 yılından sonraki aşaması Hellespontos bölgesi için önemlidir. Çünkü bu tarihten itibaren savaşın odak noktası bu bölgeye kaymıştır. Sparta Kralı Agis, Atina'ya deniz yoluyla nakledilen tahılın geçtiği yollar tutulmadıkça Atina'nın yenilmesinin imkansız olduğunu düşünüyordu. Bu amaçla Byzantion ve Kalkhedon'a doğru Spartalı General Klearkhos komutanlığında 15 gemilik bir filo yollamıştı²⁴⁴. Bu arada MÖ 413 yılında Sicilya'da aldığı ağır yenilgi Atina'da yönetim değişikliğine yol açmıştı. Halk Meclisi'nde seçilen on kişilik heyet otuz kişilik bir komisyon kurmuş ve bu komisyonda devletin yönetimini beş bin kişilik zengin grupla sınırlandırmıştı. MÖ 411 yılında Kallias Barışı'nı ihlal eden Persler de Ionia'ya tekrar girmişlerdi ve bu konuda Sparta'nın da desteğini almışlardı. Ayrıca MÖ 411 yılında Atina'nın tahıl temin ettiği yerlerden olan Euboia da birlikten ayrılmıştı. Böylece Attika-Delos Birliği bir anlamda dağılmış oluyordu

²⁴³ Plutarkhos, Perikles, 19.1.

²⁴⁴ Ksenophon, Hellenika, i.1.35-36.

ve Atina, Khalkidike ile Thrakia Khersonesos ve kendi çekirdek bölgesinde sıkışıp kalmıştı. Hatta kendi kırsal alanıyla dahi irtibat kuramıyordu ve limanları da abluka altındaydı. Bu şartlar altında MÖ 411 yılında Atina kuvvetleri Samos'tan, Spartalılar ise Miletos'tan Hellespontos'a doğru yelken açtılar. Artık savaşın kaderi bu bölgede belirlenecektir. Spartalılar MÖ 411 yılı yaz başlarında 16 gemilik bir filoyu Hellespontos'a göndermiş bulunuyorlardı. Mindaros komutasında 73 gemilik bir filo da onlara katılmak üzere yoldaydı. Atinalılar ise Thrasylos önderliğinde 55 gemi ile yola çıkmışlardı. Spartalılar'ın önce Sigeion'da üstlendikleri anlaşılıyor. Atinalılar ise Lemnos adasında konuşlanırlar. Atinalılar'ın o anda Sestos'ta da 18 gemilik bir kuvvetleri bulunmaktadır. Bu kuvvetlerin bilgilendirmesiyle Spartalıların Sigeion'da olduklarını öğrendiklerinde onlar da Elaios'a geçtiler²⁴⁵. Atinalı General Strombikhides, Sestos'u tüm Hellespontos'un gözetlenebileceği bir kale haline getirmişti²⁴⁶. İlerleyen günlerde ise Spartalılar artık Abydos'ta, Atinalılar ise Sestos'ta konuşlanmışlardı. MÖ 411 yılı genelde önemli sayılmayacak kovalamacalar ve ufak çarpışmalarla geçtikten sonra aynı yılın sonunda Atina, Alkibiades'in yardımıyla Kynossema ve Abydos'ta iki zafer kazanır. Bu olaydan sonra savaşla ilgili bilgileri Ksenophon'dan almaya başlıyoruz. Ksenophon da Atina'nın yine Alkibiades sayesinde MÖ 410 yılında Kyzikos'ta parlak bir zafer kazandığını aktarır. Bu savaşlar sonucunda Atina Hellespontos'a tam olarak hakimdir ve Sestos, Atina kuvvetlerinin bölgedeki ana üssüdür, gemilerini burada onarabilmektedir²⁴⁷. MÖ 408 yılında Alkibiades, Byzantion ve Kalkhedon seferleri için Thrakia Khersonesos'ndan asker ve para toplamıştır²⁴⁸. Buradan da anlaşılacağı üzere, savaşın bu bölgede yoğunlaşması özellikle Thrakia Khersonesos kentlerine diğer olumsuzlukların yanı sıra ağır mali yükler de getirmekteydi. Atina donanmasının ana üssü olarak Sestos'un bu anlamda en olumsuz etkilenen kent olduğunu düşünebiliriz.

MÖ 406 yılında Sparta, Konon komutasındaki Atina Donanması'nı Midilli Adası'nda abluka altına almıştı. Bu olay Atina'da şok etkisi yaratmış ve eli silah

---

²⁴⁵ Thukydides, viii.99-103.

²⁴⁶ Thukydides, viii.62.3.

²⁴⁷ Ksenophon, Hellenika, i.1.7-8; Thukydides, viii.107.

²⁴⁸ Diodoros, Bibliothek Historike, xiii.66.3.

tutan tüm özgür ve köle erkekler donanmaya alınmıştı²⁴⁹. Bu tarihte artık Atina'nın maddi kaynakları tükenmişti. Son çare olarak tapınaklardaki değerli eşyalar bir donanma oluşturulmak üzere kullanıldılar. Bir ay gibi kısa bir sürede oluşturulan 150 gemilik donanma Midilli'ye gönderildi. Zafer kazanılsa da daha sonra çıkan bir fırtınada çok ağır darbe alındı. Atina bu fırtınanın verdiği zarar kadar zarar veren bir karar alarak, bu olayda sorumluluğu olduğunu düşündüğü altı generalini idam etti²⁵⁰. Sparta tarafında ise yeni strategos olarak donanmanın başına Lysandros atanmıştı ve Hellepontos'a doğru yola çıktı. MÖ 411 yılından beri Atina'nın elinde olan Hellepontos'un Asia yakasındaki tek toprağı olan Lampsakos'u aldı. MÖ 405 yılına denk gelen bu dönemde Atina da 180 gemilik bir filo ile gelerek Elaios'a demir attı. Lampsakos olayını duyduklarında ise aceleyle Sestos'a geçtiler. Sestos'ta gerekli olan ihtiyaçlarını aldıktan sonra da Aigospotamoi önlerine doğru yol aldılar. Aigospotamoi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir yer değildi²⁵¹. Buraya vardıklarında akşam olmuştu. Ertesi sabah Lysandros sanki harekete geçecekmiş gibi askerlerine gemilere binmelerini emretti. Bu durum karşısında Atinalılar da gemileriyle limanın dışında dizildiler. Ancak herhangi bir saldırı olmadığını görünce Aigospotamoi'a geri döndüler. Lysandros aynı taktiğı dört gün boyunca uyguladı. Her seferinde de en hızlı birkaç gemisine bu manevralar sonrasında Atinalılar'ın nasıl davrandıklarını gözlemelerini emretti. Atinalılar savaşı da kaybetmelerine neden olacak en büyük hatayı burada yapmışlardı. Çünkü demirledikleri yer bir liman bile değildi. Yakındaki Aigospotamoi ise oldukça küçük bir yerleşmeydi ve Atina donanmasının ihtiyacı olan erzağı buradan temin etmesi mümkün değildi. Bu nedenle ihtiyaçlar 50 km kadar uzakta olan Sestos'tan karşılanıyor, su gibi acil ihtiyaçlar için ise Aigospotamoi ve sahilin iç kısımlarında kalan köylere gidiliyordu. Bu da çok önemli bir güvenlik açığı oluşturuyordu. Çünkü, iki donanma da birbirlerini görebilecek yakınlıktaydılar. Atinalılar'ın bu hatalarını öğrenen ve Atina'daki olaylar sonucunda Thrakia Kheronesosunda sahibi olduğu konağına çekilmiş olan Alkibiades, yanlarına giderek onları uyardı. Spartalılar'ın zengin bir kent olan Lampsakos'ta demirlemiş olduklarını, kendilerinin de Sestos'ta

---

²⁴⁹ De Souza, 2002: 85.

²⁵⁰ Andrewes, 2006: 492; Ksenophon, Hellenika, i.7.34.

²⁵¹ Ksenophon, Hellenika, ii.1.20-21.

demirlemelerini tavsiye etti²⁵². Ancak Atinalılar onun tavsiyelerini dinlemediler. Lysandros'un her gün uyguladığı taktiği kanıksayan Atinalılar, artık gemilerinden daha uzun süre ve daha uzaklara gitmeye başlamışlardı²⁵³. Beşinci gün olduğunda Lysandros, gözetleme görevi verdiği gemilerine bu sefer Atinalılar'ın gemilerinden uzaklaşıp dağılmaya başladıkları zaman dönüp boğazın ortasındayken kalkan kaldırarak işaret vermelerini emretti. Olaylar Lysandros'un planladığı gibi gitti ve işaret verilince Lysandros piyade birliklerinin de yer aldığı gemilerine hareket emri verdi. Atinalı komutan Konon da durumu fark edip gemilerine işaret verdi ancak gerçekten de tayfalar uzaklaşmışlardı. Kimi gemiler bomboş kalmış, kimileri ise yalnızca bir sıra kürekçi ile açılabilmişti. Yedi gemi hariç tüm Atina filosu ele geçirildi, tayfalar da karada esir alındılar. Konon kaçabildi, Lysandros ise gemiler, esirler ve diğer ganimetlerle Lampsakos'a döndü²⁵⁴. Böylece 27 yıl süren savaş MÖ 404 yılında Atina'nın yenilgisiyle sonuçlanmış oluyordu. Lysandros bundan sonra Thrakia Khersonesosunda yakaladığı bütün Atinalıları Atina'ya göndermeye başladı. Böylece Atina'nın nüfusunu artırarak daha çabuk teslim olacağını hesaplıyordu. Ayrıca Sestoslular'ın da artık kentte kalmalarına izin vermemiş ve onları kentten kovmuştu. Sestos'u ve *khora*'sını savaşta kendi hizmetinde yer almış askerleri arasında bölüştürdü²⁵⁵. Sparta yönetimi Sestoslular'ın uzaklaştırılmalarını doğru bulmamış ve sonrasında yerleşmelerine yeniden izin vermişti. Sestos, savaş süresince Atina'nın elinde kalmıştı. Yukarıda örneğini gördüğümüz gibi düzenli vergilerin yanı sıra zaman zaman ekstra vergilerin de alınabildiği anlaşılmaktadır. Buna bir de Sestos'un üs olarak Atina donanmasına yapmak zorunda kaldığı iase yardımını da eklersek belki de Yarımada'da savaştan en kötü etkilenen kent Sestos olmuştur. Diğer yandan hem savaştaki kayıplar hem de Atinalılar'ın gönderilmiş olmasının Yarımada geneli üzerinde olumsuz etkileri oldu. Nüfus azaldı ve Trak saldırıları yeniden başladı. Ksenophon, Anabasis'te Trak saldırılarının artarak devam ettiğini ve sonucunda Byzantion Valisi olan Klearkhos'un Yarımada'daki Hellenler'i

---

²⁵² Ksenophon, Hellenika, ii.1.25; Plutarkhos, Lysandros, 10.4.

²⁵³ Ksenophon, Hellenika, ii.1.27.

²⁵⁴ Ksenophon, Hellenika, ii.1.28 ve 30.

²⁵⁵ Plutarkhos, Lysandros, 14.2.

korumak için buraya gönderildiğini aktarır²⁵⁶. Daha sonra Sparta ile arası açılan Klearkhos, Sardes satrabı Kyros'un emrine girer ve onun maddi desteğiyle topladığı orduyla Thrakia Khersonesosunda konuşlanarak kuzeydeki Traklar'a karşı savaşmaya devam eder²⁵⁷. Diğer yandan nüfusun azalmış olması yeni bir yerleşim yeri arayan herkes için Yarımada'yı cazip hale getiriyordu ve bu olası yeni istilacılar, yeni problemlere yol açabilirdi²⁵⁸.

MÖ 447 yılında Yarımada'ya gönderilen klerukhoslar Atina vatandaşı sayıldıklarından hem Yarımada'yı kontrol altında tutmak hem de düşmanlara buraya saldırmanın Atina toprağına saldırmakla aynı olduğunu söylemenin bir yoluydu. Ancak bunların bir diğer görevleri de Yarımada'da üretim yapmaları ve vergi ödemeleriydi. Atina, bu vatandaşlarını kullanarak Thrakia Khersonesosundaki nüfusu kontrol altında tutmuş oluyor ve olası isyanları da engellemiş oluyordu. Sestos halkı da Atina'ya savaş boyunca katlanmak zorunda kalmıştı. Muhtemelen savaşın getirdiği yükler nedeniyle klerukhoslar dışında kimse Atina egemenliğini istemiyordu ve Sparta ile bir sorunları da yoktu. Buna dair bir ipucunu bize Ksenophon vermektedir. Ksenophon, Aigospotamoi Savaşı'nın hemen sonrasında Trak saldırılarına karşı harekete geçen Spartalı Klearkhos'a tüm Hellespontos halkının gönüllü olarak maddi destekte bulunduğunu belirtmektedir²⁵⁹.

Aigospotamoi Savaşı sonucunda her yerde olduğu gibi Thrakia Khersonesosunda, dolayısıyla Sestos'ta da Atina hakimiyeti sona ermişti²⁶⁰. Artık Atina'nın yerini Sparta almıştı²⁶¹. Bu Sestos için de yeni bir dönemin başladığı anlamına gelmekteydi. Klearkhos'un Traklar'a karşı giriştiği mücadele hiçbir işe yaramamıştı ve Trak saldırıları devam ediyordu. Zaten savaş nedeniyle iyice yıpranmış olan Yarımada halkı bu konuda yardım istemek için MÖ 398 yılında Sparta'ya elçiler gönderdiler. Savaşın bir etkisini de burada görmek mümkündür. Nüfusun ne kadar azaldığını bu elçilerin Spartalı yerleşimciler istemesinden

---

²⁵⁶ Ksenophon, Anabasis, ii.6.2; Diodorus ise olayların gelişimini daha farklı biçimde aktarmaktadır. Ona göre Klearkhos kendini Byzantion'da tyran ilan etmiş ve bu nedenle Sparta ile ayrı düşmüştür, bkz. Diodorus Siculus, xiv.12.3-7.

²⁵⁷ Ksenophon, Anabasis, i.1.9.

²⁵⁸ Ksenophon, Anabasis, v.6.25.

²⁵⁹ Ksenophon, Anabasis, 1.1.9.

²⁶⁰ Andokides, iii.15.

²⁶¹ Ksenophon, Hellenika, 3.1.3.

anlıyoruz²⁶². I. Miltiades tarafından inşa edilen ve Perikles zamanında restore edildiğini bildiğimiz kıstaktaki duvar yeniden işlevini kaybettiğinden bu elçilerin bir isteği de duvarın tekrar inşa edilmesi ya da onarılmasıydı. Sonuç olarak Sparta bu işle ilgilenmek üzere o anda Batı Anadolu'da olan Derkyllidas'ı Yarımada'ya gönderdi. Ancak Yarımada sakinlerinin istediği Spartalı yerleşimcilerin gönderildiğine dair hiçbir kaynaktan bilgi bulunmuyor. Derkyllidas ordusuyla Thrakia Khersonesosuna geçmiştir. Geçiş noktası her zamanki gibi yine Abydos-Sestos hattı olmalıdır. Ksenophon'un aktardığına göre Thrakia Khersonesosuna geçince bir süre Seuthes'in yönetimi altındaki dost Trak topraklarında ilerledikten sonra Xερρονησος'a gelir²⁶³. Xερρονησος Yarımada kıstağındaki aynı adlı yerleşim yeri olmalıdır. Buradan anlaşıldığına göre söz konusu olayın yaşandığı MÖ 398 yılında Yarımada'da kentlerin toprakları dışındaki alanlarda Yunanlar'la ilişkileri iyi olan Traklar yaşamaktadır. Ksenophon'un belirttiği Odrys Kralı II. Seuthes (MÖ 405/391) olmalıdır. Thrakia Khersonesosunda kıstakta duvar tekrar inşa edildi. Ancak hemen sonrasında Sparta'nın da Yarımada halkından istekleri oldu. Gelişen yeni olaylar karşısında Sparta ve Persler'in arası bozulmuştu. Kral Agesilaos önderliğinde Persler'e karşı Anadolu'ya bir sefere çıkıldı ve bu sefer için Thrakia Khersonesos kentlerinden asker talep edildi. En iyi askerleri yollayacak kentlere de hediyeler vaat edildi. Ancak, Hellen dünyasında dengeler değişmeye başlamıştı ve şimdi de Atina Persler ile yakınlaşmıştı. Yunanistan'daki durum da Sparta'nın aleyhine dönmeye başlayınca Agesilaos Sparta'ya geri dönmek zorunda kaldı. Geri dönerken o da Abydos-Sestos hattını kullandı²⁶⁴. Bu çerçevede Atina eski müttefiki olan ve kendi toprağı olarak görüp zaman zaman klerukhoslar yerleştirdiği Thrakia Khersonesos ile yeniden yakınlaşma arayışına girdi²⁶⁵.

Pharnabazos, Sparta'nın Knidos yenilgisinden sonra daha önceden Sparta harmostlarınınca yönetilen şehirleri ziyaret ediyor, bunun sonucunda da bu harmostlar şehirlerini terk ediyorlardı. Yanında kendisine yardımcı olarak bulunan Atinalı Konon'a kırk trireme veren Pharnabazos, kendisiyle Sestos'ta buluşmasını emretti.

---

²⁶² Ksenophon, Hellenika, 3.2.8.

²⁶³ Ksenophon, Hellenika, 3.2.9.

²⁶⁴ Ksenophon, Hellenika, 4.2.8.

²⁶⁵ Ksenophon, Hellenika, 4.8.31.

Aynı tarihlerde (MÖ 394) Spartalı General Derkylidas da Abydos'ta bulunuyordu²⁶⁶. Bu gelişmeler karşısında hemen hazırlıklara başladı. Abydos halkının desteğini sağladı. Abydos ve civardan topladığı askerlerle Sestos'a geçti. Trakya'da diğer yerlerden kovulan harmostları ve daha önceden Sparta sayesinde Thrakia Khersonesosu'nda toprak sahibi olmuş kişileri de yanına çağırdı²⁶⁷. Buradan anlaşıldığına göre Sparta MÖ 404'te Aigospotamoi Savaşı'ndan sonra ya Spartalı ya da kendi çıkarlarına uyacağını düşündüğü başka kişileri yeni yerleşimciler olarak Yarımada'ya yerleştirmiştir. Ksenophon söz konusu olayları anlatırken Sestos hakkında önemli bilgiler de vermektedir. Derkylidas'ın etrafına topladığı kişilere yaptığı konuşmayı aktarırken onun ağzından; Sestos'un hem kara hem de deniz tarafından savunmasının çok güçlü olduğunu, kara ve denizden aynı anda saldırılmadan alınmasının çok zor olacağını belirtmektedir. Sestos'tan daha korunaklı bir yer bulunamayacağını da eklemektedir²⁶⁸. Pharnabazos bu gelişmeleri duyduğunda Sestos ve Abydos halklarına kentlerindeki Spartalıları kovmaları ultimatomunu vermiştir. Konon'a da Hellespontos kentleri üzerine sefere çıkmasını ve geri almasını emretmiştir²⁶⁹. Sonucunda Konon başarılı olmuş olacak ki, Ksenophon, MÖ 390 yılı civarında Atinalı komutan Thrasybulos'un Hellespontos'a gönderilmesine dair bilgi verirken, onun operasyonlarına başlamak için hiç düşmanın olmadığı Thrakia Khersonesosu'nu seçtiğini söyler. Bu operasyonun sonuçları Atina için çok yararlı olmuştu. Çünkü Thrasybulos Thrakia Khersonesosu kuzeyinde ve Perinthos dahil Trakya'da organize olan Odrys Kralı Amadokos ve Seuthes'in Atina'nın dostu olmasını sağlamıştı²⁷⁰. Isokrates, bu anlaşmanın Thrakia Khersonesosu'ndaki Atinalı yerleşimcileri korumak adına yapılmış olduğunu ima eder²⁷¹. Eğer öyleyse, Atina MÖ 390 yılı civarında buraya yerleşimciler göndermiş olmalıdır. Thrasybulos daha sonra Bosporos'a geçerek burada bir kontrol noktası oluşturmuştu.

Tüm bu aktiviteler Atina'nın Karadeniz bağlantısı ve boğazlar üzerinde kontrolü yeniden ele alma emellerinin açık göstergeleriydi. Atina'nın bu tutumu

---

²⁶⁶ Ksenophon, Hellenika, iv.8.3.

²⁶⁷ Ksenophon, Hellenika, iv.8.1-5.

²⁶⁸ Ksenophon, Hellenika, iv.8.5.

²⁶⁹ Ksenophon, Hellenika, iv.8.6.

²⁷⁰ Ksenophon, Hellenika, iv.8.26

²⁷¹ Isokrates, v.6.

karşısında Sparta da Hellespontos'taki kuvvetlerini güçlendirmeye başlar. Anaksibios adında bir generalini bölgeye gönderir. Atina da karşılık olarak özellikle Korinthos Savaşı'nda peltast birlikleriyle önemli başarılar elde etmiş olan Iphikrates'i 8 gemi ve 1200 peltast ile Hellespontos bölgesine gönderdi. Bu hamlesinin karşılığını da hemen aldı, Iphikrates, Anaksibios komutasında bölgede bulunan Sparta birliğini MÖ 388 yılında Abydos'ta pusuya düşürerek imha etti²⁷². Bu gelişmeyle Thrakia Khersonesosunda Atina hakimiyeti yeniden başlamış oluyordu. Doğal olarak önceden olduğu gibi ana üssün Sestos olduğunu düşünebiliriz²⁷³. Bölgedeki kentler yeniden savaşların finansmanını karşılamak zorunda bırakılmışlardı. Iphikrates savaş süresince düzenli olarak bu kentlerden para topluyordu²⁷⁴.

MÖ 386 yılında Spartalı Amiral Antalkidas'ın hileli ve başarılı operasyonları sonucunda Atina, Sparta ile Antalkidas Barışı olarak bilinen antlaşmayı imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşmanın yapılmasını sağlayan süreç ve antlaşmanın maddelerinde Pers kralı Artakserkses'in de dahil vardı²⁷⁵. Antlaşma, Sestos gibi bütün Yunan kentlerini çok yakından ilgilendiriyordu. Çünkü Antlaşma'nın şartları, Lemnos, Imbros ve Skyros'un eskiden olduğu gibi Atina'ya ait olduğu, diğer kentlerin ise bağımsız olduğunu ilan ediyordu²⁷⁶. Böylece Sestos ve diğer Thrakia Khersonesos kentleri Philaidler'den beri ilk defa "özgürlüklerine" kavuşuyorlardı. Ancak dengeler çok hassastı ve bu barış ikinci senesinde bozulmaya başlamıştı²⁷⁷. Aslında sorun her iki tarafın da yani, Atina ve Sparta'nın eskiden olduğu gibi hegemonyalarını tekrar kurmak istemelerinden kaynaklanıyordu. Bu doğrultuda önce Sparta, müttefiği olan kentlerden bağlılıklarından şüphe duyduklarını cezalandırmaya başlamıştı²⁷⁸. Atina da Sparta'nın bu agresif hamleleri karşısında kendi ittifaklarını kurmaya başlamıştı. Atina'nın Batı Anadolu ve Ege adalarına gönderdiği elçileri, kentlerin otonomilerine kesinlikle dokunulmayacağı ve hiçbir vergi alınmayacağı garantilerini vererek bu kentleri yeni oluşturmaya başladıkları birliğe dahil etmeye

²⁷² Ksenophon, Hellenika, iv.8.34-39.

²⁷³ Ksenophon, Hellenika, v.1.7.

²⁷⁴ Ksenophon, Hellenika, iv.8.35.

²⁷⁵ Ksenophon, Hellenika, v.1.28-31.

²⁷⁶ Ksenophon, Hellenika, v.1.31; Cargill, 1995: 12.

²⁷⁷ Diodoros, xv.5.3.

²⁷⁸ Ksenophon, Hellenika, v.2.1; Diodoros, XV.5.3.

başlamışlardı. Böylece MÖ 378 yılında II. Attika Deniz Birliği kurulmuş oluyordu. Isokrates'in belirttiği gibi Mytilene, Byzantion ve Khios, Antalkidas Barışı'ndan sonra zaten Atina'nın dostu olarak kalmaya devam etmişlerdi²⁷⁹. Yeni birliğe de öncelikle Byzantion ve Khios katıldılar. Diğer yandan Thrakia Khersonesosu'ndaki kentler de otonomilerini koruyor olmakla birlikte bir şekilde Atina müttefiğiydiler²⁸⁰. Elaios ise Thrakia Khersonesosu'nda II. Birliğe resmi olarak üye olan tek kent idi²⁸¹. MÖ 371 ve 366 yıllarında imzalanan barış antlaşmaları ile birlikte Atina'nın Thrakia Khersonesosu üzerindeki hegemonyası resmi olarak da tüm taraflarca kabul edilmişti²⁸². Birliğe ilk alınan kentler ve Thrakia Khersonesosu'nun müttefikliğini göz önüne aldığımızda bu yerleşimlerin Byzantion'dan Attika'ya kadar uzandığı fark edilir. Anlaşılan o ki Atina'nın öncelikli amacı Karadeniz'le olan deniz yolunu yeniden güvence altına almaktır. Bu birlik de MÖ 364/3 yıllarında dağılma sinyalleri vermeye başlamıştır. Birliğin belki de en kritik maddesi gereği saldırıya uğrayan bir üyeye diğerleri yardımda bulunacaktı. Üyeler çoğalmaya ve Atina toparlanıp tekrar güçlenmeye başladıkça diğer üyeler Atina'nın eski imparatorluk hırsını hatırladıklarından olsa gerek sorunlar kendini göstermeye başlamıştı. Yunanistan Anakarası'ndaki güç mücadelelerinde taraf olan Thebai, bazı Ege adalarını Birlik'ten ayırarak kendi müttefiği yaptı ve Byzantion'un da II. Attika Deniz Birliği'nden ayrılmasını sağladı²⁸³. Bu gelişmeler Atina'nın Karadeniz'le olan bağlantısını ve tahıl sevkiyatını baltaladığı için Atina açısından hayati meselelerdi ve hemen harekete geçerek MÖ 363 yılında bölgedeki Thebai donanması üzerine General Timotheos'u gönderdi. Byzantion silah zoruyla tekrar Birliğe alınsa da MÖ 362 yılında yayımladığı bir genelgeyle tahıl taşıyan gemilerin Boğaz'dan transit geçişini engellemiş, kargolarını kendi limanına boşaltmalarını sağlamıştır. Bunun sonucunda Atinalılar ticaret gemilerine refakatçi olarak savaş gemileri göndermeye başlamışlardır²⁸⁴. Bu zorluklar altında Atina'nın tahıl sevkiyatı için nasıl çabaladığını Demosthenes çok güzel yansıtmaktadır. Demosthenes, MÖ 361/60 yıllarında Hellepontos dolaylarındaki olayları aktarırken, kendisinin de o tarihlerde Sestos'ta

---

²⁷⁹ Isokrates, Plataikos, 28.

²⁸⁰ Cargill, 1995: 12.

²⁸¹ IG 2².43.B27.

²⁸² Yavuz, 2003: 214-216.

²⁸³ Diodoros, xv.79.1-2.

²⁸⁴ Arslan, 2010: 162.

bulduğunu belirtmektedir. O dönemde trierarkh olarak görev yaparken, askerlere verecek parası kalmadığından ve para da gelmediğinden, o anda Sestos'ta bulunan Arkhidemos adlı birinden faizle 15 mna borç aldığını aktarır. Daha sonra da elindeki tüm parasını trierarkh olduğu dönem boyunca yanında olan denizcilerine dağıttığını ekler. Demosthenes tüm bunları organize ederken Sestos'tadır ve Arkhidemos'tan aldığı parayı da %12,5 oranla Sestos'ta bulunan Nikippos adında bir gemi sahibine sigortalattığını belirtmektedir²⁸⁵. Demek ki Sestos MÖ 360'lı yıllarda da liman ve liman hizmetleriyle bölgenin merkezi konumundadır ve bölgedeki deniz ticareti Sestos üzerinden gerçekleşmektedir.

Sparta ve Atina'nın uzun süre devam eden güç mücadeleleri aslında her iki tarafın da kaynaklarını birbirlerine karşı harcamalarına neden oluyordu. Sonuç olarak Atina, Thrakia Khersonesos'nda eskisi gibi etkin olamıyordu ve bunun sonucunda bölgeye yeni güç odakları girmeye başladı. Odrysler Trakya'da Trak kabilelerinin birliğini sağlayarak güçlendiklerinde gözlerini Thrakia Khersonesos'na dikmişlerdi. Yarımada'nın kuzeyindeki Kypsela başkentleriydi. Yukarıda defalarca değindiğimiz gibi Thrakia Khersonesos'na yönelecek her gücün nihayetinde Atina ile karşı karşıya gelmesi kaçınılmazdı ve bu kural Odrysler için de böyle oldu. Bu arada Spartalı Anaksibios'a karşı Atina tarafından Hellespontos'a gönderilmiş olan Iphikrates bölgeden ayrılmamıştı ve Odrys Kralı Kotys'ün kızıyla henüz kral olmadan önce evlenerek Traklar'ın safına geçmişti²⁸⁶.

MÖ 367 yılı veya hemen öncesinde, Phrygia satrabı Ariobarzanes, Krithote ile birlikte Sestos'u işgal etti²⁸⁷. MÖ 366/5 yılında Kral Barışı olarak bilinen antlaşma ile Thrakia Khersonesos'nda Atina'nın hegemonyası hem Persler hem de Hellenler tarafından kabul edildi²⁸⁸. Ancak MÖ 366 yılında Ariobarzanes Pers Kralı'na karşı isyan ettiğinde, Iphikrates'i de saflarına katmış olan Odrys Kralı I. Kotys (MÖ 384/60) bu fırsatı değerlendirmek istedi ve Sestos'u kuşattı²⁸⁹. Fakat Sparta kralı Agesilaos'un emriyle hemen geri çekildi²⁹⁰. MÖ 365/4 yıllarında

²⁸⁵ Demosthenes, Orationes, L.17.

²⁸⁶ Demosthenes, 23.129; Rhodes, 2010: 306.

²⁸⁷ Zahrnt, 2015: 44.

²⁸⁸ Demosthenes, Orationes, ix.16.

²⁸⁹ Bu tarihte, Yarımada kıstağında Derkyllidas'ın yeniden inşa ettirdiği üçüncü duvarın da artık işlevsiz olduğunu anlıyoruz.

²⁹⁰ Ksenophon, Agesilaos, 2.26; Archibal, 1998: 221.

Ariobarzanes, Krithote ile birlikte Sestos'u, krala karşı isyanındaki yardımlarından dolayı Timotheos'a "hediye" etti²⁹¹. Timotheos da bu iki kenti Atina'ya iade etmiştir. Ancak MÖ 360 yılında I. Kotys bu sefer Kharidemos'u yanına alarak Thrakia Khersonesosu'na yeni bir sefer düzenledi. Bu sefer MÖ 366'dakine oranla daha başarılı olmuştu. Kharidemos, Atina'yı kandırarak Kotys'e karşı savaşacağını söylemiş, bu amaçla Abydos'tan Sestos'a geçtiğinde Kotys'ün saflarına katılmıştır²⁹². Daha öncesinde Atina'ya yardım için mektup yazmış, Atina da yardım olarak General Kephisodotos'u göndermişti. MÖ 360/59 yıllarında Atina'nın Hellespontos'taki kuvvetlerinin başında artık Kephisodotos vardır. Bu tarihe kadar Thrakia Khersonesosu'nda cereyan eden olaylar, halktan alınan vergiler, savaş nedeniyle yaşanan sıkıntılar vs. dolayısıyla artık Sestos Atina'ya düşmanca bir tutumdadır. Bu durum nedeniyle Atina, Hellespontos'taki kuvvetleri için artık Krithote ve Elaios'u üssü olarak kullanmaktadır²⁹³. Kharidemos, yalnızca Sestos'u ele geçirmekle kalmamış, hemen sonrasında MÖ 360 yılı Eylül ayında Krithote ve Elaios şehirlerini de kuşatmıştır. Ancak bu sırada Kotys, muhtemelen Atina'nın da parmağının olduğu bir cinayet sonucu iki Ainos'lu tarafından MÖ 360 yılında öldürülür. Odrys Krallığı da Kotys'ten sonra başa geçen Kersobleptes ve ona baş kaldıran prensler Berisades ve Amadokos arasında üçe bölünür. Kharidemos, Kotys'ün öldüğü haberini alınca kuşatmayı bırakarak Kersobleptesin yanına gitmiş ve onun kızıyla evlenerek hizmetine girmiştir²⁹⁴. Atina'nın Kharidemos'a karşı koyacak gücü yoktur, barış umuduyla Perinthos'a, Kharidemos'un yanına giderler ancak demir attıklarında saldırıya uğrarlar ve Alopekonesos'a çekilirler. Ancak burada da Kharidemos'un güçleri ya da taraftarları tarafından taciz edilirler. Sonuç olarak MÖ 350'li yıllara girilirken Yarımada'da Atina'nın elinde yalnızca Krithote ve Elaios'un kaldığı anlaşılıyor²⁹⁵. Dahası geri kalan kentlerin de Atina'ya düşmanca tutumda oldukları anlaşılır. Kephisodotos bir şekilde Kharidemos'la anlaşmaya

---

²⁹¹ Cornelius Nepos, Timotheus, 1.

²⁹² Heskell, 1997: 60 ve 91.

²⁹³ Demosthenes, Orationes, xxiii.159-60; Heskell, 1997: 57 ve 91.

²⁹⁴ Heskell, 1997: 60; Demosthenes, Orationes, xxiii.158.

²⁹⁵ Demosthenes, xxiii.158.

vardığı için Atina tarafından görevinden alınır ve Thrakia Khersonesosu'ndaki kuvvetlerin komutanlığına Khabrias getirilir (MÖ 359/8)²⁹⁶.

MÖ 357 yılında Atina için olumlu sayılabilecek bir gelişme oldu. Odrys Krallığı üzerinde hak iddia eden iki prens Berisades ve Amadokos, Atinalı Strategos Khares'in arabuluculuğuyla Kersobleptes ve müttefiği Kharidemos ile antlaşmaya vardılar. Atina Akropolün'den gelen bir yazıttan bildiğimize göre antlaşmayla, Thrakia Khersonesosu üzerindeki kentler özgür, ayrıca hem Atina'nın hem de prenslerin müttefiği sayılıyorlardı ²⁹⁷ . Ayrıca Odrysler'in Kardias üzerindeki hakimiyetleri Atina tarafından tanınıyordu. Aslında Sestos'un da dahil olduğu bu kentler özgür olmak bir yana daha da bağımlı hale geliyorlardı. Çünkü bu antlaşma uyarınca söz konusu kentler artık hem Atina'ya hem de diğer üç Odrys yönetimine vergi vereceklerdi. Antlaşmanın kazanan tarafı aslında Atina'ydı. Öncelikle, bölgede kendisine sorun çıkararak ve daha da fazla sorun çıkarma potansiyeli olan Odrysler'le barış imzalamış oluyor, yani büyük bir sorunu etkisiz hale getiriyordu. İkinci olarak Odrys Krallığında üç kişinin hükümdarlığını kabul ederek bir bölünme meydana getirmiş oluyordu. Son olarak da malumun ilanı olarak Kardias'dan vazgeçse de²⁹⁸ tüm Thrakia Khersonesosu'ndaki egemenliğini kabul ettirmiş oluyordu. Bu yeni vergi yükümlülüğü, zaten savaşlarla yıpranan tüm yarımada şehirleri için oldukça yıpratıcı olmuştur. Yarımada'daki şehirlerin bundan böyle Atina'ya olan nefretleri daha da büyümüştür. Tzvetkova, MÖ 4. yy ortalarında Yarımada kentlerinin ilk bronz sikkelerini basmaya başlamalarının, bu dönemde elde ettikleri otonomi ve ağır vergi yükümlülüğüne bağlanabileceğini düşünmektedir. Trakya içlerindeki definelerde bulunan, MÖ 4. yy ortalarına ait meşhur aslan protomlu hemidrahmilerin de yine bu vergi ödemeleriyle ilişkili olabileceğini de belirtir²⁹⁹.

Bu arada artık Trakya'da yeni bir güç, Makedon Kralı II. Philippos boy göstermeye başlamıştır. II. Philippos, tahta geçer geçmez Makedon Krallığı'ndaki iç çekişmelere son vermiş, askeri alanda reformlar yaparak orduyu güçlendirmiş ve Bisaltlar'dan gümüş madenlerini ele geçirerek ekonomiyi de sağlamlaştırmıştı. Pangaion madenlerinden yılda 1000 talanton gelir elde ediyordu. Askeri açıdan,

---

²⁹⁶ Demosthenes, xxiii.165-71.

²⁹⁷ IG II².126.

²⁹⁸ Diodoros, Bibliothekae Historikae, xvi.34.4; Demosthenes, Orationes, xxiii.181-82.

²⁹⁹ Tzvetkova, 2007: 667.

kendi geliştirdiği *phalanks* sistemi, klasik piyade sistemine oranla büyük üstünlük sağlıyordu. II. Philippos yayılcı bir politika izliyordu. MÖ 358’de İlyrialılar’a saldırarak bölgede otoritesini sağlamlaştırmıştı. MÖ 357 yılında Makedonya’nın denizle bağlantısını sağlamak için en uygun kent olan Amphipolis’i işgal etti. Aynı yıl Pydna’ya da saldırınca Atina II. Philippos’a savaş ilan etti. Ancak Atina aynı anda hem Thrakia Khersonesosunu hem Euboia sorunu ile uğraşıyordu ve üstüne bir de MÖ 357-55 yılları arasında müttefikleriyle arasında iç savaş çıkmıştı. II. Philippos’a karşı bir Şey yapamadığı gibi Khalkidike kentleri MÖ 356 yılında II. Philippos’la ittifak anlaşması yapmışlardı. Yani Khalkidike’de artık Atina’nın hiçbir etkisi kalmıyordu. II. Philippos ise MÖ 355-46 yılları arasında Phokis ve Thebai ile müttefikleri arasında çıkan Kutsal Savaş’a müdahil olup Orta Yunanistan’a indi.

Bu arada Atina, üç Odrys Kralı Amadokos, Berisades ve Kersobleptes ile MÖ 357 yılında yaptığı antlaşmaya aykırı olarak Khares komutanlığında Sestos’a saldırarak ele geçirir ve yetişkin halkını katleder, geri kalanını da köle yapar. Sestos böyle bir felaketi ilk defa yaşamaktadır. Bugüne kadar Sestos halkı sadece Aigospotamoı Savaşı sonrasında Lysandros tarafından ve sadece kısa süreliğine yurtlarından sürülmüşlerdi. Ancak Şimdi kente yeni bir halk yerleřtiriliyordu³⁰⁰. Khares kente saldırığında kent halkı, ilk koloniciler olan Lesboslular ve onlarla aynı dönemde yerleşip artık Sestoslu olmuş Thrak kökenliler, Atina kökenliler ve Spartalılar’dan oluşuyordu. Khares Sestos’a Atina’dan gönderilen ve Atina vatandaşlık haklarına sahip olan yeni klerukhoslar yerleştirmiştir. IG II².274 nolu yazıt bu yeni oluşan dönem ve yeni Sestoslular’la iliřkilendirilir³⁰¹. Sadece Sestos’a değil Yarımada’daki diğer kentlere de klerukhoslar gönderilir (MÖ 353/2). Ancak Kardias, daha önce belirttiğimiz gibi yapılan antlaşma gereği Odryslerin hakimiyetinde sayılıyordu ve Atina’nın yollamış olduğu klerukhosları kente sokmamıřtı³⁰². Burada garip olan Atina’nın saldırısından kısa süre önce bir Sestos vatandaşının proksenos olarak ilan edilmiş olmasıdır. MÖ 355/54 yıllarına tarihlenen bir dekrete göre (bkz. 1.3.2.1) Lykos oğlu Philiskos adında bir Sestoslu, Atina

³⁰⁰ Hansen v.d., 2004: 122.

³⁰¹ Veligianni, 1994.

³⁰² Diodoros, Bibliothek Historike, xvi.34.3-4; Libanios, Hypothesis Dem., 1-5, Libanios, Yarımadadaki halkın büyük kısmının Atinalılar’ı sıcak karşladıklarını belirtse de bu pek mümkün değildir. Bilindiği gibi Libanios, Atina’ya yerleşmiş ve orada bir rethor okulu açmıştı. Dolayısıyla taraflı olabileceği unutulmamalıdır.

tarafından proksenos ilan edilmişti³⁰³. Bunun nedeni olarak Atina-Sestos arasında o dönemdeki iyi ilişkiler gösterilir³⁰⁴. Ancak söz konusu dönemde genel olarak Thrakia Khersonesos halklarıyla Atina arasında ilişkilerin iyi olmadığına dair pek çok kanıt vardır. Hatta Demosthenes, Sestos'un o dönemde Atina'ya olan düşmanca tutumunu açıkça belirtmektedir³⁰⁵. Dolayısıyla bu proksenosluğu yalnızca iyi ilişkiler açısından değerlendirmek yanlış olabilir. Bu elçinin varlığı aksine kötü ilişkiler nedeniyle özel bir aracı tercih edilmesi nedeniyle de olabilir³⁰⁶.

II. Philippos Kutsal Savaş'taki başarıları sonucu MÖ 352 yılında Thesalya Birliği'nin arkhonu seçildi ve aynı yıl Atina'ya saldırmak amacıyla Thermopylai'ye kadar indi. Atina burayı tutup geçit vermeyince, Amadokos'un müttefikliğiyle hemen Heraion Teikhos üzerine yöneldi. Çünkü aynı yıl Trakya'nın doğusunda hüküm süren ve Atina'nın dostu olan Odrys Kralı Kersobleptes, Perinthos ve Byzantion'a karşı saldırıya geçmişti. II. Philippos bu hareketiyle bir taşla birkaç kuş vurmuş oluyordu. Öncelikle Kersobleptes'e karşı yürüdüğü için diğer Trak Prensi Amadokos'u da müttefik olarak yanına almıştı³⁰⁷. Atina'nın Trakya'daki müttefiği Kersobleptes'i kendisine bağlamıştı. Byzantion ve Perinthos gibi iki önemli kentin temsilinde Trakya'daki Hellen kentlerinin kurtarıcısı durumuna geçmişti ki uzun zamandır Traklar'ı dizginleyerek bölgedeki Hellen kentlerinin sempatisini zaten kazanmıştı. Bilindiği gibi Traklar'ın akınları özellikle Thrakia Khersonesos'ndaki Hellenler'e büyük zararlar veriyordu. Atina bu konuda genelde Yarımada kıstağında inşa ettiği duvarlar örneğinde olduğu gibi pasif savunma gerçekleştirebiliyordu. Ancak II. Philippos artık Traklar'ı kontrolü altına almıştı. Orta Yunanistan'dan Bosporos'a kadar özellikle sahil şeridinde her yere müdahale edebiliyordu. Bu bölgede kendisine sorun çıkararak son Trak kralını da bu vesileyle kontrol altına almış oluyordu. Kersobleptes anlaşmaya varmak zorunda kaldı. II. Philippos, antlaşmanın devamlılığını sağlamak için, Kersobleptes'in oğlunu da Makedonya'da tutmak üzere rehin aldı. Atina, karşılık olarak hemen kırk gemilik bir filo oluşturdu fakat, bu

³⁰³ IG II².133.

³⁰⁴ Veligianni, 1994: 188-189.

³⁰⁵ Demosthenes, Orationes, xxiii.158.

³⁰⁶ Philiskos bu karmaşık dönemde Atina için Sestos'a dair önemli bilgiler de sağlamış olabilir. Diğer yandan Philiskos'un bu pozisyonu Sestos tarafından kasıtlı yanlış bilgiyle Atina'ya karşı kullanılmış da olabilir. Bkz. Lewis, 1996: 78. Philiskos'un proksenosluğuyla ilgili problemi, sayfa 36'da, yazıtlar bölümünde incelemiştik.

³⁰⁷ Scholia in Aeschinem, II.81., 178b.

sırada II. Philippos'un öldüğü ya da hastalandığına dair gelen bir haber üzerine seferden vazgeçti. Ancak II. Philippos hayattaydı ve MÖ 349/8 yıllarında Olynthos'a saldırarak Atina'nın elinden aldı³⁰⁸. Atina, II. Philippos ile Philokrates Barışını imzalamak zorunda kaldı (MÖ 346). Bu antlaşmaya göre Atina, Amphipolis ve Kardias üzerindeki haklarından resmen vazgeçmişti³⁰⁹. Kardias artık Kersobleptes'in değil Makedonya'nın kontrolündeydi. Aynı antlaşmaya göre her iki taraf da ellerindeki yerleri tutmaya devam edecek ve birbirlerine saldırmayacaklardı. Demosthenes aynı döneme ithafen Yarımada'daki Sestos, Madytos, Elaios ve Alopekonesos halklarının Atina Şehir Meclisi ve halkına altın bir taç armağan ettiklerini ve bir de altar diktiklerini bildirmektedir. Bu armağanların sebebi için de Atina'nın söz konusu kentleri II. Philippos tehlikesinden kurtarması olduğunu ekler. Demosthenes'in sözlerinde dikkat çeken durum bu dekretin κοινῷ meclisinden geçtiğinin belirtilmiş olmasıdır³¹⁰. Anlaşıldığı kadarıyla Atina, Kardias hariç Yarımada'da yönetimde kolaylık olması için konfederatif bir yapı oluşturmuştu. Böylelikle savaşlarla geçen bu çalkantılı dönemde tek bir meclisten bu kentleri bağlayan kararları çıkartıp hızlı davranmayı hedeflemiş olmalıdır.

II. Philippos her ne kadar Atina'ya doğrudan saldırmasa da müttefiklerine saldırıyor, Atina çıkarlarına zarar veriyor ve yayılmacı politikasını kesintisiz sürdürüyordu. Byzantion'a saldırdığında Byzantionlular pek çok kentle birlikte Atina'nın da yardımını istediler. Aslında Atina ve Byzantion'un arası kötüydü ancak II. Philippos'un Byzantion kuşatması sırasında Atina için her zaman hayati öneme sahip olan Karadeniz'den gelen tahıl gemilerini de engellemeye başlaması³¹¹ müdahale etmesi için yeterli bir nedendi. II. Philippos'a her zaman düşman olmuş hatip Demosthenes'in etkili söylevlerinin de yardımıyla Philokrates Barışının geçersiz olduğunu ilan ederek II. Philippos'a karşı da savaş açtı. Her ne kadar Atina, Thrakia Khersonesos ve Karadeniz'le olan deniz ulaşımının derdine düşmüş olsa da, aslında Hellen dünyası için en büyük ortak tehlike Persler'di. Kendisi de Atinalı olan Isokrates, II. Philippos'u Hellenler'i birleştirebilecek tek güç olarak görüyordu.

³⁰⁸ Demosthenes, Oratiobes, i.5ff.

³⁰⁹ Demosthenes, Orationes, v.25.

³¹⁰ Demosthenes, Orationes, xviii.92, ταῦτα ἐψηφίσαντο ἐν τῷ κοινῷ βουλευτηρίῳ. Thrakia Khersonesos kentlerinin Atina halkına armağan ettiği bir taçtan bahseden IG II².1443 nolu yazıt, Demosthenes'in aktardığı aynı olaylarla ilgili olmalıdır.

³¹¹ Justinus, ix.1.2-6

MÖ 346'da ona mektup yazmış, dönemin en büyük beş Hellen kenti olan Atina, Sparta, Argos, Thebai ve Korinthos'u yanına alarak Persler'e karşı bir sefer düzenlemesini talep etmişti.

MÖ 343/2 yıllarında II. Philippos Trakya üzerine çok büyük bir sefere çıkar. Trakları pek çok yerde yenilgiye uğratar ve onları Makedonya'ya vergiye bağlar. Kilit noktalarda güçlü yerleşimler kurar. Böylece II. Philippos artık Trakya'daki Hellen kentleri için tam anlamıyla bir kurtarıcı kahraman kimliği kazanmıştı. Pek çoğu gönüllü olarak II. Philippos ile müttefik oldu³¹². Justinus, II. Philippos'un bu sefer sırasında bazı Thrakia Khersonesos kentlerine saldırdığını belirtmektedir³¹³. MÖ 353/2 yıllarında halkı katledilerek tamamen Atinalı klerukhoslar'ın yerleştirildiği Sestos, II. Philippos'un saldırdığı bu kentler arasında olmalıdır. Atina vatandaşlık haklarına sahip bu yeni yerleşimcilerin Sestos'ta yaşamaya devam etmelerine izin verilip verilmediğine dair kaynaklarda bir bilgi yok. Ancak, daha sonra III. Aleksandros'un da büyük doğu seferine başlarken geçiş noktası olarak kullanacağı bu kritik noktada Atina'nın yerleştirmiş olduğu ve kendi vatandaşı saydığı bu yerleşimcilerin ikametine izin verilmemiş olmalıdır.

Artık tüm Hellenler'e gücünü kanıtlamış olan II. Philippos, MÖ 337 yılında Korinthos'ta bir kongre topladı. Burada Persler'e karşı büyük bir sefere çıkacağını ilan etti. II. Philippos artık Hellenleri kendi etrafında ve tek düşmana karşı toplamayı başarmıştı. Bu amaçla Batı Anadolu'ya bir öncü birlik dahi gönderdi. Ancak, MÖ 336'da kızı Kleopatra'nın düğünü sırasında bir suikast sonucu öldürüldü. III. Aleksandros hemen babasının yerini alarak Persler'e karşı hazırlanan planı uygulamaya devam etti. O da babası gibi Korinthos Birliği'nin hegemonu seçildi. II. Philippos'un ölümü ve bir ara III. Aleksandros'un da öldüğü söylentileri sonucu Makedon egemenliğinden kurtulmak isteyen Atina ve Thebai ayaklanınca, bu kentlere saldırarak ele geçirdi. Trakya ve Yunanistan'da işleri yoluna koyup çıkacağı sefer sırasında kendisine arkadan gelecek tehditleri bertaraf etti. Avrupa yakasındaki topraklarının başında babasının da generallerinden olan Antipatros'u bıraktı. MÖ 334 yılında kendisinden önceki pek çok komutanın yaptığı gibi o da ordusunu donanmanın da yardımıyla Sestos'tan Abydos'a geçirerek sefere başladı. Ordu ve

³¹² Diodoros, Bibliotheca Historike, xvi.71.1-2.

³¹³ Justinus, Liber Historiarum Philippicarum, ix.1.

donanma önce Sestos önlerinde buluştular. Bu da demek oluyor ki 30 bin piyade, 5 binden fazla süvari Sestos'a ve 160 trireme de Sestos önlerine gelmişti. Fakat bunun öncesinde, henüz II. Philippos ölmeden kısa süre önce, komutanlar Parmenion, Attalos ve Amyntas, geçiş hazırlıkları için 10 bin kişilik bir ordu ile öncü kuvvet olarak Asya yakasına gönderilmişti³¹⁴. Aynı anda Hellespontos'ta ve Kuzeybatı Anadolu'da onlara karşı koyma görevi de Pers kralı tarafından Rhodoslu Memnon'a verilmişti. Memnon, paralı 5 bin askere sahipti³¹⁵. Ancak Memnon'un görevlendirilmesi dışında Persler fazla bir müdahalede bulunamadılar. Büyük ihtimalle Abydos ve civarı da tıpkı Sestos gibi, II. Philippos'un son yıllarından itibaren Makedonlar'ın elindeydi³¹⁶. Ayrıca Persler o anda Mısır'da yeni patlak veren isyanla uğraşıyorlardı³¹⁷.

3.4. Hellenistik Dönem

III. Aleksandros, Persler'e karşı olan seferin ideolojisinin temellerini, Hellenler'in mitoloji ve atalarıyla ilişkilendirerek sağlam bir zemin üzerine kurdu. Bu amaçla ordusu Sestos'tan karşıya geçerken, kendisi de Elaios'taki Protesilaos'un mezarını ziyarete gitti. Elaios'tan Asya yakasına geçip Troia'ya giderek Athena'ya ve Troia Savaşı kahramanlarına kurbanlar sundu³¹⁸. Troia savaşından kalan adak silahlarından bazılarını alarak yerlerine kendininkileri koydu ve sonrasında ordusuyla buluştu. III. Aleksandros'un ordusunun geçişi sırasında muhtemelen Sestos boş bir kentti. Çünkü yukarıda değindiğimiz gibi MÖ 353/2 yıllarında Khares tarafından halkı katledilip yerine Atina vatandaşlık haklarına sahip klerukhoslar yerleştirilmişti. Ancak 10 yıl sonra II. Philippos Trakya seferine çıktığında Thrakia

---

³¹⁴ Justinus, ix.5.8; Diodoros, Bibliothekae Historike, xvi.91.2; Polyaeus, Strategemata, v.44.4.

³¹⁵ Diodoros, Bibliothekae Historike, xvii.7.2-3; Polyaeus, Strategemata, v.44.4 (4 bin asker).

³¹⁶ Bellinger, 1963: 36.

³¹⁷ III. Aleksandros'un Hellespontos'tan geçişi ve öncesindeki hazırlıklar döneminde Pers donanmasının durumu ve Memnon'un faaliyetleri için bkz. Anson, 1989.

³¹⁸ Arrianos, i.11.

Khersonesosu'ndaki bazı kentlere de saldırmıştı. Bu saldırı sonrasında Sestos'taki klerukhosların kentte kalmalarına izin verilmiş olamaz³¹⁹.

MÖ 343/2 yılında II. Philippos'un Trakya'ya düzenlediği büyük seferiyle Atina'nın Thrakia Khersonesosu ile hiçbir bağı kalmamış ve tamamen elinden çıkmıştı. Ancak, III. Aleksandros'un ölümüyle Atina eski gücüne yeniden kavuşmak için bazı adımlar attı. Atina liderliğinde toplanan Hellen kentleri ve Makedonya Krallığı arasında gerçekleşen savaşta zafer Makedonya'nın oldu (MÖ 322). Lamia Savaşı olarak bilinen bu savaşın sonunda artık Atina'nın hiçbir yerde hiçbir etkisi kalmamış, üstüne bağımsızlığını da kaybederek, Makedonya'ya vergi vermeye mahkum edilmişti. Bu dönemde savaş bir kere daha Sestos önlerine gelmişti. MÖ 322 yılında Antipatros'un donanma komutanı Kleitos, 130 gemisiyle Abydos'ta 170 gemilik Atina donanmasını yendi³²⁰. Anlaşılan Atina ilk fırsatını bulduğunda hemen Hellespontos'a bir kuvvet göndermiş ve muhtemelen yine üs olarak Sestos'u kısa bir süre de olsa kullanabilmişti. Atina'nın bu son başarısız girişimiyle birlikte Sestos'ta arada kesintilerle de olsa yaklaşık 220 yıldır devam eden Atina hakimiyeti bitmiş, farklı dinamikleri olan yeni bir gücün toprakları arasına katılmıştı.

III. Aleksandros'un, Hindistan'a kadar uzanan topraklar üzerine yaydığı krallığı, onun ölümünden sonra (MÖ 323) generalleri arasında güç mücadelelerine sahne oldu. Babylon'da toplanan meşhur konsey sonucu Sestos'un yer aldığı Trakya topraklarının yönetimi Lysimakhos'a verildi³²¹ ve MÖ 281 yılına kadar da öyle kaldı. Ancak Lysimakhos, MÖ 312 yılına kadar Trakya'da tam bir hakimiyet sağlayamadı. Antigonos bu tarihte Lysimakhos'a karşı Trakya'ya bir kara ordusu ve bir de donanma göndermişti. Diodoros, Pausanias komutasındaki kara ordusunun Hieron denilen bir yerde kamp kurduğunu belirtmektedir³²². Hieron denilen bu yer bugünkü Tekirdağ Ganos Dağı'ndaki kutsal alan olmalıdır. Ksenophon burada bir Odris kalesinin bulunduğunu yazar³²³. Bu tarihte Odrisler, Lysimakhos'a karşı ayaklanıp Antigonos'un gönderdiği kuvvetlerle müttefiklik yapmışlardı. Lysimakhos,

---

³¹⁹ Cargill, Yarımada'daki Atina taraftarı halkın, III. Aleksandros buraya geldiğinde ortada görünmediklerini, ya III. Aleksandros'u sorunsuzca kabul ettiklerini ya da bölge Makedonların eline geçtiğinde daha önce gönderilmiş olduklarını belirtir. Bkz. Cargill, 1995: 30.

³²⁰ Heckel, 1992: 185-866.

³²¹ Arrianus, Successors, FGrH 156.1.7; Diodorus, xviii.3.2; Justinus, xiii.4.16.

³²² Diodoros, Bibliothek Historike, xix.73.6.

³²³ Ksenophon, Anabasis, vii.1.14.

Trakya'da otoritesini sağlayana kadar Odrys kralı III. Seuthes ile pek çok kere savaş yaptı³²⁴. Bu bilgiler bize MÖ 312 yılına kadar Thrakia Khersonesos ve civarının henüz Lysimakhos'un kontrolüne giremediğini göstermektedir. Antigonos'un savaş gemileri Hellespontos'tan bir saldırıya uğramadan geçebiliyordu. Kara ordusu da muhtemelen daha önce pek çok ordunun yaptığı gibi Sestos-Abydos hattını kullanmıştı. Lysimakhos, Antigonos'un gönderdiği kuvvetleri yendiği gibi Traklar'ı da etkisiz hale getirmeyi başarmıştı. Bundan sonradır ki Trakya artık gerçekten de Lysimakhos'un hakimiyeti altına girmiştir.

Lysimakhos, Trakya'da işleri bu şekilde yoluna koyduktan sonra MÖ 309 yılında kendisine başkent olarak Yarımada kıstağında bugün Bolayır Köyü'nün olduğu yerde Lysimakheia kentini kurdu. Kenti kurarken Kardias ve Paktye kentlerinin halkını da synoikismos uygulamasıyla yeni kente yerleştirdi. II. Philippos'un MÖ 343/2 yılındaki seferinden sonra Sestos'a ne zaman ve kimlerin yerleştirildiğine dair kaynaklar bilgi vermiyorlar. Ancak, Lysimakhos'un Trakya'da hakimiyetini sağlama aldığı ve Lysimakheia'yı kurduğu yıllarda artık krallığın sınırları içerisinde güvenli bir yerdir.

Aslında III. Aleksandros'un ardıllarının hepsinin nihai hedefi krallığın eski topraklarının tümünde tek söz sahibi olmaktı. Her ne kadar karşılıklı çıkara dayalı müttefiklikler yapılsa da bunlar ilk fırsatta tam tersi şekilde düşmanlığa dönüşüyordu. Doğal olarak tüm diadokhlar Makedon kökenliydi ve krallığın kökenleri de Makedonya'dan geliyordu. Dolayısıyla, krallığın tamamını isteyen diadokhlar için Makedonya'yı elde etmek önemliydi³²⁵. Diadokhlar için Makedonya'ya giden yol ise Hellespontos'tan ve Sestos-Abydos hattından geçiyordu. MÖ 301 yılında yapılan Ipsos Savaşı sonucunda Lysimakhos, Batı Anadolu'yu da ele geçirmiş oldu. Ancak bu zafer yeni bir durumu da ortaya çıkarmış, Lysimakhos artık Seleukoslar'la ve Ege'de de Ptolemaioslar'la sınırdaş olmuştu. Ayrıca Ipsos Savaşı'nda Antigonos ölmüş olsa da oğlu Demetrios henüz hayattaydı.

³²⁴ Diodoros, Bibliothek Historike, xviii.14.2-4.

³²⁵ Gabbert, ikinci kuşak ardıllardan II. Ptolemaios'un da Makedonya'ya karşı duygusal bağının devam ettiğini, Makedonya'yı ele geçirme isteğinin ardındaki nedenlerden birinin de bu olduğunu belirtmektedir. Bkz. Gabbert, 1997: 45.

MÖ 290'lı yıllarda Lysimakhos Kuzeydeki Getai kabileleri sorunu ile uğraştı. Getailere karşı hiçbir zaman bir başarı elde edemedi. Hatta önce oğlu Agathokles, daha sonra MÖ 291 yılında da kendisi düşman tarafından esir alındılar. Ancak her ikisi de Getai Kralı Dromikhaetes tarafından kısa sürede serbest bırakıldılar³²⁶. Demetrios Poliorketes, Lysimakhos'un esir alındığını duyunca hemen harekete geçti ve Hellespontos üzerine bir sefer düzenledi. Makedonya Kralı ve Lysimakhos'un müttefiği Kassandros MÖ 297 yılında ölmüş, onun yerine Makedon tahtına oğlu V. Aleksandros geçmişti. Ancak Demetrios onu öldürerek MÖ 294 yılında kendini Makedonya Kralı ilan etmişti. Şimdi Demetrios, Lysimakhos'un esir edilmesinden faydalanarak onun Trakya'daki topraklarını kendi krallığına katmak istiyordu. Polyaeus'a göre Demetrios bu seferi sırasında Sestos'u ele geçirmiştir. Bu bilgi başka bir kaynakta yer almamasına karşın Polyaeus, Sestos'ta yaşanan bir olayı da ayrıntılarıyla aktarmaktadır. Demetrios, MÖ 294 yılında Atina'yı ele geçirdiğinde MÖ 296 yılından Lakhares adında bir tyran tarafından yönetiyordu ve halk bu yönetimden memnun değildi. Atina düşünce Lakhares Lysimakhos'un yanına kaçmıştı ve kendisi için büyük bir talihsizlik sonucu Demetrios Sestos'u kuşattığında Sestos'taydı. Polyaeus, Lakhares'in birkaç gün bir çukurda saklandığını, sonrasında bir cenaze alayını fırsat bilerek kaçtığını aktarır. Şöyle ki; Cenaze alayı geçerken kadın kıyafetleri giyer ve başına da kara çarşaf takıp kadınların arasına karışarak kentten çıkmayı başarır ve Lysimakheia'ya ulaşır³²⁷. Plutarkhos da, bu seferi sırasında Demetrios'un Thrakia Khersonesosu'ndaki kentlere çok büyük zarar verdiğini söyler³²⁸. Belki Lakhares'in kaçmasını sağlayan cenaze alayı da bu esnada ölenlerle ilgiliydi. Demetrios'un Thrakia Khersonesosu'ndaki varlığı çok kısa sürdü. Çünkü, hem Lysimakhos tekrar serbest bırakılmış, hem de Thebai, Demetrios'a karşı ayaklanmıştı.

Bu arada Pergamon ve civarında, daha sonra Thrakia Khersonesosu'na da hakim olacak olan yeni bir güç ortaya çıkmaya başlamıştı. Lysimakhos, İskender'in yanında Hindistan'a kadar gitmişti ve Kaikos Vadisi'ne hakim tahkimatlı bir tepede yer alan Pergamon'un askeri açıdan değerini biliyordu. Üstelik bu kalenin kıydan

---

³²⁶ Diodoros, Bibliothek Historike, xxi.12.

³²⁷ Polyaeus, iii.7.

³²⁸ Plutarkhos, Demetrios, 31.2.

uzaklığı denizden gelebilecek saldırılara karşı da bir engel oluşturuyordu. Lysimakhos hazinesinin 9000 talantonluk kısmını burada koruma altına almaya karar verdi ve bu paranın muhafazası işinin başına da Philetairos adında Paphlagonia'daki Tioslu bir subayı getirdi³²⁹. Bu para ya Büyük İskender'in Pers hazinesinden ele geçirdiği 40-50 bin talanton gümüşün bir parçasıydı ve bir şekilde Lysimakhos'un eline geçmişti ya da Antigonos'u yendikten sonra Batı Anadolu'dan ele geçirdiği ganimetti.

Demetrios Poliorketes'in kısa süreli istilasını ve bir doğal felaket sayılmazsa, Sestos ve çevresi MÖ 281 yılına kadar nispeten huzurlu bir dönem geçirmişti. Justinus'tan öğrendiğimize göre, Lysimakheia kurulduktan 22 yıl sonra şiddetli bir depremle yıkılır³³⁰. Lysimakheia'nın harabe haline geldiği bu depremden Sestos da oldukça etkilenmiş olmalıdır. Lysimakhos'un son dönemlerinde, Ipsos Savaşı sonrasında Batı Anadolu'da ele geçirdiği kentlerde kendisine karşı bir memnuniyetsizliğin olduğunu biliyoruz. Hatta Korupedion Savaşı'nda kendisini bir mızrak atışıyla öldüren de Herakleia Pontike'den Malakon adında birisidir. Memnon'un bildirdiğine göre bu Malakon, Lysimakhos'un ikinci eşi Arsinoe'nin Herakleia Pontike'ye yönetici olarak gönderdiği, Kymeli Herakleides tarafından sürgüne gönderilmiş birisiydi³³¹. II. Arsinoe, belki de Lysimakhos'un krallığının sona ermesinin başlıca nedeniydi. Son derece hırslı olan bu kadın, kendi çocuklarından birisinin tahta çıkması için birçok entrika çevirmişti. Lysimakhos'un ordu ve müttefikler tarafından sevilen ve başarılı oğlu Agatokles'i babasına ihanet ettiği yalanıyla öldürmüştü. Pausanias ve Strabon'a göre Agatokles'in tarafında yer alan Philetairos ve Batı Anadolu kentleri bu gidişat karşısında kendilerini tehlikede gördüklerinden I. Seleukos'tan yardım istemişlerdi³³². MÖ 281 yılında Korupedion ovasında yapılan savaş sonucunda Lysimakhos, I. Seleukos tarafından yenilerek öldürüldü.

Lysimakhos'un ölümünden sonra da ortalık durulmamıştı. I. Seleukos, Lysimakhos'la savaşın yendikten sonra, Avrupa Kıtası'ndaki topraklarını da ele

---

³²⁹ Strabon, Geographika, xiii.4.1.

³³⁰ Justinus, xvii.1-3.

³³¹ Memnon, viii.2.

³³² Strabon, Geographika, xiii.4.1; Pausanias, i.8.1.

geçirmek üzere Trakya'ya geçti. Ancak Lysimakheia'da Ptolemaios Keraunos tarafından öldürüldü³³³. Keraunos, Mısır'da babası I. Ptolemaios tarafından tahttan mahrum bırakılınca Mısır'ı terk ederek Lysimakhos'un yanına sığınmış ve ona pek çok savaşta faydası dokunmuştu. I. Seleukos'u öldürünce Lysimakhos'un ordusu tarafından kral ilan edildi (MÖ 280). Böylece Sestos da Keraunos'un kontrolü altına girmiş oluyordu. Ancak bu dönem çok kısa sürmüştür. Lysimakhos'un Asya'ya sefere çıkması ve MÖ 281 yılında ölmesiyle Trakya'daki toprakları kuzeyden gelebilecek saldırılara yeniden korumasız kalmıştı. Bu olaylar sırasında Balkanlar bölgesine Galatlar geldi. Galatlar Thrakia Khersonesosu'na da girdiler. Ptolemaios Keraunos, bölgenin yeni kralı olarak onlarla Lysimakheia önlerinde savaştı fakat yenilerek savaş alanında öldü (MÖ 279).

Bu olaydan sonra Trakya, Galatlar'ın istilası altında tam bir kaosa sürüklendi. Muhtemelen Sestos da pek çok şehir gibi yağmalandı ve ciddi zarar gördü. Galatlar'ın yağmaları devam ederken Demetrios Poliorketes'in oğlu Antigonos Gonatas, MÖ 277 yılında Lysimakheia'ya bir sefer düzenledi. Kerethrios komutasındaki Galat ordusunu burada ezici bir şekilde yendi³³⁴ ve kendisini Makedonya Kralı ilan etti. Bu tarihten II. Antiokhos'un MÖ 250'lerde Trakya'ya düzenlediği sefere kadar Thrakia Khersonesosu'nun yarı-özerk bir konumda olduğu düşünülmektedir³³⁵. Antigonos Gonatas, MÖ 274-72 arasından Epeiros Kralı Pyrrhos ile savaşlar yapıp topraklarının bir kısmını kaybetti. Bu dönemde Sestos elinde kalmaya devam etti. Argos'ta yapılan nihai savaşta zafer Antigonos'un oldu ve Pyrrhos öldü. Böylece MÖ 239 yılındaki ölümüne kadar (II. Antiokhos'un yaklaşık MÖ 255-50 yıllarındaki Trakya seferi hariç) Sestos, tüm Yarımadayla birlikte Antigonos Gonatas'ın yönetiminde kaldı. Onun döneminde Makedon Krallığı'nın ağırlıklı olarak Ptolemaioslar'la çatışmalar içine girdiğini görüyoruz. II. Ptolemaios, özellikle Ege adaları, Makedonya ve Trakya ile ilgileniyordu. II. Ptolemaios'un kışkırtmalarıyla Anakara Yunanistanı'ndaki kentler de Antigonos'a baş kaldırmışlardı. II. Antigonos bu sorunlarla uğraşırken Doğu Trakya ile ilgilenememişti ve buradaki kontrolü kısa süreliğine de olsa II. Antiokhos'a

---

³³³ Appianus, Syriaca, 10.62.

³³⁴ Diogenes Laertius, 2.141.

³³⁵ Walbank, 2006: 230; Newell, 1977: 353-54.

kaybetmişti. Seleukos tahtında MÖ 261 yılında babası I. Antiokhos'un ölümünden bu yana II. Antiokhos oturmaktaydı. I. Antiokhos'un Thrakia Khersonesosu'nda bir varlığı oldu mu bilinmiyor ancak Lysimakheialılar'ın yapmış olduğu bir mütteliklik antlaşması I. ya da II. Antiokhos'a atfedilmektedir³³⁶. II. Antiokhos, Trakya'ya yaklaşık MÖ 255-50 yıllarında büyük bir sefer düzenledi³³⁷. Antigonos'un başındaki sorunları fırsat bilerek bu seferi Thrakia Khersonesosu'ndan başlattı ve Lysimakheia'yı ele geçirdi. Newell ve Mørkholm'a göre II. Antiokhos burada bir darphane de kurmuştur³³⁸. Lysimakheia'yı alarak Hellespontos'u kontrol etmek istediğini gösteren II. Antiokhos'un tüm Yarımada'yı, dolayısıyla Sestos'u da ele geçirmemiş olması düşünülemez. Bu sefer, Thrakia Khersonesosu'nun kuzeyinde Trakya içlerine kadar uzanmıştır³³⁹. Böylece, I. Seleukos'un MÖ 281/80 yılında Lysimakheia civarında öldürülmesiyle sonuçlanan kısa hakimiyetinden sonra Sestos'ta Seleukos hakimiyeti yeniden başlamış oluyordu³⁴⁰.

II. Antiokhos'un MÖ 246 yılındaki ölümüyle Seleukoslar tahtına oğlu II. Seleukos geçti. Seleukoslar ve Ptolemaioslar, Anadolu ve Suriye'deki topraklar üzerine her zaman ihtilaf halindeydiler ve daha önce I. Suriye Savaşı (MÖ 274-71) ve II. Suriye Savaşı (MÖ 260-53) olarak bilinen iki büyük savaş yapmışlardı. II. Seleukos'un tahta geçtiği tarihte Ptolemaioslar tahtına da III. Ptolemaios (MÖ 246-22) henüz geçmişti ve ilk iş olarak Seleukoslara karşı savaş açtı (III. Suriye Savaşı MÖ 246-241). Üstelik II. Seleukos, kendisine isyan etmiş olan kardeşi Antiokhos Hieraks ile Anadolu'da ve doğuda Baktria ve Sogdiana prenslikleri ile de mücadele etmek durumundaydı. Bütün bu gelişmeler sonucunda II. Seleukos'un, babasının Trakya'da ele geçirdiği toprakları elinde tutamadığı anlaşılıyor. III. Ptolemaios, annesi I. Arsinoe tarafından Lysimakhos'un torunuydu ve kendisini, dedesinin başkentinin bulunduğu Thrakia Khersonesosu dahil Lysimakhos'un topraklarının

³³⁶ Austin, 2006: 310; I. Ilion, 45B.

³³⁷ Seferin tarihi için MÖ 264-246 arasında çeşitli tarihler önerilmektedir. Bkz. Paunov, 2015: 271; Iliev, 2013: 220; Manov-Damyanyov, 2013: 15 ve dn. 7. Newell, bu seferin Ptolemaioslar'la yapılan barış anlaşmasından önce gerçekleşmiş olamayacağını ve 252 yılına tarihlendirilmesini önermektedir, bkz. Newel, 1977: 329, dn. 17.

³³⁸ Mørkholm, 1991: 123. Ayrıca bkz. Newell, 1977: 353-54, sikke no. 1610-13.

³³⁹ Polyaeus, Strategemata, 4.16; Paunov, 2015: 271; Iliev, 2013.

³⁴⁰ Kimi araştırmacılar, Trakya'daki ilk Seleukos hakimiyetini I. Antiokhos döneminde olduğunu iddia etmektedirler. Delev bu iddiaların sadece tahminden ibaret olduğunu belirtir, bkz. Delev, 2015: 60.

doğal mirasçısı olarak kabul ediyordu. Ptolemaioslar bu dönemde güçlerinin zirvesindeydiler. Özellikle aynı anda farklı yerlerde operasyonlar yürütebilen güçlü donanmaları sayesinde Trakya'nın Ege kıyılarını ele geçirdiler. Delev, Polybios'un, IV. Ptolemaios dönemindeki olayları aktarırken, Trakya'nın bu bölgesinin onun "ardılları" zamanından beri Ptolemaios kontrolünde olduğunu söylemesinden, yani çoğul olarak aktarmasından dolayı, bu bölgenin belki II. Ptolemaios zamanından beri Ptolemaioslar'ın elinde olabileceğini düşünmektedir³⁴¹. II. Antiokhos'un Trakya seferinin öncesinde ya da sonrasında olsun, sonuç olarak Sestos Ptolemaioslar'ın hakimiyeti altına girmiş oluyordu. III. Ptolemaios döneminde Trakya ve Hellespontos civarının sorumluluğu için Sparta kökenli Hippomedon adlı strategos atanmıştı³⁴².

Sestos ve Lysimakheia, muhtemelen tüm Thrakia Khersonesosu gibi IV Ptolemaios döneminde de Ptolemaios hakimiyeti altındadır³⁴³. Ancak özellikle III. Ptolemaios'un son yılları ve IV. Ptolemaios'un iktidarının (MÖ 221-04) ilk yıllarında Thrakia Khersonesos'ndaki Ptolemaios egemenliğinin zayıfladığına, ya da tamamen kesintiye uğramış olabileceğine dair işaretler vardır.

MÖ 220 yılı civarında bölgede Kavaros adlı Kelt kökenli bir Trak kralının aktif olduğu görülür. Kavaros, Rhodos ve Byzantion arasında Bosporos ticareti üzerine devam etmekte olan savaşa dahil olur. Bu kapsamda Byzantion'dan aldığı destekle Propontis'in kuzey kıyıları ve Hellespontos'ta, yani Ptolemaios Krallığı'na ait topraklarda faaliyetlerde bulunur. Aynı tarihlerde Aigosages adlı Kelt kabilesinin Thrakia Khersonesosu'nda konakladığı görülür. Pergamon Kralı I. Attalos bunları Asya'ya geçirerek ordusunda kullanır³⁴⁴. IV. Ptolemaios'un ölümüyle birlikte ise Ptolemaioslar bir süre şiddetli iç karışıklıklarla uğraşmak zorunda kaldılar.

Makedonya'da ise şu gelişmeler yaşanmıştı; II. Antigonos'un MÖ 239'daki ölümünden sonra krallığın başına oğlu II. Demetrios geçti ve ülkeyi on yıl yönetti. MÖ 229 yılında II. Demetrios öldüğünde, aslında tahta çıkması gereken oğlu Philippos o anda dokuz yaşında olduğundan krallığın başına III. Antigonos geçti. Philippos, MÖ 221 yılında III. Antigonos'un ölümüyle V. Philippos olarak taç giydi.

³⁴¹ Polybios, *Historiai*, 5.34.7-8; , Delev, 2015: 61.

³⁴² Bagnall, 1976: 160.

³⁴³ OGIS, 88; Bagnall, 1976: 160, dn. 6.

³⁴⁴ Polybios, *Historiai*, v.78.5-6

V. Philippos, IV Ptolemaios'un MÖ 204'teki ölümünü fırsat bilerek onun Trakya'daki topraklarına karşı harekete geçti. Onun yerine geçen V. Ptolemaios'a karşı III. Antiokhos ile gizli bir ittifak yaptı³⁴⁵. Bu arada batıda yeni bir güç olarak Roma Devleti yavaş yavaş doğuya doğru yayılmaya başlamıştı. Makedonya'nın kuzeyinde Illyria'ya kadar ilerlemiş ve Apollonia ile Dyrrakhion'u da almıştı. Böylece Makedonlar ve Romalılar arasında I. Makedon Savaşı (MÖ 215-05) patlak vermişti. Muhtemelen bu savaş sırasında, V. Philippos'un yayılmacı politikası karşısında kendisini tehdit altında gören pek çok kent devleti gibi Lysimakheia da ona karşı Roma yanlısı olan Aitolia Birliği ile müttefik olmuştu ve kentte Aitolialı bir strategos bulunuyordu³⁴⁶. Aynı zamanda Anadolu'da Attaloslar Antiokhos'la, Bithynia ise V. Philippos ile müttefik durumundaydılar. V. Philippos, MÖ 202 yılında Lysimakheia ile birlikte Perinthos, Kios ve Kalkhedon şehirlerini ele geçirdi³⁴⁷. Ancak bu seferinde Thrakia Khersonesosu'nun güneyine, Sestos'un bulunduğu bölgeye inmemiş olmalı ki MÖ 200 yılı civarında yaptığı başka bir seferle buraları da ele geçirdi. Thrakia Khersonesosu'nun V. Philippos tarafından alınmasının bu kadar gecikmesinin bir nedeni, belki burada devam eden Ptolemaios varlığıydı. Çünkü Livius, aynı yıl, yani MÖ 200 yılında Ainos'un ne kadar uzun ve zor bir kuşatma sonrasında alınabildiğini aktarmaktadır. Ainos, bu kuşatma sırasında Ptolemaios komutan Kallimedes tarafından savunuluyordu³⁴⁸. V. Philippos, Lysimakheia'yı aldıktan sonra ordusunu konuşlandırmak için boşaltmıştı. Bu durum MÖ 198 yılında bölgeden çekildiğinde Lysimakheia'nın bir kere daha Trak istilasına uğramasına neden olmuştu³⁴⁹. O anda Thrakia Khersonesosu'nda ne Ptolemaios ne Seleukos ne Makedon ne de Roma hakimiyeti olmadığından Sestos'un da aynı şekilde Traklar'ın eline geçtiğini varsayabiliriz.

V. Philippos'un Ege ve Batı Anadolu'daki aktiviteleri, Rhodos ve Pergamon krallıklarının varlıklarını tehdit ediyordu. Ortak düşmanlarına karşı Roma'dan

³⁴⁵ Polybios, *Historiai*, iii.2 ve xvi.1.

³⁴⁶ Polybios, *Historiai*, xvii.3.11. Walbank, Lysimakheia, Kalkhedon ve Perinthos arasındaki ilişkinin Aitolia'ya üyelik olmadığını, bunun bir isopoliteia olması gerektiğini söyler, bkz. Walbank, 1967: 114 dn. 8 ve 306.; Walbank gibi Grainger de, kentte strategos bulunmasının, o kentlerin Birliğin üyesi oldukları anlamına gelmeyeceğini, belirtmektedir. Bkz. Grainger, 1999: 349-50.

³⁴⁷ Delev, 2015: 64.

³⁴⁸ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxi.16.4.

³⁴⁹ Polybios, *Historiai*, xviii.2.4; Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.38.10.

yardım talebinde bulunmuşlardı. Sonunda Roma, müttefiklerinin bu çağrısına yanıt verdi. Romalı komutanlar P. Sulpicius Galba ve T. Quinctius Flaminius Illyria'ya ve sonrasında Yunanistan'a girmişti. V. Philippos, Thrakia Khersonesosundan Roma tehdidi nedeniyle çekilmek zorunda kaldı ve zor durumda kalınca bir anlaşma yapmak istedi. MÖ 198 yılında Nikaia ve Thronium'da yapılan görüşmelerde bir uzlaşmaya varılamadı. Rhodos bu görüşmeler sırasında, V. Philippos'un MÖ 200 yılındaki seferleriyle ele geçirdiği kentleri terk etmesini istiyordu. Rhodos'un özgür bırakılmasını istediği kentler arasında Sestos ve Abydos da vardı³⁵⁰. Hellespontos'un kilidi olan Sestos'un (Abydos'la birlikte) tutulması, Rhodos gibi bir ticaret şehrinin ağır ticari darbeler almasına neden olmuştu.

Kynoskephalai Mevkiinde MÖ 197 yılında yapılan savaşta V. Philippos yenildi. Savaş sonunda yapılan antlaşma gereği, Makedonya yalnızca sınırlı sayıda bir orduya sahip olabilecek, Roma'ya savaş tazminatı ödeyecek, Yunanistan ve Anadolu'daki Yunan kentlerinin özgürlüklerini tanıyacak ve işgal ettiği yerlerden geri çekilecekti. Bu antlaşmayla, Sestos'un da özgür kentler arasında sayıldığı şüphesizdir. Roma bu antlaşmayla aslında Balkanlar'ın tamamını topraklarına katmak için kendisine bir yol açmış oluyordu. Hem Makedon tehlikesini uzaklaştırmış hem de buradaki tüm Hellen kentlerinin özgür olduğunu deklare ederek buralara başka güçlerin karışmasını istemediğini göstermiştir. Ancak doğuda Seleukos kralı III. Antiokhos'un başka planları vardı. Doğudaki sorunlarını çözen Antiokhos, V. Philippos'un başındaki Roma belasına da güvenerek batıya doğru genişlemeye başlamıştı. Önce Ptolemaioslar'ın Batı Anadolu'daki topraklarını ele geçirdi. MÖ 197 yılı kışında ordusunun bir kısmını önden göndererek Abydos'u aldı. Ephesos'ta kışladıktan sonra baharda kendisi de denizden yola çıkarak ordunun diğer kısmıyla Madytos'ta buluştu. Ordusu, 35 bin piyade'den, donanması ise 100 savaş gemisi ve 200 adet diğer deniz araçlarından oluşuyordu³⁵¹. Burada Asya-Avrupa arasındaki ordu geçişinin hangi hat üzerinden yapıldığına dair bir bilginiz yok. Livius, ordu ve donanmanın Madytos'ta bir araya geldiğini belirtmektedir³⁵² ancak bu bilgiden, geçişin Abydos-Madytos hattından yapıldığı sonucuna varamayız.

³⁵⁰ Livius, Ab Urbe Condita, xxxii.33.6.

³⁵¹ Grainger, 1996: 329.

³⁵² Livius, Ab Urbe Condita, xxxiii.38.8.

Abydos-Sestos hattı Sestos'un jeostratejisini anlattığımız bölümdeki nedenlerden dolayı geçiş için en avantajlı noktaydı. Madytos'taki buluşmanın nedeni Madytos'un kapılarını III. Antiokhos'a kapatmasıydı. Kent, kuşatma makinelerinin de yardımıyla kuşatıldı ve alındı. Şehrin ele geçirilişi muhtemelen çok kanlı oldu ki Sestos gibi diğer Thrakia Khersonesos kentleri III. Antiokhos'a gönüllü olarak şehirlerini teslim ettiler³⁵³. Aslında Grainger'in de belirttiği gibi Sestos gibi kentlerin başka da bir alternatifi o an için yoktu ve Trak saldırıları belki de III. Antiokhos'u kabul etmelerinde asıl etkendi³⁵⁴. Böylece MÖ 196 yılıyla birlikte Sestos'ta yeniden Seleukos hakimiyeti başlamıştı. Antiokhos buradan Lysimakheia'ya doğru ilerledi. Livius, III. Antiokhos'un Lysimakheia'ya vardığında kenti birkaç yıl önceki Trak saldırıları nedeniyle tamamen yıkılmış olarak bulduğunu aktarır³⁵⁵. Bu yıkım muhtemelen Thrakia Khersonesos'unun kuzeyinde yaşayan Kainoi kabilesi tarafından yapılmıştı. Livius'un aktardıklarından Madytos ve Sestos gibi kentlerin bu Trak saldırısını bir şekilde atlattıkları ya da hiç saldırıya uğramadıkları anlaşılıyor. Ayrıca Lysimakheia'nın yağmalanması ve yıkılması sırasında halkının çoğunun köle edildiğini, bir kısmının ise Thrakia Khersonesos'ndaki diğer kentlere sığındıklarını ya da sahillerde yaşamaya başladıklarını aktarmaktadır³⁵⁶. Bu durumda bir kısım Lysimakheialı da Sestos'a sığınmış olmalıdır. Sestos'un karşı kıyısı ise III. Antiokhos gelmeden önce Pergamon Krallığı'nun gücü etkisi altındaydı. Aleksandria Troas, Ilion, Lampsakos ve Abydos Attaloslar'ın müttefiğiydiler³⁵⁷. Antiokhos, Trakya'yı krallığına bağlı bir tür satraplık olarak düzenlemek istiyor ve bu satraplığın başına da oğlu Seleukos'u getirmeyi planlıyordu. Bu amaç doğrultusunda Lysimakheia'yı oğluna başkent olarak yeniden inşa etmeye başladı³⁵⁸. Onun için bu topraklar Lysimakhos'u Korupedion'da yenerek krallığını ele geçiren, ancak kısa süre sonra Lysimakheia önlerinde öldürülen atası I. Seleukos'tan kalan bir haktı³⁵⁹. Antiokhos artık Hellespontos'u kontrolü altına almıştı. Bu süreçte Roma ve III. Antiokhos arasında uzlaşmaya yönelik görüşmeler yapıldı ancak Antiokhos bu

³⁵³ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.38.7-9.

³⁵⁴ Grainger, 1996: 331-32.

³⁵⁵ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.38.10 ve .40.6.

³⁵⁶ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.38.12.

³⁵⁷ Grainger, 1996: 331 dn. 15.

³⁵⁸ Livius, *Ab Urbe Condita*, xxxiii.40.6; Appianus, *Syriaca* 1.1 ve 3.

³⁵⁹ Polybios, *Historiai*, xviii.51; Appianus, *Syriaca*. 1.3, Zonaras, ix.18.f-g.

görüşmelerde kendisine önerilen şartları hiçbir zaman kabul etmedi. Roma için bardağı taşıran son damla ise Aitolia Birliği'nin çağrısını bahane eden Antiokhos'un, MÖ 192/1 yılında Tesalya'da Demetrias Mevkii'nden Yunanistan'a girmesi oldu. İlk savaş MÖ 191 yılında Thermopylai'da gerçekleşti. Burada büyük bir yenilgiye uğrayan III. Antiokhos, Ephesos'a çekilmiştir. Thrakia Khersonesos ve Hellespontos'un kontrolünü elinde tutamayacağını düşündüğünden Lysimakheia'da bıraktığı oğlunu da acilen Anadolu'ya çağırmıştır. Aslında Antiokhos Avrupa'daki tüm topraklarından geri çekilmiş ve kuvvetlerini Anadolu'nun savunması için kullanmak üzere Anadolu'ya çağırmişti. Roma, III. Antiokhos'un peşinden Scipio Africanus ve kardeşi Lucius Cornelius Scipio'yu göndermiştir. V. Philippos'un yardımıyla Meriç Nehri'ni ve Ainos'u sorunsuzca geçen Scipio kardeşler, Thrakia Khersonesos'na ulaştılar. Lysimakheia'ya vardıklarında kent III. Antiokhos kuvvetleri tarafından terk edilmiş olduğunu gördüler. Burada bırakılan tüm hazine ve silahlara da el koydular³⁶⁰. Daha sonra Hellespontos'u da Pergamon Kralı Attalos'un yardımıyla geçtiler (MÖ 190). Bu geçiş için daha öncesinde Romalı Amiral Gaius Livius Salinator ve Eumenes bazı hazırlıklar yapmışlardı. Livius 30 gemisi ile Canae'dan yola çıkmış, Eumenes de 7 quadrireme ile birlikte ona katılmıştı. Önce Ilium'a giderek burada Minerva'ya kurbanlar adadı ve sonrasında Hellespontos'a girdi. Gemilerin bir kısmını Abydos açıklarında bırakıp 10 gemi ile Sestos'a karşı bir saldırı başlattı. Bu saldırıda Galli adıyla bilinen Kelt rahiplerin de bulduklarını, saldırının başarısı için dua ettiklerini görüyoruz. Askerler Sestos'un surlarını ele geçirdiklerinde rahipler de kentin kapılarında dua ediyorlardı. Surlar ele geçirilince şehrin tüm senato üyeleri ve strategoslar kenti Romalılar'a teslim ettiler³⁶¹. Lysimakheia III. Antiokhos kuvvetleri tarafından tamamen boşaltılmış, Thrakia Khersonesos'ndaki diğer bir kent olan Elaios, karşı kıyıda Dardanos ve Rhoetion Roma koruması altına girmeyi kabul etmişken, Sestos gibi bir kentin özgür iradesiyle Eumenes ve Roma'ya karşı direnmesi pek akla yatkın görünmüyor. Buna rağmen, böyle bir savunmaya geçmesi, kenti yönetenler ve strategosların III. Antiokhos'un atadığı ve/veya taraftarı kişiler olduğuna dair şüphe doğurmaktadır. Lysimakheia

³⁶⁰ Diodoros, Bibliothekae Historike, xxix.5.1; Appianus, Syriaca, 29; Livius, Ab Urbe Condita, xxxvii.31.1-3 ve 7.16.

³⁶¹ Titus Livius, Ab Urbe Condita, xxxvii.9 ve 12.

boşaltılmıştı ancak Hellespontos'tan Anadolu'ya ordu geçirmek için en elverişli hat o dönemde de Sestos-Abydos hattıydı ve III. Antiokhos bu geçişi en azından geciktirmek için Sestos'ta belirli bir askeri kuvvet bırakmış olabilirdi.

Anadolu'ya çekilen III. Antiokhos MÖ 190 yılında Magnesia'da Siplyos Dağı yakınlarında yapılan savaşta ağır bir yenilgi aldı ve Roma ile antlaşma yapmak zorunda kaldı. Antlaşma, MÖ 188 yılında Apameia'da (Phrygia) gerçekleşti. Bu meşhur antlaşmaya göre Seleukoslar artık Toroslar'ın güneyine çekilmişlerdi. Seleukoslar'dan kalan topraklar ise Roma'nın müttefikleri Rhodos ve Pergamon Krallığı arasında paylaştırıldı. Sestos'la birlikte tüm Thrakia Khersonesos'u da artık resmi olarak Pergamon Krallığı toprakları arasına katılmış oldu.

Bu zaferden sonra, savaşa katılmış olan MÖ 189 yılı consullerinden Manlius Vulso, Pergamon Kralı'nın ricası ve desteğiyle III. Antiokhos'un yanında yer almış ve uzun süredir Anadolu'da karışıklıklara neden olan Galatlar üzerine bir sefer düzenlemişti. Vulso, Roma'ya dönüşte Asya'dan Thrakia Khersonesos'u'na geçti. Geçişin hangi hat üzerinden gerçekleştiğini bilmiyoruz ancak Hellespontos'un geçişi için Kral Eumenes, kardeşi Athenaios'u bir filo ile görevlendirdi ve askerler bu şekilde Thrakia Khersonesos'u'na geçirildi. Vulso, Lysimakheia'da kamp kurarak askerleri ve atlarını Trakya'ya doğru ilerlemeden önce dinlendirmiş oldu³⁶². Magnesia'daki savaşa katılan birlikler tümüyle geri dönüyordu ki bu yaklaşık 20 bin kişilik bir asker gücü demektir. Bu kadar büyük bir ordunun Hebrus'a doğru karadan sevkıyatı, Thrakia Khersonesos'undan Hebrus'a ulaşan bir yol olmadan pek mümkün görünmüyor. Avrupa'dan Asya'ya geçmek için her zaman ana güzergah olarak kullanılan bu hatta, olasılıkla askerlerini yine karadan buraya intikal ettirmiş olan III. Aleksandros döneminden, hatta belki öncesinden beri bir yol olmalıydı³⁶³.

Pergamon Krallığı'nın topraklarını idari bölümlere ayırma ve yönetme şekli genel olarak Seleukoslar'dan alınmaydı³⁶⁴. MÖ 188 yılındaki antlaşmayla toprakları genişleyen ülke, küçük yönetim birimlerine ayrılmıştı ve bunların başında tıpkı

³⁶² Livius, Ab Urbe Condita, xxxviii.40.1-6.

³⁶³ Kallipolis-Hebrus arasında daha sonraki yol için bkz. Itinerarium Antonini 333.4-9; Hellespontos-Makedonya arasındaki yol ve ulaşımına dair daha detaylı bilgi için bkz. Frech, 2012.

³⁶⁴ Allen, 1983: 87.

Seleukoslar'da olduğu gibi strategoslar bulunuyordu. Sestos'un, II. ve III. Attalos dönemlerinde Thrakia Khersonesos ve Trakya bölgesi strategosunun yetki bölgesi içinde olduğu anlaşılmaktadır³⁶⁵. II. Attalos döneminde bu bölgenin strategosu olarak Straton adında bir isim bilinmektedir³⁶⁶. Attaloslar da Thrakia Khersonesos'u tıpkı Ptolemaioslar ve Seleukoslar'da olduğu gibi Asia Minor'dan ayrı bir yönetim bölgesi olarak düşünmüşlerdir. Bunun yanı sıra tüm Thrakia Khersonesos, kralların özel mülkü yani *agri Attalici* sayılmıştır³⁶⁷. Ancak Sestos ve Propontis girişinde Kallipolis, Yarımada'da özerkliklerini korumayı başarmışlardır³⁶⁸. Hellespontos'un kontrolü de artık Pergamon Krallığı'nın elindeydi ve Sestos, Boğaz'ın en kritik noktasındaki konumuyla bu doğrultuda yüzyıllardır ana üs olarak kullanılıyordu. Attaloslar'la birlikte Kallipolis de Hellespontos'un kontrolünde yeni bir merkez olarak değerlendirilmeye başlanmış olmalı. Bu iki yerleşimin Yarımada'daki ayrıcalıklı durumları bu şekilde açıklanabilir. Anlaşılan, Pergamon Krallığı, tehlikeyi güneyden, Ege Denizi tarafından değil, kuzeyden Propontis tarafından bekliyordu. Gerçekten de düşman taraf olan Bithynia ve Pontos krallıkları denizden bu yönden gelebilirlerdi. Henüz MÖ 180 yılı civarlarında Pontos Krallığı'yla savaş durumundayken ilk iş olarak Hellespontos'u geçişlere bloke etti. Ancak bu blokaj, Rhodos'un ticaretine de darbe vurduğundan Rhodos'un baskısıyla kaldırılmıştır. Hatırlanacağı gibi MÖ 198 yılı civarında V. Philippos'la yapılan görüşmelerde de Rhodos özellikle Sestos ve Abydos'un özgür bırakılmasını talep etmişti.

Pergamon Krallığı, III. Makedonya Savaşı'nda da (MÖ 171-168) Roma'nın müttefiğiydi. Bu savaş sırasında Perseus'un destekçisi Odrys Kralı IV. Kotys'e karşı sefer düzenlemişti. Bu seferin başlangıç noktası da şüphesiz Thrakia Khersonesos'ydu. Pergamon Krallığı hakimiyetindeyken Sestos'u yakından etkileyen bir başka olay, MÖ 145 yılında II. Attalos'un Thrakia Khersonesos ve Trakya'ya gerçekleştirdiği askeri sefer ve bu dönemde Diegylis'in yaptığı akınlardır³⁶⁹. Simav Vadisi civarından gelen bir yazıt II. Attalos'un Trakya'ya

³⁶⁵ Thonemann, 2013: 10; Hansen, 1947: 153.

³⁶⁶ Holleaux, 1924: 15-16; Krauss, 1980: yazıt no 1, satır 12-13.

³⁶⁷ Cicero, De lege agraria, ii.50.

³⁶⁸ Hansen, 1947: 171.

³⁶⁹ Strabon, Geographika, xxxiii.4.2.

düzenlediği bu seferle ilgilidir³⁷⁰. Yazıt, bu sefere katılarak evlerine güvenle dönebilen askerler tarafından bunu kutlamak amacıyla dikilmişti. Bu sefer, Trak Kralı Diegylis'e karşı düzenlenmişti. II. Attalos ve II. Prusias arasındaki savaşlar sırasında Bithynia Kralı II. Prusias, damadı olan Trak Kralı Diegylis'in desteğini alıyordu³⁷¹. Thrakia Khersonesos'un hemen kuzeyindeki Kainoi kabilesinin kralı olan Diegylis, Attaloslar'ın özellikle Yarımada'daki toprakları için büyük bir tehlikeydi. Diegylis, II. Prusias'ın MÖ 149 yılındaki ölümünden sonra da Thrakia Khersonesos için tehdit olmaya devam etmiştir. MÖ 144 yılında Lysimakheia'ya düzenlediği saldırıyla kenti yerle bir etmiş³⁷², Lysimakheia bu yıkımdan sonra bir daha asla eskisi gibi onarılmamış, küçük bir yerleşim yeri olarak varlığını sürdürebilmiştir. Strabon II. Attalos'un Diegylis'i yendiğini aktarır³⁷³. Menas yazıtından öğrendiğimize göre bu sefer sırasında, Attalos kuvvetlerine, Trakya ve Thrakia Khersonesos strategosu Straton komuta etmişti³⁷⁴. II. Attalos'un Diegylis'e karşı MÖ 145-41 aralığına tarihlenen bu seferi Lysimakheia'nın yıkılmasından önce mi yoksa sonra mı düzenlediği belli değildir. Bu saldırılardan Sestos'un bir şekilde yıkılmadan kurtulduğunu biliyoruz. Eğer Sestos Diegylis tarafından ele geçirilmiş olsaydı bu önemli olaya Menas yazıtında değinilmiş olması gerekirdi. Çünkü yazıt, bu karışık dönemlerde tarlaların ekilemediğinden bile bahsederken acımasız Diegylis'in istilasından bahsetmemiş olamaz. Diodoros, Diegylis'in Lysimakheia'yı temellerine kadar yok edişini anlatırken, halkına uyguladığı vahşet hakkında da bazı ayrıntılar vermektedir. Örneğin, Kentin seçkinlerinin çocuklarının başlarını, ellerini ve ayaklarını kestirerek bu uzuvları ebeveynlerinin boyunlarına astığını aktarır. Sestos halkı da pek çok zorluk yaşamış, ürünler talan edilmiş, tarlalar ekilememiş, ama kent düşmemiş ve Lysimakheia gibi bir sonla karşılaşmamıştır³⁷⁵. Bunun nedenini kentin korunaklı konumunda aramak gerekmektedir. Bu tarihten yaklaşık 250 yıl önce Ksenophon, Sestos'u, denizden de kuşatılmadıkça alınması imkansız bir

---

³⁷⁰ OGIS, 330.

³⁷¹ Appianus, Mithridateios, 6.

³⁷² Diodoros, Bibliothek Historike, xxxiii.14.2.

³⁷³ Strabon, Geographika, xiii.4.2.

³⁷⁴ Krauss, 1980: Yazıt 1, satır 12-13.

³⁷⁵ Krauss, 1980: Yazıt no. 1, satır, 54-59. Bu satırlarda kentin yaşadığı zor zamanlardan kasıt, III. Attalos'un ölümünden sonraki süreç ve bundan 10 yıl kadar önceki Diegylis'in akınları nedeniyle yaşanan zor zamanlar olmalıdır.

kent olarak tarif ediyordu³⁷⁶. Üstelik Diegylis'in Yarımada'ya saldırdığı dönemde Sestos tarihinin en uzun süreli huzurlu dönemlerinden birini yaşıyordu ve bu süreçte surlarının saldırılara karşı hazır olduğu şüphesizdir. Ayrıca Diegylis'in bir donanması da yoktur. Thrakia Khersonesosu'ndaki bir diğer kent olan Elaios da bu seferi nedeniyle II. Attalos'u kurtarıcı ve hayırsever olarak onurlandırmıştır³⁷⁷.

Apameia Antlaşması'ndan Attaloslar'ın son yıllarına kadar geçen sürede Sestos, nispeten huzurlu bir dönem geçirmişti. Diegylis'in Yarımada'ya akınları, yukarıda aktardığımız gibi Sestos için zor günleri beraberinde getirmişti. Ancak MÖ 133'te III. Attalos'un ölümüyle zorlu başka bir süreç daha başlamış oldu. Attalos tartışmalı bir vasiyetle krallığının topraklarını Roma'ya bırakmıştı. Roma, bu topraklarda yasal düzenlemeler yapmak üzere hemen Scipio Nasica önderliğinde beş kişilik bir heyet hazırlayarak Anadolu'ya gönderdi. Ancak heyet Anadolu'ya ulaştığında, kraliyet ailesinden olduğu söylenen Aristonikos adında biri³⁷⁸ söz konusu vasiyeti kabul etmeyerek Anadolu'da bir isyan başlattı. İsyan uzun süreli oldu (MÖ 133-129). Roma isyanı bastırmak için ilk girişim olarak MÖ 131 yılı konsüllerinden Crassus'u gönderdi. Ancak Leukai'yi kuşatan Crassus, Aristonikos'un donanmasının gelmesiyle yenildi ve esir alındı. Sonrasında bir Trak asker tarafından öldürüldü³⁷⁹. Ancak Roma MÖ 130 yılında bu sefer de o yılın consullerinden biri olan M. Perperna'yı Aristonikos'un üstüne gönderdi. Perperna başarılı oldu.

Bu isyanın Thrakia Khersonesosu'na da sıçradığı anlaşılmaktadır. Menas yazıtında bu dönemde Sestos halkının yaşadığı zorluklardan bahsedilir. Aristonikos, isyan sırasında kendisine müttefik olarak Traklar'la da işbirliği yapmıştı. MÖ 146'da Makedonya Eyaleti'ni kurmuş olan Roma, bunun doğal bir sonucu olarak Traklar'la da komşu olmuştu. Daha önce Makedonlar'ın uğraştıkları Trak kabilelerinin yarattıkları karmaşalar, artık onlara miras kalmıştı. Traklar için kendi bölgelerine doğru hızla yayılan Roma, tam anlamıyla bir tehditti ve III. Attalos'un vasiyetiyle

---

³⁷⁶ Ksenophon, Hellenika, iv.8.5.

³⁷⁷ Norwood, 1917: 1-2

³⁷⁸ Velleius Patencilus, Roman History, 2.4..1; Lucius Annaeus Florius, Epitome, I.35.4-5; Justinus, xxxvi.4.6.

³⁷⁹ Sextus Julius Frontinus, Stratagems, IV.5.16; Valeri Maximi, Factorum et Dictorum Memorabilium, iii.2.12.

Pergamon Krallığı'nın Trakya'daki topraklarına yerleşmesi, Traklar'ın Roma tarafından kuşatılması anlamına gelecekti. Dolayısıyla Traklar, ki büyük ihtimalle daha önceden de Thrakia Khersonesosuna saldırmış olan Kainoi kabilesi olsa gerek, Aristonikos'un Roma egemenliğine karşı başlattığı bu isyanda onun müttefiği olarak yer aldılar. Trakların Aristonikos'un müttefiği olarak Thrakia Khersonesosundaki kentlere saldırımları buradaki Sestos gibi kentlerin Aristonikos'a katılmak istemediklerine yorumlanabilir. Dahası en azından Sestoslular, Makedonya praetoru Marcus Cosconius'a elçiler göndererek ondan yardım istemişlerdir³⁸⁰. Roma, duruma hemen müdahale etti. MÖ 135 yılı Makedonya Eyaleti praetoru olan M. Cosconius'un³⁸¹ görev süresi uzatıldı ve Trak saldırılarına karşı Thrakia Khersonesosuna gönderildi. Coğrafi yakınlığı nedeniyle Thrakia Khersonesosunun güvenlik açısından en azından MÖ 133'ten sonra Makedonya'daki lejyonların görev alanı içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.³⁸²

Aristonikos tehlikesinin ortadan kaldırılmasından sonra Roma, artık kendi tasarrufunda olan Pergamon Krallığı topraklarında yönetimini tesis edebilirdi. Böylece MÖ 129 yılında Asia Eyaleti kuruldu. Attaloslar döneminde *Agri Attalici* yani Attalos Hanedanı'nın özel mülkü statüsünde olan³⁸³ Thrakia Khersonesosuna, Roma'nın yaptığı bu düzenlemede de Asia Eyaletinin dışında tutulmuş ve *Ager Publicus*, yani kamu arazisi olarak tahsis edilmiştir. Ancak Sestos'un Yarımada'ya dair yapılan bu düzenlemelerin kapsamı dışında tutulduğu anlaşılmaktadır. Çünkü MÖ 133-120 aralığına tarihlenen Menas yazıtından öğrendiğimize göre Sestos bu dönemde özgür bir kent olarak kendi sikkelerini basmaktadır. Augustus döneminde Yarımada'da kendi sikkesini basan tek kent olması bu özel statüsünün uzun süre devam etmiş olabileceğini göstermektedir³⁸⁴.

MÖ 133 yılından itibaren Roma toprağı sayılan Sestos ve Thrakia Khersonesosuna dair kaynaklar Aristonikos ayaklanmasından sonra uzun süre sessiz kalırlar. Ancak MÖ 101 yılı civarında bölgede önemli bir hareketlilik olur. Daha

---

³⁸⁰ Loukopoulou, 1987: 73.

³⁸¹ Broughton, 1951: 489.

³⁸² Walbank, 1981: 15-16.

³⁸³ Cicero, De lege agraria, 2.50; Frech, 2012: 13.

³⁸⁴ Jones, kentin bu statüsünün hem Attaloslar döneminde hem de sonrasında Roma hakimiyeti altında da devam ettiğini belirtmektedir. Bkz. Jones, 1998: 15.

önce de kralları Diegylis zamanında Thrakia Khersonesosuna saldırmış ve Lysimakheia'yı yerle bir etmiş olan Kainoi kabilesi bu tarihlerde bölgede yeniden karışıklık çıkarırlar. MÖ 133 yılındaki müdahalesinde olduğu gibi Roma buraya yine Provincia Macedonia'daki kuvvetleriyle müdahale eder. Bu kuvvetlerin başında MÖ 101 yılında Makedonya'da praetor olan Titus Didius³⁸⁵ vardır. Traklar'ın Thrakia Khersonesosu içlerine girdiklerine veya Sestos'a ulaşabildiklerine dair açık bir söylem bulunmamaktadır. Ancak Florius'un, Didius'un Trakları kendi topraklarına sürdürdüğünü belirtmesi böyle bir ihtimalin olduğunu düşündürmektedir³⁸⁶.

MÖ 101-100 yıllarına ait Knidos'tan bulunmuş bir yazıt üzerine yapılan değerlendirmeler, Thrakia Khersonesosunun bu yıllarda yapılan bir düzenlemeyle özel bir bölge olarak Provincia Macedonia'nın sorumluluğuna verilmiş olabileceğini göstermektedir³⁸⁷. Daha sonra yazan Cicero da Thrakia Khersonesosunun Makedonya Eyaleti'ne dahil olduğunu ima eder³⁸⁸. Bu konuda tartışmalar sürmekle beraber en azından askeri bakımdan Provincia Macedonia'daki birliklerin sorumluluğu altında olduğu anlaşılmaktadır. Tabii Thrakia Khersonesos artık Provincia Asia'ya karadan ulaşım için bir geçiş noktasıydı. Diğer yandan da sürekli Trak saldırılarına maruz kalıyordu. Bu ortamda çözüm olarak, güvenli ulaşım sağlayan Via Egnatia'nın Thrakia Khersonesosuna da erişiminin sağlandığı anlaşılmaktadır³⁸⁹.

Kısa bir süre sonra Roma Anadolu'da Pontos Kralı VI. Mithradates ile karşı karşıya gelir. Mithradates de kendisinden önce Roma'ya karşı savaşan pek çok gücün yaptığı gibi Trak kabileleri ile ittifak kurar. Traklar MÖ 92-87 arasında Makedonya praetoru Gaius Sentius Saturninus'a karşı defalarca saldırılarda bulunmuşlar, ancak kesin bir başarı elde edememişlerdi. Trak kralı Sothinos önderliğinde yaptıkları son saldırıda ise yenilgiye uğradıklarında VI. Mithradates durumla özel olarak ilgilenerek MÖ 88/7 yıllarında oğlu Arkathias ve generali Taksiles'i bir kara ordusuyla bölgeye

³⁸⁵ Summer, 1978: 218-19; Broughton, 1951: 571.

³⁸⁶ Florus, I.39.5; Paunov, 2013: 62.

³⁸⁷ Hassall-Crawford, 1974: 213. Bu yazıtta geçen "Kainik Khersonesos" tanımlamasının Thrakia Khersonesos ve Kainoi kabilesinin yaşadığı yer olmak üzere iki ayrı yeri belirttiğine dair tartışmalar için bkz. Frech, 2012: 18.

³⁸⁸ Cicero, in pisonem, 86.

³⁸⁹ Via Egnatia'nın öncelikli olarak Trak saldırılarına hızlı müdahale amacıyla inşa edildiğine dair bir tartışma için bkz. Walbank, 1985: 199-200.

gönderdi³⁹⁰. Ordu, Byzantion kapılarını Pontos Krallığı'na kapatmış olduğundan, Thrakia Khersonesos üzerinden Avrupa'ya geçmişti. Bu gelişmeyle birlikte Sestos'un da artık VI. Mithradates'in eline geçtiği anlaşılıyor. Roma, doğudaki hakimiyetine kast eden bu düşmanına karşı beş lejyonla birlikte Sulla'yı görevlendirdi. Sulla Yunanistan'a vardığında, daha önceden Mithradates kuvvetlerince ele geçirilmiş ya da gönüllü olarak Pontos müttefiği olmuş kentler bir bir geri alınmaya ya da gönüllü olarak kendisine katılmaya başladılar. Sulla, VI. Mithradates'in Yunanistan için görevlendirdiği ve bir süredir burada bulunan Arkhelaos ve Aristion'u Khaironia bölgesinde yaptığı savaşta yendi. Aristion Atinaya, Arkhelaos ise Atina'nın limanı Pire'ye kaçarak sığındı. Amaçları, hemen yukarıda değindiğimiz ve Trakya üzerinden gelecek olan kara ordusunu buralarda beklemektir. Ancak bu ordu ulaşmadan Atina ve Pire ele geçirilmişti. Roma'da Sulla'ya karşı oluşan yeni yönetim Yunanistan'a Flaccus komutasında iki lejyonluk yeni bir kuvvet göndermişti. Flaccus daha sonra askerleri tarafından öldürülmüş ve yerine Fimbria geçmiştir. VI. Mithradates bu süreçte Sulla, Flaccus, Lucullus ve Fimbria gibi Romalılar karşısında aldığı üst üste yenilgiler sonucunda Roma ile Sulla kanalıyla antlaşma yapmak istemiştir. Görüşülen antlaşma şartlarından birisi de VI. Mithradates'in Ege Denizi'ndeki bütün adalardan ve Batı Anadolu'dan çekilmesini kapsıyordu. Antlaşmanın hemen öncesinde MÖ 85 yılı civarında Hellespontos bölgesinde bir süreliğine Pontos hakimiyetinin kalktığı anlaşılıyor. Bölgede Roma ordularının yoğun olarak faaliyetlerde bulunduğunu görüyoruz. Sulla Mithradates'le barış görüşmeleri için ordusuyla Thrakia Khersonesosuna gelip burada Lucullus ile buluşmuştu. Lucullus'un elindeki donanmayla da Sestos üzerinden Abydos'a geçmişti³⁹¹. Kısa süre önce de karşı kıyıda yine Roma lejyonlarıyla Fimbria bulunuyordu, ancak bir karşılaşmadan çekindiği için bölgeden Sulla gelmeden ayrılmıştı³⁹². Antlaşma Dardanos Mevkii'nde yapıldı. Antlaşmanın şartlarının bir gereği olarak Mithradates, kendi bölgesine, Pontos'a çekilmiş, böylece Sestos da

---

³⁹⁰ FGrHist 87. F36 (Poseidonios); Athenaios, Deipnosophistae, V.213C.

³⁹¹ Plutarkhos, Sulla, 4.

³⁹² Diodoros, Bibliothekae Historike, xxxviii-xxxix.8.

yeniden Roma hakimiyeti altına girmişti. Bu aynı zamanda I. Mithradates Savaşı'nın da sonu anlamına geliyordu³⁹³.

II. Mithradates Savaşı Hellespontos bölgesine sıçramamış olsa da III. Mithradates Savaşı (MÖ 74-63) Hellespontos kentlerini de etkilemişti. Kalkhedon'da Cotta önderliğindeki Roma güçlerinin bir kısmını yenilgiye uğratan ve geri kalanını da ablukaya alan Pontos donanması, Hellespontos'a ilerleyerek Parion ve Lampsakos gibi kentleri ele geçirmiştir. Böylece VI. Mithradates MÖ 73 yılında Hellespontos Boğazı'nın kontrolünü ele geçirmiş oluyordu³⁹⁴. Parion ve Lampsakos gibi Hellespontos Boğazı'nın Propontis girişindeki kentlerin yanı sıra, Ege Denizi girişinde Akhaların Limanı olarak bilinen noktada da donanmasının bir kısmı üslenmişti³⁹⁵. Ancak MÖ 72 yılında Lucullus'un donanması Lesbos Adası açıklarında Mithradates'in donanmasını yenilgiye uğrattı. Mithradates'in Kırım'a kaçması ve Roma'nın zaferiyle sonuçlanan bu süreçte, Thrakia Khersonesos'u bir kez daha ve bu sefer Roma Devleti'nin son bulmasına kadar olmak üzere Roma hakimiyetine girmiştir.

Bu arada özellikle Mithradates Savaşları zamanında Roma'nın başına bela olan ve tüm Akdeniz'de terör estiren korsanlar sorununu halletmek üzere Roma MÖ 67 yılında *lex Gabinia*'yı çıkardı. Bu kanunla Pompeius'a denizlerde ve denizden 80 km içerilere kadar da karada *imperium proconsulare maius* yetkisi verildi. Pompeius kendisine verilen görev çerçevesinde bütün Akdeniz'i on üç bölgeye ayırdı ve bunların başına da güvendiği komutanlarını atadı. Bunlardan Lucius Lollius Adalar, Ege Denizi ve Hellespontos'tan, Marcus Pupius Piso ise Bithynia, Propontis, Bosporos ve Thrakia'dan sorumluydular³⁹⁶.

MÖ 63 yılında P. Servilius Rullus tarafından çıkarılan tarım yasası Thrakia Khersonesos'u da kapsıyordu. Bu yasa, başka yerlerle birlikte Thrakia

---

³⁹³ Appianus, Mithradatoi, 58.

³⁹⁴ Appianus, Mithradatoi, 11.76.

³⁹⁵ Plutarkhos, Lucullus, 12.

³⁹⁶ Appianus, Mithradatoi, 14.95.

Khersonesos'un da Pompeius'un doğudaki seferden dönen askerlerine paylaştırılmasını düzenliyordu³⁹⁷.

Bu tarihten sonra Sestos'un adını Caesar'ın öldürülmesinden hemen sonra duyuyoruz. Caesar'ın katilleri olan Brutus ve Cassius, suikastten sonra Batı Anadolu'da bir araya gelerek Roma'daki yönetimin buradaki müttefiklerine saldırma kararı aldılar. Bu kapsamda Rhodos ve Lykia'da saldırılar gerçekleştirdikten sonra Sardes'te yeniden bir araya gelerek Trakya'ya geçmek üzere yola çıktılar. Avrupa yakasına Abydos-Sestos hattını kullanarak geçtiler. Philippi'ye doğru ilerlerken Lysimakheia yakınlarında ordularının sayımını yaptılar³⁹⁸. Amaçları Roma'da II. Triumvirliği oluşturan ve kendilerine karşı vatan haini suçlamasıyla savaş açmış olan Octavianus, Lepidus ve Antonius ile bir savaştı. Philippi mevkiinde yapılan savaşta Brutus ve Cassius ağır bir yenilgi aldılar (MÖ 42). Octavianus daha sonra Triumvirliği paylaştığı Lepidus ve Antonius'u bertaraf ederek Roma'da iktidarın tek sahibi oldu.

3.5. Roma İmparatorluk Dönemi (MS 4. yy sonuna kadar)

MÖ 27 yılından itibaren Augustus adıyla anılmaya başlanan Octavianus, Roma Devleti'nin yönetim şeklinde temel değişiklikler yaptı. Bundan böyle Roma Devleti artık imparatorluğa dönüşmüş oldu. Augustus, eyalet sistemini de yeniden düzenleyerek lejyonların konuşlu olduğu eyaletleri doğrudan kendisine, diğer eyaletleri ise Senatus'un kontrolüne bıraktı. Gerçekte tek ve mutlak hakimiyet kendisinde olduğundan aslında Senatus'a bağlı olan eyaletlerde de defacto olarak tek söz sahibiydi. Bu dönemde de Sestos'un yer aldığı Thrakia Khersonesos'un özel statüsünü korumaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Daha önce Provincia Macedonia'daki lejyonların sorumluluğunda olduğuna değindiğimiz Yarımada, Principatus döneminin başlarında Augustus'un çok yakın arkadaşı Marcus Agrippa'nın özel mülkü olarak tahsis edilmişti³⁹⁹. MÖ 13-12 yıllarında Bessi

³⁹⁷ Cicero, De lege agraria, 2.50.

³⁹⁸ Appianus, Bellum Civilum, 4.11.88.

³⁹⁹ Cassius Dio, Historiae Romanae, liv.29.

kabilesinin şefi Vologoases, bölgede önemli bir ayaklanma çıkararak, Roma himayesi altındaki Trak kralı Rheskyporis'i öldürüp, onun amcası olan Rhoimetalkes'i de yenmişti. Rhoimetalkes, kuvvetleriyle birlikte Thrakia Khersonesosuna kaçmıştı. Cassius Dio'nun aktardığına göre Vologoases onu takip ederek Thrakia Khersonesosunu işgal etmiş ve Yarımada'yı tahrip etmişti⁴⁰⁰. Makedonyadaki askeri birlikler o sırada Illyria'daki sorunlarla ilgilenmek zorunda kaldıklarından, Pamphylia'dan Lucius Calpurnius Piso, bu konuyla ilgilenmesi için *pro praetor* olarak bölgeye gönderilmişti. Piso, ayaklanmayı üç yılda bastırabilmişti⁴⁰¹. Bolayır'dan bulunan ve Legio VII Macedonica (Augustus'tan önce; Legio VII Claudia Pia Felix) ile bağlantılı bir yazıt, Piso'nun bu hareketiyle ilişkilendirilmektedir⁴⁰².

Agrippa MÖ 12 yılında öldüğünde Thrakia Khersonesosuna Augustus'un özel mülkleri arasına katılmış ve eyaletlerden ayrı statüsü devam etmiştir⁴⁰³. Augustus, bir eyalete bağlı olmayan özel statüdeki Yarımada'yı yönetmek ve gelirleri toplamak için bir *procurator* atamıştır⁴⁰⁴. Tabii askeri açıdan güvenliği daha önceden de olduğu gibi Provincia Macedonia'daki lejyonların sorumluluğunda olmalıdır. Kahrstedt, Augustus ve Tiberius dönemine kadar Yarımada'nın Asia Proconsülü sorumluluk bölgesinde kaldığını iddia etmektedir. Bu iddiası için Strabon'a⁴⁰⁵ gönderme yapmaktadır. Strabon burada, yönetimin henüz kıtalara göre ayrıştırılmadığı zamanda Sestos ve Abydos'un aynı yönetim altında olduğunu belirtmektedir. Ancak, Walbank'ın da belirttiği gibi eğer sadece Strabon'a dayanarak böyle bir şey söylenecekse bu yine de Augustus'un yaptığı düzenlemelerden en azından hemen önce olmalıdır⁴⁰⁶. Burada dikkat çeken bir unsur da Strabon'un Sestos'la ilgili olarak $\Sigma\eta\sigma\tau\acute{o}\varsigma \delta\grave{\epsilon} \acute{\alpha}\rho\iota\sigma\tau\eta \tau\acute{\omega}\nu \acute{\epsilon}\nu \chi\epsilon\rho\rho\nu\eta\sigma\omega \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\nu$ yani Thrakia Khersonesosundaki en iyi kent tabirini kullanmış olmasıdır. Yarımada'nın söz

⁴⁰⁰ Cassius Dio, *Historiae Romanae*, liv.34.5.

⁴⁰¹ Cassius Dio, *Historiae Romanae*, liv.34.7; Lozanov, 2015: 78.

⁴⁰² CIL III, 7386; Loukopoulou, 1987: 92. Loukopoulou, Piso'nun bu hareketi, Makedonyadaki lejyonların başında gerçekleştirdiğini belirtmektedir.

⁴⁰³ Wilkes, 2006: 567-68.

⁴⁰⁴ Normalde, aynı zamanda bir senator olan *quastor* tarafından icra edilmesi gereken bu görev, her senator formal olarak Augustus'la eşit sayıldığından ve onun emrinde çalışamayacağından *procuratorlar* tarafından icra ediliyordu. Ayrıca bkz. Gerov, 1979: 231.

⁴⁰⁵ Strabon, *Geographika*, xiii.1.22.

⁴⁰⁶ Kahrstedt, 1954: 52; Walbank, 1985: 203-04.

konusu dönemde yönetimsel açıdan nereye bağlı olduğuna dair tartışmalar bir yana, Sestos'un bu dönemde de tıpkı Attaloslar zamanında olduğu gibi Thrakia Khersonesosu'nda özel bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Augustus zamanında Sestos'un Yarımada'da sikke basan tek kent olduğunu görüyoruz.

Bilindiği gibi Claudius döneminde Provincia Thracia kurulmuştu (MS 46). Bu tarihe gelene kadar Roma, Thrakia Khersonesosu hariç Trakya'yı kendisine müttefik olan Sapai, Odrys ve Astai gibi hanedanlar yoluyla yönetmişti. Ancak Provincia Thracia kurulduktan sonra da Thrakia Khersonesosu'nun bu eyalete dahil edilmediği, özel statüde, yine bir procurator tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır⁴⁰⁷. Sestos bu süreçte kendi sikkelerini basmaya devam etmiştir. Özellikle Flaviuslar dönemine tarihlenebilecek 'Ιερά Συγκλητος lejandlı Sestos sikkelerinin (Tip R8) yönetimsel açıdan Yarımada'dan farklı bir konumu yansıtıp yansıtmadığını aşağıda Yarı Otonom Darplar alt başlığı altında değineceğiz.

MS 1. yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bir yazıttan Coela'nın, Yarımada'nın yönetim merkezi konumuna geldiğini ve buradan Flavius Eugenator adında bir *procurator* (επιστροπος της επαρχειας) tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır. Coela, MÖ 1. yy öncesinde bilinen bir kent değildir. Hadrianus zamanına kadar Yarımada'da sikke basan tek kent Sestos olmasına rağmen, Coela'nın bu tarihte öne çıkması gariptir. Bu durum, Roma İmparatorluğu'nun Yarımada'da yeni bir düzenlemeye gittiğinin işareti olmalıdır. Günümüzde Coela'nın lokalizasyonu bilinmemektedir. Antik yazarlar da bu konuda değişik bilgiler vermektedirler. Örneğin Plinius, Saroz Körfezi kıyısında bir liman olduğunu belirtirken, Ptolemaios, Elaios ve Sestos arasında olduğunu söylemektedir. Ammianus Marcellinus ise Hellepontos kıyılarındaki yerleşimleri sayarken Kynossema'dan sonra Coela, sonrasında Sestos ve Kallipolis gelir demektedir⁴⁰⁸. Sestos'a çok yakın olan ve günümüzde de Kilye Koyu olarak bilinen bölge, hem burada bulunmuş yazıtlar, hem de adının benzerliği nedeniyle Coela'nın lokalizasyonu için en güçlü adaydır. Coela'nın aslında Yarımada'nın Trakya'ya doğru çıkışında daha önce Flaviopolis

---

⁴⁰⁷ Gerov, 1979: 231.

⁴⁰⁸ Plinius, *Naturalis Historiae*, iv.18; Ptolemaios iii.12.4; Ammianus Marcellinus, *Rerum Gestarum*, xxii.8.

olarak bilinen yerleşim olduğu da iddia edilmektedir ancak bu öneri bizce pek olası değildir⁴⁰⁹. Lokalizasyonu için yapılan öneriler bir yana, Coela'nın Thrakia Khersonesosunun yönetim merkezi olarak ortaya çıkması, Sestos'un zamanla eski önemini kaybetmesinin nedenlerinden biridir. Öyle ki, Ephesos'tan bilinen ve İmparator Hadrianus dönemine ait olması gereken bir yazıt, içlerinde Sestos'un da olduğu Yarımada kentlerinin, procuratorlarına bir ithaf yapmak istediklerinde, bunu kendi adlarını belirtmeden, Coela meclisi aracılığıyla yapabildiklerini göstermektedir⁴¹⁰.

Sestos'un, Roma hakimiyetiyle birlikte yavaş yavaş eski önemini kaybetmesinin nedenlerinden biri de Kallipolis'in Asya'ya geçiş noktası olarak öne çıkmaya başlamasıdır. Daha önce de gördüğümüz gibi Sestos-Abydos hattı geçişler için ana güzergah olarak kullanılıyordu. Ancak, hem Trakya hem de Batı Anadolu artık Roma İmparatorluğu toprakları içindeydi. Avrupa'dan Asya'ya geçmek için artık Kallipolis-Lampsakos hattı tercih ediliyordu⁴¹¹. Özellikle Trakya'dan gelerek Asya yakasına geçmek için bu geçiş noktasının kullanılması çok daha mantıklıydı. Çünkü bu yönden gelindiğinde karşıya geçiş için Kallipolis, Sestos'tan daha önce yer almaktadır. Lampsakos'ta da Pergamon-Ephesos doğrultusunda ulaşım sağlayan bir yol ağı bulunmaktaydı⁴¹². Tabii Asya'dan Avrupa'ya geçişler de yol ağı nedeniyle artık buradan yapılıyordu. Aelius Aristides, MS 143 kışında bu geçişi kullanarak Roma'ya yaptığı zorlu yolculuğu bizlere aktarmaktadır⁴¹³.

Traianus dönemine gelindiğinde elimizde Yarımada kıstağında bulunan ve MS 114 yılına tarihlenmesi yapılan bir yazıt bulunmaktadır. Bu yazıt, Thrakia Khersonesosunun imparator adına C. Manlius Felix adında bir procurator, "*procurator Augusti regionis Chersonesi*" tarafından yönetildiğini göstermektedir⁴¹⁴. Sestos'un bu dönemde bastığı sikkelerden, özgür kent statüsünü korumaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

---

⁴⁰⁹ Lozanov, 2015: 81. Jones, bu savın doğru olamayacağını, belki iki ayrı Coela olabileceğini ve bunların Plinius tarafından karıştırılmış olabileceğini belirtmektedir, bkz. Jones, 1998: 17.

⁴¹⁰ Wilhelm Wilberg, *Forschungen in Ephesos III*, 1923. s. 134.

⁴¹¹ Daha geç dönemlerde bu geçişler için Byzantion da sıklıkla kullanılmıştır

⁴¹² French, 2012: 9-10, 12-14 ve 21-22.

⁴¹³ Walbank, 2005: vii.

⁴¹⁴ Krauss, 1980: 45.

Hadrianus dönemine gelindiğinde Thrakia Khersonesosu için önemli bir gelişme olur. Bu gelişme hemen yukarıda da değindiğimiz, Yarımada'nın yönetim merkezi olan Coela'nın municipium statüsü kazanmasıdır. Coela, sikkelerinden de bildiğimiz gibi en geç Hadrianus zamanında *municipium* statüsü almıştı. Bu durumun sonucu olarak Yarımada'daki ticari faaliyetlerin, municipium statüsünün getirdiği vergi ayrıcalıkları nedeniyle Coela'ya kaymış olduğunu düşünebiliriz. Bu da yerel bronz sikkelerin basımından beklenen kazancın bir anlamı kalmayacak kadar düşmesine sebep olmuş olabilir. Belki de bu nedenle Sestos'un Hadrianus sonrasında Septimius Severus (MS 193-211) dönemine kadar bilinen bir sikkesi yoktur. Ancak Septimius Severus'un imparatorluğu döneminde Hero ile Leandros efsanesini konu alan bir seri ile Sestos sikkelerini yeniden görmeye başlıyoruz. Septimius Severus döneminde Anadolu'da otonom bronz darpların arttığına, bu artışı da Denarius'un içeriğindeki gümüşün düşürülmesi sonucu, bu bronz paraların itibarının nispeten artmasına bağlayan bir görüş vardır⁴¹⁵. Yerel bronz darplar kentlerin kasasına gelir sağladıkları için bu dönem fırsat olarak görülüp Sestos tarafından yeniden sikke basımı için bir neden olarak görülmüş olabilir.

Septimius Severus'un Pescennius Niger ile mücadelesi sonucunda hasmını destekleyen kentleri ağır şekilde cezalandırdığını biliyoruz. Örneğin bu nedenle Byzantion'un kent statüsü ve hakları elinden alınmış ve Perinthos'a bağlanmıştı. Niger, Septimius Severus'la olan mücadelesinde Trakya'da Perinthus'un batısına geçememişti. Propontis'in güneyinde ise görevlendirdiği generali Asellius Aemilianus, Hellespontos'u geçen Severus'un kuvvetleri tarafından yenilgiye uğratılmıştı. Dolayısıyla Sestos'un, Pescennius Niger'in tarafında olması söz konusu değildi.

Severus Hanedanı boyunca dikkat çeken bir durum da Leandros-Hero mitini konu edinen sikkelerin hem Sestos hem de Abydos tarafından basılmış olmalarıdır. Abydos bu tipi İmparator Commodus döneminde basmaya başlamış, Septimius Severus döneminde Sestos da Abydos'la birlikte aynı tipte sikkeler basmaya başlamıştı.

---

⁴¹⁵ Magie, 1950: 682.

Bu noktadan sonra Sestos tarihine dair söylenebilecekler büyük oranda kent sikkeleri üzerinden olacaktır. Dolayısıyla bu noktadan sonra tekrar olmaması için Sestos'un Principatus Dönemi tarihi aşağıda sikkelerinin inceleneceği bölümde ele alınacaktır. Ancak, kentin sikke basmadığı, yani Gallienus zamanından sonra nasıl bir sürece girdiği ve varlığının hangi tarihe kadar takip edilebildiğine burada değineceğiz.

Diocletianus, Roma İmparatorluğu'nda gerçekleştirdiği pek çok düzenlemenin yanı sıra yeni bir eyalet sistemi de kurmuştu. Bu sistem temel olarak *diocesis*'ler ve bunların alt birimleri olan *provincia*'lardan oluşuyordu. Bu yeni dönemde Sestos, Thracia *Diocesis*'i içinde ve Provincia Europa içinde kalıyordu. Artık Augustus döneminden beri aşağı yukarı aynı şekilde devam eden eyalet sistemi ortadan kalkmıştı. Daha önce bir eyalet sistemi içinde kalmayan İtalya Yarımadası dahi artık bir *diocesis* olmuştu. İmparatorluğun her köşesi artık eşit haklara sahipti⁴¹⁶. Dolayısıyla artık Thrakia Khersonesos'un da ayrı bir yönetim altında olmasının bir anlamı yoktu.

I. Constantinus döneminde Trakya *Diocesis*'i, I. Licinius'un idaresi altına verilmişti. Ancak MS 323 yılında Gothlar'ın Trakya'yı istilası, Licinius değil I. Constantinus tarafından geri püskürtülmüştü. İki imparator arasındaki çekişmeler sonunda iç savaşa dönüştü. Licinius, I. Constantinus'a karşı kara ordusunu Hadrianopolis'te, donanmasını ise Hellepontos'ta konuşlandırdı. Licinius, MS 324 yılında, önce Hadrianopolis'te yenildi. 350 savaş gemisinden oluşan ve generali Abantus komutasındaki donanması da I. Constantinus'un oğlu Crispus tarafından Hellepontos'ta yenilgiye uğratıldı⁴¹⁷. Bu deniz savaşında Crispus'un Hellepontos'a Ege tarafından giriş yaptığı anlaşılmaktadır. İlk çarpışma da burada, Abantus komutasında savunmadaki bir donanmanın avantajını kullanmak isteyeceği Çanakkale ve Sestos arasındaki bölgede gerçekleşmiş olmalı. Abantus, burada aldığı ilk yenilginin sonrasında toparlanmak için Boğaz'ın Propontis girişi yönüne kaçmış, ertesi gün Kallipolis civarında yapılan ikinci çarpışmada kesin yenilgiye uğramıştı. Licinius, Byzantion'da kuşatıldıktan sonra da Trakya'dan Asya'ya olası düşman

---

⁴¹⁶ Williams, 1997: 107.

⁴¹⁷ Odahl, 2004: 155.

geçişlerini engellemek için komutanlarından Martinianus'u Lampsakos'a göndermişti ⁴¹⁸. Burada da görüldüğü gibi Provincia Asia kurulduktan sonra kullanılmaya başlanan Kallipolis-Lampsakos geçiş hattı önemini korumaktadır. Artık bu amaçla Sestos'un adı anılmamaktadır. MS 330-395 yılları arasında yaşamış olan Ammianus Marcellinus kendi zamanında Thrakia Khersonesosunun Rhodop Eyaleti içinde olduğunu söylemektedir⁴¹⁹.

3.6. MS 5. yy ve Sonrası

MS 400 yılı civarında Yarımada'ya bir Goth istilası daha gerçekleşir. Komutanları Gainas idaresi altındaki Gothlar, Thrakia Khersonesosunun kıstağındaki savunma duvarını aşarak Yarımada'yı istila ederler ⁴²⁰. Bu süreçte ormanlar dahil bütün Yarımada yağmalanmıştır.

Bu arada I. Constantinus Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığı yasal din olarak ilan etmişti. MS 431 yılında toplanan Ephesos Konsülü'nde Thrakia Khersonesosunda Coela ve Kallipolis birlikte bir piskoposluk olarak anılmaktadırlar ⁴²¹. Dolayısıyla bu dönemde Yarımada'da Kallipolis ve Coela kentlerinin öne çıktığı anlaşılmaktadır. Sestos bu tarihte bir yerleşim yeri olarak ayaktaysa da Kallipolis ve Coela kadar önemli bir yerleşim değildir.

Thrakia Khersonesosunu da etkilemiş olması gereken MS 409, 417, 422, 423, 437 ve 442 yıllarında gerçekleşen nispeten ufak depremlerin ardından MS 447 yılında Thrakia'da çok şiddetli bir deprem meydana gelir. Bu deprem İstanbul'un duvarlarını olduğu gibi Thrakia Khersonesosunun kıstağındaki savunma duvarını da tahrip eder. Muhtemelen bu depremin yarattığı yıkımı fırsat gören Attila önderliğindeki Hunlar, Trakya'ya bir sefer düzenlerler ve Thrakia Khersonesosunu

---

⁴¹⁸ Odahl, 2004: 158-59.

⁴¹⁹ Ammianus Marcellinus, Rerum Gestarum, xxii.8.4.

⁴²⁰ Zosimos, v.21.1.

⁴²¹ Jones, 1998: 25.

Hunlar tarafından istila edilir⁴²². Theophanes, Attila'nın ele geçirdiği bölgeleri anlatırken, Sestos'u da sayar⁴²³.

Nispeten kısa bir süre sonra, MS 478 yılında yeniden çok şiddetli bir deprem, özellikle Hellespontos civarında etkili olur. Sestos, Abydos, Lampsakos, Kallipolis ve Tenedos zarar görür. Yarımada'yı koruyan ve tehlike durumunda halkın sığındığı duvarın elli kulesinin bu depremde yıkıldığı anlatılmaktadır⁴²⁴.

MS 6. yy ortalarında Sestos'un durumuyla ilgili bir takım bilgileri Prokopios'tan edinebiliyoruz. Prokopios'un aktardıklarına göre, MS 540 yılı civarında Thrakia Khersonesosuna yeniden bir Hun saldırısı olur. Hunlar burada pek çok Romalı'yı öldürürler ve bütün Yarımada bir kez daha yağmalanır⁴²⁵. Üst üste gelen bu istila ve deprem gibi felaketler Thrakia Khersonesosunu savunmasız bırakmış ve muhtemelen nüfus da oldukça seyrelmişti. Ancak Hellespontos ve Thrakia Khersonesosu bir geçiş noktası olarak jeostratejik önemi nedeniyle her zaman kontrol altında ve korunaklı olması istenen bir yerdi. Doğu Roma İmparatorluğu Döneminde bu önemi daha da artmıştı çünkü, başkent artık Constantinopolis'ti ve başkentten güvenliği için hayati öneme sahipti. Bu nedenle İmparatorluğu eski güçlü günlerine döndürmek isteyen I. Justinianus'un başlattığı yoğun imar faaliyetlerinin bir ayağını da Hellespontos'un kontrolü ve savunmasının yeniden inşası oluşturmuştur. Prokopios, yapılar üzerine olan eserinde bu dönemde bölgede yapılan imar faaliyetlerini de aktarır. Sestos için, Abydos'un karşısında eski bir kent vardır der⁴²⁶. Geçilmesi yaklaşık üç gün süren bu Boğaz boyunca Justinianus'tan önce ne bir kale ne de sığınılacak bir yer olmadığını belirtir⁴²⁷. Buradan anladığımıza göre İmparator Gallienus'tan sonra I. Justinianus'a kadar olan dönemde Sestos, eski meşhur limanı dahi anılmayan, önemsiz bir yerleşim konumuna dönüşmüştür. Limanın anılmamasının sebebi belki de o döneme gelindiğinde artık limanın alüvyonla dolmuş olmasındandı. Yukarıda değindiğimiz

⁴²² Evagrius, *Historia Ecclesiastica*, I.17; Blockly, 1992: 63; Croke, 1981: 138; Külzer, 2010. Metinde sözü edilen depremler için bkz. Guidoboni, 1994.

⁴²³ Theophanes, *Chronographia*, AM 5942; Mango- Scott, 2006: 159.

⁴²⁴ Croke, 1982: 63; Külzer, 2010.

⁴²⁵ Prokopios, *Hyper ton polemon logoi*, ii.4.8-9.

⁴²⁶ Prokopios, *Peri Ktismaton*, iv.10.24. "Ἔστι δὲ τῆς Ἀβύδου καταντικρὺ πόλις ἀρχαία, Σηστός ὄνομα,

⁴²⁷ Prokopios, *Peri Ktismaton*, iv.10.8.

üst üste meydana gelen istilalar ve depremler Yarımada'yı tahrip etmiş ve savunmasız bırakmıştı. Prokopios devam eder ve İmparator Justinianus'un Thrakia Khersonesosu'nda özellikle savunmaya yönelik pek çok inşa faaliyetini saydıktan sonra Sestos'ta da bir kale yaptırdığını söyler⁴²⁸. Günümüzde Akbaş Mevkii'ndeki tepeciğin üzerinde gördüğümüz polygonal planlı kale kalıntılarının en azından temelleri bu kaleye ait olmalıdır (bkz. Resim 2, 5 ve 6). Bu kale üzerine yapılan araştırmalar, üç ayrı yapım aşamasına sahip olduğunu göstermiştir. Birincisi Prokopios'un belirttiği gibi MS 6. yy, ikincisi MS 12-13 yy'lar ve üçüncüsü ise iki aşamadan oluşan Osmanlı Dönemidir⁴²⁹. Justinianus'un Thrakia Khersonesosu'ndaki bu imar faaliyetleri yukarıda belirttiğimiz MS 540 yılı civarında gerçekleşen Hun istilasından sonra, birazdan değineceğimiz MS 559'daki başka bir Hun saldırısından (Kutrigurlar) da önce gerçekleşmiş olmalıdır. Çünkü MS 559'daki saldırıda yapılan imar faaliyetleri sonuç vermiş olmalı ki bu sefer Hunlar geri püskürtülmüştür⁴³⁰.

Prokopios başka bir eserinde, Justinianus zamanına kadar Hellespontos'tan özellikle illegal geçişleri takip için Abydos'ta bir görevli olduğunu belirtir. Justinianus tahta geçince buradan daha önce alınmayan bir boğaz geçiş ücretinin de alınmaya başlandığını, bu amaçla Boğaz'ın bu noktasında bir yapı inşa ettirdiğini aktarır⁴³¹. Hem ticaret hem de savaş gemileri artık Abydos'ta demir atmaktadırlar. Örneğin Belisarius, donanmasıyla Abydos'ta demir attıktan sonra burada 4 gün askerleriyle konaklar (MS 533)⁴³². Gümrük vergileri de artık Abydos üzerinden toplanmaktadır. Abydos'tan bulunan ve muhtemelen İmparator Anastasius zamanına ait bir yazıt, o dönemde geçerli gümrük tarifesini içermektedir⁴³³. Boğazın kuzey girişinde, Kallipolis'te de büyük bir ambar binası inşa edilmişti. Bütün bunların sonucunda en geç İmparator Anastasius döneminden itibaren Hellespontos'un odak noktasının Abydos olduğunu görüyoruz. Sestos, Abydos'un hemen karşısındaki konumu ve yeni inşa edilen kalesiyle artık Boğaz'dan geçişlerin kontrolü için oluşturulan hattın sadece güvenlik ayağını sağlayan bir parçasıdır.

---

⁴²⁸ Prokopios, *Peri Ktismaton*, iv.10.10-26.

⁴²⁹ Türker, 2015: 215.

⁴³⁰ Greatrex, 1995: 125-26.

⁴³¹ Prokopios, *Apokryphe Historia*, xxv.1-6

⁴³² Prokopios, *Vandalic War*, xii.6-7.

⁴³³ Bu gümrük yazıtının tarihlendirilmesi ve daha detaylı bilgi almak için bkz. Guillou-Durliat, 1984.

Agathias, Yunanistan ve Trakya'ya karşı gerçekleşen Hun akınlarını anlatırken değinir Sestos'a. Yaklaşık MS 559 yılında Tuna Nehri'ni geçen Zabergan, himayesindeki kuvvetleri ikiye bölerek bir kısmını Thrakia Khersonesosu'na göndermişti. Agathias bu olayları aktarırken Yarımada'nın bir duvarla korunduğunu söyler. Hellespontos kıyılarını betimlerken, Yarımada kıstağından içeride, kıyının dik yamaçlara sahip olduğu yerde Sestos yer alır der⁴³⁴.

I. Justinianus dönemi ve sonrasında Sestos'un sivil bir yerleşim yeri olarak var olup olmadığı belli değildir. Muhtemelen sahip olduğu kalesiyle çoğunlukla askerlerin konakladığı bir tahkimat olarak kalmış olmalıdır. Kaynaklar da artık Sestos'la ilgili bilgi vermezler. Sestos çevresinde olan pek çok olay onun adı anılmadan aktarılır. Örneğin Maslama Ibn Al Malik, İstanbul'u kuşatmaya giderken MS 717 yılı Temmuz'unda Abydos'tan karşıya geçer. Doğal olarak Avrupa Yakası'nda karaya çıktığı yer Sestos ya da hemen yakını olmalıdır. Ancak bu konuyu aktaran kaynaklar da Sestos'tan bahsetmezler. Sestos'a yaklaşık 4 km uzaklıktaki Madytos, 10. Konstantin Dukas (MS 1059-1067) zamanında metropolitlik olmuştur ve bu statüsü en azından MS 12. yy'ın sonuna kadar devam etmiştir⁴³⁵. Sestos'un da yer aldığı Thrakia Khersonesos'un Hellespontos kıyıları, MS 11. yy'da Abydos'taki strategos'un görev bölgesi içindedir⁴³⁶. Yarımada'nın Roma hakimiyeti altına girmesinden sonra iki kıta arasındaki geçişler için kullanılmaya başlanan Kallipolis-Lampsakos hattı MS 13. yy'da hemen hemen tamamen Sestos-Abydos hattının yerini almıştır⁴³⁷. Osmanlılar'ın Avrupa'ya geçişiyle MS 1354 tarihinden sonra Thrakia Khersonesosu da Osmanlı idaresi altına girmiş olur. Özellikle MS 12.-13. yy'lara ait keramiklerin kentin güneydoğusunda yoğunlaşmış olması, bu tarihlerde yerleşimin tepenin güneydoğusuna kaymış olduğunu gösterir⁴³⁸.

19. yy başlarında bölgeyi gezmiş olan Edward Daniel Clarke, Akbaş mevkiinin o zamanki durumu hakkında önemli bilgiler verir. Bu noktanın Türkler tarafından "Sest Tepe" olarak adlandırıldığını söyler. Sest'in anlamının yankı

---

⁴³⁴ Agathias, *Historiai*, v.12.

⁴³⁵ Asdracha, 1988.

⁴³⁶ Nesbitt-Oikonomides, 1996: 74.

⁴³⁷ Kazhdan, 1991.

⁴³⁸ Bölgeye gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırmalarında da tespit ettiğimiz bu durum için ayrıca bkz. Uysal- Türker, 2007: 110.

olduğunu belirtir ancak ne burada ne de çevrede yankı yapacak bir ortam olmadığını söyler. Clarke'nin yankı anlamında diye belirttiği sest muhtemelen Türkçe'deki "ses" kelimesidir. Clarke'ın de belirttiği gibi bu adın kaynağı kesinlikle Sestos'tur⁴³⁹. Çevredeki halkın buradan her zaman sikke ve diğer antik kalıntılar bulunduğunu söyler. Hem bu nokta hem de kale için Zéménick* ve Coiridokastron/Cheiridokastro, Tepe için, Domuz Tepe gibi adların kullanıldığı da bilinmektedir. 1827-28 yıllarında Hellespontos'tan geçen gezgin Henry A. V. Post, bu noktanın Leandros-Hero efsanesinin geçtiği yer olduğunu söyler ve yakın zamanda Lord Byron'un, tıpkı Leandros gibi Hellespontos'u yüzerek geçtiğini anlatır. Buradaki kalenin Rumlar tarafından Cheiridokastro olarak adlandırıldığını da ekler⁴⁴⁰. 20. yy başlarında bölgeyi gezmiş olan Walter Leaf, Akbaş Mevkii'ne yaptığı ziyaretinde pek çok deniz kabuğu ve sikke gördüğünü belirtir. Bugün de kalıntıları görülen kale için Bizans kalesi Choiridokastron der ve bu kalenin önünde, Türkler tarafından alınırken şehit düşen askerlerin liderinin mezarının bulunduğunu ekler⁴⁴¹. Günümüzde de Akbaş Mevkii, tepe üzerindeki kale kalıntısı ve etrafta yoğun olarak görülen keramik parçalarıyla geçmişinden izler yansıtmaya devam etmektedir.

---

*Türkçe, "Çimenlik" kelimesi olabilir.

⁴³⁹ Clarke, 1813: 66.

⁴⁴⁰ Post, 1830: 312.

⁴⁴¹ Leaf, 1923: 119-121.

4. SESTOS SİKKELERİ

4.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ÖNCESİ

4.1.1. ΣΑ ve ΣΗ Kısaltmalı Sikkeler

Sestos, ilk otonom sikkelerini MÖ 4. yy'ın ortalarında basmaya başlamış ve yalnızca bronz sikke basmıştır. Ancak, en erken MÖ 7. yy'dan beri varolduğunu bildiğimiz bu kent daha önce hangi sikkeleri kullanıyordu? Bu sorunun cevabını verebilmek için maalesef ki henüz gerekli bilgiler elimizde yoktur. Ancak tartışmaya açık bazı yorumlarda bulunulabilir. Kentin tarihini anlatırken de değindiğimiz gibi Thrakia Khersonesosu Atinalılar gelmeden önce de Hellenler'in yaşadığı bir bölgeydi. MÖ 7. yy'da Lesboslular burada koloniler kurmuşlardı. Bu dönemdeki sikke ihtiyacı, zamanın uluslararası ticaretinde kabul gören her çeşit altın ve gümüş para ile karşılanmış olmalıdır. Örneğin Sestos'un Yarımada'daki komşusu Alopekonesos'ta 0.10-0.30 g. ağırlığında belirsiz Ionia diye tanımlanan pek çok elektron sikke bulunduğu rapor edilmiştir⁴⁴². Atinalılar'ın Yarımada'ya gelmeleriyle beraber durum değişmiştir. Bilindiği gibi Thrakia Khersonesosu MÖ 6. yy'da Atina'nın kontrolü altına girmeye başlamıştı. Atinalı I. Miltiades'le başlayan Philaid Ailesi yönetimi, II. Miltiades döneminden itibaren sikke basmaya da başlamıştı. Bu yönetimin bütün Yarımada'yı kapsamaması nedeniyle söz konusu sikkelerin Sestos'ta da kullanımda olmaları beklenir⁴⁴³. Diğer yandan, coğrafi olarak yakın Lampsakos, Kyzikos ve siyasal-sosyal bağların olduğu Atina gibi kentlerin altın ve gümüş sikkeleri de muhtemelen kentte sıkça karşılaşılan sikkelerdi. Makedon veya Roma hakimiyetleri altındayken ise esas olarak bu devletlerin gümüş ve altın sikkelerinin kullanılmış olduğu şüphesizdir.

MÖ 4. yy'ın ilk yarısı, Thrakia Khersonesosu için radikal değişikliklerin gerçekleştiği bir dönem oldu. MÖ 6. yy ortalarından beri Atina hakimiyetindeki

---

⁴⁴² Yarkın, 1978: 2-3.

⁴⁴³ Thomas Martin, bir sebep belirtmeksizin, Sestos'un kendi sikkelerini basmaya başlayana kadar bölgesel bir sikkeyi kullanmadığını, MÖ 4. yy ortalarından itibaren Thrakia Khersonesosu'nda görülmeye başlanan başı geriye dönük aslan protomu tipli gümüş sikkeleri kullanmaya başladığını belirtir. Bkz. Martin, 1995: 276.

Yarımada, Atina'nın MÖ 404'teki Aigospotamoi yenilgisi sonrasında bir süre Sparta hakimiyetinde kalmış, sonrasında yeniden Atina hakimiyetine girmiştir. Ancak, MÖ 360'lı yıllarda Traklar arasında birlik sağlayan Odrys kabilesi, Thrakia Khersonesosuna yönelmiş ve böylece bütün Yarımada'nın kaderini etkileyen yeni olaylar silsilesi başlamıştı. Bu olaylardan özellikle ikisi kentin ilk sikkelerinin basımıyla ilişkili olabileceği için konumuz açısından önemlidir. Bunlardan birincisi, MÖ 386 yılındaki Antalkidas Barışı'dır. Bu antlaşmaya göre Sestos gibi pek çok kent özgür kabul ediliyordu⁴⁴⁴. Böylece Sestos da Philaidler'den bu yana ilk defa özgür kent statüsü kazanmış oluyordu. Bilindiği gibi Antik Çağ Hellen dünyasında kentlerin özgürlüklerini duyurmalarının en popüler ve pratik yolu özgürce belirledikleri tiplerle kendi sikkelerini basmalarıydı. Bu antlaşma, anlaşıldığı kadarıyla çok kısa ömürlü olmuştur. Çünkü, iki yıl aradan sonra antlaşma şartlarının bozulmaya başladığı görülür⁴⁴⁵. İkinci önemli olay ise MÖ 357 yılında Odrysler ve Atina arasında yapılan bir barış antlaşmasıdır⁴⁴⁶. Bu antlaşma diğerine göre coğrafi olarak daha dar kapsamlı olsa da maddelerinden birine göre, Thrakia Khersonesosundaki kentler yeniden özgür kent olarak kabul ediliyorlardı. Antlaşma, iç savaş halinde olan üç Odrys prensi ve Atina arasında yapılmıştı ve Sestos gibi Yarımada kentleri için büyük yükümlülükler getirmekteydi. Kardias haricindeki Yarımada kentlerinin hem üç Odrys kralına ayrı ayrı, hem de Atina'ya ayrı vergi ödemesi kararlaştırılmıştı. Bu gelişmeler, MÖ 411 yılında Peloponnesos Savaşları'nın bu bölgeye kaymasından beri sürekli savaşlara sahne olan bölge kentleri için oldukça ağır bir bedeldi. Üstelik son Odrys saldırıları kentlerin durumunu daha da kötü hale getirmişti. Tzvetkova, MÖ 4. yy'ın ortalarına kadar sikke basmamış Yarımada kentlerinin bu tarihte birden sikke basmaya başlamalarını, MÖ 357 yılındaki bu antlaşmayla elde ettikleri otonomi ve antlaşmanın getirdiği ağır vergi yükümlülüğüne bağlamaktadır⁴⁴⁷. Bu kabul edilebilir bir yaklaşımdır. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi, Hellen kentlerine özgürlük tanıyan, MÖ 386 yılındaki antlaşma da Sestos'un ilk sikke darplarının başlangıcına dair göz önünde bulundurulması gereken bir tarihtir.

⁴⁴⁴ Ksenophon, Hellenika, v.1.31; Cargill, 1995: 12.

⁴⁴⁵ Diodoros, Bibliothekae Historike, xv.5.3.

⁴⁴⁶ IG II².126.

⁴⁴⁷ Tzvetkova, 2007: 667.

Kentin ilk sikkelerinde ethnikonunun ΣA ve ΣH kısaltmasıyla yer aldığını görüyoruz. Sestos'un Lesbos, yani Aiol kökenli bir kent olduğunu bildiğimizden Aiol lehçesini yansıtan ΣA kısaltmalı sikkelerin (Tip Y1-Y6) daha erken, yani ilk darplar olduğunu düşünmemiz gerekir. Kentin daha geç dönem sikkelerinde Aiol lehçesinin terk edildiğini $\Sigma H\epsilon T I$ kısaltmalı sikkelerden biliyoruz. Dolayısıyla ΣA kısaltması kullanılan sikkeler, ΣH kısaltmalılarından daha önce kullanılmış olmalıdırlar. Head de, bir açıklama yapmadan ΣA kısaltmalı sikkelerin ΣH kısaltmalı sikkelerden daha erken tarihli olduklarını belirtmektedir.⁴⁴⁸.

Burada ele alınması gereken bir başka durum da ΣA kısaltmalı sikkelerin çaplarıdır. Çapları göz önüne alındığında ΣA kısaltmalı sikkelerin üç farklı nominalde basıldıklarını söyleyebiliriz. Bu sikkeleri nominal değerlerine göre vermek gerekirse dağılımları şu şekilde olur;

ΣA kısaltmalı sikkelerin nominallerine göre dağılımları;

Nominal A

Tipler	Y1	Y2	Y3
Ortalama çap	22.6 mm	20.8 mm	20 mm
Değerlendirmeye alınan sikke	5 adet	21 adet	2 adet

Nominal B

Tipler	Y4
Ortalama çap	16.5 mm
Değerlendirmeye alınan sikke	12 adet

Nominal C

Tipler	Y5	Y6
Ortalama çap	13.5 mm	11.3 mm
Değerlendirmeye alınan sikke	2 adet	61 adet

⁴⁴⁸ Head, 1887: 225.

Yukarıda görüldüğü gibi, Nominal A ve Nominal C olarak verdiğimiz birimlerde, yaklaşık aynı çaplarda farklı tiplerin olması, ΣA kısaltmalı bu sikkelerin en azından iki ayrı emisyon olarak farklı dönemlerde basıldıklarını göstermektedir.

ΣH kısaltmalı sikkelerin çapları karşılaştırıldığında da aynı şekilde toplamda üç nominal değer olabileceği görülür;

ΣH kısaltmalı sikkelerin nominallerine göre dağılımları;

Nominal A

Tip/Tipler	Y7	Y8
Ortalama çap	17.4 mm	16.3 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	67 adet	29 adet

Nominal B

Tip/Tipler	Y9	Y10	Y11
Ortalama çap	11 mm	11.6 mm	12.7 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	24 adet	14 adet	11 adet

Nominal C

Tip/Tipler	Y12	Y13
Ortalama çap	10 mm	9 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	1 adet	8 adet

ΣA kısaltmalı sikkelerle ilgili bir diğer problem de darplarının ne zaman sona ermiş olabileceklerine dairdir. ΣH kısaltmalı sikkelerin bir kısmında ΣA kısaltmalı olanlarla tamamen aynı ön ve arka yüz tiplerinin kullanılmış olması bu sikkelerin yani ΣH kısaltmalı sikkelerin ΣA kısaltmalılarından kısa süre sonra darbedildiklerini akıllara getirmektedir. Bu tarihe olası bir öneri getirmek için öncelikle ΣA kısaltmasının neden terk edilmiş olabileceğini yanıtlamak gerekmektedir. Kaynaklarımıza baktığımızda bu durumla ilişkili olabilecek bir olay dikkat çekmektedir. Bu olay, Diodorus Sicilus'un aktardığı Atinalı General Khares'in MÖ

353/52 yılında Sestos'u ele geçirmesidir⁴⁴⁹. Khares, kenti ele geçirince tüm yetişkin halkı katletmiş, geri kalanını ise köle olarak satmıştır. Yerlerine de yeni yerleşimciler olarak Attika'dan klerukhoslar getirmiştir. MÖ 7. yy'da Lesbos kolonisi olarak kurulan Sestos, daha önce böyle bir olay yaşamamıştı. Aigospotamoi Savaşı'ndan hemen sonra Spartalı General Lysandros tarafından bir ara kentlerinden kovulmuşlar ancak, Sparta yönetiminin buna karşı çıkması sonucu kısa sürede geri dönebilmişlerdi. Yani Aiol kökenli ilk yerleşimcilerin Sestos'tan bu tarihten önce ayrıldıkları ya da gönderildiklerine dair bir kayıt yoktur. Dolayısıyla ΣA kısaltmalı sikkelerin tarihlendiği MÖ 4. yy ortalarına kadar, Aiol dil ve kültürünün Sestos'ta etkin olduğunu, ya da en azından sikkelerde ΣA kısaltması kullanma geleneğinin bu dönemde devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda Khares tarafından kentten tamamen boşaltılan halkın Aiol lehçesini kullananlar olduğunu düşünürsek, Sestos'a yerleştirilen Attika kökenli yeni halkın, kendilerinden önceki son Sestos sikke tiplerini, bu sefer kendi lehçeleriyle darbetmeye devam etmiş olmaları mümkündür. Eğer bu önermemiz doğruysa, ΣA kısaltmalı sikkelerin General Khares'in operasyonu ile son bulduğunu ve kısa bir süre sonra ΣH kısaltmasıyla aynı tiplerde yeni sikkelerin basılmaya başlandığını düşünebiliriz.

Aynı ön ve arka yüz tipleriyle hem ΣA hem de ΣH kısaltmasıyla basılan sikkeler şunlardır;

Tip Y1 ve Tip Y7

Tip Y5 ve Y10

Tip Y6 ve Y9.

ΣA kısaltmalı sikkelerdeki kadın başı, belirleyici bir atribü ya da lejand olmadığından ilk bakışta kesin bir tanımlama yapılmasına imkan vermemektedir. Bu nedenle bu tip, kataloglarda çoğu zaman genel bir tanımlama yapılarak kadın başı olarak tarif edilmiştir. Bu sikkelerdeki kadın başının neyi temsil ettiğine dair bir ipucunu bize belki ΣH kısaltmalı ve aynı tipte basılmış sikkeler verebilir. Katalogda Tip Y1 olarak verdiğimiz ΣA kısaltmalı, ön yüzünde sola kadın başı, arka yüzünde ayakta Hermes olan sikkeler, aynı tipte ΣH kısaltmasıyla da basılmışlardır. Ancak bu

⁴⁴⁹ Diodoros, Bibliotheca Historike, xvi.34.3-4.

sefer ön yüzlerdeki kadın başında bariz şekilde görülen başak çelengi, bu tipi Demeter/Kore olarak tanımlamamıza imkan vermektedir. Tamamen ΣA kısaltmalı sikkelere öykünerek yapılmış sikkelerdeki bu tipin Demeter/Kore başı olarak ortaya çıkması, ΣA lejandlı sikkelerdeki tipin de sphendon giymiş bir Demeter/Kore başı olma ihtimalini oldukça güçlendirmektedir. Diğer yanda, Demeter/Kore olasılığı kadar güçlü olmasa da bu tiple ilgili bir adaydan daha burada söz etmekte yarar vardır. Aphrodite, bazen sakkos ya da sphendone içinde toplanmış saçlarıyla betimlendiğinde bu tipe oldukça benzemektedir⁴⁵⁰. Bilindiği gibi Sestos'ta şehir surları içinde bir Aphrodite tapınağı bulunmaktaydı. Bu tapınakta uluslararası üne sahip, pek çok şehirden insanın katıldığı Aphrodite ile bağlantılı festivaller yapılmıyordu⁴⁵¹. Leandros ve Hero efsanesinde, Sestos'ta Aphrodite'in rahibeliğini yapmakta olan Hero ile Abydoslu Leandros arasında, bu festivallerden biri sırasında başlayan bir aşk hikayesi anlatılmaktadır.

ΣA kısaltmalı sikkelerden Tip Y2 ve Y4'ün arka yüzlerinde oturan Demeter figürünü görüyoruz. Bu sikkelerin ön yüzlerinde ise petasoslu Hermes başı ve yukarıda değindiğimiz kadın başı bulunmaktadır. ΣH kısaltmalı sikkelerde kullanılmayan bu arka yüz tipi daha sonra $\Sigma H\Sigma$, $\Sigma H\Sigma TI$ ve $\Sigma H\Sigma TIA$ kısaltma ve lejantlarıyla da basılmıştır. ΣA kısaltmalı Tip Y2 sikkelerde dikkati çeken bir nokta, Demeter'in hemen önünde yerde bir Herme sembolünün olmasıdır. Demeter tarımın, tarım ürünlerinin, tarımsal verimliliğin tanrıçasıdır. Hermes ise, Hellas'ta eskiden beri yolların, sınırların ve yolcuların koruyucusu olarak biliniyordu. Sınırlar her zaman insanların birbirleriyle buluştuğu ve bölgeler arası ticaretin/takasın gerçekleştiği yerler olmuştur. Ticaretin, özellikle yolların kesiştiği noktalar ve sınırlarda gelişmeye başlamasıyla tacirlerin ve ticaretin de koruyucu tanrısı olmaya başlamıştı. Ticaret, Antik Çağ'da, uzun veya kısa, bir şekilde yolculuk etmeyi gerektiriyordu. Özellikle büyük çaplı ticaret oldukça uzun yolculuklara çıkılmasına neden oluyordu. Yolculuklar da ister deniz yoluyla ister kara yoluyla olsun, hiçbir zaman güvenli değildi ve insanlar genellikle ticaret gibi mantıklı gerekçeler

---

⁴⁵⁰ Özellikle, Prokonnesos sikkelerindeki kadın başı veya Kore Soteira/Aphrodite? olarak tanımlanan sikkelerindeki tip ve Kyzikos'un Kore Soteira tipli sikkeleriyle karşılaştırınız.

⁴⁵¹ Ovidius, The Epistulae Herodiam, xviii Leander Heroni.

olmadıkça yaşadıkları yerlerden uzak yerlere seyahate çıkmıyorlardı. Bu bağlamda tacirin ticaret yapabilmesi için yolcu olması ve riskler taşıyan bu yolculuk için de bir tanrının koruyuculuğuna ihtiyacı vardı. Böylece yolcuların ve yolların koruyucusu olan Hermes, ticaretin ve tacirlerin de koruyucu tanrısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sestos, Antikçağ'da o zaman bilinen dünyadaki en uzun ticaret güzergahlarından biri olan Karadeniz-Ege arasındaki ticaretin çok önemli bir istasyonu konumundaydı. Sestos'a uğrayan her tacir için Hermes, en çok yakardıkları tanrıların başında geliyordu.

Oturan Demeter tipi ve Herme sembolünü birleştirdiğimizde kentin tarihi ve jeostratejisini anlatırken değindiğimiz unsurların sembolik yansımalarını görürüz. Sestos, hem kendi kaynaklarıyla, hem de Karadeniz'den gelen tahılın sevk edildiği bir liman olmasıyla Atina için her zaman kendisini besleyen bir kaynak olmuştur. Sestos'un bu özelliğini Eskiçağ yazarlarının aktardıklarından da biliyoruz. Aristoteles, MÖ 4. yy'ın ortalarında, yani Sestos'un ilk sikkelerini basmaya başladığı zamanlara tarihlenen bir konuşmasında, Sestos'un Pire'nin tahıl deposu olduğunu söyler⁴⁵². Dolaylı bir diğer bilgi ise Ksenophon'dan gelir. Ksenophon, Sparta kralı Agis'in, Peloponnesos Savaşları sırasında Atina'ya gelen tahılın sevkiyatının yapıldığı yollar tutulmadan Atina'nın yenilmesinin mümkün olmadığını söylediğini aktarır. Bu amaçla Byzantion ve Kalkhedon'a doğru Spartalı General Klearkhos komutanlığında 15 gemilik bir filo yollamıştı⁴⁵³. Şüphesiz Karadeniz'den Atina'ya gidecek tahıl için Byzantion ve Kalkhedon ne kadar önemliyse Sestos da en az o kadar önemli bir limandı. Sestoslular, sikkelerinde tercih ettikleri bu tiplerle kentlerinin transit bir liman olarak tarım ürünlerinin, özellikle de tahılın -ki bu tipte Demeter elinde tahıl başakları tutmaktadır- sevkiyatında popüler bir liman olduğunu ve belki de bizzat kendilerinin ürettikleri tahılın da reklamını yapmış oluyorlardı. Aynı mesaj aslında Sestos sikkelerinde Demeter ve atribüleriyle, Hermes ve atribülerinin birlikte ve sevilerek kullanılmasıyla süreklilik göstermiştir. Örneğin ΣΑ ve ΣΗ kısaltmalarıyla basılmış olan Tip Y1 ve Tip Y7'de, ön yüzde Demeter/Kore başı (ΣΑ kısaltmalarının ön yüzündeki kadın başının da Demeter/Kore olabileceğine

⁴⁵² Aristoteles, *Tekhne Rhetorike*, iii.10.7.

⁴⁵³ Ksenophon, *Hellenika*, i.1.35-36.

yukarıda değinmiştik), arka yüzde ayakta Hermes ve amphora ile tahıl tanesi sembollerinin kullanılması da benzer bir durumdur. Bu tiplerde Hermes elinde kerykeionuyla önünde yerde duran amphora ve tahıl tahıl tanesi veya başağına doğru yönelmiş ve adeta onu kutsuyor gibidir. Sestos sikkelerinde uzun süre sevilen bir tip olarak kullanılan bu özel formlu amfora, muhtemelen tahılın sevkiyatı için kullanılıyordu. Tip Y1'deki sikkelerde, bir tahıl tanesi amphoranın üstüne ve tam ağız hizasına, bu amphoralarla kargolandığını belirtircesine sembol olarak koyulmuştur. Bu durumun bir benzerini, aynı mantığın görüldüğü bir Samos sikke tipi ile örneklendirebiliriz. Samos'un zeytinyağı ticaretinde kullandığı bilinen amphoraları, bir zeytin dalıyla birlikte bu sikkelerinde tip olarak kullanılmıştır⁴⁵⁴ (bkz. Resim 7).

ΣA ve ΣH kısaltmalı Tip Y6 ve Tip Y9, ön yüzlerde Herme bir yanında başak diğer yanında kerykeion, arka yüzlerde ise amphora tipleri ile basılmışlardır. Burada da verilmek istenen mesaj yine aynı olmalıdır. Hermes, Herme formuyla, ticaretin ve tacirlerin tanrısı olarak yanına Sestos'tan sevkiyatı yoğun olarak yapılan tahıl başağını almış, tahılın gemilerle sevkiyatında kullanılan amphora ise diğer yüz tipi olarak tercih edilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar pek çok Sestos sikkesinde tip ve sembol olarak kullanılan kerykeion ise ticaretin yapılabilmesi için gerekli olan barış ortamının, yani güvenli bir liman olmanın simgesi olarak kullanılmış olmalıdır. Çünkü Hermes, Kerykeion ile bağlantılı olarak barış getiren özelliğiyle de bilinmekteydi⁴⁵⁵. Bir efsaneye göre, Hermes, Arkadia'da birbirine dolanmış kavga eden iki yılanın ortasına asasını atmış ve yılanlar kavgayı bırakarak ayrılmışlardır⁴⁵⁶.

Yalnızca ΣA kısaltmasıyla basılmış olan ve bilinen iki örneği olan Tip Y3, arka yüzde Sestos sikkelerinde aşına olduğumuz Herme, amphora ve tahıl tanesi tip ve sembolleri ile basılmıştır. Ancak ön yüzde diğer ΣA ve ΣH kısaltmalılarından farklı olarak Demeter/Kore veya Hermes yerine Apollon başı tercih edilmiştir. Üstelik bu Apollon başı, ΣA kısaltmalı diğer sikkelerdeki başların aksine sağa dönüktür. Apollon başı daha sonra Tip Y15'te tekrar kullanılmıştır.

---

⁴⁵⁴ Mattingly, 1981: 81.

⁴⁵⁵ Ovidius, Metamorphoseon, 14.291.

⁴⁵⁶ Ps. Hyginus, Astronomika, 2.7.

ΣΗ kısaltmalı sikkelerin B nominal değerinde olanlarda, daha önce ΣΑ kısaltması taşıyanlarda kullanılmayan iki yeni tip görülür. Bunlar; Tip Y11'deki Korinth miğferli Athena başı ve Tip Y8'deki Lir'dir. Daha önce sembol olarak kullanılan kerykeion da Tip Y13'te arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Tip Y8'de arka yüz tipi olarak Lir'i görüyoruz. Genelde sikkelerde Apollon'u temsilen kullanılan lir, bu tipin ön yüzündeki Hermes başı nedeniyle soru işaretleri doğurmaktadır. Çünkü mitolojiye göre lir, Hermes tarafından icad edilerek Apollon'a verilen bir müzik aletidir. Dolayısıyla ön yüzdeki Hermes başı ile birlikte değerlendirildiğinde ya Hermes'e atfen ya da hem Hermes hem de Apollon'a atfen kullanılmış olabilir. Diğer yandan Apollon, Menas yazıtının tarihlendirildiği MÖ 2. yy'ın son çeyreğinde kent için önemli bir tanrıdır. Bu yazıt, zamanı belirtmek için "Killaios'un rahibi Glaukos'un zamanında" diye başlamaktadır. Apollon Killaios, Sestos'un karşı kıyısında, Troas Bölgesi'nde yoğun olarak tapınım gördüğü bilinen bir tanrıdır⁴⁵⁷. Lir, arka yüz tipi olarak, Roma İmparatorluk Dönemi Sestos sikkelerinde, Augustus döneminden Hadrianus dönemine kadar da neredeyse kesintisiz kullanılmıştır. Bu nedenle aşağıda, Augustus sikkeleri incelenirken Tip R2'de tekrar ele alınmıştır.

ΣΑ kısaltmalı sikkelerde olmayıp ΣΗ kısaltmalı olanlarda karşımıza çıkan bir yenilik, bazı tipler üzerinde yer alan harf ve monogramlardır (Tip Y8.2, Y10.2, Y11 ve Y13). Harfler belirli bir sıra izlemezler. Tip Y8.2, Y10.2 ve Y13'teki bazı sikkeler monogram, bazı sikkeler ise harfler taşımaktadır. Ayrıca harf olarak yalnızca "A" görülmektedir. Dolayısıyla bu harfin sikkenin değeri ya da herhangi bir sıralamayı ifade ettiğini düşünmemeliyiz. Bunlar muhtemelen magistrat ya da hakkağa ait semboller olmalıdırlar.

ΣΑ kısaltmalı sikkeler üzerinde hiç kontrmark görülmezken, ΣΗ kısaltmalı sikkeler üzerinde kontrmarklar görmeye başlıyoruz. Tip Y7'ye ait sikkelerin 13 tanesi kontrmarklıdır. Bu kontrmarkların 7 tanesinde açıkça amfora figürü görülmektedir. Silik olduğu için görülemeyen diğer kontrmarklar da muhtemelen aynı amfora figürlü kontrmarklar olmalıdır. Amphora hem tip hem de sembol olarak Sestos sikkelerinde en çok kullanılan objedir. Komşu ve yakın kentlerin sikkelerinde

---

⁴⁵⁷ Strabon, Geographika, xiii.1.62-63 ve 2.5.

görülmeyişi ve Sestos sikkelerinden yalnızca bu tipte görülmeleri bu kontrmarkın Sestos'un kendi sikkelerine bir yeniden değer verme ya da yeniden sirkülasyona dahil etme amacıyla vurulmuş olabileceğini gösterir.

ΣΗ kısaltmalı sikkelerde görülen bir diğer kontrmark ise cornucopiadır. Tip Y11'e ait 4 nolu sikkede görülen bu kontrmark ΣΗΣΤΙ kısaltmalı Tip Y14.1'e ait 6, 22, 32 ve 35 nolu sikkelerde de görülmektedir. Bu durum aynı zamanda Tip Y11 ve Tip Y14.1'in kontrmarklar vurulmadan önce çağdaş olmasalar da yakın tarihlerde kullanılmış olabileceklerine işaret sayılabilir. Bordürsüz bir şekilde yalın olarak darbedilen bu kontrmark, vurulduğu Sestos sikkesiyle çağdaş olabilecek Alopekonesos (Resim 8) ve Elaios (Resim 9) sikkelerinde de görülmektedir. Thrakia Khersonesos'nda Roma İmparatorluk Dönemi ile öne çıkmaya başlayan ve daha sonra da Municipium statüsü alan Coela kenti, arka yüzlerinde pruva olan sikkelerinde cornucopia'yı sembol olarak sürekli kullanmıştır. Ancak kaynaklar, Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde kentin varlığından bahsetmezler ve bilinen ilk sikkeleri İmparator Hadrianus'la başlar. Alopekonesos ve Elaios'un diğer sikkelerinde de cornucopia ne tip ne de sembol olarak kullanılmamıştır. Ancak Sestos'un Tip Y19 sikkelerinde arka yüz tipi olarak cornucopia kullanıldığı görülür. Sonuç olarak bu kontrmark için Sestos kentinde vurulduğu ihtimali güç kazanmaktadır. Başka kentlerin sikkelerine de vurulduğu için muhtemelen eski ve yabancı sikkelerin dolaşıma sokulmaları için vurulmuş olmalıydılar. Yarkın'ın Alopekonesos sikkeleri üzerine yazdığı makalesinde söz konusu kontrmarkın bulunduğu sikke tipi MÖ 300-250 tarih aralığına yerleştirilmektedir⁴⁵⁸.

4.1.2. ΣΗΣ–ΣΗΣΤΙ–ΣΗΣΤΙΑ Kısaltma ve Lejandlı Sikkeler

ΣΑ kısaltmalı sikkelerin ΣΗ kısaltmalı olanlardan daha erken tarihli olmaları gerektiğine dair önerilerimizi yukarıda belirtmiştik. Toplamda 6 tipten oluşan ΣΑ kısaltmalı sikkelerden beş tip, aynı tiplerle ΣΗ kısaltmalarıyla da basıldığından bunlar ΣΑ kısaltmalılarından sonraki emisyonlar olmalıydılar. Bu durumda Sestos

---

⁴⁵⁸ Yarkın, 1978: 5, sikke 59.

adının/ethnikonunun daha uzun haliyle, ΣΗΣ-ΣΗΣΤΙ veya ΣΗΣΤΙΑ olarak yer aldığı sikkelerin ΣΗ kısaltmalılardan daha geç tarihli olmaları gerekmektedir.

ΣΑ kısaltmalı sikkelerde kullanıldıktan sonra (Tip Y2), ΣΗ kısaltmalı sikkelerde kullanılmayan, arka yüzlerinde oturan Demeter olan sikkeler bu dönemde Tip Y14 ile yeniden karşımıza çıkarlar. Tip Y14, tıpkı Tip Y2 gibi döneminin en büyük birimli sikkesi, yani nominal A olarak basılmışlardır. Tip Y14'ü kendi içindeki varyasyonlarıyla karşılaştırdığımızda uzun süre kullanımda kalan bir tip olduğu anlaşılmaktadır. Tip Y14.2, karakteristik olarak aralarında en geç tarihli olanıdır ve üzerlerinde yer alan değişik semboller ilgi çekicidir. Bu sembollerden 13, 17 ve 18 nolu sikkelerde görülen Isis başı sembolü, Tip Y14.2'nin tarihlendirilmesi için bir ipucu verebilir. Mısır kökenli bir tanrıça olan Isis'in sembol olarak kullanıldığı bu sikkeler, Thrakia Khersonesos'nda Ptolemaios hakimiyetinin yaşandığı yak. MÖ 3. yy'ın son çeyreği ve sonrasına tarihlendirilebilirler.

ΣΗΣ, ΣΗΣΤΙ ve ΣΗΣΤΙΑ kısaltma ve lejandlarıyla basılan bu “yeni” sikkelere dikkatli baktığımızda yeni özelliklerinin de olduğu görülür. Yeni semboller ve yeni ön-arka yüz tipleri bu sikkelerle birlikte Sestos sikkelerinde karşımıza çıkmaya başlar. Özellikle ön yüzünde cepheden Dionysos başı, arka yüzde thyrsos olan Tip Y20 tamamen yeni bir tiptir. Bu sikkelerle birlikte Dionysos, Sestos sikkelerinde ilk defa yer almaktadır. Dionysos da Demeter gibi topraktan alınan ürünlerin verimliliği ve koruyucusu özellikleriyle bilinmektedir. Euripides, onu bu bağlamda Demeter'den sonra en önemli tanrı olarak görür ve meyvelerden yapılan içeceklerle ilişkilendirerek, özellikle de şarabın mucidi olduğunu belirtir⁴⁵⁹.

Bu gruptaki sikkelerle birlikte artık monogram ve harflerin daha sık kullanılmaya başlandığı dikkati çekmektedir. Harflerin Tip Y14.2 ve Tip Y16 sikkelerde A-B-Γ-Δ'ya kadar eksiksiz takip edilebiliyor olmaları bunların sikkelerin basımından sorumlu magistratlarla ilgili belirli bir sıralamanın işareti olabileceğini akla getirmektedir.

ΣΑ ve ΣΗ kısaltmalı Tip Y6 ve Tip Y9 sikkelerden bildiğimiz Herme/Amphora tipi, bu grupta Tip Y21'de de karşımıza çıkmaktadır ancak, burada bazı değişiklikler olduğu görülmektedir. ΣΑ ve ΣΗ kısaltmalıların aksine Tip Y21'de

---

⁴⁵⁹ Euripides, Bacchae, 275-280.

kent adının kısaltması, Herme tipinin olduğu öy.'de ve ΣΗΣ olarak görülmektedir. Herme'nin sol ve sağından kerykeion ile tahıl başağı da kaldırılmıştır. Ayrıca bu tipte Herme, alışıldığı gibi cepheden değil yandan tasvir edilmiştir. Günümüzde bu tipte bilinen yalnızca bir örnek olduğundan diğerlerine oranla daha sınırlı sürede ve sayıda basılmış olduğunu kabul edebiliriz.

ΣΗΣ-ΣΗΣΤΙ ve ΣΗΣΤΙΑ kısaltmalı sikkeler çapları dikkate alındığında 4 ayrı nominale sahip olabilecekleri tespit edilmiştir. Bu gruptaki sikkeler nominal değerlerine göre sınıflandırılmak istenirse şu şekilde olabilir;

Nominal A

Tip/Tipler	Y14
Ortalama çap	20.3 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	41 adet

Nominal B

Tip/Tipler	Y15
Ortalama çap	16.5 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	21 adet

Nominal C

Tip/Tipler	Y16	Y17	Y19	Y20
Ortalama çap	13.3 mm	12.6 mm	11.9 mm	12 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	15 adet	10 adet	13 adet	11 adet

Nominal D

Tip/Tipler	Y18	Y21
Ortalama çap	9 mm	9 mm
Değerlendirmeye alınan toplam sikke	1 adet	1 adet

Not: SNG Tübingen 2. Heft, sikke no 925 ve Lischine sikke no 1190'daki sikkeler benzer Sestos sikkeleri olarak verilmiş olmalarına rağmen Sestos sikkesi olarak tanımlanmaları mümkün olmadığından kataloğa alınmamışlardır.

4.1.3. Lysimakhos Darphanesi?

Sestos'un Lysimakhos Dönemi'nde krali bir darphaneye sahip olduğu pek çok araştırmacı tarafından kabul edilmiştir. Ancak, bu kabullenişe ihtiyatla yaklaşmak gerektiği anlaşılmaktadır. Bu gerekliliğin nedenleri, konuyla ilgili önerilerin, eğer varsa, hangi nedenlerle yapıldığının ortaya konulmasıyla daha iyi anlaşılacaktır.

Günümüzde Lysimakhos sikkelerini inceleyen yayınlara ya da Lysimakhos sikkelerini içeren kataloglara bakıldığında bu sikkelerde kullanılan bazı sembollerin Sestos'a atfedildikleri görülmektedir. Burada ele alacağımız problem için öncelikle bu sembollerin ilk olarak ne zaman, kim tarafından ve hangi gerekçelerle Sestos'a atfedildiklerinin tespit edilmesi yerinde olacaktır. Lysimakhos sikkelerinin darphanelerine ilişkin ilk ciddi çalışma Ludwig Müller tarafından yapılmıştır. Müller, 1858 tarihli çalışmasında, belirli sembolleri taşıyan Lysimakhos sikkelerini Sestos darphaneleri olarak vermiştir⁴⁶⁰. Müller burada 14 farklı sembol, harf ve monogram ve bir de ΣΚΟΣΤΟΚΟΣ lejandını Sestos'a ait olarak vermektedir (Resim 12). Müller'in çalışmasında 85-95 arası katalog nolarına sahip bu sikkelerin hepsi de tetradrahmi birimindedir. Ancak Müller, ilginç bir şekilde bu sembol, harf ve monogramlardan Herme dışında olanlarını neden Sestos'a atfettiğini açıklamamaktadır. Herme sembolü için ise, bu sembolün kentin önceki otonom darphanelerinde de sıkça kullanılan bir tip ve sembol olmasını kanıt olarak sunmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki aslında bu sikkeler üzerindeki söz konusu Herme sembolü daha önce 1839 yılında Celestino Cavedoni ve Georg Rathgeber tarafından Priapos Hermes'i olarak tanımlanmış⁴⁶¹ ve Cavedoni tarafından Lampsakos'a atfedilmişti. Ancak Müller bu duruma dikkat çekerek bunun Priapos Hermes'i olmadığını ve Lampsakos kenti otonom sikkelerinde de böyle bir tipin kullanılmadığını belirtmiştir.

Müller'den 110 sene sonra Margaret Thompson da Lysimakhos sikkeleri ve darphanelerini konu aldığı çalışmasında Sestos için bir başlık açmıştır⁴⁶². Thompson 9 farklı tetradrahmi 14 farklı sembol ve monogramı Sestos'a atfetmiştir (Resim

---

⁴⁶⁰ Müller, 1858. 49-51.

⁴⁶¹ Cavedoni, 1838: 46; Rathgeber, 1839: 36.

⁴⁶² Thompson, 1968: 169-70.

13). Ancak Thompsonun tetradrahmiler için verdiği bu sembol ve monogramların hiç biri Müller'in verdikleri ile eşleşmemektedir. Lysimakhos sikkelerinin ele alındığı bu iki çalışmanın Sestos'la ilgili kısımlarının tek ortak yönü, ikisinin de belirttikleri sembol, harf ve/veya monogramların neden Sestos'a atfedildiklerinin açıklanmamış olmasıdır. Ayrıca Thompson, Müller'in aksine, Sestos'ta Lysimakhos döneminde Büyük İskender tip ve lejandıyla altın staterin yanı sıra, Büyük İskender tipi ve Lysimakhos lejandıyla da altın stater ve drahmi basıldığını belirtmektedir.

Sonuç olarak Lysimakhos döneminde kentte krali bir darphane olduğunu söyleyebilmek geçerli bir kanıt olmadığından şimdilik mümkün değildir. Ancak, kentin otonom sikkelerinde hem tip hem de sembol olarak severek kullandığı Herme sembolü taşıyan Lysimakhos tetradrahmileri, olası bir Sestos darphanesi için göz önünde bulundurulabilir. Bu nedenlerden ötürü, Lysimakhos'un söz konusu sikkelerinin Sestos'a atfi mümkün görülmediğinden kataloğa dahil edilmemişlerdir. Ayrıca burada kısaca belirtmekte yarar vardır ki, Herme figürü bulunan bazı Büyük İskender sikkeleri de 1800'lü yıllarda yanlış olarak Sestos'a atfedilmişlerdir⁴⁶³.

Roma İmparatorluk Dönemi darplarını anlatmaya geçmeden önce burada Seleukoslar'la ilgili şüpheli bir durumdan da bahsetmekte yarar vardır. Bilindiği gibi II. Antiokhos Trakya'ya bir sefer düzenlemiş ve bu dönemde Trakya'da hakim olmayı başarmıştı. Ancak Antiokhos Hieraks, babası II. Antiokhos'un ölümünden sonra bu toprakları elinde tutmayı başaramamıştı. Muhtemelen III. Suriye Savaşı sırasında Trakya, Seleukosların elinden çıkmıştı. II. Antiokhos'un Sestos'ta bir darphanesi olduğuna dair bir bilgi yoktur. Fakat, Newel, Antiokhos Hieraks'ın bir tetradrahmisini, üzerindeki kerykeion sembolü ve çağdaş olabilecek Sestos sikkeleri üzerinde de görüldüğünü iddia ettiği bir monogram nedeniyle Sestos'la ilişkilendirilebileceğini belirtir⁴⁶⁴ (bkz. Resim 11).

Yeri gelmişken, Sestos'la bir tür etkileşimin izlerini taşıyor olabilecek ΜΑΔΥ lejandlı bir sikkeden de burada bahsetmek gerekir. Söz konusu sikke (Resim 10) hybrid bir Sestos sikkesi gibidir. Ön ve arka yüzünde, farklı Sestos sikkelerinde kullanılmış Demeter/Kore başı ve lir tipi kullanılmıştır. Madytos, Sestos'a yaklaşık 5 km uzaklıkta bulunmaktadır.

⁴⁶³ Müller, 1855: 166-67.

⁴⁶⁴ Newell, 1977: 331, sikke no. 1559, Pl. LXXII.4.

4.2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ

Sestos, Roma İmparatorluk Dönemi'nin ilk yıllarından itibaren, sikke basmaya başlamıştır. Coela kentinin Hadrianus döneminde sikke basmaya başlamasına kadar, Yarımada'da sikke basan tek kent olmuştur. MS 1. yy'da, Roma İmparatorluğu'nun özellikle Doğu eyaletlerinde pek çok şehir tarafından basılan yerel bronz sikkelerin, Roma İmparatorluk darplarıyla yaklaşık aynı ölçülerde olmaları, aynı sistemde basıldıklarının işareti olarak kabul edilir⁴⁶⁵. Bu çerçevede bakıldığında, Sestos'un Augustus zamanında basılan sikkeleri iki birimden oluşuyordu. 13 mm çapa sahip küçük olan yarım as, ortalama 18 mm çapa sahip büyük olan ise 1 As değerinde birimlerdi. Çoğunluğun eski Yunanca konuştuğu imparatorluğun doğusunda, As için Yunanca Assarion adı kullanılıyordu. Dolayısıyla Sestos'un bu sikkelerini de birim olarak Assarion diye adlandırmak daha doğru olacaktır. Roma İmparatorluğu'nun ilk iki yüzyılında teoride 1 Denarius 16 As'a eşit olmasına rağmen piyasada bu değer komisyonlar nedeniyle değişmekteydi. Elindeki As'lar ile Denarius almak isteyen kişi 18 As vermek zorundaydı. Elindeki Denarius ile As almak isteyen bir kişi ise her bir Denarius için 17 As ödemek durumundaydı⁴⁶⁶. Augustus'tan sonra Sestos'ta yarım Assarion'luk birim terk edilmiş ve Hadrianus dönemi dahil olmak üzere 1 Assarion'luk birim ve yalnızca lir tipli olarak basılmıştır. Lir'in yaklaşık 150 yıl kadar istisnasız olarak kullanılması, bu dönemde belki de kentin parasemonunun lir olabileceğini akıllara getirmektedir.

4.2.1. Augustus

Augustus döneminde Thrakia Khersonesosu'nda sikke basan tek kent Sestos'tur ve 2 tip sikke basmıştır. Kentin Roma hakimiyeti altında olduğu dönemini anlatırken de belirttiğimiz gibi, Agrippa'nın MÖ 12 yılında ölümüyle, onun özel mülkü olan Thrakia Khersonesosu, bu sefer Augustus'un özel mülkleri arasına katılmıştı. Ön yüzlerinde CEBACTOY lejandı taşıyan Tip R1 ve Tip R2, hem ön yüz tipi olarak kullanılan baş, hem de Augustus'un diğer kentlerden bildiğimiz aynı lejandlı sikkeleri nedeniyle Augustus'a atfedilmelerine olanak vermektedir. Tip

⁴⁶⁵ RPC I, 33.

⁴⁶⁶ Melville Jones, 1971: 101; Walker, 1982/83: 142-43; Mac Donald, 1989.

R1’de kullanılan lir ve R2’de kullanılan cornucopia, kentin Roma İmparatorluk Dönemi öncesi sikkelerinden de bilinir.

Sestos’un Augustus dönemi sikkelerindeki dikkat çekici bir unsur, Σ yerine C’nin kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Bilindiği gibi Sigma lunatum (C) Roma hakimiyetinin başlamasıyla doğudaki eyaletlerde Σ ’nın yerini almaya başlamıştır. Aynı durum Sestos için de geçerlidir.

Çaplar açısından bakıldığında Augustus döneminde iki ayrı birimin kullanıldığı söylenebilir. Tip R1 ve R2, ön yüzlerindeki karakteristik benzerlikler nedeniyle aynı dönemin iki farklı birimi olmalıdırlar. Bu birimleri çaplarının ortalamasına göre vermek gerekirse;

TİP	DEĞERLENDİRMEYE ALINAN SİKKE SAYISI	ORTALAMA ÇAP	BİRİM
R1	9 adet	16.6 mm	1 ASSARION
R2	2 adet	13 mm	½ ASSARION

Tip R1: Bu tip, hemen karşı kıyıdağı Abydos’un aynı döneme ait sikkelerine benzerliğiyle dikkat çekicidir. Bu sebeple lejandın okunaksız olduğu bazı durumlarda iki kentin sikkeleri birbirleriyle karıştırılabilmektedir. Ancak lejand okunaksız dahi olsa ayırt etmemizi sağlayacak farklılıklar vardır. Bu açıdan öncelikle dikkat edilmesi gereken, iki kentin bu tipteki sikkelerinin çaplarıdır. Benzer tipteki Abydos sikkeleri ortalama 13 mm çapa sahipken, Sestos sikkeleri 16-17 hatta 18 mm çaptadırlar. Bu, muhtemelen birbirine çok yakın konumdaki iki kentin sikkelerinin halk tarafından karıştırılmamasına yönelik pratik bir uygulamaydı. İkinci önemli husus ise arka yüzlerdeki lirin şeklidir. Abydos’un benzer sikkelerinde lir, dört telli ve gövdesi kısa olarak kullanılmıştır. Sestos sikkelerindeki lir ise her zaman üç telli ve gövdesi Abydos sikkelerindekine oranla belirgin şekilde daha uzundur. Aslında bu formuyla lirden daha çok kitharaya benzemektedir. Ayrıca, Abydos sikkelerindeki lirin kolları Sestos sikkelerindekine göre uçlarda birbirlerine daha yakındır. Bir diğer farklılık ise Abydos sikkelerinde ön yüzdeki başın hemen önünde bir hilal ya da yıldızın yer almasıdır. Sestos sikkelerinde bu semboller görülmez. Sestos’un

Augustus dönemine ait sikkelerinde lirin tasviri için neden hep üç telin kullanıldığını bir sebebe bağlamak zordur⁴⁶⁷. Çünkü hem Roma hakimiyeti öncesi, hem de Augustus'tan sonraki imparatorlar dönemlerinde dört-beş telli lirin olduğu Sestos sikkeleri de vardır. Ancak, Augustus dönemi Sestos sikkelerindeki lirin üç telli olarak tasvir edilmesi Vespasianus dönemine kadar değişmemiştir. Bu durum, büyük olasılıkla, daha sonraki kalıpların bu ilk kalıplara öykünerek yapılmış olmasından kaynaklanıyordu. Burada asıl üzerinde durulması gereken konu, Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki Sestos sikkelerinde lir tipinin hangi tanrıya atfen kullanılmış olduğudur. Bilindiği gibi mitolojide lir, Hermes tarafından icad edilip, Apollon'a hediye edilen sazlı çalgılar grubundan bir müzik aletidir. Kentin daha önceki sikkeleri ve tarihini işlediğimiz bölümlerde Hermes, Apollon ve Demeter'in Sestos'un başat tanrıları olduğunu görmüştük. Y8 ve Y16 nolu tiplerde gördüğümüz lirin, ön yüzlerde yer alan Hermes başı nedeniyle belki yalnızca Hermes ya da Apollon ile birlikte Hermes'e atfen olduğu söylenebilir ancak, Roma İmparatorluk Dönemi Sestos sikkelerindeki lir, Apollon ile bağlantılı olmalıdır. Roma hakimiyetiyle birlikte Apollon'un, özelde ise Apollon Killaios'un kentte başat tanrı olarak öne çıktığı anlaşılmaktadır. Sestos'un Roma hakimiyeti altına girdiği MÖ 2. yy'ın sonlarına tarihlenen ünlü Menas yazıtı, zamanı belirtmek için Killaios rahibi Glaukos zamanında diye başlamaktadır. Apollon Killaios, Strabon'un aktardığına göre, Troas ve özellikle Edremit Körfezi civarında yoğun olarak tapınım gören bir tanrıdır⁴⁶⁸. Burada şunu da belirtmek gerekir ki, Katalogda yer alan ve sayın Özkan Arıkan Türk koleksiyonunda kayıtlı 15 adet Sestos sikkesi, koleksiyonerin ifadesine göre Edremit Körfezi ve civarından bulunmuştur.

Abydos sikkeleriyle benzer olan bu tip, özellikle ön yüz lejandı nedeniyle aynı hakkak elinden çıktığına dair yorumlara neden olmuştur⁴⁶⁹. Gerçekten de CEBACTOY lejandı hem Abydos hem de Sestos sikkelerinde başın solunda yer alır ve başın üst kısmına ulaştığında sağa doğru dönerek orada sonlanır. Bu benzerlik bir

---

⁴⁶⁷ Tiryns'ten bir keramik parçasında üç telli lir bilinmektedir. Diodorus da Hermes'in icat ettiği lirin üç telli olduğunu belirtmektedir, bkz. Diodorus, *Bibliothèque Historique*, i.16. Üç-dört telli lirler genel olarak en erken tarihten itibaren kabul edilirler. Strabo'ya göre Lesboslu Terpander, lirdeki tel sayısını dörtten yediye çıkarmıştır. Lirler için daha ayrıntılı bilgi için bkz. West, 1992; Mathiesen, 1999.

⁴⁶⁸ Strabon, *Geographika*, xiii.1.62-63 ve 2.5.

⁴⁶⁹ RPC I, 317.

öykünmeye işaret ediyor olsa da Abydos ve Sestos sikkelerinin aynı hakkakın eseri olduklarını düşünmek pek olası görünmemektedir. Çünkü bu sikkelerdeki Augustus başları ele alındığında, aynı hakkak ihtimali doğuracak bir benzerlik görülemez.

Bu tipe ait sikkelerden, R1: 6, 7, 10 ve 11 nolu sikkeler üzerinde kontrmarklar bulunmaktadır. Bu dört sikkenin hepsinde ön yüzlerde aynı altı kollu yıldız kontrmarkı vardır. 6, 10 ve 11 nolu sikkeler ayrıca arka yüzlerinde aynı N kontrmarkını taşımaktadırlar⁴⁷⁰. Bu kontrmarkların hangi amaçla vurulduğunu söylemek şimdilik imkansızdır. Ancak, sikkelerin kondüsyonlarının oldukça iyi olması, çok yıpranan bir sikkenin yeniden geçerli kılınması için yapılmış bir kontrmarklama olmadığını göstermektedir. Howgego, bu sikkelerdeki altı kollu yıldız kontrmarkının kökeni için öneride bulunmazken, N kontrmarkının Peloponnesos bölgesine ait olabileceğini önermektedir. Sikke no 7'nin yalnızca ön yüzünde ve altı kollu yıldız kontrmarkının olması bu iki kontrmarkın aynı zamana ya da aynı şehre ait olmayabileceklerine yorumlanabilir. N kontrmarkı için şimdilik Howgego'nun önerdiği olasılık dışında bir şey söylemek pek mümkün değildir. Ancak altı kollu yıldız için yeniden Abydos'un aynı dönem, yani Augustus dönemi benzer darplarına dönebiliriz. Augustus dönemi benzer Abydos sikkelerinde Sestos'tan farklı olarak ön yüzdeki başın önünde bir hilal ya da yıldız olduğunu daha önce belirtmiştik. Sestos sikkelerinin ön yüzüne vurulan bu yıldız kontrmarkının bir anlamda bu sikkeleri hemen karşı kıyıdaki Abydos kentinin benzer sikkelerine daha da benzer hale getirdiği söylenebilir. Tabii bu konuda elimizde net kanıtlar olmadan kesin bir şey söylemek imkansızdır. Ancak, her zaman etkileşim halinde olan bu iki komşu kentin birbirlerinin sikkelerini kullanmış olma ihtimali vardır. Bu yıldız kontrmarkı da vuruldukları Sestos sikkelerinin Abydos'ta da geçerli olmaları için yapılmış bir işaretleme olabilir.

Kalıp ilişkileri

Kataloğumuzdaki bu tip sikkelerin kondüsyonları, hepsi için kalıp ilişkileri açısından değerlendirilme yapmaya imkan vermez. Tespit edilebilen kalıplar ve ilişkileri şöyledir;

---

⁴⁷⁰ Kontrmarklar için bkz., Howgego, 1985: Yıldız, 193.460, N, 241.680.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R1: 4, 3

R1: 7, 5

R1: 9.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R1: 4, 5

R1: 2, 6, 11

R1: 1

R1: 7

R1: 9.

Bu durumda katalogtaki sikkeler için, en az 3 farklı ön yüz kalıbı ve en az 5 farklı arka yüz kalıbı kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak şurası da açıktır ki, bu tipteki sikkelerin en azından ön yüz kalıpları, 9 nolu sikke hariç, aynı hakkak elinden çıkmış olmalıdır. Hatta bu durum kentın Augustus dönemi küçük birimi olan ve katalogta Augustus Tip R2 olarak verdiğimiz sikkeler için de geçerlidir. Çünkü söz konusu sikkelerin ön yüz tipleri, karakteristik açıdan çok küçük farklılıklar dışında neredeyse aynıdır. 9 nolu sikkenin ön yüzü ise diğerlerinden karakteristik olarak ayrılmaktadır. Bu farklılığı ilk bakışta imparator başındaki kulağın büyüklüğü ve alın-burun uzantısında fark etmek mümkündür.

Tip R2: Bu tip Septimius Severus zamanına kadar Sestos'un Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde lir dışında kullanılan ikinci tiptir. Katalogumuzda Roma İmparatorluk Dönemi öncesi Sestos sikkeleri arasında verdiğimiz Tip Y19 ile olan arka yüz benzerliği dikkat çekicidir. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenebilecek Tip Y19, muhtemelen Augustus dönemine ait bu tipten bir önceki Sestos darpları arasındaydı. Berlin Devlet Müzesi Sikke Kabinesi koleksiyonuna kayıtlı ve Katalog'da Tip R2: 1 olarak verdiğimiz bu tipe ait sikke, Müze'nin kendi online katalogunda 16 mm olarak verilmiştir. Ancak RPC I'de aynı sikkenin çapı 13 mm olarak verilmiş ve küçük birim tanımlaması yapılmıştır. Diğer yandan katalogda iki sikke ile temsil edilen bu tipin ikinci sikkesinin çapı da 13 mm'dir. Bu durumda

Müze'nin verdiği çap bilgisinde bir hata olmalıdır. İki sikkenin de aynı ön ve arka yüz kalıplarından basılmış olmaları aynı dönemde ve aynı birim olarak kullanıldıklarını gösterir. Dolayısıyla bu tipin Sestos'un Augustus dönemi küçük birimi olduğu ve ortalama 13 mm çapa sahip olduğu kabul edilmelidir. Daha önce birim tespitleri yapılmış diğer kentlerin çağdaş darplarına baktığımızda da yarım Assarion olması gerektiği anlaşılmaktadır⁴⁷¹.

Cornucopia, Roma İmparatorluk Dönemi öncesine ait Sestos sikkelerinden de bilinen bir tiptir. Bu dönemde cornucopianın tip olarak seçilmesinin Sestos'a özel bir anlamı olduğu düşünülmemelidir. Bolluk ve bereketin simgesi olarak bilindiğinden, bu yöndeki dilekleri temsilen kullanılmış olmalıdır. Aynı amaçla günümüzde dahi örneğin Peru, Kolombiya ve Şili gibi ülkelerin ulusal armalarında cornucopia sembollerini görmek mümkündür.

Katalogdaki bu tipe ait 2 sikke de aynı kalıptan darbedilmiştir. Ayrıca yukarıda verdiğimiz Sestos'un Augustus dönemi büyük birimi olan (Tip R1) sikkelerle (Tip R1: 9 hariç) ön yüzlerinin karakteristik benzerliği nedeniyle kalıpları aynı hakkak elinden çıkmış olmalıdır.

4.2.2. Caligula

Tip R3: Sestos'un Tiberius dönemine tarihlenen bir sikkesi şimdilik bilinmemektedir. Bu dönem için Trakya bölgesindeki boşluk genel bir durum gibidir çünkü bölgede yalnızca Abdera'nın Tiberius dönemine tarihlenen sikkesi bilinmektedir. Bu aradan sonra Caligula döneminde Sestos'un tekrar sikke basmaya başladığını görüyoruz. Bu döneme ait sikkelerde arka yüz tipi olarak yeniden lir kullanılmıştır. Böylece halkın alıştığı bir tip kullanılarak gelenek devam ettirilmiş oluyordu. Ancak, Augustus döneminde kullanılan lirlere göre önemli farklar da vardır. Hatta Augustus döneminde yukarıda da belirttiğimiz gibi kithara olarak kabul edilebilecek kadar uzun gövdeliyken burada, gövde oldukça kısalmış, teller gövde üzerinde de görülür şekilde betimlenmiştir. Tel sayısında bir değişiklik olmamış, Augustus döneminde olduğu gibi üç telli olarak betimlenmiştir.

---

⁴⁷¹ Johnston, 2007.

Augustus döneminin aksine ikinci bir birim bilinmemektedir. Katalogda bu döneme ait çapları bilinen 5 adet sikkenin ortalamaları alındığında 18 mm çapa sahip oldukları görülür. Bu da Augustus döneminin yaklaşık 17 mm'lik büyük birimiyle aşağı yukarı aynı çapa işaret etmektedir. Yani elimizdeki Caligula sikkeleri, Augustus döneminde 1 Assarion olarak kullanılan yaklaşık 17 mm çapa sahip sikkelerin devamı niteliğindedir. Bu sikkelerde de Augustus dönemi 1 Assarionlardaki gibi lir tipinin kullanılması, piyasada aynı değerde kabul edilmelerini kolaylaştırmış olmalıdır.

Bu gruptaki sikkelerle ilgili dikkat çekici bir durum lejandlar ve kullanılan harflerle ilgilidir. Öncelikle Augustus döneminde kısa şekilde CHC olarak yazılan kentin ethnikonu, Caligula dönemiyle birlikte açık şekilde CHCTIQN olarak yazılmaya başlanmıştır. Ayrıca C ve Σ aynı sikkelerde bir arada kullanılmıştır. Kentin adı bütün örneklerde C harfi ile yazılmış ancak, imparatorun adında Σ kullanılmıştır. Sigmanın C ve Σ formlarıyla aynı sikkede kullanılması, Julius-Claudius döneminde karşılaşılabilen bir uygulamadır. Bu sikkelerdeki başka bir ortak özellik ise kalıp yönlerinin 11-12 yönlerinde olmasıdır.

Kalıp ilişkileri

Kalıp ilişkileri açısından; Toplamda 7 adet olan Caligula sikkelerinin fotoğrafı olan 4 adeti incelenebilmiştir. Bu 4 adet sikkenin 3 tanesinin aynı ön yüz kalıbından darp edildiği anlaşılmaktadır. Hatta kötü kondüsyonu nedeniyle ön yüzü için sağlıklı değerlendirme yapılamayan 2 nolu sikke de muhtemelen aynı ön yüz kalıbından darp edilmiştir. Arka yüz için ise, 1-2-4 nolu sikkelerde aynı arka yüz kalıpları kullanılmıştır. 5 nolu sikke ise başka bir kalıptandır. Bu durumda kısaca denilebilir ki; Elimizde fotoğrafı olan 4 adet Caligula dönemi Sestos sikkesi, 1 ön yüz kalıbı ve 2 arka yüz kalıbından darbedilmiştir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R3: 1, 4, 5.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R3: 1, 2, 4

R3: 5.

4.2.3. Claudius

Tip R4: Claudius dönemi Sestos sikkelerinde Caligula dönemine istinaden önemli bir değişiklik olmamıştır. Ön yüzlerde imparator başı Caligula döneminde olduğu gibi istisnasız olarak sağa doğrudur. Arka yüzde lir, yine üç telli olarak ve aynı karakteristik özellikleriyle kullanılmaya devam etmiştir. Ancak bu dönemle birlikte Sestos sikkelerinde artık Σ harfi görülmez.

İmparator Claudius döneminde de Caligula döneminde olduğu gibi tek birim kullanılmıştır. Bu sikkelerin çaplarının ortalaması alındığında yaklaşık 18 mm oldukları görülür. Bu da Caligula ve Augustus dönemindeki lirli tiple aynı çaptır. Dolayısıyla bu tip de 1 Assarion değerinde olmalıdır. Ön yüzde imparator başı, arka yüzde lir olan bu tip, aşağı yukarı aynı çapla basılarak kentın geleneksel sikke tipi olmuştur.

Katalogumuzda bu gruba ait sikkelerden üçünün (R4: 2, 3, 5) ön yüzlerinde kontrmark bulunmaktadır. Bunlardan R4: 3 nolu sikkedeki belirsizken, R4: 2 ve 5 nolu sikkelerdeki kanatları açık vaziyette, başı sağa, cepheden bir kartaldır. Howgego, kontrmarklar üzerine olan çalışmasında kanatları açık kartal kontrmarkını yorumsuz olarak vermiştir.

Kalıp ilişkileri

Katalogdaki Claudius sikkelerin 6'sının fotoğrafı elimizde bulunmaktadır. R4: 1, 4 ve 8 nolu sikkeler aynı ön ve arka yüz kalıplarından darbedilmişlerdir. R4: 2 ve 7 nolu sikkeler de aynı ön yüz kalıbındadırlar. R4: 2, 3 ve 7 nolu sikkelerin arka yüzleri farklı kalıplardandır. Bu durumda fotoğrafı olan 6 sikke, en az 3 farklı ön yüz ve 4 farklı arka yüz kalıbından darbedilmişlerdir.

R4: 2 nolu sikke arka yüz lejandı açısından aynı tipteki diğer sikkelerden farklıdır. Augustus dönemindeki CHCTI lejandı ve Caligula dönemindeki benzer sikkeler de dahil olmak üzere kentın adı arka yüzlerde soldan başlayarak yazılırken bu sikkede sağdan başlayarak yazılmıştır.

R4: 3 nolu sikke de arka yüzündeki lejandıyla benzerlerinden ayrılır. Bu sikkede kentin adı soldan başlar fakat harfler sikke üzerinde tıpkı aynadan yansıyor gibi terstir. Bu durumu CHCTIQN kelimesindeki T ve Ω harflerinden anlamak mümkündür. Hatanın sebebi, lejandın, negatif olması gereken kalıba pozitif olarak, yani kalıpta düz okunacak şekilde hakkedilmesidir. Yani hakkak kentin adını kalıba kendisinin düz okuyabileceği şekilde hakketmiştir. Dolayısıyla, Augustus ve Caligula dönemlerinin aksine T harfinin üst çizgisi sikke pulu kenarına değil içine yani lire doğrudur. Bu önemli hakkak hatası ilginç şekilde Nero döneminde sanki bir kural gibi uygulanmaya devam etmiştir. Muhtemeldir ki R4: 3 nolu sikke, Claudius dönemi Sestos sikkelerinin son darplarındandır. Sestos'un Claudius dönemi son sikkeleri için kalıp hakkeden usta Nero dönemindekiyle aynı usta olmasa bile bir şekilde birbirleriyle etkileşim halinde oldukları düşünülebilir. Belki de Nero dönemindeki hakkak bu işi Claudius dönemindeki hakkatan öğrenmiş, ya da sadece kendisinden önceki sikkeleri hatalarıyla beraber tekrar etmişti.

Bu döneme ait elimizde fotoğrafı olan sikkelerin bordürsüz oldukları görülmektedir.

4.2.4. Nero

Tip R5: Nero dönemi Sestos sikkelerinde daha öncekilerde olduğu gibi geleneksel lir tipi kullanılmıştır. Bu dönemde de lir üç telli olarak betimlenmeye devam eder. Ancak, ön yüzde birtakım değişikliklerin olduğu görülür. Augustus, Caligula ve Claudius dönemlerinde ön yüzlerde imparator başı sağa dönük şekilde yer alırken, Nero döneminde imparator ön yüzde ilk defa büst olarak ve hep sola dönüktür.

Hem ön hem de arka yüzlerde noktalı bordür tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Çaplarda bir miktar büyüme gözlenir. Caligula ve Claudius dönemindeki benzer lir tipli sikkeler 18 mm ortalamaya sahipken, Nero döneminde çapların ortalaması 19.5 mm'ye yükseltilmiştir.

Arka yüzlerde Claudius döneminde değindiğimiz lejandın ters yazılması hatasının bu dönemde de uzun süre devam ettiği anlaşılmaktadır. R5: 1, 2, 3, 5, 9, 14, 15 nolu sikkelerde T harfinin ters olduğu açıkça görülmektedir. Aynı öy ve ay

kalıplarından darpedilmiş olan R5: 9 ve 14 nolu sikkelerin ön yüzündeki KAICAP lejandı da aynı şekilde terstir. R5: 8 nolu sikkede T'nin düz olarak yer aldığı görülür ancak, bu sikkede de Ω harfi ters, yani yönü sikke içine doğru yer almaktadır. Aynı öy ve ay kalıplarından olan R5: 6 ve 10 nolu sikkelerde Ω harfi olması gerektiği gibidir fakat T harfi tam olarak görülememektedir. Claudius döneminde tek örnekle temsil edilen ters lejandlı sikkeyi döneminin son darplarından kabul edersek bu durumda R5: 1, 2, 3, 5, 9, 14 ve 15 nolu Nero sikkeleri Claudius'tan hemen sonraki darplar, yani, Nero döneminin ilk darpları olabilirler.

Kalıp ilişkileri

Kalıp ilişkileri açısından değerlendirmeye alınabilen 13 sikkenin toplamda 3 ön yüz ve 5 arka yüz kalıbından darp edildikleri anlaşılmaktadır. Bunlar;

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R5: 9, 14

R5: 6, 8, 11, 12

R5: 1, 2, 3, 5, 7, 15, 18.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R5: 8

R5: 9, 14

R5: 6, 11, 12

R5: 1, 2, 18.

R5: 3, 5, 7, 15.

4.2.5. Vespasianus

Tip R6: Vespasianus dönemi Sestos sikkeleri de yine aynı geleneksel tip olan lir tipi ile darbedilmişlerdir. Lir, daha önceki imparatorlar döneminde olduğu gibi yine üç tellidir. Ancak bu dönemdeki sikkelerde de kendine özgü bazı farklılıklar olduğu gözlemlenir. Öncelikle ön yüzlere bakıldığında; bir önceki imparator olan Nero döneminde ön yüzlerde imparator büst olarak tasvir edilirken bu dönemde yeniden imparatorun yalnızca başı kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca Nero

döneminde büst her zaman sola doğru iken, Vespasianus döneminde baş her zaman sağa doğrudur.

Arka yüzlerde de bazı değişiklikler gözlenir. En önemli yenilik, kent ethnikonunun yazılışında ilk defa omeganın Ω formu yerine W formunun kullanılmaya başlanmasıdır. Elimizdeki Vespasianus sikkelerinin hepsinde istisnasız W formu kullanılmıştır. Yani bu harfin kullanılması yavaş yavaş olan bir gelişim sonucu değil sanki yeni bir kurala uyma gereğiyle aniden ortaya çıkmış gibidir. Kentin ethnikonunun sağdan ya da soldan başlamasına dair bir düzen gözlenmez. Her iki taraftan da başladığı örnekler mevcuttur. Noktalı bordür her iki yüzde de kullanılmaktadır.

Sestos'un Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait birbirine benzer bu tip sikkeler, kendi içinde barındırdıkları ufak farklılıklarla tanımlanmaları için bize yardımcı olurlar. Örneğin Vespasianus dönemi Sestos sikkelerinde ilk defa kullanılmaya başlanan omeganın W formu, elimizdeki sikkenin kondüsyonu çok kötü olsa dahi W'nin görüldüğü durumlarda bize tarihlleme yapmamız için terminus post quem olarak yardımcı olur. Ayrıca büst ya da başların yönü de birlikte değerlendirildiğinde hangi imparatora ait sikke olduğunu da belirleyebilecek önemli veriler sunabilir.

Bu dönemde de sikkeler daha önceki dönemlerle aynı tipte olmalarının yanı sıra hemen hemen aynı çapta darbedilmişlerdir. Elimizde çap bilgisine sahip olduğumuz sikkelerin ortalaması alındığında 17.5 mm değeri ortaya çıkmaktadır.

Kalıp ilişkileri

Katalogumuzdaki bu döneme ait sikke sayısı 17 adettir. Bunlardan fotoğrafları elimizde olan 15 tanesi kalıp ilişkileri açısından incelenebilecek uygun kondüsyonlara sahiptir. Yapılan incelemede bu 15 adet sikkenin toplamda 4 farklı ön yüz ve 5 farklı arka yüz kalıbından darbedildikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre;

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R6: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 17

R6: 12, 13

R6: 10

R6: 5, 16.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R6: 1, 2, 4, 6, 8, 9, 17

R6: 12, 13

R6: 3, 7, 11

R6: 5, 16

R6: 10.

4.2.6. Domitianus

Tip R7: Sestos'un, Augustus dönemi darplarından sonra Tiberius döneminde sikke darbına ara verdiğini, bu döneme ait bir sikkenin henüz bilinmediğini daha önce belirtmiştik. Caligula dönemiyle yeniden başlayan sikke darbu, Nero'ya kadar kesintisiz devam etmiş ve anlaşılan Titus döneminde tekrar kesintiye uğramıştır. Bilindiği gibi Titus yalnızca 3 yıl tahtta kalmıştı. Bu kesintinin sebebi Sestos'la ilgili değildir çünkü, Titus döneminde Trakya Eyaleti'nde hiçbir kent kendi sikkesini basmamıştır. Katalogdaki R7: 13 nolu sikke BnF Online katalogunda Titus olarak verilmiş olsa da ön yüzdeki imparator başının karakteristik özellikleri ve başın solunda görülebilen lejand izleri bu sikkenin Domitianus darbu olduğunu açıkça göstermektedir.

Domitianus dönemine ait Sestos sikkelerine baktığımızda, artık kentin geleneksel tipi olan lirin, tek birim olarak kullanılan sikkelerde yer almaya devam ettiği görülür. Bu sikkeler de ortalamaları alındığında daha önceki imparatorlar döneminde olduğu gibi 17-18 mm çapa sahiptirler. Tıpkı Vespasianus dönemindeki gibi bu sikkelerde de imparatorun başı daima sağadır ve her iki yüzlerinde noktalı bordüre sahiptirler. Vespasianus döneminde başlamış olan, Ω yerine W kullanılması devam etmiştir.

Domitianus dönemi darplarının da kendine has bir özelliği mevcuttur. Arka yüzlerde Augustus'tan beri 3 telli olarak betimlenen lir bu dönemdeki bazı sikkelerde 5 telli olarak karşımıza çıkar. Eğer 3 telli liri Augustus döneminden beri devam eden bir gelenek olarak kabul edersek, 3 telli lirin olduğu sikkeleri Domitianus döneminin

ilk darpları, 5 telli lirin olduğu sikkeleri ise sonraki darplar olarak düşünmek yanlış olmayacaktır.

Kalıp ilişkileri

Katalogumuzda bu döneme ait 14 adet sikke bulunmaktadır. Bunların fotoğrafı olanlardan yalnızca 10 tanesi kalıp ilişkileri açısından değerlendirilebilmiştir. Sonucunda, bu 10 adet sikkenin toplamda 4 ayrı ön yüz ve 6 ayrı arka yüz kalıbından darbedildikleri anlaşılmıştır.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R7: 3, 6, 12, 7

R7: 11, 5,13

R7: 2

R7: 8.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R7: 3, 6, 12

R7: 2

R7: 8

R7: 11

R7: 5

R7: 9

4.2.7. Yarı otonom darplar

Tip R8: Bu tipin tarihlendirilmesi için iki olasılık önerilmektedir. Arka yüzde bulunan CHCTIWN lejandında omega harfi W formu ile kullanıldığı için RPC I’de bu tipin MS 2. yy’a tarihlendirilebileceği belirtilmiş, parantez içinde soru işareti ile de Traianus önerilmiştir. RPC II’de ise soru işaretiyle Flaviuslar dönemi başlığı altında 2 örnekle listelenmişler ancak, açıklamalarda RPC I’e gönderme yapılarak Traianus dönemi darpları olmalarının da oldukça muhtemel olduğu belirtilmiştir. Bizce, bu tipin Flaviuslar dönemi darpları arasında kabul edilmeleri daha mantıklıdır. Çünkü;

*Bu sikkelerde kullanılan lirin karakteristik özellikleri Traianus sikkelerindeki lirlerle hiç benzeşmezler. Nero, Vespasianus ve Domitianus dönemi sikkelerindeki bazı lirler ise bu lire oldukça benzemektedir. Ancak bilinen Nero dönemi ve öncesindeki Roma İmparatorluk Dönemi Sestos sikkelerinde kentnin ethnikonu her zaman Ω ile yazılmıştır ve lirin solundan başlamaktadır. Kısaca, Nero dönemi ve öncesine ait olamazlar.

*Omega harfinin W formunda kullanımı Sestos sikkelerinde Traianus'tan önce de vardır. İlk olarak Vespasianus dönemiyle birlikte kullanılmaya başlanmıştır.

*Özellikle R7: 8 nolu Domitianus sikkesi, synkletos büstlü sikkelerle aynı karakteristik özellikler taşımaktadır. Lirler son derece benzeşmektedir ve üç tellidirler. Her iki tipte de bordürdeki noktalar aynı şekilde büyük ve geniş aralıktır. Ethnikonun konumu da çok benzerdir.

*Son olarak, Sestos sikkelerinde kullanılan lir tipi Vespasianus dönemine kadar bir kural gibi 3 telli olarak betimlenmişlerdir. Domitianus döneminde ise ilk defa tel sayıları artmaya başlar. Domitianus dönemi sikkelerini anlattığımız bölümde de belirttiğimiz gibi; 3 telli lir, bir kural olarak Vespasianus dönemine kadar kullanılmış ve Domitianus döneminde tel sayıları ilk defa artmaya başladıysa, 3 telli lirler Domitianus döneminin ilk darpları olmalıdırlar. Bu durumda arka yüz tipi olarak 3 telli lir kullanılmış olan 'Ιερά Συνκλητος lejandlı sikkelerin de Domitianus döneminin başlarına ait olmaları akla yatkındır.

Yunanca bir kelime olan Synkletos, senato anlamına gelmektedir. Özellikle Roma İmparatorluk Dönemi şehir sikkelerinde yarı otonom veya quasi otonom olarak bilinen sikkelerin ön yüzlerinde sıkça karşımıza çıkar. Bazı durumlarda yerel senatoyu belirtmek için kullanılsa da 'Ιερά Συνκλητος olarak kullanıldığında Roma Senatosu'nu belirtir⁴⁷².

Roma Senatosu "Kültü" Augustus döneminden itibaren Provincia Asia'da görülmeye başlar. Bilindiği gibi Augustus'un yeni eyaletler düzenlemesiyle Provincia Asia en önemli senato eyaleti olmuştu. Önceleri Θεος Συνκλητος olarak belirtilen bu ilahlaştırma, Domitianus dönemiyle birlikte 'Ιερά Συνκλητος olarak

⁴⁷² Martin, 2013: 85; Erskine, 1997: 27-28 ve 35; Kienast, 1985: 253.

kullanılmaya başlanır⁴⁷³. Provincia Asia'daki pek çok kentin yarı otonom sikkelerinde 'Ιερά Συνκλητος personifikasyonunun görülmeye başlanması, en yüksek idari kurumu onurlandırma amaçlı olmalıdır. Ancak Sestos'un idari açıdan nereye bağlı olduğu konusu henüz açıklığa kavuşturulamamıştır. Çünkü Thrakia Khersonesos, Agrippa'nın ölümünden sonra Augustus'un özel mülkeleri arasına katılmıştı ve onun adına bir procurator idaresi altındaydı. Yani bir eyalete değil, doğrudan imparatora bağlıydı. Ancak, Augustus'tan sonra Thracia ya da Asia eyaletlerinden birine bağlanıp bağlanmadığı tartışmaya açık bir konudur⁴⁷⁴. Bu sorunun çözümü için Sestos'un yarı otonom darpları bir fikir verebilir. Synkletos, sikke tipi olarak yalnızca Asia Eyaleti ve Girit'te kullanılmıştır⁴⁷⁵. Dolayısıyla Sestos'un o dönemde (bizce Domitianus döneminde) Asia Eyaleti'ne bağlı pek çok kent gibi 'Ιερά Συνκλητος tipini kullanması onun da Asia Eyaleti'ne dahil olduğuna güçlü bir kanıttır. Bu durumda hemen karşı kıyıdaki Abydos'un da içinde bulunduğu Adramyteum *conventusuna* bağlı olması beklenir. Bu önerme karşısında dikkat edilmesi gereken ve MS 2. yy'ın başlarına atfedilen bir yazıt vardır. Thrakia Khersonesos'un kıstağında bulunmuş olan bu yazıtta C. Manlius Felix adında biri "*Procurator augusti regionis chersonesi*" ünvanını taşımaktadır. Dolayısıyla yazıtın tarihlendirildiği dönemde Thrakia Khersonesos'un bir procurator idaresinde olması gerektiği düşünülmektedir⁴⁷⁶. Ancak bilindiği gibi Principatus döneminde Eyalet sınırları her zaman sabit olmamıştır. Sestos da bu sikkelerin tarihlendirilmesi için önerdiğimiz Domitianus döneminde Asia Eyaletine bağlıyken daha sonra yeniden procurator idaresine girmiş olabilir. Ya da Yarımada procurator tarafından yönetilmesine karşın Sestos Asia Eyaleti'ne bağlanmış olabilir. Diğer bir ihtimal de tüm Yarımada Asia Eyaleti'ne bağlı olmakla beraber, procurator sınırlı bir yetkiyle, mesela yalnızca mali işler için görevlendirilmiş olabilir.

Katalogda bu tipe ait 8 adet sikke bulunmaktadır. Bunlardan fotoğrafı olan 7 sikkenin hepsi aynı ön ve arka yüz kalıbından darbedilmiştir. Dolayısıyla başka kalıplardan yeni örnekler elimize geçmedikçe bu tipin diğer Roma İmparatorluk dönemi Sestos darplarına göre nispeten daha kısa süre darbedildiğini düşünebiliriz.

---

⁴⁷³ Johnston, 1985: 100.

⁴⁷⁴ RPC I, xv.

⁴⁷⁵ RPC I, 41.

⁴⁷⁶ Krauss, 1980: 93, yazıt no. 45; French, 2012: 16.

4.2.8. Traianus

Tip R9: Domitianus dönemi sonrasında tahta geçen Nerva dönemine ait bilinen bir Sestos sikkesi yoktur. Nerva da tıpkı İmparator Titus gibi yaklaşık 3 yıl iktidarda kalmıştır ve benzer şekilde her iki imparator dönemine ait Sestos sikkesi bilinmemektedir. Ancak bu bütün Trakya için geçerlidir. Nerva döneminde bölgede kentler sikke basmamıştır. Traianus dönemi Sestos sikkeleri de daha önceki imparatorlar döneminde olduğu gibi tek birim olarak ve tek tip olarak basılmıştır. Tip seçimi yine geleneksel olarak lir olmuştur. Lirin tel sayısı için bu dönemde belirli bir özen yoktur. 3-4 ve 5 telli örnekler görmek mümkündür. Ön yüzlerde her zaman imparator başı yer alır ve sağa doğrudur. Noktalı bordür hem ön hem de arka yüzlerde istisnasız kullanılmıştır.

Kalıp ilişkileri

Katalogumuzda bu tipten 37 adet sikke bulunmaktadır. Fotoğrafi olan 28 sikkeden 11 tanesi ön yüz kalıplarının incelenmesine olanak vermektedir. Bunun sonucunda söz konusu 11 adet sikkenin toplamda 3 ön yüz kalıbından darp edildiği görülmüştür. Arka yüz kalıplarına yönelik inceleme için ise 27 adet sikke incelenebilmektedir. Bu 27 sikke de toplamda 11 arka yüz kalıbından darp edilmiştir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R9: 18, 10, 11, 5, 22, 28

R9: 21, 24

R9: 25, 26, 27

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R9: 19, 2, 9, 4, 22.

R9: 3, 20

R9: 18, 11, 5, 28, 12, 17

R9: 16, 26, 25, 29, 27, 14

R9: 21, 7

R9: 10

R9: 37

R9: 24

R9: 31

R9: 15

R9: 23

4.2.9. Hadrianus

Tip R10: Kentin Roma tarihini anlatırken de değindiğimiz gibi Hadrianus döneminde Thrakia Khersonesosu'nda önemli bir gelişme olmuştu. Sestos, Roma İmparatorluk Döneminde, Hadrianus zamanına kadar Yarımada'da sikke basan tek kent iken, bu tarihlerde Coela adlı kentin de sikkeleri görülmeye başlar. Üstelik bu sikkelerden anlaşıldığına göre, Coela, Municipium statüsüne de sahiptir. Yarımada'nın idari merkezi de Coela'dır. Bu gelişme, Sestos üzerinde negatif etkide bulunmuş olmalıdır. Municipium statüsünün sağlayacağı vergi ayrıcalıklarını da eklersek Thrakia Khersonesosu'ndaki ticari hayatın Coela merkezinde dönmeye başladığı düşünülebilir. Burada Coela'nın lokalizasyonu için önerilen yerin Sestos'a yaklaşık 5 km uzaklıktaki Kilye Koyu olduğunu da belirtmek gerekir⁴⁷⁷. Bu yeni durum karşısında sikke basmanın maliyetinin, getirisinin önüne geçmiş olması muhtemeldir. Sonuç olarak Sestos, Hadrianus döneminden sonra Septimius Severus dönemine kadar yani yaklaşık 55 yıl süreyle sikke basmaz.

Hadrianus dönemi Sestos sikkeleri de tek birim olarak ve yine lir tipi ile darbedilmişlerdir. Vespasianus döneminden beri alışlageldiği üzere ön yüzlerde istisnasız olarak sağa imparator başı vardır. R10: 6 ve 14 nolu sikkeler diğerlerinden biraz daha farklıdır. Bu sikkelerde daha önce Claudius ve Nero dönemlerinde de gördüğümüz lejandın sikke üzerinde aynadan yansır gibi ters olarak yer aldığı görülür. Ancak Claudius ve Nero dönemlerine ait örneklerde hatalı lejand arka yüzlerdeyken, bu örneklerde ön yüzdedir. Bu hata da yine hakkağın lejandı kalıba kendisine göre düz olacak şekilde hakketmesinden kaynaklanmıştır. Herhalde bu tür bir hata fazla önemsenmemiştir, çünkü bu kalıptan 2 sikke günümüze kadar ulaşabilmiştir.

⁴⁷⁷ Oberhummer, 1921: Koila. RE 21, col. 1049.

Elimizdeki tüm örneklerde kentin adı arka yüzlerde lirin solundan başlar. Ayrıca bu dönemde Sestos sikkelerinde bir ilkle de karşılaşılır. R10: 3 nolu sikkede daha önce Sestos sikkelerinde olmayan çizgisel bordürün kullanıldığı görülür. Noktalı bordür de aynı dönemde kullanılmıştır. Lirin tel sayısı ile ilgili bir düzen görülmez. Hem 4 hem de 5 telli lirler kullanılmıştır.

RPC II'de de belirtildiği gibi, McClean kataloğundaki 4181 nolu sikke Hadrianus dönemi Sestos sikkesi olarak verilmesine rağmen Sestos sikkesi olmadığından kataloğa eklenmemiştir. Ayrıca, yine Hadrianus dönemi Sestos sikkesi olarak verilen Mionnet I, sayfa 430'da 32 numaralı sikke de Sestos sikkesi olmadığından kataloğa eklenmemiştir.

Kalıp ilişkileri

Kataloğumuzda bu tipten 16 adet sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerden elimizde fotoğrafı olan 14 tanesinin kondüsyonları, her birinin kalıp ilişkileri açısından incelenmesine olanak vermemiştir. Ancak incelenebilenlerden gelen verilere göre en azından 4 ön yüz ve 9 arka yüz kalıbı tespit edilebilmektedir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R10: 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 13

R10: 6, 14

R10: 4

R10: 1.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R10: 9, 11, 13

R10: 7, 12

R10: 6

R10: 4

R10: 3

R10: 10

R10: 2

R10: 14

R10: 1.

4.2.10. Septimius Severus

İmparator Hadrianus döneminden Septimius Severus dönemine kadar geçen yaklaşık 55 yıllık sürede Sestos'un bilinen bir sikkesi yoktur. Ancak iki ayrı çalışmada iki ayrı sikke MS 138-192 tarih aralığına ait Sestos sikkesi olarak verilmiştir. Bu sikkelerden biri açıkça Hadrianus dönemine ait olduğundan, diğeri ise fotoğrafının olmaması ve aşağıda açıkladığımız diğerkuşkular nedeniyle ayrı bir başlık açılmadan burada aktarılacaktır.

Burada ele alacağımız ilk sikke RPC serisinin henüz basılı olarak yayımlanmamış olan IV. cildinden gelmektedir. Online olarak erişime açık olan ve MS 138-192 yıllarına ait Roma İmparatorluk Dönemi şehir sikkelerini konu edinen bu ciltte, 7815 nolu sikke belirsiz imparator olarak verilmiştir. Ancak, söz konusu sikke, kataloğumuzdaki Hadrianus dönemine ait R10: 10 nolu sikkedir ve ön yüz lejandının açıkça Hadrianus olarak okunduğu R10: 2, 3, 5, 8 ve 11 nolu sikkelerle aynı ön yüz kalıbından basılmıştır. Dolayısıyla kesin olarak Hadrianus dönemi Sestos sikkesidir. İlginç olan bu sikkenin RPC III, 757.3'te zaten Hadrianus sikkesi olarak verilmiş olmasıdır.

İkinci sikke ise Varbanov kataloğundan gelmektedir. Bu sikke IMP C AELI ANTON ön yüz lejandı ve CHCTIQN arka yüz lejandıyla verilmiştir⁴⁷⁸. Ön yüzdeki lejandın Latin harfleriyle yazılmış olması Sestos tarihinde görülmeyen bir olaydır ve *Coloni* ya da *Municipium* statüsü olmayan bir Grek kentinin sikkelerinde kullanılması beklenmez. Üstelik sikkenin çapının da verilmemiş olması, bizzat görülmediği şüphesini doğurmaktadır. Fotoğrafı da olmayan bu sikkenin kataloğa alınmayarak burada belirtilmesi uygun görülmüştür.

Tip R11: Hadrianus-Septimius Severus arası döneme ait Sestos sikkesi olmamasının *municipium* statüsüyle öne çıkan Coela kenti etkisiyle olabileceğine Hadrianus sikkeleri bölümünde değinmiştik. Bu uzun aradan sonra Sestos'un

---

⁴⁷⁸ Varbanov, 2002: 204.

yaklaşık 150 yıl kadar süreyle devam eden lirli tiplerinden çok farklı yeni bir seri çıkar karşımıza. Bu yeni tip Abydoslu Leandros ve Sestoslu Hero mitini betimleyen bir sahneden oluşmaktadır; Leandros, Hellespontos'un sularında yüzmeye çalışırken Sestos'ta Aphrodite Tapınağı'nın kulesindeki Hero da yaktığı kandil ile ona kılavuzluk etmektedir. Bilindiği gibi aralarında yalnızca Hellespontos olan Sestos ve Abydos, Augustus ve Nero dönemlerinde lirli benzer tipte sikkeler basmışlardı. Daha sonrasında Sestos tutucu bir şekilde lir tipine devam ederken Abydos çok daha farklı tipte sikkeler basmaya devam etti. Septimius Severus dönemiyle birlikte bu iki kent arasında benzer tipte sikke basmanın yeniden başladığı görülür. Aynı miti paylaşan bu iki kent sikkelerinde de aynı mitin sahnesini tip olarak kullanırlar. Aslında Abydos bu tipi Sestos'tan daha önce, İmparator Commodus zamanında kullanmaya başlamıştı. Ancak Sestos'un Commodus döneminden bildiğimiz bir sikkesi yoktur. Belki de Sestos, Abydos'un bu miti tek başına sahiplendiğini düşünerek Septimius Severus döneminde aynı tipte sikke basmaya başlamıştı. Özellikle coğrafi olarak yakın konumdaki şehirlerin birbirlerini çeşitli nedenlerle kıskanmaları ve rekabetleri Roma İmparatorluk Dönemi'nde bilinen bir durumdur. Abydos ve Sestos'un bu darpları genel olarak aynı olsalar da aralarındaki iki farka değinmek gerekir. Abydos sikkelerindeki sahnede her zaman Leandros'un üzerinde elinde meşalesiyle uçan bir Eros figürü vardır ve arka planda Abydos tarafında, sahilde bıraktığı giysileri görülür. Sestos'un Septimius Severus dönemi Leandros-Hero tipli sikkelerinde bu iki detay da yoktur. Ancak Caracalla'nın kendi darplarıyla ve yalnızca elinde meşalesiyle Eros sahneye eklenir ve Severus Alexander döneminde de aynı şekilde kullanılır. Aslında bu ayrıntılar sahneyi tam olarak Ovidius'un aktardığı şekilde dekore etmektedirler⁴⁷⁹. Anlaşılan Sestoslular bu efsanenin anlatımı için resmi olarak Ovidius'un şiirlerini referans almaktadırlar.

Sestos'un, Hadrianus döneminden sonra Septimius Severus zamanına kadar neden sikke basımına ara vermiş olabileceğine dair düşüncelerimizi bir önceki bölümde aktarmıştık. Aynı şekilde elimizde kesin kanıtlar olmadığı için sikke basımının neden tekrar Septimius Severus'la başladığına dair de ancak bazı yorumlar yapabiliriz. Bunun için o dönemde İmparatorluk geneli ve Sestos civarında yaşanan

---

⁴⁷⁹ Ovidius, *Heroides* xviii.32-33 ve 155-56, xix.31-32,

olaylara göz atmak yararlı olabilir. Bilindiği gibi Septimius Severus'un tahta geçmesi zorlu bir süreç sonunda gerçekleşmişti. Batıda Clodius Albinus ve doğuda Pescennius Niger ile mücadele etmek zorunda kalmıştı. Pescennius Niger Perinthos'u kuşatmış, Hellespontos'u da Septimius Severus'a karşı kapatmak istemişti. Ancak bu amacını gerçekleştirememişti. Sestos bu mücadeleler sırasında elbette Hellespontos'taki olayların bir sahnesini oluşturuyordu. Severus'un Hellespontos'tan geçen askerleri Asellius Aemilianus komutasındaki Niger kuvvetlerini yenilgiye uğratarak savaşın gidişatını belirlemişti. Bu olaylar esnasında Sestos'un hiçbir şekilde Niger'in yanında yer almadığını, ona destek vermediğini hatta belki Severus kuvvetlerine yardımcı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Niger'in yanında yer alan, ona yardım eden kentlerin Severus tarafından ağır şekilde cezalandırıldıklarını biliyoruz. Bunları detaylı şekilde anlatan antik yazarların, Sestos'un da cezalandırılmış olması durumunda benzer şekilde anlatmaları beklenirdi. Aksine bütün bu gelişmeler Sestos'u yeniden sikke basmaya başlamasıyla sonuçlanacak daha iyi bir konuma getirmiş olabilir. Bir kentin yakınındaki askeri varlık her zaman daha fazla para ihtiyacı anlamına geliyordu. Yukarıda değindiğimiz olaylar sırasında bölgedeki asker varlığı Sestos tarafından bir fırsat olarak görülmüş olabilir. Çünkü itibari değeri olan ve günlük alışverişler için basılan yerel bronz darplar, askerler tarafından günlük alışverişler için Denariuslar ile değiştirilmekteydi. Bu da kentin kasasının karlı şekilde dolması anlamına gelmektedir. Üstelik Septimius Severus zamanında Roma Denariusunda yapılan tağşişin, otonom bronz darpları daha da güçlü duruma getirdiği ve nedenle darplarında bir artış olduğu düşünülmektedir⁴⁸⁰. Diğer yandan İmparatorluğun yaşadığı bu krizler Sestos gibi kentlerin otonomilerinin daha önce olmadığı kadar kısıtlanmasına ve refah seviyelerinin düşmesine neden oluyordu. Üstelik Niger ile olan mücadele ve sonrasında Parthlarla yapılan savaşlar İmparatorluk hazinesini oldukça zorluyordu. Bu gelişmeler sonucunda kentlerin imparatorluğa karşı mali yüklerinin artmış olması beklenir. Crawford, Severuslar döneminde yerel darpların birden artmasını merkezi otorite tarafından bu yönde bir zorlamaya bağlamaktadır⁴⁸¹.

---

⁴⁸⁰ Magie, 1950: 682.

⁴⁸¹ Crawford, 1975: 572.

Septimius Severus döneminde Sestos sikkelerinin çap ve ağırlıklarında da değişiklik olmuştur. Augustus dönemindeki Lirli tip, yaklaşık 18 mm'lik çapıyla 1 Assarion olarak Hadrianus dönemine kadar kullanılmıştı. Septimius Severus dönemindeki Leandros-Hero tipi ise ortalama 23.5 mm'lik çapa ve 7 g. ağırlığa sahiptir. Bu yeni ölçüler yeni bir birime de işaret ediyor olmalıdır. Birimin tespitinde aynı dönem için daha önceden birim tespitleri yapılmış diğer kentlerin sikkelerine bakmak yol gösterici olacaktır. Ancak birimlerin ölçülerinde bölgelere/eyaletlere göre farklar olabildiği için Sestos'a yakın kentlerle karşılaştırma yapmak daha doğru olur. Bu çerçevede Moesia Inferior, Trakya ve Asya'ya baktığımızda 23.5 mm'lik ortalama çapın 2 ya da 3 Assarion'a denk gelmesi gerektiği anlaşılmaktadır⁴⁸². Caligula'dan Hadrianus dönemine kadar yalnızca 1 Assarionluk birim kullanıldığı için bu birimin de yeniden Sestos halkının alışık olduğu 1 assarion değeriyle basıldığını düşünmek hatalı olacaktır kanısındayız. Çünkü çevredeki kentlerin aynı döneme ait yaklaşık olarak aynı çap ve ağırlığa sahip sikkeleri Roma Denariusu karşısında 2 ya da 3 assarion değerindeyken Sestos sikkelerinin de aynı birimlere denk gelmesi gerektiği akla daha yatkındır. Ayrıca, yine Sestos'a nispeten yakın olan Alexandria Troas ve Parium gibi Roma kolonilerine baktığımızda bu birimin Dupondius'a eşit olabileceği görülür.

Kalıp ilişkileri

Kataloğumuzda Septimius Severus büstlü üç adet aynı tip sikke bulunmaktadır. Bu üç sikke de aynı ön ve arka yüz kalıplarından darbedilmişlerdir. Ayrıca genç Caracalla büstlü Tip R13.1: 1 nolu sikke de bu sikkelerle aynı arka yüz kalıbından darbedilmiştir. Tip R13.1: 1 ve Tip R15.1: 1 nolu sikkeler, ön yüzlerinde taşıdığı genç Caracalla büstleri nedeniyle Septimius Severus zamanında darbedilmiş olmalıdırlar.

4.2.11. Julia Domna

Tip R12: Julia Domna dönemi Sestos sikkeleri yepyeni bir arka yüz tipiyle darbedilmişlerdir. Tanrıça Homonoia, Sestos sikkelerinde ilk defa Domna büstlü

⁴⁸² Johnston, 2007; Jurukova, 1981: 24-27.

sikkelerde karşımıza çıkar. Kelime anlamı uyum, anlaşma, fikir birliği olan Homonoia, Latince'deki Concordia'ya karşılık gelmektedir⁴⁸³. Antik Çağ'da bireyler arasından kentler arasındaki *stasis*'e kadar sosyal ve politik anlaşmazlıkların çözümünde Homonoia temasının kullanıldığını görmek mümkündür. Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle kentler arasındaki uzlaşmaların Homonoia sikkeleri olarak bilinen yerel darplarda simgeleştirildiği ve duyurulduğu görülür. Bu sikkelerde genelde anlaşmazlık yaşayan iki kentin personifikasyonları uyum içinde olduklarına ithafen yan yana betimlenmektedir. Homonoia, Latince karşılığı olan Concordia adıyla Roma İmparatorluk darplarında da görülür. Özellikle zor zamanlarda, örneğin orduların-askerlerin, imparatorların, hatta hanedan üyelerinin arasında uyum istendiği zamanlarda Concordia sikkelerde daha çok görülür. Julia Domna'nın kendi sikkelerinde de Concordia kullanılan tiplerden biridir. Bunun için geçerli nedenleri vardı. Sonradan imparator olan iki oğlu arasındaki uyumsuzluk, Caracalla'nın Geta'yı öldürtmesiyle sonuçlanmıştı. Ayrıca Geta'yı öldürttükten sonra tek başına imparator olan Caracalla, eşi ile de sorunlar yaşıyordu ve sonunda eşi Plautilla da Caracalla tarafından öldürtülmüştü. Bu çerçevede Julia Domna'nın Roma İmparatorluk darplarına baktığımızda Concordia tipinin kullanımının özellikle yapılmış bir seçim olabileceği akla gelmektedir.

Julia Domna dönemi Sestos sikkelerinin arka yüzlerindeki Homonoia'nın tek başına, sağ elinde patera ve sol elinde cornucopia ile betimlendiğini görüyoruz. Bu dönemle ilgili antik kaynaklar maalesef ki Sestos'a dair bilgi vermezler ve bize yardımcı olacak bir yazıt da elimizde yoktur. Bu nedenle Sestos sikkelerinde Julia Domna ile başlayan Homonoia tipinin kullanımı için kesin bir şey söylemek imkansızdır. Ancak şaşırtıcı şekilde Trakya, Moesia Inferior ve Troas'taki bazı kentlerde de aynı durum söz konusudur. Augusta Traiana, Maroneia, Ankhialos, Pautalia, Serdika, Markianopolis, Nikopolis ve Skepsis kentleri de aynı dönemde sikkelerinde Homonoia'yı ilk defa kullanmaya başlamışlardır. Bu kentlerin yer aldığı eyaletler bilindiği gibi Severus ve Niger arasındaki savaşta önemli rolleri olan eyaletlerdi⁴⁸⁴. Julia Domna eşi ile birlikte MS 193-94 kışını Perinthos'ta geçirmişti. Muhtemelen seferden sonra Roma'ya dönüş yolunda da burada tekrar

⁴⁸³ Liddel-Scott, 1961: 1226-27.

⁴⁸⁴ Thériault, 1996: 166.

konaklamışlardı⁴⁸⁵. Belki de bu kentler Septimius Severus'un galip gelmesinden sonra onu ve tabii eşi Julia Domna'yı, onların sevdikleri bir figürle, Homonoia ile selamlıyorlardı. Böylece İmparator ve ailesine “zaferleriyle barış ve imparatorluğa harmoni getiren”⁴⁸⁶ diye seslenme fırsatı yakalamış oluyorlardı. Yukarıda saydığımız kentlerin aynı tipleri aynı anda ve muhtemelen aynı amaçla kullanmaya başlamaları birbirleri arasında da bir harmoni olduğunun ilanı olarak algılanabilir. Çünkü her kent kendi sikke tipini seçmekte özgür olduğundan aynı tipin seçilmesi, bu konuda belli bir ortak kararın varlığının işareti olmalıdır.

Yukarıda belirttiğimiz olasılık, söz konusu kentlerin de aynı tipi ilk defa bu dönemde kullanmaya başlamaları üzerine düşünüldü. Ancak elimizde kesin kanıtlar olmadığından Sestos'un bu tipi tamamen bağımsız ve tamamen kendinden kaynaklanan nedenlerle kullanmış olması da mümkündür. Örneğin, Homonoia'nın tek başına ve CHCTIWN lejandı altında kullanılması kent içinde yaşanan bir anlaşmazlık sonucu varılan bir uzlaşmaya da işaret ediyor olabilir.

Julia Domna dönemi Sestos sikkeleri, çağdaş oldukları Septimius Severus dönemi sikkeleriyle yaklaşık aynı çap ve ağırlıkta basılmışlardır. Ayrıca, Caracalla dönemi aynı tipteki sikkelerle (Tip R14) yaklaşık aynı çap ve ağırlıktadırlar. Julia Domna dönemi R12: 2 nolu sikke, Caracalla dönemi Tip R14: 4 nolu sikke ile aynı arka yüz kalıbından basıldığından, Caracalla döneminde de basılmaya devam edilmiş olabilir. Dolayısıyla aynı birimlerde yani 2 ya da 3 assarion olarak tedavül etmiş olmalıdırlar.

Sestos, sikkeleri için seçtiği tipleri her zaman uzun süre kullanmıştır. Hatırlanacağı gibi liri tip Augustus'tan Hadrianus dönemine kadar kullanılmıştı. Homonoia tipi de Julia Domna sikkeleri sonrasında kullanılmaya devam etmiştir. Bu tipin III. Gordianus, Philippus I dönemlerinde de kullanıldığını göreceğiz.

Kalıp ilişkiler

Julia Domna dönemine ait elimizdeki sikkelerin hepsi aynı tipte basılmışlardır. Bu 4 sikke toplamda 2 ön yüz ve 3 arka yüzden darbedilmişlerdir.

---

⁴⁸⁵ Sikkelerden yola çıkarak MS 214 yılında Caracalla'nın da Perinthos'ta bulunduğu düşünülür, bkz. Mennen, 2011: 39.

⁴⁸⁶ Thériault, 1996: 166.

Ayrıca Tip R12: 2 nolu Julia Domna sikkesi, Caracalla büstlü Tip R14: 4 nolu sikke ile aynı arka yüz kalıbından darbedilmiştir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R12: 1, 3, 4

R12: 2.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R12: 3, 4

R12: 2 (R15, 4 ile aynı ay kalıbı)

R12: 1.

4.2.12. Caracalla

Neredeyse her imparator döneminde olduğu gibi Caracalla dönemi Sestos sikkelerinde de küçük ya da büyük yenilikler görülür. Bu dönemin Sestos sikkeleri açısından bir yeniliği, ilk defa aynı imparator adına 3 farklı tipin basılmış olmasıdır. Tipler ve sikke çapları dikkate alındığında ise ilk defa 3 farklı birimin de kullanılmaya başladığı anlaşılmaktadır. Herhangi bir değer işareti taşımayan bu birimlerin tespiti için Septimius Severus dönemi Sestos sikkeleri ve özellikle Trakya ile Kuzey Batı Anadolu kentlerinin çağdaş sikkeleriyle karşılaştırmak bir fikir verebilir. Septimius Severus dönemi sikkelerinde 24 mm ortalamaya sahip sikkelerin 2 ya da 3 Assarion değerinde olmaları gerektiğini belirtmiştik. Genel olarak Septimius Severus ve Caracalla dönemi sikkeleri çap-ağırlık ve birim ilişkileri açısından birlikte değerlendirildiklerinden Caracalla dönemi 24 mm çaplı Sestos sikkesini de 2 ya da 3 Assarion olarak kabul edebiliriz. Bu durumda, Katalogda Tip R13.2 olarak verdiğimiz Sestos tarihinin en büyük ortalama çaplı 30 mm'lik sikkelerini de 3 ya da 4 Assarion olarak kabul etmek gerekir. Ayrıca özellikle Thrakia'da Caracalla dönemi darplarına baktığımızda 30 mm ortalama çaplı sikkelerin 4 assarion olarak kabul edildikleri görülür. Caracalla dönemi Sestos sikkeleri birim, tip ve ortalama ölçülerine göre büyükten küçüğe doğru verilirse tablo aşağıdaki gibi olur;

TİP	ORTALAMA ÇAP	ORTALAMA AĞIRLIK	BİRİM
R13.2	30 mm (2 adet)	15.7 g (3 adet)	3-4? Assarion
R14	24 mm (4 adet)	7.18 g (5 adet)	2-3? Assarion
R15	19.8 mm (5 adet)	3.68 g (4 adet)	1 Assarion

*Genç Caracalla büstlü Tip R13.1 ve R15.1 Septimius Severus döneminde basılmış olmaları gerektiğinden bu tabloya dahil edilmemişlerdir.

*Kırılmış olan Tip R15.2: 3 nolu ve çapı sıra dışı olan 24 mm'lik R15.2: 1 nolu sikke tabloya dahil edilmemişlerdir.

Yukarıdaki sıralamada Tip R13.1 ve Tip R15.1'deki genç Caracalla büstlü sikkeler dikkate alınmamıştır. Çünkü asıl olarak Septimius Severus döneminde kullanılmak için darbedildiklerinden o dönemin tek birimli sistemine uygun çapta basılmışlardır. Tip 13.1 ortalama aynı çap ve ağırlıktaki Caracalla dönemine ait Tip R14 ile aynı değerde kabul edilerek, onlarla aynı dönemde kullanılmaya devam edilmiş olabilir.

Tip R13. Sestos'un Caracalla dönemi sikkeleri, tıpkı imparatorluk darplarında olduğu gibi Septimius Severus ve Julia Domna darplarıyla yakın ilişki içindedir. Örneğin burada ele almakta olduğumuz Tip R13, Septimius Severus dönemi Sestos sikkeleriyle (Tip R11) aynı tipler kullanılarak darbedilmişlerdir. Hatta bu tipe ait Tip R13.1: 1 nolu Caracalla sikkesi, Septimius Severus dönemine ait Tip R11'deki sikkelerle aynı arka yüz kalıbından darbedilmiştir⁴⁸⁷. Tip R13.1: 1, 2 ve Tip 15.1: 1 nolu sikkelerdeki büstlerden, bu sikkelerin Caracalla adına Septimius Severus döneminde darbedildikleri anlaşılmaktadır. Çünkü söz konusu sikkelerde Caracalla'yı oldukça genç tasviriyle görüyoruz. Dolayısıyla bu sikkeler Severus'un Caracalla'yı kendisine ortak imparator ilan ettiği MS 198 yılı ile Caracalla'nın tek başına imparator olduğu MS 211 yılları arasına tarihlenmelidirler. Tip R13'ün, genç ve olgun Caracalla büstlü olanları arasında hem çap hem de ağırlıkları açısından büyük farklar vardır. Genç Caracalla büstlü olanlar (Tip R13.1) ortalama 23.5 mm

⁴⁸⁷ Arka yüz kondüsyonu oldukça kötü olan Tip R13.1: 2 nolu sikke de muhtemelen aynı arka yüz kalıbındandır.

çap ve 6.65 g ağırlığa sahipken, olgun Caracalla büstü taşıyanlar (Tip R13.2) ortalama 30 mm çap ve 15.7 g ağırlığa sahiptir. Ağırlık ve çaplar arasındaki fark açıkça göstermektedir ki, genç Caracalla büstlü olan Tip R13.1, olgun Caracalla büstlü olanlara göre daha küçük birimler olarak kullanılmışlardır. Çünkü, genç Caracalla büstlü olanlar, Septimius Severus döneminde ve o dönemin tek birimlik sistemi için, benzer çap ve ağırlıkta basılmışlardır. Tip R13.2’de verilen 1 nolu sikke, arka yüzdeki sahnenin yönü açısından üniktir. Benzer Abydos ve Sestos sikkeleri arasında sahnenin sola doğru olduğu başka bir örnek yoktur.

Kalıp ilişkileri

Elimizde Tip R13.2’ye ait fotoğrafı olan 3 sikke incelendiğinde, toplamda 1 ön yüz ve 2 arka yüz kalıbından darbedildikleri anlaşılmaktadır. Kondüsyonları nedeniyle sağlıklı değerlendirme yapılamayacağı için birbirleriyle kalıp karşılaştırılması yapılmayan Tip R13.1, muhtemelen aynı ön ve arka yüz kalıplarından darbedilmişlerdir. Çapları farklı ayrı birimler olduğundan Tip R13.1 aşağıdaki karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R13.2: 1, 2, 3.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R13.2: 2, 3

R13.2: 1.

Tip R14: Bu tipi yine aynı dönemde Caracalla’nın annesi de olan Julia Domna büstlü sikkelerde görmüştük. Dolayısıyla Julia Domna sikkelerini anlattığımız bölümde Homonoia tipinin kullanılmaya başlanmasına dair söylediklerimiz, Caracalla’nın bu tipi için de geçerlidir. Katalogda bu tipe ait Tip R14: 1 nolu olarak verdiğimiz sikke, Julia Domna dönemi Tip R12: 2 nolu sikke ile aynı arka yüz kalıbından darbedilmiştir. Bir önceki sikke tipinde olduğu gibi bu tipe ait sikkelerin tamamı Caracalla’nın olgun büstlerini taşırlar. Bu nedenle onun tek başına imparator olduğu döneme tarihlenmeleri doğru olacaktır.

Kalıp ilişkileri

Katalogda bu tipe ait 5 sikke bulunmaktadır ve toplamda 3 ön yüz, 3 arka yüz kalıbından darbedilmişlerdir. R14: 3 nolu sikke, kötü kondüsyonu nedeniyle bu açıdan değerlendirilememiştir.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R14: 2

R14: 1, 4

R14: 5.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler;

R14: 1, 4 (Julia Domna dönemi R12: 2 nolu sikke ile aynı ay kalıbından)

R14: 5

R14: 2.

Tip R15: Bu tipin arka yüzlerindeki ayakta Apollon, Sestos tarihinde ilk defa Caracalla büstlü sikkelerde karşımıza çıkar. Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Sestos sikkelerinde daha önce Apollon'a ithafen yalnızca lir kullanılırken, bu sikkelerde sağ elinde karga ve sol elinde defne dalıyla Apollon ayakta tasvir edilmiştir.

Tıpkı Leandros- Hero'lu tip gibi hem genç hem de olgun büstle basılmıştır. Dolayısıyla aynı şekilde, Septimius Severus döneminden başlayarak Caracalla döneminde de geçerli oldukları anlaşılır.

Tip R15.2'deki en dikkat çekici durum ise bazı sikkelerde pulların çapının sikke tiplerinin çapına olan orantısızlığıdır. R15.2: 2, 3 ve 4 nolu sikkelerde bu durum açıkça gözlenebilmektedir. R15.2: 1 nolu sikke 24 mm çapıyla diğerlerinin yaklaşık 20 mm olan çap ortalamasına uymaz. Sikke kalıplarıyla pulların çapları arasındaki uyumsuzluk bu dönemde sikke pulu temininde bir düzenin olmadığını ya da bir sorun yaşandığını gösteriyor olmalıdır. 20 mm'lik ortalama, Sestos

sikkelerinin daha önceki ortalamalarına da uymamaktadır⁴⁸⁸. Dolayısıyla bunların Sestos'un eski darpları için üretilmiş ancak kullanılmamış ve elde kalmış pullar olduklarını düşünemeyiz. Bu kalıplar eğer Sestos'ta ve/veya Sestos sikkeleri için imal edilmiş olsalardı sikke kalıplarının çaplarıyla uyumlu olmaları beklenirdi. Dolayısıyla bu pullar bir şekilde dışarıdan tedarik edilmiş olmalıdır.

Kalıp ilişkileri

Katalogta bu tipe ait olan 6 sikke de kalıp ilişkileri açısından değerlendirilebilmiştir. Sonucunda bu sikkelerin toplamda 2 ön yüz ve 3 arka yüz kalıbından darbedildikleri anlaşılmıştır.

Ön yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R15.2: 2, 5

R15.2: 1, 3, 4.

Arka yüz kalıplarının temsil edildiği sikkeler

R15.2: 2, 5

R15.2: 1, 3

R15.2: 4

Tip R15.1 olarak verdiğimiz genç Caracalla büstlü olan sikke üniktir. Ön ve arka yüz kalıpları diğer sikkelerle de eşleşmez.

4.2.13. Severus Aleksander

Caracalla'dan sonra imparator olan Macrinus ve Elagabalus dönemlerine ait Sestos sikkesi bilinmemektedir. Severus Aleksander dönemi Sestos sikkelerinde iki farklı sikke tipi kullanılmıştır. Tip seçimi olarak bir önceki dönemin tekrarı görülür. Bu tipler Severus, Domna ve Caracalla döneminde kullanılanlarla aynıdır. Katalogdaki sikkelerin tip, çap ve ağırlıkları bu dönemde 2 birimin kullanımda olduğunu göstermektedir. Leandros-Hero tipli olan büyük, Homonoia tipli olan ise

⁴⁸⁸ Caracalla'dan yaklaşık 150 yıl kadar önce Neron döneminde 19.5 mm'lik ortalamayla sikke (Tip R5) darbedilmişti.

küçük birimdir. Bu birimleri tipler ve ortalama ölçülerine göre büyükten küçüğe doğru vermek gerekirse;

Tip R16: 28 mm, 11.6 g (İki örnek)

Tip R17: 18 mm, 3.26 g. (Tek örnek)

Tip R16: Bu tip Septimius Severus ve Caracalla dönemlerinde de kullanılmıştır. İlk olarak Abydos tarafından Commodus zamanında basılmış, Sestos'ta ise ilk olarak Septimius Severus zamanında darbedilmeye başlanmıştır. Severus Alexander döneminde de Caracalla zamanında olduğu gibi en büyük birim olarak karşımıza çıkar. Bu imparator sonrasında ise Abydos'ta darbedilmeye devam edilmesine karşın Sestos'ta bir daha darbedilmemiştir.

Septimius Severus ve Caracalla dönemlerinde olduğu gibi bu tipte de ön yüzlerde imparator büstü sağa doğrudur. Ancak arka yüzlerde kentin adı daha öncesinde W ile yazılırken Severus Alexander döneminde Ω ile yazıldığı görülür. Ayrıca daha önce kentin adının son iki harfi -WN olarak her zaman kesimin altında yer alırken, bu dönemde kesim yoktur ve sikkenin sağında -TIQN olarak sonlanır. Caracalla'nın tek başına imparator olduğu dönemde arka yüz tipine eklenen elinde meşaleyle Eros sembolü, bu dönemde de görülür.

Kalıp ilişkileri

Bu tipe ait elimizde yalnızca 2 adet sikke vardır ve ikisi de aynı ön ve arka yüz kalıplarından darbedilmişlerdir.

Tip R17: Bu tip, Sestos sikkelerinde Caracalla ile birlikte görülmeye başlanmıştı. Ayakta Apollon betimli bu tipten elimizde olan tek sikke 18 mm çapa sahiptir. Bu nedenle Leandros-Hero tipli sikkeler büyük birim, burada değindiğimiz Apollon'lu tip ise küçük birim olmalıdır.

4.2.14. III. Gordianus

Severus Aleksander sonrasında III. Gordianus dönemine kadar bilinen Sestos sikkesi yoktur. Bu dönemde de Severus Aleksander döneminde olduğu gibi iki birimli sistem olduğu anlaşılır. 24 mm ortalama çapa sahip olan Homonoia'lı tip büyük birim ve yaklaşık 19 mm çapa sahip olan diğer tip ise küçük birim olmalıdır. Her iki tipte de ön yüzlerdeki İmparator büstleri her zaman sağa doğrudur. Her iki tipte de Severus Aleksander döneminde başlanan kent ethniconunda W yerine Ω kullanılmasına devam edilmiştir.

Tip R18: Bu tipin kullanılmaya başlanmasıyla ilgili düşüncelerimizi Julia Domna dönemi Sestos sikkelerini anlatırken değinmiştik. Elimizde bu tipe ait iki sikkeden birinin kondüsyonu kötü olduğu için kalıp ilişkileri incelenememiştir.

Tip R19: Katalogda 6 sikke ile temsil edilen bu tipin arka yüzündeki figürün tanımlanmasına dair bazı problemler vardır. SNG Copenhagen Thrace 951'de Zeus olarak verilen bu tip, Caracalla dönemine ait Tip R15'teki Apollon ile oldukça benzerdir. Ancak Caracalla'daki tipte Apollon'un sol elinde asa gibi tuttuğu defne dalı, üst ucuna doğru açıkça görülen dalları nedeniyle kolayca tanımlanabilmektedir. Gordianus'un bu tipinde ise ayaktaki figürün yine sol elinde tuttuğu asada bu sefer yapraklar görülmez. Bu durumda eğer burada incelediğimiz sikkelerde figürün sol elindekini asa olarak kabul edersek Zeus olma ihtimali de vardır. Zeus'un bu betimini özellikle Sardeis sikkelerinden biliyoruz. Ancak yine de belirtmelidir ki en iyi kondüsyona sahip R19: 2 nolu sikkede dahi genelde Zeus'ta olması beklenen sakallar görülmez. Daha önceden Sestos için bilinen bir tip olması nedeniyle bu tip için Apollon tanımını kullanmayı uygun gördük.

Bu tipteki sikkeler, kondüsyonları el vermediği için kalıp ilişkileri açısından incelenememişlerdir.

4.2.15. I. Philippus

Tip R20: I. ve II. Philippus sikkeleri, taşıdıkları büstlerin benzerlikleri nedeniyle çoğu zaman karıştırılmaya müsaittirler. Elimizdeki I. Philippus

sikkelerinin kötü kondüsyonları durumu daha da güçleştirmektedir. Ancak aşağıda II. Philippus dönemi olarak verdiğimiz tipteki büstün açıkça çelenksiz ve daha genç görümlü olması nedeniyle bir ayırım yapılabileceği anlaşılmıştır.

I. Philippus dönemine dair elimizde yalnızca 1 tip sikke vardır. Bu tipin arka yüzündeki figür, Julia Domna döneminden itibaren Sestos sikkelerinde görmeye alışık olduğumuz Homonoia sikkelerine benzemektedir. Ancak dikkatli bakıldığında bu figürün daha önceki Homonoia tiplerine nazaran daha maskülen bir görünümü olduğu farkedilir. Dolayısıyla tam bir tanımlama yapılması zorlaşmaktadır. Sestos'un sikke tipi kullanımında gelenekçi bir tutum içerisinde olduğunu bildiğimizden bu figürün Homonoia olarak tanımlanması daha ağır basmaktadır. Buna ilave olarak daha önce kullanılan Homonoia tipli sikkelere yakın bir çapla ortalama 23 mm olarak basılmışlardır. İleride daha iyi kondüsyona sahip ortaya çıkabilecek yeni sikkeler ve yeni bilgilerle durumun değişebileceğini göz önünde bulundururarak bu figürü şimdilik Homonoia olarak tanımlamayı uygun gördük. Tespitimiz doğruysa I. Philippus döneminde Homonoia tipinin döneme özel bir amaçla seçildiğini düşündürecek bilinen bir neden yoktur. Tabii ki artık iç karışıklıkların da başlamış olduğu bu dönemde Homonoia anlamlı bir tiptir. Ancak, muhtemelen bir önceki imparator döneminde kullanılan tiplerin tekrarının pratik görülmesi nedeniyle seçilmiş olmalıdır.

Katalogda Tip R20'ye ait fotoğrafı olan iki sikke de aynı ön yüz kalıbından darbedilmiştir. Ancak arka yüz kalıpları farklıdır.

4.2.16. II. Philippus

Tip R21: Kataloğumuzda 5 adetle temsil edilen II. Philippus dönemi sikkelerinden iki tanesinin fotoğrafı mevcuttur. Bu fotoğraflarda, ön yüzde, genç imparator büstünün çelenk ya da taçsız olduğu açıkça görülmektedir. Bu nedenle yalnızca Philippus lejandı okunabilmesine rağmen II. Philippus'a tarihlenmesinin mümkün olduğu görülmüştür. II. Philippus, MS 247 yılında babası I. Philippus tarafından ortak imparator ilan edilmişti. MS 249 yılına kadar, yani sadece 2 yıl gibi nispeten kısa bir süre ortak imparator olarak kalabilmişti.

Bu tipte de arka yüzde kentın sikkelerinde severek kullandığı Apollon yer alır. Bu tipin çaplarını bildiğimiz sikkeleri 19 ve 23 mm çapa sahiptirler. Muhtemelen I. Philippus sikkeleriyle aynı birim olarak tedavül ediyorlardı. Bu çap değerleri kendilerinden bir önceki imparator olan III. Gordianus dönemi Apollon tipli sikkelerin çaplarıyla da uyum göstermektedir.

Fotoğrafları olan Tip R21: 2 ve 5 nolu sikkelerin ön yüzleri kötü kondüsyonları nedeniyle kalıp ilişkisi için bir karşılaştırma yapmaya olanak vermez. Ancak farklı arka yüz kalıplarından darbedildikleri açıktır.

4.2.17. Gallienus

Tip R22: Gallienus dönemi Sestos'un son sikkelerini bastığı dönemdir. Ancak Sestos sikkelerinin sona erdiği tarih olarak yayınlarda genelde MS 250 yılı civarı veya II. Philippus verilmektedir. Bunun sebebi, pek çok araştırmacının başvurduğu erken tarihli çalışmalarda konunun bu şekilde aktarılması olsa gerektir. Hem Head tarafından Historia Numorum'da hem de Oberhummer tarafından RE'de Sestos'un Gallienus sikkeleri verilmemiştir⁴⁸⁹. Ancak söz konusu çalışmaların yayımlandığı zamanlarda bu sikkelerin biliniyor olması gerekirdi. Çünkü Gallienus dönemine ait bir Sestos sikkesi, Sestini'nin Fontana kataloğunda, henüz 1822 yılında yayımlanmıştı.

Sestos'un Gallienus dönemi sikkelerinin arka yüz tipi de tartışmalıdır. Elimizde fotoğrafı olan R22: 1 nolu sikke kesin tanımlama yapmamızı engeller. Sestininin çizimine güvenirsek bu tip sağ elinde kartal sol elinde asa tutan Zeus'tur ve kendisi de tanımlamayı Zeus olarak tanımlar. Ancak sikke tiplerini uzun süre farklı imparatorların hükümdarlığı süresince kullandığını bildiğimiz Sestos'un daha önce hiç kullanmadığı Zeus tipini birden kullanmaya başlaması şüpheli bir durumdur. Sol elinde defne dalı sağ elinde karga tutan Apollon tipi ise Sestos sikkelerinde sıkça kullanılmıştır. Bu nedenle daha iyi kondüsyonlu yeni örnekleri ortaya çıkana kadar bu tipin şimdilik Apollon olarak tanımlanması uygun olacaktır.

Gallienus döneminde Roma gümüş sikkelerinin değerindeki düşüşle birlikte Roma İmparatorluk Dönemi şehir sikkelerinin değerlerinde de farklılıklar görülmeye

⁴⁸⁹ Head, 1887: 225; Oberhummer, 1923: "Sestos", RE 51, col. 1894.

başlanır. Bu dönemde daha küçük çaplı sikkelerin daha büyük birimler olarak basıldıkları görülür. Kataloğumuzdaki Gallienus dönemine ait iki sikkenin de çap bilgisine sahip değiliz Yalnızca R22: 1 nolu olan sikkenin çapı AE 3 olarak verilmiştir. Bu değeri ortalama 19 mm olarak kabul edebiliriz.

Septimius Severus döneminde başladığı kabul edilebilecek ekonomik sorunlar büyüyerek Valerianus-Gallienus döneminde zirvesine ulaşmıştı. Bu süreçte Roma Denariusunun (Caracalla zamanından itibaren 2 Denariusluk, Antoninianus) içeriğindeki gümüş miktarı da düşmüş ve Gallienus döneminde % 2.5'a kadar gerilemiştir. Bu gelişmeler Roma'nın doğu eyaletlerinde devam etmekte olan yerel sikke darplarını da olumsuz etkilemiştir. Böylece Roma gümüş sikkelerine olan konvertibiliteleri nispetinde değer taşıyan yerel darpların da bir anlamı kalmamıştı. Sikke basmanın olağan maliyetleri kentlerin kaldırabileceğinin üzerine çıkmıştı. Sonuç olarak Sestos gibi birçok kent Gallienus döneminde sikke darbını bırakmıştır.

5. KATALOG

5.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ÖNCESİ SİKKELERİ

Tip Y1

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, saçları sphendone içinde. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes ayakta sola, sağ elinde kerykeion, sol boşlukta amphora, üstünde tahıl tanesi. Sağ boşlukta, ΣA↓.

1. AE 23 mm, 8.63 g, ky 12, Lanz 9 (22 Mayıs 2000), 152.
2. AE 23 mm, 8.01 g, ky 3, SMB, 18246893=CNT, 6689=Fritze 2, Taf. I.7.
3. AE 23 mm, 7.70 g, ky -, ebay üzerinden Naumann, Id. no. 381541901583.
4. AE 22 mm, 8.00 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 11419.
5. AE 22 mm, 7.50 g, ky 12, Münster, env. no. M553.
6. AE - mm, 6.68 g, ky -, BM çevrimiçi, 1920,0805.45.

Tip Y2

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, küpeli, saçları sphendone içinde. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Demeter sola, sepet üstünde oturuyor, başında polos, sağ elinde başak, önünde yerde, sağa Herme. Sağ boşlukta ΣA↓.

1. AE 23 mm, - g, ky -, Lischine, 1173. Fy.
2. AE 22 mm, 9.87 g, ky 3, Münster, env no. M 552.
3. AE 22 mm, 8.54 g, ky 11, ANS, 2008.1.4=CNG 76 (12 Eylül 2007), 220=Naville-Ars Classica I (14 March 1921), 1544.
4. AE 22 mm, 7.04 g, ky 2, SMB, 18246889=CNT, 6685=Beschreibung, 270.4.
5. AE 22 mm, 6.71 g, ky 10, SNG Grèce 3, 100.
6. AE 21 mm, 7.54 g, ky 11, İstanbul, env. no. KD 1412/10.
7. AE 21 mm, 7.40 g, ky -, BM çevrimiçi, 1840,0921.470=BMC, 198.1.
8. AE 21 mm, 6.61 g, ky 12, SNG Dreer III, 131.
9. AE 21 mm, 8.23 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 927.
10. AE 21 mm, 8.00 g, ky 12, SNG Grèce Evelpidis, 1066.
11. AE 21 mm, 7.43 g, ky. 12, SMB, 18246890=CNT, 6686=Beschreibung, 270.2.

12. AE 21 mm, 7.18 g, ky 12, SMB, 18246891=CNT, 6687=Beschreibung, 270.3.
13. AE 21 mm, 7.57 g, ky 11, SMB, 18246892=CNT, 6688=Fritze 1, Taf. I.5.
14. AE 20 mm, 6.87 g, ky 12, İstanbul, env. no, KD 762/342.
15. AE 20 mm, 7.70 g, ky 11, İstanbul, env. no, 576.
16. AE 20 mm, 8.98 g, ky 11, CNG 61 (25 Eylül 2002), 201.
17. AE 20 mm, 8.11 g, ky -, Harvard, 1984.205.33.
18. AE 20 mm, - g, ky -, Lischine, 1174. Fy.
19. AE 20 mm, 8.20 g, ky 12, SMB, 18246888=CNT, 6684=Beschreibung, 270.1=Fritze 1, Taf. I.6.
20. AE 20 mm, - g, ky -, Pozzi, 2350.
21. AE 19 mm, 7.10 g, ky -, ebay üzerinden Naumann, Id. no. 381541901981.
22. AE - mm, 8.74 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878362.
23. AE - mm, 8.75 g, ky. -, BMC Online 1938,1007.238.
24. (AE 3), - g, ky -, Sestini, Hedervario I, s. 75. CMH no. 2500, Tab. X, no. 209. Fy.

TİP Y3

Ön Yüz: Apollon başı sağa. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda amfora, üstünde tahıl tanesi. Sağ boşlukta ΣA↓.

1. AE 20 mm, 4.30 g, ky 4, SMB, 18208282.
2. AE 20 mm, 3.94 g, ky 10, SMB, 18246981=Fritze 6, Taf. I.9.

TİP Y4

Ön Yüz: Hermes başı sola, petasoslu. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Demeter sola, sepet üstünde oturuyor, başında polos, sağ elinde çift başak, sol boşlukta amfora. Sağ boşlukta ΣA↓.

1. AE 19 mm, 4.87 g, ky -, Gitbud&Naumann 27 (4 Ocak 2015), 71.
2. AE 18 mm, 5.36 g, ky 5, SMB, 18246894=CNT, 6690=Fritze 4, Taf. I.8.
3. AE 17 mm, 4.27 g, ky -, Hunterian Vol. I, 387.1.
4. AE 17 mm, 5.15 g, ky 5, Roma Numismatics, E-sale 14, (2014), 81=Gitbud&Naumann 33, (2015), 54.

5. AE 16 mm, 5.88 g, ky 11, CNG Triton XI, (7 Ocak 2008), 94. Ex. Christopher Morcom Coll= Clarence S. Bement Coll.
6. AE 16 mm, 3.78 g, ky 1, SNG Cop. Thrace, 928.
7. AE 16 mm, 3.49 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 929.
8. AE 16 mm, 3.51 g, ky 12, SMB, 18246895=CNT, 6691.
9. AE 16 mm, 3.99 g, ky 11, SMB, 18246977=CNT, 6692=Beschreibung, 270.8.
10. AE 16 mm, 4.40 g, ky -, CNG MBS 61 (25 Eylül 2002), 201.
11. AE 16 mm, 4.43 g, ky 1, Münster, env. no. M 556.
12. AE 15 mm, - g, ky -, Pozzi, 2353.
13. AE - mm, 4.80 g, ky -, BMC çevrimiçi, 1921,0106.2.
14. AE - mm, 4.42 g, ky -, BMC çevrimiçi, 1921,0106.3.
15. AE - mm, 5.15 g, ky -, BMC çevrimiçi, 1921,0106.1.
16. AE - mm, 4.57 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587832d.

TİP Y5

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola, saçları sphendone içinde. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, sağda başak, solda $\Sigma A \uparrow$.

1. AE 14 mm, 1.61 g, ky 3, SMB, 18246995=Fritze 3, Taf. I.11.
2. AE 13 mm, 2.04 g, ky 1, CNG EA 212 (17 Haziran 2009), 22.
3. (AE2.5), - g, ky -, Welzl, 1551. (Sala sikkesi olarak verilmiş). Fy.

TİP Y6.1

Ön Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda başak, sağda kerykeion. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Amphora, Σ -A. Noktalı bordür.

1. AE 13 mm, 2.21 g, ky 7, Arıkantürk, 3279.
2. AE 13 mm, 1.69 g, ky -, Gitbud&Naumann 34 (9 Ağustos 2015), 45.
3. AE 13 mm, 2.10 g, ky 1, SMB, 18246987.
4. AE 13 mm, - g, ky -, Beschreibung, 271.18. Fy.
5. AE 12 mm, 1.75 g, ky 3, Arıkantürk, 3282.
6. AE 12 mm, 2.00 g, ky -, Gitbud&Naumann 23 (5 Ekim 2014), 148.
7. AE 12 mm, 2.24 g, ky -, CNG EA 124 (12 Ekim 2005), 25.

8. AE 12 mm, - g, ky -, forumancientcoins.com, 62342.
9. AE 12 mm, 1.62 g, ky 5, SMB, 18246991=Beschreibung, 271.17.
10. AE 12 mm, 1.99 g, ky 11, SMB, 18246992.
11. AE 12 mm, 1.47 g, ky 8, SMB, 18246994.
12. AE 12 mm, 1.78 g, ky -, vcoins.com, 2017, SKU 20509.
13. AE 12 mm, 1.17 g, ky 2, Arıkantürk, 3283.
14. AE 12 mm, 1.65 g, ky 2, Arıkantürk, 1967.
15. AE 12 mm, 2.35 g, ky 8, İstanbul, env. no. KD 1893/74.
16. AE 12 mm, 2.15 g, ky -, Gorny&Mosch 142 (10/11 Ekim 2005), 1255.
17. AE 12 mm, 1.93 g, ky -, Lindgren, 880.
18. AE 12 mm, - g, ky -, Gerhard Hirsch 338 (9Mayıs 2018), 79.
19. AE 11 mm, 2.01 g, ky 3, İstanbul, env. no. KD 757/80.
20. AE 11 mm, 1.61 g, ky -, ebay üzerinden sharpedgedeals adlı satıcı, Ağustos 2016, Id. no. 372041212791.
21. AE 11 mm, 1.10 g, ky 1, Arıkantürk, 3281.
22. AE 11 mm, 2.06 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, SAC8227, Şubat 2018, Id. no. 253423376879.
23. AE 11 mm, 1.31 g, ky -, ebay üzerinden Lanz, Mart 2017, Id. no. 232255028208.
24. AE 11 mm, 1.65 g, ky -, ebay üzerinden chichosgladiator11 adlı kullanıcı, Şubat 2018, Id. no. 391974586248.
25. AE 11 mm, 1.48 g, ky 6, Enez Kazısı 1997, Bul. No. 229, E 97 N Açması, M 19.
26. AE 11 mm, 1.17 g, ky 2, SMB, 18246989=Beschreibung, 271.16.
27. AE 11 mm, 1.72 g, ky -, Gitbud&Naumann 35 (2015), 69.
28. AE 11 mm, 1.84 g, ky 4, SMB, 18246993. Amforanın sağında üzüm salkımı.
29. AE 11 mm, 1.79 g, ky -, <http://munzeo.com/coin/acc-thrace-sestos-after-300-23704>
30. AE 11 mm, 1.86 g, ky -, Savoca, artikel no. 252649380441. <http://picclick.de/Savoca-Coins-Thrace-Sestos-Bronze-186-g-252649380441.html>
31. AE 11 mm, 1.80 g, ky -, http://www.forumancientcoins.com/moonmoth/coins/sestos_001.html (Ağustos 2010).
32. AE 11 mm, 1.41 g, ky 6, forumancientcoins.com, 51616.

33. AE 11 mm, 1.07 g, ky -, Vcoins üzerinden Romae Aeternae, Id. no. 607796= Roma numismatics, e-sale 12, lot 438.
34. AE 11 mm, 1.62 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, SAC 1816, Eylül 2016, Id. no. 252521365655
35. AE 11 mm, 1.90 g, ky -, ebay üzerinden Naumann, DF0799 28 Şubat 2016, Id no. 361493053553.
36. AE 11 mm, 1.67 g, ky 12, SNG Cop. Thrace 932. Herme'nin solunda üzüm salkımı?
37. AE 11 mm, 1.15 g, ky 8, Çanakkale, env. no. 358. Küçük Anafarta'dan
38. AE 11 mm, 1.34 g, ky 7, Çanakkale, env. no. 6006.
39. AE 11 mm, 1.25 g, ky 9, Çanakkale, env. no. 1794. Kozluçeşme-Biga'dan.
40. AE 11 mm, 1.35 g, ky 2, Arıkantürk, 3278.
41. AE 11 mm, 1.39 g, ky 7, Yale Uni., Ruth Elizabeth White Fund 2004.6.1146.
42. AE 11 mm, 1.36 g, ky 3, Yale Uni., Ruth Elizabeth White Fund 2004.6.1147.
43. AE 11 mm, 1.33 g, ky -, Savoca, 6th Blue Auc. (7 Nisan 2018), 218.
44. AE 10 mm, 1.25 g, ky 9, İstanbul, env. no. KD 1957/365.
45. AE 10 mm, 1.16 g, ky 4, CNT, 6081=Özel kol. H. I., Lemgo, Almanya.
46. AE 10 mm, 1.30 g, ky 2, Çanakkale, env. no. 5669.
47. AE 10 mm, 2.46 g, ky -, Savoca, Second Blue Auc. (28 Ekim 2017), 144.
48. AE 10 mm, 1.12 g, ky 1, SMB, 18246990.
49. AE 10 mm, 1.14 g, ky 9, Çanakkale, env. no. 2759. Burhanlı-Gelibolu'dan.
50. AE 10 mm, 1.72 g, ky -, munzeo.com üzerinden Lanz (16 Eylül 2012), 20793628.
51. AE 10 mm, 1.81 g, ky -, Savoca, Blue Auc. 4 (29 Aralık 2017), 121.
52. AE 10 mm, 1.01 g, ky 3, Klein, 104.
53. AE 9 mm, 1.47 g, ky -, Savoca 5th Blue Auc. Part I, (24 Şubat 2018), 260.
54. AE - mm, 1.45 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878258.
55. AE - mm, 2.06 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587826p.
56. AE - mm, - g, ky -, HD Rauch EA 23, (24-25 Haziran 2017), 1520 (ikili lot).
57. AE - mm, 0.82 g, ky -, BM çevrimiçi, 1982,1208.1.
58. AE - mm, 2.96 g, ky 10, ANS, 1944.100.16622.
59. AE - mm, 1.52 g, ky 12, ANS, 1944.100.16623.

60. AE - mm, 1.02 g, ky 12, ANS, 0000.999.7539.
61 (AE 4), - g, ky -, Millingen s. 42. Pl. III, no. 5. (Sala sikkesi olarak verilmiştir).
62. (AE 2.5), - g, ky -, Dumersan, s. 25. (Sala olarak verilmiş). Fy.

TİP Y6.2

Ön Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda tahıl başağı, sağda kerykeion. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Amphora. Σ-A. Sigmanın üstünde nokta.

1. AE 14 mm, - g, ky -, Lischine, 1191. Fy.
2. AE 13 mm, - g, ky -, Lischine, 1192. Fy.
3. AE 13 mm, 2.31 g, ky 5, SMB, 18246985=Fritze 5, Taf. I.10.
4. AE 12 mm, 2.04 g, ky 8, Çanakkale, env. no. 517.
5. AE 12 mm, 1.16 g, ky 5, İstanbul, env. no. KD 1914/4.
6. AE 11 mm, 1.27 g, ky 11, CNG 209 (Şubat 2009), 33.
7. AE 11 mm, - g, ky -, Lischine 1193. Fy.
8. AE 10 mm, - g, ky -, Lischine 1194. Fy.
9. AE - mm, 1.84 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587824v.
10. AE - mm, 1.64 g, ky -, Gorny&Mosch, 181 (2009), 1231.
11. AE - mm, 2.04 g, ky -, BM çevrimiçi, 1979,0101.1058.

TİP Y6 ya da Y9 Belirsizler

1. AE 14 mm, 2.20 g, ky -, Çanakkale, env. no. 824=Körpe 2014, SEST 04/1. Akbaş Mevkii, yüzey.
2. AE 13 mm, - g, ky -, Molthein, 873. Fy.
3. AE 13 mm, - g, ky -, Molthein, 872. Fy.
4. AE 11 mm, 1.35 g, ky 3, Çanakkale, env. no. 819=Körpe 2015, ALOP 05/1. Lalebaba Mevkii'nden.
5. AE 11 mm, 0.79 g, ky 12, Arıcantürk, 928.

TİP Y7.1

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola, çelenkli ve küpeli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes, ayakta sola, başının arkasında petasosu asılı, sağ elinde kerykeion, önünde başak, sağ boşlukta, ΣH↓.

1. AE 21 mm, 7.96 g, ky -, munzeo.com üzerinden frascatius adlı satıcı (16 Mayıs 2011), 2059654.
2. AE 21 mm, 7.34 g, ky -, Münzzentrum, 174 (2 Eylül 2015), 73.
3. AE 21 mm, 8.31 g, ky 6, SMB, 18246998.
4. AE 20 mm, 8.15 g, ky -, BMC çevrimiçi, 1858,1106.1=BMC, 198.2.
5. AE 19 mm, 7.40 g, ky 12, Çanakkale Müzesi env. no. 82.
6. AE 19 mm, 7.45 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 82.
7. AE 19 mm, 6.86 g, ky 7, Münster, env. no. 554.

TİP Y7.2

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, çelenkli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes, ayakta sola, başının arkasında petasos asılı, sağ elinde kerykeion, sol boşlukta amphora, sağ boşlukta ΣH↓, üstünde tahıl tanesi.

1. AE 18 mm, 5.52 g, ky 5, SMB, 18247002=Fritze 7, Taf. I.13.
2. AE 18 mm, 5.02 g, ky 11, Winterthur, 1261. Ay'de belirsiz kontrmark.
3. AE 18 mm, - g, ky -, Pozzi, 2352.
4. AE 17 mm, 5.06 g, ky -, forumancientcoins, 83449. Ay'de belirsiz kontrmark.
5. AE 17 mm, 5.06 g, ky 6, İstanbul, env. no: 583.
6. AE 17 mm, 4.08 g, ky 6, İstanbul, env. no: 582.
7. AE 16 mm, 5.66 g, ky -, BM çevrimiçi, 1841,0328.41=BMC, 198.3.
8. AE 16 mm, 5.33 g, ky 6, Arıcantürk, 926.
9. AE 16 mm, 5.59 g, ky 6, SNG Cop. Thrace, 931. Ay'de amfora kontrmarkı.
10. (AE 4), - g, ky -, Borrell, s. 7. No 1. Fy.
11. AE - mm, 5.97 g, ky -, Künker 133 (10 Ekim 2007), 7340.

TİP Y7.3

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sağa, çelenkli ve küpeli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes, ayakta sola, başının arkasında petasos asılı, sağ elinde kerykeion, önünde amphora, sağ boşlukta ΣH↓.

1. AE 18 mm, 6.66 g, ky 12, SNG Greece 5, 243.
2. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1180. Fy.
3. AE 17 mm, 5.08 g, ky 6, Arıkantürk, 305.
4. AE 17 mm, 4.65 g, ky 1, İstanbul, env. no: KD 1648/83. Kırklareli-Kayalı Köyü'nden.
5. AE 17 mm, 5.92 g, ky 6, İstanbul, env. no. 581. Ay'de amfora kontrmarkı.
6. AE 17 mm, 4.78 g, ky 12, CNG EA 381, (24 Ağustos 2016), 79.
7. AE 17 mm, 4.13 g, ky 6, ebay üzerinden highrating_lowprice adlı satıcı, 14 Mayıs 2017, Id. no. 232326890872.
8. AE 17 mm, 5.03 g, ky 6, Arıkantürk, 3405.
9. AE 16 mm, 5.12 g, ky 1, SNG Cop. Thrace, 930.
10. AE 16 mm, 6.18 g, ky -, Naumann 44, (07 Ağustos 2016), 50.
11. AE 16 mm, 5.57 g, ky -, Weber II, 2462.
12. AE - mm, 5.07 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b10310755r.
13. AE - mm, 4.49 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587840z.

TİP Y7.4

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sağa, çelenkli ve küpeli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes ayakta sola, başının arkasında petasos asılı, sağ elinde kerykeion, önünde amphora, sağ boşlukta ΣH↑.

1. AE 19 mm, 4.22 g, ky 5, İstanbul, env. no, 579.
2. AE 18 mm, 4.29 g, ky 10, İstanbul, env. no, 580.
3. AE 18 mm, 4.98 g, ky 10, İstanbul, env. no, 577.
4. AE 18 mm, 5.28 g, ky 9, SMB, 18246999=Fritze 9, Taf. I.15=Beschreibung, 271.9.
5. AE 18 mm, 4.59 g, ky 5, SMB, 18247013. Ay'de amfora kontrmarkı.

6. AE 18 mm, 5.21 g, ky 10, SMB, 18247015=Beschreibung, 271.11. Ay'de amfora kontrmarkı.
7. AE 18 mm, - g, ky -, Pozzi, 2351.
8. AE 18 mm, 3.88 g, ky -, BM çevrimiçi 1866,1201.798=BMC, 198.4.
9. AE 18 mm, 5.07 g, ky -, Auctions, E-Auction 24 (23 Mart 2014), 11=Münzen&Medaillen 39 (27 Kasım 2013), 35=CNG MBS 61 (2002), 201.
10. AE 18 mm, 6.275 g, ky 3, forumancientcoins, GB80222=www.wildwinds.com.
11. AE 18 mm, 6.09 g, ky -, Weber II, 2460.
12. AE 18 mm, - g, ky -, Molthein, 867. Fy.
13. AE 17 mm, 6.15 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 4743. Hacıköy kuyubaşı kaçak kazı, Bayramiç.
14. AE 17 mm, 5.35 g, ky -, Naumann 62 (4 Şubat 2018), 44.
15. AE 17 mm, 5.17 g, ky 4, Winterthur, 1260.
16. AE 17 mm, 4.89 g, ky 3, Münster, env. no. M 555.
17. AE 17 mm, 4.61 g, ky -, Lindgren, 879.
18. AE 17 mm, 4.12 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, 2015, Id. no. 252094786502.
19. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1179. Fy.
20. AE 17 mm, 5.22 g, ky -, ebay üzerinden highrating_lowprice adlı satıcı, i54422, Id. no. 351654437075.
21. AE 17 mm, 5.40 g, ky 3, CNG EA 203, (28 Ocak 2009), 42. Ex. D. Alighieri Coll.
22. AE 17 mm, - g, ky -, Beschreibung, 271.10. Fy.
23. AE 17 mm, 5.28 g, ky 10, İstanbul, env. no. KD 1914/5. Ay'de belirsiz kontrmark.
24. AE 17 mm, 4.55 g, ky 3, İstanbul, env. no. 578.
25. AE 17 mm, 5.32 g, ky -, Naumann 43, (Mayıs 2016), 167.
26. AE 17 mm, 5.01 g, ky -, Naumann 48, (20 Kasım 2016), 46.
27. AE 17 mm, 4.87 g, ky 11, SMB, 18247001.
28. AE 17 mm, 4.81 g, ky 12, SMB, 18247031=Beschreibung, 271.12. Ay'de kontrmark.
29. AE 17 mm, 5.32 g, ky 10, Obolos Web Auc. 9, (18 Mart 2018), 513.

30. AE 16 mm, 5.25 g, ky -, BM çevrimiçi 1840,0921.292=BMC 198.5. Ay'de amfora kontrmarkı.
31. AE 16 mm, 5.60 g, ky 4, Leu, Web Auc. 1 (25 Haziran 2017), 156.
32. AE 16 mm, 4.72 g, ky -, ebay üzerinden highrating_lowprice adlı satıcı, i33924, Id. no. 321298307470.
33. AE 16 mm, 4.89 g, ky 9, Coll. De Hirsch, 900.
34. AE - mm, 5.55 g, ky 3, ANS, 1944.100.16620.
35. AE - mm, 6.11 g, ky -, BM çevrimiçi, 1922,0317.31.
36. AE - mm, 4.89 g, ky 5, Lanz, 109 (27 Mayıs 2002), 120.
37. AE - mm, 5.00 g, ky 12, ANS, 1944.100.16621.

TİP Y7.5

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, çelenkli ve küpeli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes, ayakta, sola, başının arkasında petasosu asılı, sağ elinde kerykeion, önünde amphora, sağ üstte tahıl tanesi. $\Sigma^{\uparrow}$ -H.

1. AE 17 mm, 6.39 g, ky 1, Roma Numismatics E-Sale 5 (8 Şubat 2014), 339.
2. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1178. Fy.
3. AE 17 mm, 5.68 g, ky 7, İstanbul, env. no. 14782.
4. AE 17 mm, 5.65 g, ky 12, SMB, 18247003. Ay'de belirsiz kontrmark.
5. AE - mm, 5.50 g, ky -, BM çevrimiçi, 1902,0610.4.
6. AE - mm, 5.30 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878399.

TİP Y7.6

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, çelenkli ve küpeli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Hermes, ayakta sola, sağ elinde kerykeion, önünde amphora, sağ altta tahıl tanesi. $\Sigma^{\downarrow}$ -H.

1. AE 17 mm, 5.14 g, ky 6, SMB, 18247012=Fritze 8, Taf. I.14. Ay'de kontrmark.
2. AE 17 mm, 5.31 g, ky -, Weber II, 2463. Ay'de belirsiz kontrmark.
3. AE - mm, 6.19 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587841c.

Tip Y7 Belirsizler

1. AE 18 mm, - g, ky -, Molthein, 868. (Lir kontrmarkı?). Fy.
2. (AE 3), - g, ky -, Welzl, 1611. Fy.

TİP Y8.1

Ön Yüz: Hermes başı, sola, petasoslu. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir, sağda ΣΗ↓.

1. AE 18 mm, 3.70 g, ky -, ebay üzerinden Naumann GB0487, Id. no. 361486863402.
2. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1187. Fy.
3. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1188. Fy.
4. AE 17 mm, 3.37 g, ky 12, ANS, 1944.100.16625.
5. AE 17 mm. 2.92 g. ky -, Lanz 155 (10-11 Aralık 2012), 70=HD Rauch EA 23 (24-25 Haziran 2017), 1519.
6. AE 17 mm, 3.71 g, ky 11, SMB, 18247054=Beschreibung, 272.24=Fritze 15, Taf. I.29.
7. AE 17 mm, 3.77 g, ky 11, SMB, 18247058=Beschreibung, 272.25= Prokesch-Osten, 213, no. 2
8. AE 17 mm, 3.00 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 6070.
9. AE 17 mm, 3.48 g, ky 12, McClean, 4175.
10. AE 17 mm, 3.47 g, ky 12, McClean, 4176. Fy.
11. AE 17 mm, 3.74 g, ky 11, www.fhw.gr, FHW-14-KM6.
12. AE 17 mm, 2.74 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 826.
13. AE 17 mm, - g, ky -, Pozzi, 2355.
14. AE 17 mm, 3.54 g, ky 11, İstanbul, env. no. KD 1957/363.
15. AE 17 mm, 2.35 g, ky -, ebay üzerinden coin.ages adlı satıcı, Id. no. 142514581687.
16. AE 16 mm, 2.41 g, ky 11, SMB, 18247059.
17. AE 16 mm, 3.77 g, ky 10, Keresteci, 98.
18. AE 16 mm, 3.53 g, ky 11, SMB, 18247056=Beschreibung, 272.23.
19. AE 16 mm, 3.62 g, ky -, Weber II, 2465.

20. AE 16 mm. 3.98 g. ky -, Gorny&Mosch 142 (10/11 Ekim 2005), 1256=Ma-Shop üzerinden, Gorny&Mosch, 2015, Id. 90154700838.
21. AE 15 mm, 3.04 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, Id. no. 262550158126
22. AE - mm, - g, ky -, Beschreibung, 272.26. Fy.
23. AE - mm, 3.58 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878347.
24. AE - mm, 3.39 g, ky -, Gorny&Mosch 165, (2008), 1136.
25. AE - mm, 2.80 g, ky -, Gorny&Mosch 152, (2006), 1256.
26. AE - mm, 3.07 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587835n.
27. AE - mm, 2.84 g, ky -, BM çevrimiçi, 1882, 0506.10.
28. AE - mm, - g, ky -, HD Rauch EA 23 (24-25 Haziran 2017), 1520 (ikili lot).

TİP Y8.2

Ön Yüz: Hermes başı sola, petasoslu. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir, sağda ΣH↓.

1. AE 17 mm, - g, ky -, Molthein, 870.
2. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1186. Fy.
3. AE 16 mm, 3.86 g, ky -, Klassische Münzen, Id. no. 130993. Ay solda monogram
4. AE 16 mm, 2.94 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 936. Ay solda monogram
5. AE 16 mm, 3.80 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 2772. Büyükanafarta Köyü'nden.
6. AE 15 mm, 3.85 g, ky 12, SNG Grèce Evelpidis, 1068. Ay solda belirsiz monogram.
7. AE 15 mm, 3.79 g, ky 12, SMB, 18247064. Ay solda monogram
8. AE 15 mm, 2.40 g, ky 12, Arıkan Türk, 3042. Ay solda A.
9. (AE 3), - g, - g, ky -, Sestini, Numorum Veterum, s. 81, no. 2. Fy.

TİP Y9.1

Ön Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda başak, sağda kerykeion. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Amphora, Σ-H

1. AE 13 mm, - g, ky -, Beschreibung, 272.20. Fy.
2. AE 12 mm, 1.25 g, ky 6, SMB, 18247032=Beschreibung, 272.21.
3. AE 12 mm, 2.25 g, ky 12, SNG Milano, Vol. VI.3, 198.

4. AE 12 mm, 1.26 g, ky -, Weber II, 2468.
5. AE 12 mm, 1.37 g, ky -, ebay üzerinden Lanz, CCT 2221, Nisan 2016, Id. no. 371588061180.
6. AE 12 mm, 1.59 g, ky 1, İstanbul, env. no: KD 1892/19.
7. AE 11 mm, 1.20 g, ky -, munzeo.com üzerinden Lanz, 13 Haziran 2010, Id. no. 18389.
8. AE 11 mm, 1.33 g, ky 6, SMB, 18247033=Fritze 11, Taf. I.16.
9. AE 11 mm, 1.08 g, ky 12, SMB, 18247034=Beschreibung, 272.19.
10. AE 11 mm, 1.27 g, ky 6, Arıkantürk, 3280.
11. AE 11 mm, 1.15 g, ky – ebay üzerinden 84-numis-nl adlı satıcı, Ağustos 2017, Id. no. 252804210432.
12. AE 11 mm, 1.25 g, ky 12, CNG 205 (25 Şubat 2009), 14.
13. AE 11 mm, 1.37 g, ky 7, CNT, 6082. Özel kol. H.I. Lemgo, Almanya.
14. AE 11 mm, 1.35 g, ky 6, SNG Cop. Thrace, 933.
15. AE 11 mm, 1.20 g, ky -, BM çevrimiçi, 1851,0503.186=BMC, 198.6.
16. AE 11 mm, 1.62 g, ky -, Weber II, 2459.
17. AE 11 mm, 1.25 g, ky 6, Çanakkale, env. no. 2579. Karacaören, Çanakkale'den.
18. AE 11 mm, 1.27 g, ky. 6, Çanakkale, env. no. 1710. Bigalı Kalesi, Kilye, Eceabat'tan.
19. AE 10 mm, 1.21 g, ky 7, CNG Coin Shop, Coin Id. 62277=Ex. Dieter Klein Kol, 105=Lanz 68 (6 June 1994), 96).
20. AE 10 mm, 1.10 g, ky -, Gitbud&Naumann 7 (1 Eylül 2013), 51.
21. AE 10. mm, 1.00 g, ky -, ebay üzerinden Gitbud&Naumann, 2015, Id. no. 381481607473.
22. AE 10 mm, 1.53 g, ky 6, Gorny&Mosch EA 251, (15 Ekim 2017), 4230.
23. AE 9 mm, 1.23 g, ky -, Savoca 5th Blue Auc. Part I (24 Şubat 2018), 259.
24. AE - mm, 1.30 g, ky -, BM çevrimiçi, 1920,0805.46.

TİP Y9.2

Ön Yüz: Herme, cepheden, kaideli, Σ–H. Geniş bordür.

Arka Yüz: Amphora.

1. AE 10 mm, 0.69 g, ky 6, forumancientcoins.com, GB80533
2. AE - mm, 0.69 g, ky -, BM çevrimiçi, 1892,0611.3.

TİP Y10.1

Ön Yüz: Demeter/Kore başı sola, saçları sphendone içinde. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, sağda başak, solda ΣH↑.

1. AE 14 mm, 2.11 g, ky -, Weber II, 2467. Fy.
2. AE 12 mm, 1.82 g, ky 7, Fritze 10, Taf. I.12=CNG 12 Eylül 2007, 76, 221.
3. AE - mm, 2.31 g, ky -, BM çevrimiçi, 1914,0709.25.

TİP Y10.2

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola, saçları sphendone içinde. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, sağda ΣH↓.

1. AE 13 mm, 2.59 g, ky -, Weber II, 2466. Fy.
2. AE 13 mm, - g, ky -, Molthein, 871. Fy.
3. AE 12 mm, 1.55 g, ky -,12 Arıcantürk, 3048. Ay solda,
4. AE 12 mm, 1.38 g, ky 12, www.forumancientcoins.com, 55339.
5. AE 12 mm, 1.56 g, ky -, www.forumancientcoins.com, 55338.
6. AE 12 mm, 1.76 g, ky 6, SMB, 18247038=Beschreibung, 271.13. Ay solda,
7. AE 12 mm, 1.21 g, ky 12, SMB, 18247039. Ay solda,
8. AE 12 mm, 1.82 g, ky 6, SMB, 18247040.
9. AE 11 mm, 1.05 g, ky 11, SMB, 18247041=Beschreibung, 271.14.
10. AE 10 mm, 1.10 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 4304.
11. AE 10 mm, 0.98 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 3081. Pazarlı Köyü, Gelibolu'dan.
12. AE 10 mm, 1.07 g, ky -, BM çevrimiçi, EH,p239.2.Ses=BMC 199.8. Ex. Thomas Bruce Kol.
13. AE - mm, 1.81 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587829x. Ay solda N?
14. AE - mm, 1.42 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587828h. Ay solda A.

15. (AE 2), - g, ky -, Borrell, s. 7, no. 3. Fy.

16. (AE 4), - g, ky -, Sestini Hedervariano, s. 82.1, CNH no. 2493. Ay solda A. Fy.

TİP Y11.1

Ön Yüz: Miğferli Athena başı, sola. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Amfora, sağda ΣH↓.

1. AE 14 mm, 2.04 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 939. Ay solda A.

2. AE 14 mm, 2.99 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 16017.

3. AE 14 mm, 2.16 g, ky 11, SMB, 18247045. Ay solda Δ.

4. AE 14 mm, 2.17 g, ky 5, SNG Fitzwilliam, 1784. Öy.'de cornucopia kontrmarkı.

5. AE 13 mm, 2.18 g, ky 12, Arıkan Türk, 927.

6. AE 13 mm, 2.27 g, ky 12, SMB, 18247044=Beschreibung, 272.22=Fritze 19, Taf. I.26=Prokesch-Osten 213, No. 4.

7. AE 13 mm, 2.15 g, ky 12, SNG Milano, Vol. VI.3, 200

8. AE 12 mm, 1.61 g., ky 12, McClean, 4177.

9. AE 12 mm, 1.80 g, ky 1, SMB, 18247046=Fritze 20, Taf. I.27.

10. AE 11 mm, 1.82 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, Id. no.

252760855746.

11. AE 10 mm, 1.34 g, ky -, BM çevrimiçi, 1851,0503.187=BMC, 198.7.

12. AE - mm, 2.11 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878310.

Tip Y11.2

Ön Yüz: Athena başı sağa? (Sola olabilir)

Arka Yüz: Amfora, sağda ΣH.

1. (AE 2), - g, ky -, Borrell, s. 7, no. 2. Fy.

TİP Y12

Ön Yüz: Petasoslu Hermes? başı, sola.

Arka Yüz: Lir, sağda ΣH↓. Noktalı bordür.

1. AE 10 mm, 1.00 g, ky 7, Özel koleksiyon.

TİP Y13

Ön Yüz: Hermes başı, sola, petasoslu.

Arka Yüz: Kerykeion, solda harf ya da monogram, sağda ΣΗ↓.

1. AE 10 mm, 1.02 g, ky 6, SNG Cop. Thrace, 938. Ay solda II.
2. AE 9 mm, 1.03 g, ky -, BM çevrimiçi, EH,p239.3.Ses=BMC, 199.9. Ay solda II. Ex. Thomas Bruce Kol.
3. AE 9 mm, - g, ky -, Lischine, 1189. Fy.
4. AE 9 mm, 1.00 g, ky 6, SMB, 18247114=Beschreibung, 273.36=Fritze 18, Taf. I.32. Ay. solda II.
5. AE 9 mm, 0.82 g, ky 5, SMB, 18247115. Ay solda II
6. AE 9 mm, 0.47 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 4305. Ay solda A.
7. AE 9 mm, 0.85 g, ky 6, Çanakkale, env. no. 2760. Ay solda II. Burhanlı, Gelibolu'dan.
8. AE 8 mm, 1.10 g, ky -, Weber II, 2469.
9. AE - mm, 0.53 g, ky 12, ANS, 1944.100.16628. Ay solda A.

TİP Y14.1

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Demeter, sola, sepet üstünde oturuyor, sağ elinde çift başak, önünde yerde sola Herme, sağ boşlukta ΣΗΣΤΙ↓.

1. AE 23 mm, - g, ky -, Lischine, 1175.
2. AE 23 mm, 7.81 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 935. Ay solda monogram
3. AE 23 mm, - g, ky -, Molthein, 874.
4. AE 22 mm, 6.87 g, ky 12, Mcclean, 4173.
5. AE 22 mm, 6.35 g, ky -, ebay üzerinden Lanz (Ekim 2016), Id. no. 232057625738.
6. AE 22 mm, 8.30 g, ky 12, Çanakkale, env. no. Ark. Defteri, 90. Öy'de cornucopia kontrmarkı.
7. AE 22 mm, 6.55 g, ky 12, Arıkantürk, 1388.
8. AE 21 mm, 7.70 g, ky 11, Özel koleksiyon.
9. AE 21 mm, 7.25 g, ky -, Savoca, Live Online Auc.13 (12 mart 2017), 106.
10. AE 21 mm, 6.42 g, ky -, Naumann 62, (4 Şubat 2018) 45.

11. AE 21 mm, 6.18 g, ky 11, SMB, 18247036.
12. AE 21 mm, 6.26 g, ky 12, Lanz 125 (2005), 169.
13. AE 21 mm, 6.00 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 20.
14. AE 21 mm, 9.67 g, ky 2, Lanz 125, (2005), 170. Ay solda monogram
15. AE 21 mm, 6.71 g, ky -, BM çevrimiçi, 1845,1217.139=BMC, 199.12.
16. AE 21 mm, 6.26 g, ky. 12, SNG Cop. Thrace 934. ΣΗΣ.
17. AE 21 mm, 6.80 g, ky -, Weber II, 2461.
18. AE 20 mm, 6.10 g, ky 12, SMB, 18247035=Beschreibung, 270.5=Fritze 12, Taf. I.24.
19. AE 20 mm, 7.05 g, ky 12, Keresteci, 238. Ay solda monogram
20. AE 20 mm, 7.87 g, ky 12, SNG Milano Vol. VI.3, 199.
21. AE 20 mm, - g, ky -, Pozzi, 2354. Ay solda monogram
22. AE 20 mm, 7.07 g, ky 12, SNG Fitzwilliam, 1782. Öy'de cornucopia kontrmarkı.
23. AE 20 mm, 7.01 g, ky 12, SMB, 18247037.
24. AE 19 mm, 7.42 g, ky 10, Özel koleksiyon.
25. AE 19 mm, 7.64 g, ky 1, SNG Fitzwilliam, 1783. Ay solda monogram
26. AE - mm, 6.62 g, ky -, Gorny&Mosch 241 (10 Ekim 2016), 1249.
27. AE - mm, 7.39 g, ky -, Gorny&Mosch 241 (10 Ekim 2016), 1250.
28. AE - mm, - g, ky -, Pellerin, Tome I, s. 200-201, Pl. XXXV.
29. AE - mm, 8.72 g, ky -, Annales de Bretagne, Tome 75, numéro 1, 1968. pp. 277-279. Ay solda N.
30. (AE 5), - g, ky -, Mionnet I, s. 429, no. 30. Fy.
31. AE - mm, 5.64 g, ky 12, ANS, 1944.100.16624.
32. AE - mm, 7.58 g, ky - H. D. Rauch 89, (2011), 1048. Öy'de cornucopia kontrmarkı. Ay solda monogram
33. AE - mm, 6.81 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587837g.
34. AE - mm, 6.43 g, ky -, BM çevrimiçi, 1884,0506.9. Ay solda E ve üzüm salkımı.
35. AE - mm, 7.78 g, ky -, BM çevrimiçi, 1938,1007.239. Öy'de cornucopia kontrmarkı. Ay solda monogram
36. AE - mm, 5.20 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587838w.

TİP Y14.2

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Demeter, sola, sepet üstünde oturuyor, başında modius, sağ elinde başak.
Sağda ΣΗΣΤΙΑ↓.

1. AE 21 mm, - g, ky -, Lischine, 1176. ΣΗΣΤΗ (sic) Ay solda sola Herme, sola. Fy.
2. AE 21 mm, - g, ky -, Lischine, 1177. ΣΗΣΤΗ (sic) Ay solda Herme, sola. Fy.
3. AE 20 mm, 5.74 g, ky 12, SMB, 18247047=Beschreibung, 270.6=Fritze 13, Taf. I.28. Ay solda haşhaş çiçeği, üstte Δ.
4. AE 20 mm, 4.10 g, ky 11, SMB, 18247048. Ay solda haşhaş çiçeği, üstte Δ.
5. AE 20 mm, 6.31 g, ky -, Naumann 43, (1 Mayıs 2016), 166.
6. AE 19 mm, 5.59 g, ky 12, İstanbul, env. no. KD 762/343. Ay solda amfora, üstünde A.
7. AE 19 mm, 6.05 g, ky 12, SMB, 18247053. Ay solda şimşek demeti, öy'de belirsiz kontrmark.
8. AE 19 mm, 6.12 g, ky 12, İstanbul, env. no. KD 15020.
9. AE 19 mm, 7.54 g, ky – Artemide 39 (30 Kasım 2013), 73.
10. AE 19 mm, 6.24 g, ky -, Cornell Uni, Env. No: CNC 0107.
11. AE 19 mm, 7.55 g, ky 12, SMB, 18247050. Ay solda Herakles'in sopası ve B.
12. AE 19 mm, 5.25 g, ky 12, SMB, 18247051. Ay solda Herakles'in sopası ve B.
13. AE 18 mm, 6.79 g, ky 12, SMB, 18247052=Beschreibung, 270.7=Prokesch-Osten 213, No. 1. Ay solda Isis başı, üstte Γ.
14. EA 18 mm, 6.41 g, ky 1, CNG EA 296 (12 Mart 2014), 24.
15. AE 18 mm, 5.22 g, ky 12, SMB, 18247049. Ay solda haşhaş çiçeği, üstte Δ.
16. AE 17 mm, 5.54 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 12. Ay solda Δ.
17. AE - mm, 3.64 g, ky -, BM çevrimiçi, 1880,0601.4. Ay solda Isis başı
18. AE - mm, 6.01 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b10323090v. Ay solda Isis başı, öy'de belirsiz kontrmark.

TİP Y15.1

Ön Yüz: Apollon başı, sola, defne çelenkli.

Arka Yüz: Tripod, altta yay ve ok, sol altta harf, ΣΗΣ-TI↓.

1. AE 20 mm, 4.12 g, ky 12, McClean, 4174. Ay solda Δ.
2. AE 18 mm, 3.90 g, ky -, BM çevrimiçi, 1841,B.476=BMC, 199.11. Ay solda Δ.
3. AE 17 mm, - g, ky -, Molthein, 875. Öy'de lir kontrmarkı, ay'de A. Fy.
4. AE 17 mm, 4.12 g, ky -, Münzen&Medaillen 15 (21 Ekim 2004), 195. Ay solda Δ.
5. AE 17 mm, 3.44 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 941. Ay solda Γ.
6. AE 16 mm, 3.38 g, ky 6, İstanbul, env. no. KD 1893/11. Ay solda A.
7. AE 16 mm, 3.80 g, ky 12, SMB, 18247124=Fritze 21, Taf. I.36. Ay sol boşlukta Δ.
8. AE 16 mm, - g, ky -, Pembroke Coll., P2 T29=Sotheby Auc. (31 Temmuz 1848), 619. Ay solda belirsiz monogram ya da sembol. Fy.
9. AE 15 mm, 4.26 g, ky -, Naumann 57 (3 Eylül 2017), 69.

TİP Y15.2

Ön Yüz: Apollon başı, sola, defne çelenkli. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Tripod, sol altta baykuş, ΣΗΣ-TI↓. Noktalı bordür.

1. AE 18 mm, - g, ky -, Lischine, 1182. Fy.
2. AE 16 mm, 3.34 g, ky 3, SNG Cop. Thrace, 940.
3. AE 16 mm, 2.9 g, ky -, ebay üzerinden ethierrex adlı satıcı, Ekim 2016, Id. no: 251472006829.
4. AE 16 mm, 4.42 g, ky 3, SNG Fitzwilliam, 1785.
5. AE 16 mm, 3.50 g, ky 11, SMB, 18247125=Beschreibung, 272.28.
6. AE 16 mm, 3.84 g, ky -, CNG MBS 61 (25 Eylül 2002), 201 (Toplu lot).
7. AE 16 mm, 3.83 g, ky 12, SNG Milano, Vol. VI.3, 201.
8. AE 16 mm, 3.70 g, ky -, www.wildwinds.com, Moushmov 5528.
9. AE 15 mm, 2.45 g, ky 12, SMB, 18247126=Beschreibung, 272.29.
10. (AE 3), - g, ky -, Sestini, Numorum Veterum, s. 81, no. 1=Mionnet Supp. II, s. 538, no. 88. Ex. M. Burgia. Fy.
11. (AE 3), - g, ky -, Welzl, 1609. Fy.
12. (AE 3), - g, ky -, Welzl, 1610. Fy.
13. AE - mm, 3.41 g, ky 11, ANS, 1944.100.16626.
14. AE - mm, 3.83 g, ky -, H. D. Rauch (Summer 2009), 90.

TİP Y15.3

Ön Yüz: Apollon başı sağa, defne çelenkli.

Arka Yüz: Tripod. ΣΗ.

1. AE 18 mm, - g, ky -, Lischine 1183. Fy.
2. AE 17 mm, - g, ky. -, Lischine 1184. ΣΗ↓. Fy.
3. AE 14 mm, - g, ky -, Lischine 1185. ΣΗΣ Fy.

TİP Y16

Ön Yüz: Hermes başı, sola, petasoslu. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir, sol boşlukta harf, sağda ΣΗΣ. Noktalı bordür.

1. AE 16 mm, 2.70 g, ky -, www.vcoins.com üzerinden Romae Aeternae, Id. 605217. Ay solda Δ.
2. AE 15 mm, 2.98 g, ky 11, SMB, 18247060. Ay sol boşlukta I?
3. AE 15 mm, 2.51 g, ky 1, SMB, 18247070=Fritze 16, Taf. I.30. Ay solda B.
4. AE 15 mm, 3.40 g, ky -, ebay üzerinden Naumann, HS 0937. Nisan 2016, Id. no. 361524544347. Ay solda Γ.
5. AE 14 mm, 3.20 g, ky 9, Gorny&Mosch EA 251, (15 Ekim 2017), 4231. Ay solda B.
6. AE 14 mm. 2.84 g. ky 11, CNG EA 351 (20 Mayıs 2015), 22. Ay solda Γ.
7. AE 14 mm, 2.61 g, ky 12, SMB, 18247071. Ay solda Δ.
8. AE 14 mm, 2.72 g, ky 12, SNG Dreer III, 132. Ay solda Δ.
9. AE 14 mm, 3.69 g, ky 11, SMB, 18247063. Ay solda Γ.
10. AE 13 mm, 2.43 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 937. Ay solda harf belirsiz ya da yok.
11. AE 12 mm, 1.25 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 4350. Ay solda B.
12. AE 12 mm, 2.58 g, ky -, ebay highrating_lowprice adlı satıcı, Ağustos 2017, Id no. 352050195698. Ay solda belirsiz harf.
13. AE 11 mm, 1.58 g, ky 12, SNG Gréce Evelpidis, 1067. Ay solda belirsiz harf.
14. AE 11 mm, 1.38 g, ky 12, SMB, 18247072=Beschreibung, 272.27=Fritze 17, Taf. I.31. Ay solda A.

15. AE 10 mm, 1.22 g, ky 12, SMB, 18247073. Ay solda A
16. AE – mm, 3.05 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b103107566. Ay solda harf belirsiz ya da yok.
17. AE – mm, 3.33 g, ky -, Lanz, 153 (12 Aralık 2011), 164. Ay solda B.
18. AE – mm, 2.69 g, ky -, BM çevrimiçi, 1920,0516.1. Ay solda Δ.

TİP Y17.

Ön Yüz: Demeter/Kore başı, sola. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda başak, sağda ΣΗΣ↓.

1. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1181. Fy.
2. AE 14 mm, 2.04 g, ky -, HD Rauch 94 (2014), 210=HD Rauch EA 23 (24 Haziran 2017), 1518. Ay solda Δ.
3. AE 13 mm, 2.12 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 12041. Ay solda Δ.
4. AE 12 mm, 1.69 g, ky 12, İstanbul, env. no. KD 1957/28. Ay solda Γya da Π.
5. AE 12 mm, 1.86 g, ky. 12, İstanbul, env. no. No: KD 1957/27.
6. AE 12 mm, 1.07 g, ky 12, SMB, 18247042=Beschreibung, 271.15=Fritze 14, Taf. I. 14. Ay solda Γ.
7. AE 12 mm, 1.78 g, ky 6, SMB, 18247043. Ay solda Ξ.
8. AE 12 mm, 2.14 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 7515. Ay solda Δ?
9. AE 11 mm, 1.52 g, ky -, Naumann 42 (03 Nisan 2016), 91.
10. AE 11 mm, 0.72 g, ky 3, Çanakkale, env. no. 4349. Bigalı Köyü-Eceabat'tan.
11. AE - mm, 1.92 g, ky 12, ANS, 1944.100.16627.
12. AE - mm, 1.42 g, ky 6, Sinop Müzesi env. no. 3.3.70. Ay solda Ξ. Gelibolu'dan.

TİP Y18

Ön Yüz: Kadın ya da erkek başı, sağa.

Arka Yüz: Herme, cepheden, kaideli, solda N, sağda, [Σ]ΗΣ↓.

1. AE 9 mm, 0.62 g, ky. 12, Çanakkale, env. no. 4387. Karacaören Köyü, Çanakkale'den.

TİP Y19.1

Ön Yüz: Genç erkek başı sola.

Arka Yüz: Cornucopia, solda harf, sağda $\downarrow\Sigma\text{H}\Sigma$. Noktalı bordür.

1. AE 14 mm, 1.74 g, ky 12, McClean, 4178. Ay solda belirsiz harf.
2. AE 13 mm, 2.14 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 944. Ay solda B.
3. AE 13 mm, 2.62 g, ky 12, SMB, 18247116=Beschreibung, 272.30. Ay solda N.
4. AE 13 mm, 2.60 g, ky 12, SMB, 18247117=Beschreibung, 272.31=Fritze 23, Taf. I.34. Ay solda Δ .
5. AE 13 mm, 2.29 g, ky 12, Winterthur, 1263. Ay solda B.
6. AE 13 mm, 2.20 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 4733. Ay solda Γ . Hacıköy, kuyubaşı kaçak kazı, Bayramiç.
7. AE 12 mm, 2.12 g, ky 9, Gorny&Mosch EA 251, (15 Ekim 2017), 4232. Ay solda Ξ .
8. AE 12 mm, 2.02 g, ky -, Solidus Online Auc. 8 (23 Nisan 2016), 169. Ay solda Δ .
9. AE 12 mm, 2.11 g, ky -, Solidus 23 (13 Ocak 2018), 263. Ay solda Δ .
10. AE 11 mm, 1.08 g, ky 10, İstanbul, env. no: 14860. Ay solda Γ , üstünde üzüm salkımı?
11. AE 10 mm, 1.22 g, ky 12, İstanbul, env. no: 14788. Ay solda A.

TİP Y19.2

Ön Yüz: Kadın ya da erkek başı, sağa.

Arka Yüz: Cornucopia, sol boşlukta N, sağda $\Sigma\text{H}\Sigma\downarrow$.

1. AE 10 mm, 0.95 g, ky 12, SMB, 18247118=Beschreibung, 272.32=Fritze 24, Taf. I.33.
2. AE 9 mm, 1.14 g, ky -, Weber II, 2464.
3. AE - mm, 1.14 g, ky -, BM çevrimiçi, 1922,0317.30.

TİP Y20

Ön Yüz: Dionysos başı, cepheden.

Arka Yüz: Thyrsus, sol boşlukta harf. $\Sigma\text{H}\Sigma\downarrow$, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$ veya $\Sigma\text{H}\Sigma\text{-TI}\downarrow$

1. AE 14 mm, 2.03 g, ky 12, SMB, 18247119=Fritze 22, Taf. I.35. $\Sigma\text{H}\Sigma\text{-TI}\downarrow$. Ay sol altta A. Ön yüzde altı kollu yıldız kontrmarkı. Noktalı bordür.
2. AE 13 mm, 2.76 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 942. $\Sigma\text{H}\Sigma\downarrow$. Öy'de noktalı bordür, ay solda belirsiz harf.
3. AE 13 mm, 1.72 g, ky 12, SMB, 18247120=Beschreibung, 272.33=Prokesch-Osten 213, No. 3. $\Sigma\text{H}\Sigma\text{-TI}\downarrow$. Ay solda harf yok ya da belirsiz.
4. AE 13 mm, 1.78 g, ky 7, İstanbul, env. no: KD 15026. Ay solda B, üstünde üzüm salkımı. $\Sigma\text{H}\Sigma\text{-TI}\downarrow$. Öy'de noktalı bordür.
5. AE 12 mm, 1.73 g, ky 6, SMB 18247121=Beschreibung, 273.34. Ay solda E, sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
6. AE 12 mm, 2.21 g, ky 9, SMB 18247122=Beschreibung 273.35. Ay solda E, sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
7. AE 12 mm, 1.41 g, ky 6, SNG Cop. Thrace, 943. Ay solda $\square$, sağda $\Sigma\text{H}\Sigma\downarrow$
8. AE 12 mm, 1.23 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 3687. Ay solda N, sağda, $\Sigma\text{H}[\Sigma]\uparrow$.
9. AE 11 mm, 1.30 g, ky 12, SMB 18247123. Ay solda E, sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
10. AE 11 mm, 1.51 g, ky -, BMC 199.10. Ay solda $\square$, sağda $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
11. AE 9 mm, 1.52 g, ky -, Savoca First Blue Auc. (23 Eylül 2017), 253. Ay solda $\square$ sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
12. AE - mm, 1.54 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587830k. Ay solda E, sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
13. AE - mm, 2.31 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878273. Ay solda $\square$ sağda, $\Sigma\text{H}\Sigma\uparrow$.
14. AE - mm, 1.85 g, ky -, Sinop Müzesi env. no., 3.205.70. Ay solda belirsiz harf. Ay'ün yanlış dekupe edilmesi sikke görselinin bütünlüğü bozmuştur. Biga'dan.
15. (AE 2), - g, ky -, Borrell, s. 7, no. 4. Fy.

TİP Y21

Ön yüz: Herme sağa, solda ΣΗΣ↑.

Arka yüz: Amfora

1. AE 9 mm, 0.68 g, ky -, CNG Triton V, (16 January 2002), 331.

5.2. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİ

TİP R1

Ön Yüz: Augustus'un çıplak başı, sağa, CEBACTOY. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir. CHC-TI.

1. AE 18 mm, 2.24 g, ky 12, SMB, 18237161=RPC I, 1740.2.

2. AE 18 mm, 2.25 g, ky 12, SMB 18237156=RPC I, 1740.1.

3. AE 18 mm, 3.10 g, ky 12, Roma Numismatics E-Sale 26 (30 Nisan 2016), 396=RPC Supp. 4, Vol. 1, 1740.4

4. AE 17 mm, 3.11 g, ky -, Naumann 45, (3 Temmuz 2016), 381.

5. AE 16 mm, 0.30? g, ky 12, Kölner 102 (5-6 Aralık 2014), 142=RPC Supp. 4, Vol. 11740.3.

6. AE 16 mm, 3.63 g, ky -, www.forumancientcoins.com, meepzorp. Öy'de 6 kollu yıldız (How. 460), ay'de N (How. 680) kontrmarkı. Ex Lindgren collection.

7. AE 16 mm, 2.68 g, ky -, Naumann 48, (20 Kasım 2016), 332.

8. AE 16 mm, 3.22 g, ky -, ebay üzerinden Savoca,SAC4126, Şubat 2019, Id. no. 263492432263.

9. AE 15 mm, 2.8 g, ky -, www.munzeo.com, 6307086. (9 Kasım 2011).

10. AE - mm, 3.14 g, ky -, How. 460-680=Mowat Coll. 322.

11. AE - mm, 3.14 g, ky 12, RPC Supp. 4, Vol. I, 1740.5. Öy'de 6 kollu yıldız (How. 460), ay'de N (How. 680) kontrmarkı.

12. (AE 3), - g, ky -, Sestini, Hedervariano, s. 82, no. 5. Öy'de altı kollu yıldız kontrmarkı. Fy.

13. AE - mm, 3.24 g, ky 12, RPC Supp. 4, Vol. I, 1740.6. Öy'de altı kollu yıldız kontrmarkı. Fy.

TİP R2

Ön Yüz: Augustus'un çıplak başı, sağa. CEBACTOY.

Arka Yüz: Cornucopia. CHC↓

1. AE 13 mm, 2.61 g, ky 1, SMB, 18237164⁴⁹⁰=Beschreibung, 273.37=RPC I, 1741.
2. AE 13 mm, 3.14 g, ky -, www.tantaluscoin.com 26845. Öy'de noktalı bordür.

TİP R3

Caligula (MS. 37-41)

Ön Yüz: Caligula'nın çıplak başı, sağa. ΚΑΙΣΑΡ ΓΑΙΟΣ.

Arka Yüz: Lir. CHCTI-ΩN.

1. AE 20 mm, 5.83 g, ky 12, RPC Supp. I, 1742.5=Münzen&Medaillen 15 (21 Ekim 2004), 196. Öy'de noktalı bordür.
2. AE 18 mm, 2.92 g, ky -, BM çevrimiçi, GC3p199.14=BMC, 199.14=RPC I, 1742.1.
3. AE 18 mm, - g, ky -, RPC I, 1742.3=Lischine 1198. Fy.
4. AE 18 mm, 4.53 g, ky 11, Roma Numismatics E-Sale 23 (09 Ocak 2016), 275.
5. AE 18 mm, 4.87 g, ky 11, Çanakkale, env. no. 2954=SNG Turkey III, 28. Kozluçeşme, Biga'dan.
6. AE - mm, - g, ky -, RPC I, 1742.2=Viyana, 9187 (görülmedi). Fy.
7. AE - mm, 4.55 g, ky -, RPC I, 1742.4=BM, 1991.1.30.101 (görülmedi). Fy.

TİP R4

Claudius (MS 41-54).

Ön Yüz: Claudius'un çıplak (ya da bantlı) başı, sağa. ΤΙ ΚΛΑΥΔ ΚΑΙΣΑΡ

Arka Yüz: Lir. CHCTI-ΩN

1. AE 19 mm, 4.90 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 1382. Biga'dan.
2. AE 18 mm, 3.59 g, ky 12, RPC I, 1743.1=SMB 18237168. Öy'de başın arkasında kartal kontrmarkı.

⁴⁹⁰ Bu sikkenin çapı, SMB çevrimiçi kataloğunda 16 mm, RPC I'de ise 13 mm olarak verilmiştir. Augustus döneminin diğer tipi olan lirli birim de 16 mm olduğundan bu tipin ikinci örneğinde olduğu gibi bu sikkenin de yaklaşık 13 mm olması beklenir. Muhtemelen SMB çevrimiçi nde çap sehven 16 mm olarak verilmiş olmalıdır.

3. AE 17 mm. 3.64 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, Id. no. 262104925815. Öy'de belirsiz kontrmark.
4. AE 17 mm, 3.31 g, ky 12, RPC I, 1743.2=SNG Fitzwilliam, 1786.
5. AE - mm, - g, ky -, RPC I, 1743.3=Napoli, 6472. Öy'de kartal kontrmarkı (How. 320). Fy.
6. AE – mm, 3.34 g, ky -, RPC I, 1743.4. Fy.
7. AE – mm, 3.36 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b103012602.
8. AE - mm, 4.14 g, ky -, Lanz 160, (15 Haziran 2015), 360. TI K[ΛΑΥΔ] KAI.

TİP R5

Nero (MS 54-68)

Ön Yüz: Nero'nun büstü, sola. Noktalı bordür. NEPΩN KAICAP.

Arka Yüz: Lir. CHCTI-ΩN. Noktalı bordür.

1. AE 21 mm, 6.67 g, ky 12, Yale Uni., 2001 2001.87.4887. Defne çelenkli baş.
2. AE 21 mm, 5.07 g, ky 11, SMB 18237259. Defne çelenkli büst.
3. AE 21 mm, 6.20 g, ky 12, SNG Cop. Thrace 946. Defne çelenkli büst.
4. AE 20 mm, 4.69 g, ky -, BM çevrimiçi, GC3p199.15=BMC 199.15. Defne çelenkli büst. Fy.
5. AE 20 mm, 4.51 g, ky -, Naumann 41 (6 Mart 2016), 426. Defne çelenkli büst.
6. AE 20 mm, 4.52 g, ky 6, SMB, 18237186=Beschreibung, 273.39. Çelenksiz ve genç büst.
7. AE 20 mm, 5.24 g, ky -, Solidus online 27,17 Mart 2018, 347. Defne çelenkli büst.
8. AE 19 mm, 5.66 g, ky 12, SMB 18237184=Beschreibung 273.38. Çelenksiz ve genç büst.
9. AE 19 mm, 5.00 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 1676. Biga'dan.
10. AE 19 mm, 5.29 g, ky 6, SMB 18237255. Çelenksiz ve genç büst.
11. AE 19 mm, 4.45 g, ky 6, Viyana, GR 34401. Çelenksiz ve genç büst.
12. AE 19 mm, 4.95 g, ky 12, McClean 4179. Çelenksiz ve genç büst.
13. AE 19 mm, 4.74 g, ky -, Lindgren, 881.
14. AE 18 mm. 5.00 g, ky 12, SNG Turkey 3, 29.
15. AE 18 mm, 2.33 g, ky 11, SMB, 18237262=Beschreibung, 273.40.

16. AE - mm, 3.10 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b10310757n.
17. AE - mm, 4.0 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587844m.
18. AE - mm, 5.91 g, ky -, Gorny&Mosch EA 255 (10 Mart 2018), 3265.
19. AE 3 - mm, - g, ky -, Sestini, Hedervariano, s. 82, no. 6. Fy.

TİP R6

Vespasianus (MS 69-79)

Ön Yüz: Vespasianus'un defne çelenkli başı sağa, noktalı bordür. ΒΕΣΠΙΑΝΟC
KAI.

Arka Yüz: Lir, noktalı bordür. CHC-TIWN

1. AE 19 mm, 3.37 g, ky 12, SMB, 18237271=RPC II, 358.3. ΒΗΣΠΗCΙ ANOC
[KAI] (sic.)
2. AE 19 mm, 3.32 g, ky -, Naumann 38, (06 Aralık 2015), 393. ΒΕΣΠΗCΙΑΝΟC
(sic) KAI
3. AE 19 mm, 4.94 g, ky 12,
<https://romancoin.info/auction/APViewItem.asp?ID=68411>
4. AE 19 mm, 3.00 g, ky -, ebay üzerinden kass3694bjm adlı satıcı, Ağustos 2017,
Id. no: 381741077605.
5. AE 19 mm, 3.50 g, ky 11, www.forumancientcoins.com, Id. 94108.
6. AE 18 mm, 4.05 g, ky 12, SMB, 18237265=RPC, 358.4. [ΒΗC] ΠΗCΙ ANOC
[KAI] (sic.)
7. AE 18 mm, 4.55 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 947=RPC II, 358.7. ΒΗΣΠΙΑCΙ
ANOC KAI.
8. AE 18 mm, 3.88 g, ky 11, BM çevrimiçi, 1926,0803.7=RPC II, 358.1. ΒΗΣΠΙΑCΙ
ANOC KAI.
9. AE 17 mm, 3.88 g, ky -, Savoca, ebay üzerinden item no; 252486911231
ΒΕΣΠΙΑCΙ ANOC.
10. AE 17 mm, 3.91 g, ky -, Savoca, ebay üzerinden item no; 252527157929
ΒΕΣΠΙΑCΙΑΝΟC
11. AE 17 mm, 3.45 g, ky -, www.munzeo.com üzerinden Lanz, 16 Haziran 2014, Id.
28999654.

12. AE 14 mm, 4.23 g, ky 7, SMB, 18237277=Beschreibung, 273.41=RPC II, 358.5.
[B]HCTI[ACI] ANOC [KAI].
13. AE 14 mm, 3.29 g, ky -, Naumann 51 (5 Mart 2017), 284.
14. AE (15-17 mm), 3.82 g, ky -, Viyana, 33002=RPC II, 358.6. Fy.
15. AE (15-17 mm), 3.23 g, ky -, RPC II, 358.8. Fy.
16. AE (15-17 mm), 4.21 g, ky -, RPC II, 358.9.
17. AE - mm, 3.95 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878451=RPC II, 358.2.
BHCTIHC (sic) KAI.

TIP R7

Domitianus (MS 81-96)

Ön Yüz: Domitianus'un defne çelenkli başı sağa. ΔOMITIANOC KAICAP. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir. CHC TIWN. Noktalı bordür.

1. AE 20 mm, 4.06 g, ky 12, Winterthur, 1265.
2. AE 18 mm, 4.01 g, ky 6, RPC Supp. 4, 359/5 (A. Tricarico Coll.)=coinproject.com, Id. 301286.
3. AE 18 mm, 4.94 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 948. [...]MITIA [...]CAP.
4. AE 18 mm, 3.99 g, ky 6, SNG Grèce 3, 102. ΔOMITIANOC KAICAP.
5. AE 18 mm, 3.94 g, ky -, Savoca 3rd Blue Auc. (25 Kasım 2017), 512.
6. AE 18 mm, 3.56 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 12008= SNG Turkey 3, 30.
7. AE 18 mm, 2.96 g, ky 12, SNG Grèce 3, 101.
8. AE 17 mm, 2.83 g, ky -, Naumann 41 (6 Mart 2016), 427
9. AE 17 mm, 3.90 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 12034= SNG Turkey 3, 32=RPC III, 757.9.
10. AE 16 mm, 3.62 g, ky 6, SNG Evelpidis, 1069=RPC II, 359.2.
11. AE - mm, 4.89 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587846f=RPC II, 359.1.
12. AE - mm. 4.61 g, ky -, Gorny&Mosch 225 (2014), 1802=RPC Supp. 4, Vol 2, 359/4. ΔOMITIA [KA]ICAP.
13. AE - mm, 4.27 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587847v.
14. (AE 3,5), - g, ky -, Welzl, 1612. Fy.

TİP R8

Yarı Otonom Darplar. Flaviuslar Dönemi (MS 69-81)

Ön Yüz: Senato büstü, sağa, saçları toplu. IEPA CYNKAETOC. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir. CHC-TIWN.

1. AE 20 mm, 5.69 g www.wildwinds.com, RPC 360.
2. AE 19 mm, 2.57 g, ky 6, İstanbul, env. no. KD 1944/1.
3. AE 18 mm, - g, ky -, Molthein, 869. Fy.
4. AE 18 mm, 4.11 g, ky 6, ANS, 1944.100.16629.
5. AE 17 mm, 3.67 g, ky 6, BMC, 199.13=RPC II, 360.1. Ex. Thomas Bruce Kol.
6. AE 17 mm, 4.05 g, ky 6, SMB, 18247127.
7. AE 16 mm, 4.51 g, ky 6, Winterthur, 1264.
8. AE - mm, 3.62 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b85878436=RPC II, 360.2.

TİP R9

Traianus (MS 98-117)

Ön Yüz: Traianus'un defne çelenkli başı sağa. KAICAP TPAIANOC. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir. CHC TIWN. Noktalı bordür.

1. AE 19 mm, 4.13 g, ky -, BM çevrimiçi, 1842,0729.29=BMC, 200.17=RPC III, 756.1. AY TPAIAN OCKAIC. Fy.
2. AE 18 mm, 4.56 g, ky 12, SMB, 18247152=Beschreibung, 273.43=RPC III, 756.11. Öy lejand silik.
3. AE 18 mm, 4.39 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 949=RPC III, 756.4. TPAIANOC KAICAP.
4. AE 18 mm, 3.80 g, ky 12, SMB, 18247150=RPC III, 756.10. [TPAIAN]OC K[AICAP].
5. AE 18 mm, 5.71 g, ky -, www.munzeo.com üzerinden Lanz, 2 Ocak 2012 Id. 8854955
6. AE 17 mm, - g, ky -, Lischine, 1200. CH[CTI] ΩN. Öy lejand silik. Fy.
7. AE 17 mm, - g, ky -, www.forumancientcoins.com, 74330.

8. AE 17 mm, - g, ky -, Beschreibung, 273.42. [TP]AIAN[OC] [KAIC]AP. Fy.
9. AE 17 mm, 3.48 g, ky -, www.munzeo.com üzerinden Sevenhills adlı satıcı, 28 Temmuz 2011 Id. 70054
10. AE 17 mm, 3.40 g, ky -, Gitbud&Naumann 39 (4 Ocak 2016), 507.
11. AE 17 mm, 3.77 g, ky -, Gorny&Mosch 225 (2014), 1801=Naumann 38 (06 Aralık 2015), 394=Lanz 160 (15 Haziran 2015), 390.
12. AE 17 mm, 3.54 g, ky 6, Çanakkale, env. no. 1054= SNG Turkey 3, 31.
13. AE 17 mm, 3.32 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, Id. 262561121181.
14. AE 17 mm, 3.20 g, ky -, VCoins Coin Id. 14172. [...] NOC.
15. AE 17 mm, 4.20 g, ky 6-, Winterthur, 1266=RPC III, 756.5.
16. AE 16 mm, 2.79 g, ky -, Münzen&Medaillen 15 (2004), 197.
17. AE 16 mm, 3.13 g, ky 6, Çanakkale, env. no. 1156. Çınarlı Köyü, Çanakkale.
18. AE 16 mm, 2.72 g, ky 12, İstanbul env. no. KD 762/344.
19. AE 16 mm, 2.58 g, ky 6, SNG Cop. Thrace, 945.
20. AE 16 mm, 3.90 g, ky -, ebay üzerinden Naumann GB 0321, Id. no. 361487535666.
21. AE 16 mm, 2.60 g, ky 6, SMB, 18247149=RPC III, 756.9. [TP]AIAN[OC] [KAICAP]
22. AE 16 mm, 3.54 g, ky 1, SMB, 18247151=RPC III, 756.11. TPAIANOC KAIC[AP]
23. AE 16 mm, 3.18 g, ky 7, Winterthur, 1267=RPC III, 756.6.
24. AE 16 mm, 3.09 g, ky 12, SMB, 18247153=RPC III, 756.13. TPAIANOC KAICAP.
25. AE 16 mm, 2.84 g, ky 12, İstanbul, env. no. KD 1914/6.
26. AE 16 mm, 2.39 g, ky 12, Çanakkale, env. no. 3542=SNG Turkey 3, 33=RPC III, 757.10.
27. AE 15 mm, 3.48 g., ky -, Naumann 57 (3 Eylül 2017), 377.
28. AE 15 mm, 3.48 g, ky -, Savoca 2nd Blue Auc. (28 Ekim 2017), 585.
29. AE 14 mm, 4.08 g, ky. 12, SNG Evelpidis, 1070.
30. AE 14 mm, - g, ky -, Lischine, 1199. CHC. Öy lejandı silik. Fy.
31. AE 12 mm, 2.30 g, ky -, www.munzeo.com üzerinden Lanz, 17 Temmuz 2014, Id. 28977092.

32. AE - mm, 2.03 g, ky -, BM çevrimiçi, 1880.0601.5=RPC III, 756.2. Fy.
33. AE - mm, 4.30 g, ky -, RPC III, 756.7=FWH 247. Fy.
34. AE - mm, 3.00 g, ky -, RPC III, 756.8=FWH 248. Fy.
35. (AE 3), - g, ky -, Sestini, Numorum Veterum, s. 81, no. 3. Fy.
36. (AE 3), - g, ky -, Mionnet I, s. 430, no. 31. Fy.
37. AE - mm, 3.06 g, ky 12, BnF, ark:/12148/btv1b85878488=RPC III, 756.3.

TİP R10

Hadrianus (MS 117-138)

Ön Yüz: Hadrianus'un defne çelenkli başı sağa. ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Lir. CHCTIWN. Noktalı bordür.

1. AE 17 mm, 3.90 g, ky -, Naville 31 (14 Mayıs 2017, 105.
2. AE 17 mm, 2.60 g, ky 4, McClean, 4180=RPC III, 757.2.
3. AE 16 mm, 2.00 g, ky 6, SMB, 18247154=RPC III, 757.4.
4. AE 16 mm, 2.88 g, ky -, Solidus, Online 11, (14 Ocak 2017), 173. ΑΔΡΙΑΝΟCΚΑΙC[ΑΡ].
5. AE 16 mm, 2.66 g, ky 2, Çanakkale, env no. 11739.
6. AE 16 mm, 3.67 g, ky 7, SMB, 18247157=Beschreibung, 274.44=RPC III, 757.5. [ΑΔ]ΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑ[P].
7. AE 16 mm, 3.94 g, ky 7, ANS, 1944.100.16630.
8. AE 15 mm, 2.75 g, ky 6, ANS, 1944.100.16631=RPC III, 757.8.
9. AE 15 mm, 3.38 g, ky 3, SMB, 18247173=Beschreibung, 274.45=RPC III, 757.6. [...]ΚΑΙCΑΡ.
10. AE 15 mm, 2.37 g, ky 6, BnF, ark:/12148/btv1b8587849p=RPC III, 757.3= RPC IV, 7815.
11. AE 14 mm, 2.52 g, ky 7, SMB, 18247174=RPC III, 757.7. ΑΔΡΙΑΝΟ[C ΚΑΙCΑΡ] .
12. AE 14 mm, 3.02 g, ky -, ebay üzerinden Savoca, PEP3113, Şubat 2018, Id. no. 263467123977.
13. AE 13 mm, 2.70 g, ky -, Naumann 51, (5 Mart 2017), 285.

14. AE - mm, 3.22 g, ky -, Gorny&Mosch 101, 6 Mart 2000, 550=RPC III, 757.11.
15. AE - mm, 2.76 g, ky -, RPC III, 757.1. Fy.
16. AE - mm, 2.77 g, ky -, RPC III, 757.12=Münz Zentrum 67 (1989), 1371=Münzzentrum 160 (31 Ağustos 2011), 461. Fy.

TİP R11

Septimius Severus (MS 193-211)

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. ΑΥΤΟΕΙΠ ΟΕΟΒΗΡΟΟ. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Leandros, sağa yüzüyor, sağda, kulede Hero, ileriye uzanmış sağ elinde kandil. ΧΗΟΤΙ-ΩΝ. Noktalı bordür.

1. AE 25 mm, 5.97 g, ky 7, İstanbul, env. no. KD 762/345.
2. AE 22 mm, 7.55 g, ky 7, SMB, 18247179=CNT, 6694. ΑΥΤ[.]ΟΕΙΠ ΟΕΟΒΗΡΟΟ.
3. AE - mm, 7.44 g, ky -, Münzen&Medaillen, 40, (4 Haziran 2014), 350.

TİP R12

Iulia Domna (MS 193-217)

Ön Yüz: İmparatoriçe'nin büstü sağa. ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ ΟΕΒΑΟ. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Homonoia, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde cornucopia tutuyor., noktalı bordür. ΧΗΟΤΙΩΝ.

1. AE 24 mm, 7.52 g, ky 6, SMB, 18247182.
2. AE 23 mm, 6.20 g, ky 12, CNT, 6350.
3. AE 23 mm, 4.14 g, ky. 5, Arıkantürk 3277.
4. AE - mm, 6.63 g, ky -, www.wildwinds.com , Imhoof KM Add. 11.

TİP R13.1

Caracalla (MS. 198-217).

Ön Yüz: Caracalla'nın defne çelenkli genç büstü sağa. ΑΥΤ Μ ΑΥΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΟ. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Leandros, sağa yüzüyor, sağda kulede Hero, ileriye uzanmış sağ elinde kandil, noktalı bordür. CHCTI-WN.

1. AE 24 mm, 7.08 g, ky 6, BM çevrimiçi, GC3p200.18=BMC, 200.18.
2. AE 23 mm, 6.30 g, ky 6, SMB, 18247208.

TİP R13.2

Ön Yüz: Caracalla'nın defne çelenkli olgun büstü sağa, noktalı bordür. AYT M AYP ANTΩNEINOC

Arka Yüz: Leandros sağa yüzüyor, üstünde meşale tutan eros, sağda kulede Hero, ileri uzanmış sağ eliyle kandil tutuyor, noktalı bordür. CHCTI WN.

1. AE 31 mm, 15.49 g, ky 12, SNG Fitzwilliam, 1787. Leandros sola yüzüyor.
2. AE 29 mm, 17.65 g, ky 12, SMB, 18247201=Beschreibung, 274.46. AVTMAVP ANTΩNEINOC.
3. AE - mm, 14.03 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587850b.
4. (AE 2), - g, ky -, Sestini Hedervariano, s. 83.9, CMH no. 2494. Fy.

TİP R14

Ön Yüz: Caracalla'nın defne çelenkli büstü sağa. AYT M AYPH ANTΩNINO. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Homonoia ayakta, sola, sağ elinde phyale, sol elinde cornucopia tutuyor. CHCTI WN. Noktalı bordür.

1. AE 25 mm, 8.53 g, ky 12, CNG EA 405 (6 Eylül 2017), 286.
2. AE 24 mm, 7.87 g, ky -, Gorny&Mosch 142 (2005), 1907.
3. AE 24 mm, 6.17 g, ky 12, SNG Cop. Thrace, 950.
4. AE 23 mm, 6.47 g, ky 12, SMB, 18247217.
5. AE - mm, 6.85 g, ky 7, SNG Greece 5, 244.
6. (AE 6), - g, ky -, Welzl, 1613. Fy.

TİP R15.1

Ön Yüz: Caracalla'nın defne çelenkli genç büstü sağa, noktalı bordür. AYT M AYP ANTΩNINO.

Arka Yüz: Apollon, ayakta, sola, sağ elinde karga, sol elinde defne dalı. CHCTIWN. Noktalı bordür.

1. AE - mm, 3.77 g, ky 5, ANS, 1944.100.16632.

TİP R15.2.

Ön Yüz: Caracalla'nın defne çelenkli büstü sağa. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Apollon ayakta, cepheden, baş sağa, sol elinde defne dalından asa, sağ elinde karga tutuyor, noktalı bordür. CH CT IWN

1. AE 24 mm, - g, ky -, www.wildwinds.com, moushmov 5547. AY M AY ANTΩNINO.

2. AE 20 mm., 3.73 g, ky 6, Gidbud Naumann Auction 34 (2 Ağustos 2015), 559=CNT 6125. AYT M AYP ANTΩNINO.

3. AE 20 mm, 2.80 g, ky 6, İstanbul, env. no. KD 1926/25. AY M AY ANTΩNINO.

4. AE 20 mm, 4.51 g, ky 7, SMB, 18247222. AY M AY ANTΩNINO.

5. AE 19 mm, 3.67 g, ky 6, SMB, 18247224. AYT M AYP ANTΩNINO.

TİP R16

Severus Alexander (MS 222-235)

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. AY K M A CE AΛEZANΔPOC. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Leandros sağa yüzüyor, üstünde meşale tutan eros, altında denizde iki yunus, sağda, kulede Hero, ileri uzattığı sağ eliyle kandil tutuyor. CHCTIQN. Noktalı bordür.

1. AE 29 mm, 13.49 g, Gorny&Mosch 125 (13 Ekim 2003), 302.

2. AE 27 mm, 9.70 g, ky 2, Roma Numismatics E-Sale 42 (6 Ocak 2018), 437.

TİP R17

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. AY K M AY AΛEZANΔPOC.

Arka Yüz: Apollon ayakta, cepheden, baş sola, sol elinde defne dalından asa, sağ elinde karga tutuyor. CHCTIΩN. Noktalı bordür.

1. AE 18 mm, 3.26 g, ky 7, SMB, 18247228.

TİP R18

III. Gordianus (MS 238-244)

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. AVT K M AN ΓOPΔIANO. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Homonoia ayakta, cepheden, sola bakıyor, sol elinde cornucopia, sağ elinde patera tutuyor. CHC TI ΩN. Noktalı bordür.

1. AE 24 mm, 6.78 g, ky 12, SMB, 18247231=Gebrüder Egger Auktion 46 (11 Mayıs 1914), 359.

2. (AE 6), - g, ky -, Mionnet I, s. 430, no. 33. Fy.

3. AE - mm, 5.84 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587851r

TİP R19

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Apollon ayakta, cepheden, baş sola, sol elinde defne dalından asa, sağ elinde karga tutuyor. CH C TIΩN. Noktalı bordür.

1. AE 20 mm, 3.04 g, ky 12, SNG Cop. Thrace 951. [AVT K M ANT] ΓOPΔIAN[OC].

2. AE 19 mm, 5,07 g, ky -, Vcoins Online Auc. 286670. AVT K M ANT ΓOPΔIANO.

3. AE – mm, 2.75 g, ky -, 12, BnF, ark:/12148/btv1b85878525. AVT K M AN ΓOPΔIANOC.

4. AE 3, - g, ky -, Sestini, Numorum Veterum, s. 81, no. 5=Mionnet Supp. II, s. 539, no. 100. Fy.

5. (AE 6), - g, ky -, Mionnet I, s. 430, no. 34. Fy.

6. AE - mm, - g, ky -, Fischer 161 (16 Mart 2018), 148. ΑΥΤ Κ Μ ΑΝΤ ΓΟΡΔΙΑΝΟ.

TİP R20

I. PHILIPPUS (MS. 244-249)

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. ΑΚΜ ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Homonoia ayakta, cepheden, baş sola, sol elinde cornucopia, ileri uzattığı sağ elinde patera tutuyor. CHC ΤΙ ΩΝ. Noktalı bordür.

1. AE 24 mm, 5.90 g, ky 12, SMB, 18247258.
2. AE 22 mm, 6.18 g, ky 612, ANS, 1944.100.16633. [ΑΚΜ ΙΟΥΛ] ΦΙΛΙΠΠΟΣ.
3. (AE 2), - g, ky -, Sestini, Numorum Veterum, s. 81, no. 6. Fy.

TİP R21

II. PHILIPPUS (MS. 247-249)

Ön Yüz: II. Philippus'un çelensiz büstü sağa, paludamentum ve zırhlı. Κ Μ ΙΟΥΛΙ ΦΙΛΙΠΠΟΣ.

Arka Yüz: Apollon ayakta sola, baş sola, sol elinde dal, sağ elinde kuş tutuyor. CH C ΤΙ ΩΝ.

1. AE 23 mm, 4.77 g, ky -, BM çevrimiçi, 1898,0921.100=BMC 200.19. Lejand silik. Fy.
2. AE 19 mm, 3.71 g, ky 5, Winterthur, 1268.
3. (AE 4), - g, ky -, Mionnet I, s. 430, no. 35. Fy.
4. (AE 9), - g, ky -, Mionnet I, s. 430, no. 36. Fy.
5. AE - mm, 3.25 g, ky -, BnF, ark:/12148/btv1b8587853k. [...] ΦΙΛΙΠΠΟ.

TİP R22

GALLIENUS (MS 260-268).

Ön Yüz: İmparatorun defne çelenkli büstü sağa. IMP GALLIENVS A. Noktalı bordür.

Arka Yüz: Zeus ayakta sola, sol elinde asa, sağ elinde kartal tutuyor. Noktalı bordür.

1. AE - mm, 5.54 g, ky 5, BnF, ark:/12148/btv1b85878540. CH C TIΩII
2. (AE 3) mm, - g, ky -, Sestini, Fontana, Part I, s. 20, Levha 5.1=Part III, s. 11. CHCTIWN.

Belirsizler

Ön Yüz: İmparator başı sağa. Lejand silik.

Arka Yüz: Lir, solda ΣΗΣ↑.

1. AE 15 mm, - g, ky -, RPC I, 1739.2=Lischine, 1197=RPC Supp. 4, Vol. II, 358A, 1. Fy.
2. AE 15 mm, 4.58 g, ky -, RPC I, 1739.1=BM çevrimiçi, GC3p200.16=BMC 200.16= RPC Supp. 4, Vol. II, 358A, 2.
3. AE - mm, 5.91 g, ky -, Gorny&Mosch 142 (2005), 1906.

SONUÇ

Thrakia Khersonesos, kıtalar arasındaki geçiş noktası olma özelliğiyle günümüzde olduğu gibi tarih boyunca önemli bir yer olmuştur. Kıyısı olduğu Hellespontos yoluyla, Karadeniz ve Ege Denizi arasındaki ulaşımı sağlayan tek rotanın da iki geçidinden birini oluşturur. Bu ayrıcalıklı jeostratejik konumu onu her zaman elde edilmek istenen bir kara parçası yapmıştır. Lydia Krallığı, bu yönden gelebilecek tehlikelere karşı, Kuzeybatı Anadolu'yu Hellen kent devletleri aracılığıyla kontrol altında tutuyordu. Lydia Krallığı'nın izniyle Abydos'u kuran Miletoslular, yak. MÖ 7. yy ortalarında Thrakia Khersonesos'nda da (Klazomenailılar'la birlikte) Kardias'ı kurmuşlardı. Muhtemelen yine Lydia Krallığı'nın izniyle yaklaşık aynı tarihlerde Lesboslular da Thrakia Khersonesosuna yerleşmişler, burada Alopekonesos, Madytos ve Sestos kolonilerini kurmuşlardı.

Lesboslular'dan yak. 100 yıl kadar sonra Atinalılar da Yarımada'ya gelirler. Hem yeni yerleşimler kurarlar, hem de eski Lesbos kolonilerine yerleşirler. Atinalılar, Thrakia Khersonesos'na geldikten sonra tüm Yarımada'yı bir yönetim altında birleştirirler. Bugün bu yönetim, yöneticilerinin mensubu olduğu ailenin adından dolayı "Philaid Beyliği" olarak anılmaktadır. Philaid Beyliği döneminde Yarımada'nın odak noktasının kıstağı olduğu ve buradaki Kherrhonesos/Agora kentinden yönetildiği anlaşılmaktadır.

Philaid Beyliği'nin ömrü nispeten kısa olur. Pers Kralı I. Dareios'un MÖ 513/12 yılında düzenlediği Trakya seferiyle Yarımada'daki Atina hakimiyetinin yerini Pers hakimiyeti alır. Bu döneme gelindiğinde artık Hellen dünyasındaki deniz ticareti oldukça gelişmiş ve Propontis çevresi ile Karadeniz'de onlarca koloni kurulmuştu. Bu kolonilerin ve tabii bu bölgelerden gelecek hammaddelerin Ege dünyasına erişiminde Hellespontos tek rotaydı. İşte bu dönemle birlikte Sestos'un Thrakia Khersonesos'ndaki jeostratejik konumu daha da önem kazanmıştır. Boğazdaki akıntıların Sestos'a sağladığı avantajlar, Hellespontos'un ana limanı olmasını sağlamıştır. Kentin üzerinde bulunduğu tepe de korunmasını güçlendiren bir etkidir. Ayrıca, limanı ile birlikte değerlendirildiğinde, Trakya içlerine doğru yapılacak seferlerde Asya'dan Avrupa yakasına geçecek bir ordunun yolculuğu için

en mantıklı rota da Sestos'tan başlamaktadır. Örneğin sadece 5 km kadar güneybatıdaki Madytos'tan karaya çıkılsa, Sestos'a gelene kadar dahi iki zorlu tepe aşılacak zorundadır. Bu avantajları nedeniyle, Persler, Sestos'u Thrakia Khersonesosunun yönetimi için merkez olarak belirlemişlerdi.

Pers-Yunan Savaşları'ndan sonra bir müddet daha Persler'in elinde kalmaya devam eden Sestos, MÖ 478/77 yılında Atina'nın düzenlediği özel bir operasyonla geri alınmıştır. Bu andan, III. Aleksandros'un doğu seferine kadar arada kesintilerle olmakla beraber, yaklaşık 220 yıl Atina hakimiyetinde kalmıştır. Bu süreçte Atina'nın bölgedeki ana üssü olmuştur. Sunduğu liman hizmetleriyle Karadeniz'den gelen tahılın sevkedildiği gemiler için de önemli bir limandır.

MÖ 360'lı yıllarda bölgedeki dengeler değişmeye ve ortaya yeni aktörler çıkmaya başlamıştı. Bir yandan Odrisler birliklerini sağlamışlar ve Thrakia Khersonesosuna akınlar düzenlemeye başlamışlardır. Diğer yandan Makedon Kralı II. Philippos da yayılmacı siyaset izliyor ve bu doğrultuda Thrakia Khersonesosunu topraklarına katmak istiyordu. Sestos, Atina için denilebilir ki hayati öneme sahipti. Çünkü Sestos yoluyla Pire limanına giden tahılın engellenmesi, Atina'nın aç kalması anlamına geliyordu. Dolayısıyla, özellikle MÖ 360'lardan itibaren oluşan çalkantılı dönemde, genelde Thrakia Khersonesosunu, özelde ise Sestos'u elinde tutmak için oldukça agresif hareket etmiştir. Bu süreç, her zaman Atina müttefiği olarak kalmış Sestos'un da artık Atina'ya karşı tavır almasıyla sonuçlanmıştır. Ancak, Atina'nın bu duruma müdahalesi oldukça sert olmuştu. MÖ 353/52 yılında Atinalı General Khares, Sestos'a saldırarak ele geçirdi. Tüm yetişkin nüfusunu katlederek geri kalanını da köle yaptı. Yerlerine de Atina'dan klerukhoslar yerleştirdi.

Tez'de vardığımız sonuçlardan birisi, kentin ilk sikkelerindeki ΣA ve ΣH kısaltmaları arasındaki geçişin bu olayla ilgili olması gerektiğidir. Atinalılar'dan önce kentin ilk kurucuları olan Aiol kökenli Lesboslular'ın (Mytineleliler) bu olaydan daha önce kentten ayrıldıklarına dair bir bilgi yoktur. Aksine, Herodotos, MÖ 478/77 yılında Sestos Persler'den alınırken kentte diğer insanların yanı sıra Aiol kökenli yerlilerin de bulunduğunu söylemektedir. ΣA kısaltması, kent adının Aiol dialektiği ile yazılışının kısaltması olduğundan, ΣH kısaltmalı sikkeler kentteki bu nüfus değişiminden, yani MÖ 353/52 yılı veya hemen sonra basılmış olmalıdırlar.

Bir diğler önerimiz de ΣΑ kısaltmalı, yani Sestos'un ilk sikkelerinin ne zaman basılmaya başladığıyla ilgilidir. Bunun için en uygun aday da MÖ 357 yılında üç Odrys prensi ve Atina arasında yapılan antlaşmadır. Bu antlaşmaya göre Thrakia Khersonesosu'ndaki kentler özgür kabul ediliyorlardı.

Sestos sikkeleriyle ilgili bir diğler problem de kente atfedilen Lysimakhos darplarıyla ilgilidir. Sestos'a atfedilen Lysimakhos sikkeleri için esas olarak Müller ve Thompson'un çalışmaları referans verilmektedir. Ancak bu çalışmalarda Sestos'a atfedilen monogram ve semboller birbirleriyle uyuşmamaktadırlar. Her iki araştırmacı da belirttikleri monogram ve sembollerin neden Sestos'a ait olmaları gerektiğini açıklamazlar. Üstelik bu monogram ve sembol kombinasyonlarının Sestos'un otonom bronz darplarıyla bağlantısı da görülmez. Sonuç olarak bugün varolan bilgilerle Sestos'ta bir Lysimakhos darphanesi olduğunun iddia edilemeyeceğini gördük. Bu nedenle Müller ve Thompson'a ithafen Sestos darbı olarak kabul edilen Lysimakhos sikkeleri teze dahil edilmediler.

Lysimakhos döneminden sonra Sestos'ta Seleukos ve Ptolemaios hakimiyetleri de yaşanmıştır. Tip Y14.2: 13, 17 ve 18 nolu sikkelerdeki Isis başı sembolü, Ptolemaios etkisinin göstergesidir. Dolayısıyla Tip Y14.2'yi MÖ 3. yy ikinci yarısı ve sonrasına tarihlemek yerinde olacaktır.

Apameia Antlaşması'yla Pergamon topraklarına katılan Thrakia Khersonesosu, kralların özel mülkü, yani *agri Attalici* sayılmıştır. Sestos bu dönemde özerkliğini korumuştur. Yönetimsel açıdan, Thrakia Khersonesosu ve Thrakia strategosu olarak tanımlanan bir strategos'un yetki bölgesi içindeydi. III. Attalos'un tartışmalı vasiyetiyle Roma hakimiyeti altına girmişti. Ancak bu geçiş süreci Aristonikos isyanı nedeniyle oldukça sancılı olmuştu. Bu sürecin Sestos'a olan olumsuz yansımalarını Menas yazıtından öğreniyoruz. Menas yazıtı, söz konusu dönemde Sestos sikkelerinin basımında görev almış Menas adında varlıklı bir kişinin işlerini aktarmaktadır. Yazıtta, seçilecek sikke tipinin daha önceden bilinen bir tip olmasının istendiği belirtilmektedir (satır 45). Buradan yola çıkarak, kataloğumuzdaki Y14, Y16 ve Y17 tip numarasıyla verdiğimiz sikkelerin, Menas'ın basımında görev aldığı sikkelerden olmaları muhtemeldir. Çünkü bu tiplerin benzerleri daha önce de Sestos'ta basılan, yani bilinen tiplerdi. Yazıtta aktarılanlara

göre, Sestos gibi kent devletleri, bastıkları sikkelerden kar elde ediyorlar ve bu kar bir şekilde vatandaşlara yansıtılıyordu.

Pergamon Krallığı döneminde kralların özel arazisi sayılan Thrakia Khersonesos, Roma hakimiyetine geçince de Provincia Asia'ya bağlanmamış, özel statüsünü korumuş ve *ager publicus* yani, kamu arazisi sayılmıştır. Güvenliği için ise Provincia Macedonia'daki lejyonların görev bölgesi içine dahil edilmiştir.

Augustus, eyaletlerde yeni düzenlemeler yapmasının yanı sıra, Thrakia Khersonesos'unu da yakın arkadaşı Agrippa'ya vermişti. Agrippa'nın ölümünden sonra eyaletlerden ayrı statüsü devam etmiş, Augustus'un özel mülkleri arasına katılmıştır. Augustus, Yarımada'yı yönetmek ve gelirleri toplamak için bir procurator atamıştır. Sestos bu dönemde de yarı özerkliğini korumuş ve Commodus dönemine kadar Yarımada'da sikke basan tek kent olmuştur.

Augustus'un ölümünden sonra Thrakia Khersonesos'unun yönetsel açıdan durumu, Thracia ya da Asia eyaletlerinden birine bağlanıp bağlanmadığı, tartışmaya açık bir konudur. Tezde varılan sonuçlardan birisi de Sestos'un en azından Flaviuslar döneminde Asia Eyaleti'ne bağlanmış olabileceğidir. Çünkü kentin 'Ιερά Συγκλητος lejandlı yarı otonom darpları Flaviuslar, muhtemelen de Domitianus dönemine ait olmalıdır. Synkletos'un sikke tipi olarak kullanıldığı tek eyalet, Asia Eyaleti'dir. Dolayısıyla Sestos'un bu dönemde Asia Eyaleti'ne bağlı pek çok kent gibi 'Ιερά Συγκλητος tipini kullanması, onun da Asia Eyaleti'ne dahil olduğuna güçlü bir kanıttır. Bu durumda, hemen karşı kıyıdaکی Abydos'un da içinde bulunduğu Adramyteum *conventusuna* bağlı olması beklenir. Ancak bunun hangi tarihe kadar böyle kaldığını bilmemiz için şimdilik yeterince veri yoktur. Kataloğumuzda Tip R8 olarak verilen 'Ιερά Συγκλητος lejandlı sikkelerin fotoğrafı olan 7 tanesinin aynı öy ve ay kalıplarından basıldıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle nispeten kısa bir dönem basılmış olmalıdırlar. Diğer yandan Thrakia Khersonesos'unun kıstağında bulunmuş ve MS 114 yılına tarihlenen bir yazıtta, C. Manlius Felix adında biri "*Procurator augusti regionis chersonesi*" ünvanını taşımaktadır. Dolayısıyla bu yazıtın tarihlendirildiği dönemde Thrakia Khersonesos'unun bir procurator idaresinde olması gerektiği düşünülür. Ancak bilindiği gibi Principatus döneminde eyalet sınırları her zaman sabit olmamıştır.

Sestos da bu sikkelerin tarihlendirilmesi için önerdiğimiz Domitianus döneminde Asia Eyaletine bağlıyken daha sonra yeniden procurator idaresine girmiş olabilir. Ya da, Yarımada procurator tarafından yönetilmesine karşın Sestos Asia Eyaleti'ne bağlanmış olabilir.

Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde de arka yüz tipi olarak kullanılmış olan lir, Augustus döneminde tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Caligula'dan Hadrianus dönemi dahil darbedilen Sestos sikkelerinin tek arka yüz tipi lir olmuştur. Dolayısıyla, en azından söz konusu dönemde Sestos'un parasemonu lir olmalıdır.

Hadrianus döneminde Thrakia Khersonesosu'nda Coela adlı kent, *municipium* statüsüyle ön plana çıkmaya başlar. *Municipium* statüsünün getirdiği vergi ayrıcalıkları nedeniyle Yarımada'daki ticari faaliyetler belirgin oranda Coela'ya kaymış olmalıdır. Böyle bir durumda Sestos için yerel bronz sikkelerin basımından beklenen kazancın düşmesi beklenir. Belki de bu nedenle Sestos'un Hadrianus sonrasında Septimius Severus dönemine kadar bilinen bir sikkesi yoktur. Ancak Septimius Severus döneminde Hero ile Leandros efsanesini konu alan bir seri ile Sestos sikkelerini yeniden görmeye başlarız. Septimius Severus döneminde Anadolu'da otonom bronz darpların arttığına, bu artışı da Denarius'un içeriğindeki gümüşün düşürülmesi sonucu, yerel bronz paraların itibarının nispeten artmasına bağlayan bir görüş vardır. Yerel bronz darplar kentlerin kasasına gelir sağladıkları için bu dönem fırsat olarak görülüp yeniden sikke basımına başlanmış olabilir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde alışık olduğumuz kentler arası kıskançlık da Septimius Severus döneminde tekrar sikke basılmasının dürtülerinden olabilir. Çünkü Hero-Leandros temalı sikkeler Abydos'ta Commodus döneminde basılmaya başlanmışlardı. Sestoslular, Eskiçağ'da herkes tarafından bilinen bu mitin bir tarafı olarak, Abydos'un bunun onurunu sikkeler üzerinden tek başına üstlenmesine razı olamazlardı.

Caracalla, Severus Aleksander ve III. Gordianus dönemlerinde kentin ekonomisinde bir hareketlilik yaşanmış olmalıdır. Çünkü, Augustus sonrasında her zaman tek birim olarak basılan sikkeler, bu imparatorlardan Caracalla döneminde üç, Severus Aleksander ve III. Gordianus dönemlerinde ise iki birim olarak basılmışlardır.

Bütün Trakya'da ve Anadolu'nun pek çok kentinde olduğu gibi Gallienus sonrasında Sestos sikkelerinin basımı da son bulmuştur.

Roma hakimiyetiyle birlikte Avrupa'dan Asya'ya geçmek için artık Kallipolis-Lampsakos hattı tercih edilmeye başlanmıştı. Özellikle Trakya'dan gelerek Asya yakasına geçmek için bu geçiş noktasının kullanılması çok daha mantıklıydı. Çünkü bu yönden gelindiğinde karşıya geçiş için Kallipolis, Sestos'tan daha önce yer almaktadır. Lampsakos'ta da Pergamon-Ephesos doğrultusunda ulaşım sağlayan bir yol ağı bulunmaktaydı. Tabii Hellespontos yoluyla Asya'dan Avrupa'ya geçişler de yol ağı nedeniyle artık buradan yapılıyordu. Yani Yarımada'nın odak noktası kuzeye doğru kaymıştı.

MS 6. yy'da yaşamış Prokopios'un zamanına gelindiğinde Sestos'un artık bir yerleşim yeri olarak var olmadığı anlaşılmaktadır. I. Justinianus, Boğazın kontrolü için Abydos'ta bir gümrük binası inşa ettirmişti. Abydos'un karşısındaki konumu nedeniyle Sestos'taki eski kale de onarılmış ve buraya askerler yerleştirilmişti.

Tez'in en önemli sonuçlarından birisi de, Sestos'un bugüne kadar yapılmış en kapsamlı sikke kataloğunun oluşturulmuş olmasıdır. Özellikle kazısı yapılmamış Sestos gibi kentlere dair yapılacak çalışmalarda, tipleri eksiksiz veren kapsamlı sikke katalogları, bu çalışmada olduğu gibi eşsiz bilgiler sağlayabilmektedir. Oluşturulan katalog sonucunda, Sestos'un ilk sikkelerini basmaya başladığı MÖ 4. yy ortalarından Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar toplamda 21 ayrı tipte sikke bastığı ortaya çıkmıştır. Bu tiplerden 79 örnekle Tip Y7, 73 örnekle Tip Y6 ve 54 örnekle Tip Y14'ün yoğunluğu oluşturdukları görülür. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise 22 ayrı tipte sikke basmıştır. Bu dönemde, 37 örnekle Traianus (Tip R9), 19 örnekle Nero (Tip R5) ve 17 örnekle Vespasianus (Tip R6) sikkeleri yoğunluk olarak öne çıkmaktadırlar.

Diğer yandan, Sestos hakkında doğrudan ya da dolaylı pek çok çalışma ve ilgili arkeolojik malzeme ilk defa bu çalışmada bu kadar geniş kapsamda bir araya getirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Allen, R. E., 1983: **The Attalid Kingdom, A Constitutional History**, Clarendon Press, Oxford.
- Andrewes, A, 2006: “The Spartan Resurgence”, **CAH²**. Vol. V, The Fifth Century B. C., ed: D. M. Lewis, John Boardman, J. K. Davies, M. Ostwald, Cambridge University Press, Cambridge. 464-498.
- Annales de Bretagne, 1968: Jean Bousquet, “Deux Monnaies Grecques: Massalia, Sestos”, **Annales de Bretagne**, C. 75, No. 1. s. 277-279.
- Anson, Edward M., 2004: **Eumenes of Cardia; A Greek Among Macedonians**, Brill, Leiden.
- Anson, Edward M., 1989: “The Persian Fleet in 334”, **Classical Philology**, Vol. 84, No: 1. 44-49.
- Archibal, Z. H., 1998: **The Odrysian Kingdom of Thrace: Orpheus Unmasked**, Ed., Martin Robertson, John Boardman, J. J. Coulton, Donna Kurtz, R. R. R. Smith, Margareta Steinby, Oxford Monographs on Classical Archaeology, Clarendon Press, Oxford.
- Arslan, Murat 2010: **İstanbul’un Antikça Tarihi: Klasik ve Hellenistik Dönemler**, Odin Yayıncılık, İstanbul.

- Asdracha, Catherina 1988: La thrace orientale et la mer Noire: géographie ecclésiastique et prosopographie (VIIIe-XIIe siècles), *Géographie Historique du Monde Méditerranéen*, Ed. Héléne Ahrweiler, **Byzantina Sorbonensia** 7, Paris. 221-309.
- Austin, Michael 2006: **The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest. A Selection of Ancient Sources in Translation**, Cambridge University Press.
- Bagnall, Roger S., 1976: **The Administration of The Ptolomaic Possessions Outside Egypt**, E. J. Brill, Leiden.
- Balcer, Jack Martin, 1997: The Liberation of Ionia 478 BC, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, Bd 46, H. 3. 374-377.
- Balcer, Jack Martin, 1988: “Persian Occupied Thrace (Skudra)”, **Historia** 37. 1-12.
- Başaran, Sait, 2000: “Aeolische Kapitelle aus Ainos (Enez)” **Istanbuler Mitteilungen**, Band 50. 157-170.
- Bayne, Nicholas, 2000: “The Grey Wares of North-West Anatolia in the Middle and Late Bronze Age and the Early Iron Age and Their Relation to the Early Greek Settlements”, **Asia Minor Studien** 37, Bonn. 266-67.
- Bellinger, Alfred R., 1963: Essays on The Coinage of Aleksander The Great, **Numismatic Studies** 11, ANS, New York.

- Berve, Helmut, 1937: “Miltiades, Studien zur Geschichte des Mannes und seiner Zeit”, **Hermes**, Einzelschriften, Heft 2, Berlin.
- Beschreibung, 1888: **Beschreibung Der Antiken Münzen**: Erster Band, Taurische Chersonesus, Sarmatien, Dacien, Pannonien, Moesien, Thracien, Tracische Könige, Berlin, W. Spemann.
- Blegen, Carl W. 2006: “Expansion of Mycenaean Civilization”, **CAH³** II.2, History of The Middle East and The Aegean Region, c. 1380-1000 B.C., ed: I. E. S. Edwards, C. J. Gadd, N. G. L. Hammond, E. Sollberger, Cambridge University Press, Cambridge. 165-187.
- Blockly, R. C., 1992: **East Roman Foreign Policy: Formation and Conduct from Diocletian to Anastasius**, ARCA Classical and Medieval Texts, Papers and Monographs 30, Leeds, Cairns.
- BMC Thrace, 1877: **British Museum Catalogues of the Greek Coins, The Tauric Chersonese, Sarmatia, Dacia, Moesia, Thrace etc.**, London.
- Boatwright, Mary T., 2003: **Hadrian and the cities of the Roman Empire**, Princeton University Press, Princeton and Oxford.

- Borrell, H. P., 1842: “Unedited Autonomous and Imperial Greek Coins” NC Vol. 4, (1838-1842), April 1841-January. 1-11.
- Broughton, T. Robert. S., 1951: **The Magistrates of The Roman Republic**, Vol. I, 509 BC-100 BC, Ed. Phillip H. De Lacy, American Philological Association, Printed in Germany Glückstadt.
- Cargill, Jack, 1995: **Athenian Settlements of the Fourth Century B.C.**, Leiden, E. J. Brill.
- Casson, Stanley, 1926: **Macedonia, Thrace and Illyria: their relations to Greece from the earliest times down to the time of Philip son of Amyntas**, Oxford University Press, Milford.
- Castritius, Helmut, 1972: “Die Okkupation Thrakiens durch die Perser und der Sturz des athenischen Tyrannen Hippias”, **Chiron** Bd. 2. 1-16.
- Cavedoni, Celestino, 1838: **Spicilegio Numismatico, o Sia Osservazioni sopra le monete antiche di città popoli e re**, Modena.
- CIG Vol. I, 1828.: Boeckh, A., ed, I-IV, Prussian Academy of Science, Berlin.
- Clarke, Edward Daniel, 1813: **Travels in Various Countries of Europe, Asia, and Africa: Greece, Egypt, and the Holy Land, Part the second, section the first.**

- Cole, Susan Guette, 1984: **Theoi Megaloi: The Cult of The Great Gods at Samothrace**, Brill, Leiden.
- Coll. De Hirsch, 1959: **La Collection Lucien De Hirsch**, Catalogue Des Monnaies Grecques Par Paul Naster, Bibliothèque Royale De Belgique Cabinet Des Médailles, Bruxelles.
- Cook, J. M., 2006: “Greek Settlement in The Eastern Aegean and Asia Minor”, **CAH**³. II.2, History of The Middle East and The Aegean Region c. 1380-1000 B. C., ed: I. E. S. Edwards, C. J. Gadd, N. G. L. Hammond, E. Sollberger, Cambridge University Press, Cambridge. 773-804
- Cook, R. M., 1946: “Ionia and Greece in the Eighth and Seventh Centuries B. C.” **JHS** Vol. 66. 67-98.
- Crawford, Michael, 1975: “Finance, Coinage and Money From The Severans to Constantine”, **ANRW** II, Part II, De Gruyter, Berlin. 560-593.
- Croke, Brian, 1982: “The Date of the ‘Anastasian Long Wall’ in Thrace”, **GRBS** 23, No. 1, Duke University. 59-78.
- Croke, Brian, 1981: “Two early Byzantine earthquakes and their liturgical commemoration”, **Byzantion**, Vol. 51, No. 1. 122-147.
- Curtius, Carl, 1873: “Inscription Aus Sestos”, **Hermes**, Vol. VII, No. 2. 113-139.

- Danov, Christo M., 1976: **Altthrakien** (Bulgarca aslı Дрeвна Тракнeя 1968'den Almanca'ya çeviri), De Gruyter, Berlin.
- Dapper, Olfert, 1688: **Naukeurige Beschryving der Eilanden in de Archipel der Middellantsche Zee, ..., Cyprus, Rhodes, Kandien, Samos, Scio, Negroponte, Lemnos, Paros, Delos, Patmos, en andere, in groten getale...**, Amsterdam.
- Davies, J. K., 1971: **Athenian Propertied Families 600-300 BC**, Clarendon Press, Oxford.
- Delev, Peter, 2015: "From Koroupedion to the Third Mithridatic War", **A Companion to Ancient Thrace**, Ed. Julia Valeva v.d., Wiley Blackwell. 59-74.
- De Souza, Philip, 2002: **The Peloponnesian War 431-404**, Osprey Publishing, Oxford.
- Dumersan, M, 1829: **Description Des Medailles Antiques Du Cabinet de Feu M. Allier de Hauteroche**, Par M. Dumersan.
- Dumond, Albert, 1892: "Inscriptions et monuments figurés de la Thrace" **Mélanges d'Archéologie et d'Épigraphie**, ed. Homolle, Paris. 451-455.

- Erschine, Andrew, 1997: "Greekness and Uniqueness: The Cult of the Senate in the Greek East", **Phoenix**, Vol. 51, No. 1, Classical Association of Canada. 25-37.
- Figueira, Thomas J., 1998: **The Power of Money**: Coinage and Politics in the Athenian Empire, University of Pennsylvania Press.
- Forrer, L., 1975: **The Weber Collection, Vol. II**. Greek Coins, Macedon-Thrace-Thessaly, North Western, Central and Southern Greece, Attic Books Ltd, New York.
- French, David, 1964: "Akbaş", şurada; Recent Archaeological Research in Turkey", **Anatolian Studies**, XIV. 37.
- French, David, 2012: **Roman Roads and Mile Stones of Asia Minor**, Vol. 3 Milestones, Fasc. 3.1. Roman Republican, British Institute at Ankara, Electronic Monograph 1.
- Gabbert, Janice J., 1997: **Antigonus II Gonatas, A Political Biography**, Routledge.
- Gerov, Boris, 1979: "Die Grenzen der römischen Provinz Thracia bis zur Gründung des Aurelianischen Dakien", **ANRW**, Band II.7.1, De Gruyter, Berlin. 212-240.

- Graham, A. J., 2006: "The Colonial Expansion of Greece", **CAH² III. 3**, The Expansion of the Greek World, Eighth to Sixth Centuries B. C., ed: John Boardman, N. G. L. Hammond, Cambridge University Press, Cambridge. 83-159.
- Grainger, John D., 1996: "Antiochos III in Thrace", **Zeitschrift für Alte Geschichte**, Bd. 45, H. 3, (3rd Qtr., 1996) 329-343.
- Grainger John D., 1999: **The League of the Aitolians**, Mnemosyne, Supplements, Vol: 200, Brill.
- Grant, Mary, 1960: **The Myths of Hyginus**. (Including the Fabulae and the Second Book of the Poetica Astronomica.) Ps. Hyginus, Astronomika, 2.7, translated and Edited by Mary Grant, University of Kansas Press.
- Greatrex, Geoffrey, 1995: "Procopius and Agathias on the defences of the Thracian Chersonese, Constantinople and its Hinterland", **Papers from the Twenty-Seventh Spring Symposium of Byzantine Studies**, Oxford, April 1993, Ed. Gilbert Dagraon-Cyril Mango, Routledge. 125-129.
- Guidoboni v.d., 1994: "Catalogue of ancient earthquakes in the Mediterranean area up to the 10th century", Emanuela Guidoboni with the collaboration of Alberto Comastri and Giusto Traina; translated from the Italian by Brian Phillips,

Byzantinische Zeitschrift, Vol. 100, Issue 2.
854-856

Guillou, André-Durliat, Jean, 1984: “Le tarif d’Abydos (vers 492)”, **BCH** vol. 108,
livraison 1. 581-598.

Gulick, Charles Burton, 1927: **Athenaeus**, Vol. I, Harvard University Press
Cambridge.

Hamel, Debra, 1998: **Athenian Generals: Military Authority in the**
Classical Period, Brill, Leiden.

Hammond, N. G. L., 2006: “The Organization and the Influence of Persian
Power in Europe”, **CAH²**. IV, Persia, Greece
and the Western Mediterranean c. 525 to 479 B.
C., ed: John Boardman, N. G. L. Hammond, D.
M. Lewis, M. Ostwald, Cambridge University
Press, Cambridge. 234-253.

Hammond, N. G. L. 1993: “Alexander’s Letter concerning Samos in Plut.
“Alex.” 28.2”, **Historia: Zeitschrift für Alte**
Geschichte, Bd. 42, H. 3. 379-382.

Hansen, Mogens H. v.d., 2004: “Lesbos”, **An Inventory of Archaic and**
Classical Poleis, Oxford Uni. Press. 1018-1032.

Hansen, Esther V., 1947: **The Attalids of Pergamon**, Cornell University
Press, Ithaca, New York.

- Hassall, M.-Crawford, M.-
Reynolds, J., 1974: “Rome and The Eastern Provinces at the end of The Second Century B. C.”, **JRS** Vol LXIV, London. 195-220.
- Hauvette-Besnault, Amedee, 1880: “Sur Quelques Villes Anciennes De La Chersonnese De Thrace”, **BCH** Vol iv. 505-520.
- Head, Barclay V., 1887: **Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics**, Clarendon Press, Oxford.
- Heckel, Waldemar, 1992: **The Marshals of Alexander’s Empire**, Routledge.
- Hellenkemper, Hansgerd-
Hild, Friedrich, 2004: **TIB 8, Teil 2, Lykien und Pamphlyien**, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Hereward, Daphne, 1962: “Inscriptions from the Khersonese”, **BSA** Vol. LVII. 176-185.
- Heskel, Julia, 1997: **The North Aegean Wars: 371-360 BC**, Historia Einzelschriften, Franz Steiner Verlag Stuttgart.
- Hicks, E. L., 1874: **The Collection of Ancient Greek Inscriptions in the British Museum, I**, The Clarendon Press, Oxford.

- Hignett, Charles, 1963: **Xerxes' Invasion of Greece**, Clarendon Press, Oxford.
- Hoddinott, R. F., 1981: **The Thracians**, Thames and Hudson, London.
- Holleaux, Maurice, 1924: "Inscription Trouvée à Brousse", **BCH** Vol. 48. 1-57.
- Hornblower, Simon, 2011: **The Greek World 479-323 BC**, Fourth edition, Routledge, New York.
- Howgego, C. J., 1985: **Greek Imperial Countermarks, Studies in the provincial coinage of the Roman Empire**, Royal Numismatic Society, Special Publication No. 17, London.
- Hunterian, 1899: George MacDonald, **Catalogue of Greek Coins in the Hunterian Collection**, Vol. I, Italy, Sicily, Macedon, Thrace and Thessaly, Glasgow.
- Iliev, Jordan, 2013: "The Campaign of Antiochus II in Thrace", **History Studies** Vol. 5, Issue 1. 211-222.
- I. Ilon: **Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, Band 3, Die Inschriften von Ilion**, herausgegeben von Peter Frisch, Bonn, 1975.
- Isaac, Benjamin, 1986: **The Greek Settlements in Thrace Until The Macedonian Conquest**, Leiden, E. J. Brill.

- Jarosz, E., v.d., 2012: Jarosz, E., W. J. Teague, J. W. Book and Ş. T.; Beşiktepe “Observations on the characteristics of the Exchange flow in the Dardanelles Strait” **JGR.**, Vol. 17.
- Jerusalem, Wilhelm, 1879: “Die Inschrift von Sestos und Polybios”, **Wiener Studien** I. 32-58.
- Johnston, Ann, 2007: **Greek Imperial Denominations, Ca. 200-275, A Study of the Roman Provincial Bronze Coinages of Asia Minor**, Royal Numismatic Society Special Publication No. 43, London.
- Johnston, Ann, 1985: The So-called “ Pseudo-Autonomous” Greek Imperials, **Museum Notes** (American Numismatic Society), Vol. 30. 89-112.
- Jones, A. H. M., 1998: **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, Oxford University Press 1937, Special edition for Sandpiper Books Ltd.
- Jurukova, Jordan, 1981: **Griechisches Münzwerk, Die Münzprägung von Bizye**, Schriften Zur Geschichte und Kultur Der Antike Cilt 18, Akademie Der Wissenschaften der DDR, Berlin.
- Kahrstedt, Ulrich, 1954: **Beitrage zur geschichte der Thrakischen Cheronas**, Deutsche Beitrage zur Altertumswissenschaft, Heft 6, Bruno Grimm, Mainz.

- Katsari, Constantina, 2011: **The Roman Monetary System: The Eastern Provinces from the First to Third Century AD**, Cambridge University Press.
- Kazhdan, Alexander, 1991: “Kallipolis”, **The Oxford Dictionary of Byzantium**, Oxford University Press, Oxford-New York. 1094-95.
- Kienast, Dietmar, 1985: “Der heilige Senat. Senatskult und “kaiserlicher””, Senat, **Chiron** 15. 253-283.
- Klein, Dieter, 1999: “Sammlung von Griechischen Kleinsilbermünzen und Bronzen”, **Nomismata** 3, Milan.
- Körpe, Reyhan-Yavuz, M. F., 2009: “Sigeion and Its Foundation”, SOMA 2007, Ed. Çiğdem Özkan Aydın, **BAR**, 2009. 230-232.
- Körpe, Reyhan, 2015: “2013 Sestos ve Çevresi Yüzey Araştırması”, 32. **AST**, 02-06 Haziran 2014, C. 1, Ankara. 135-148.
- Krauss, Johannes, 1980: **Die Inschriften von Sestos und der thrakischen Chersones**, Habelt, Bonn.
- Kurke, Leslie, 1994: “Crisis and Decorum in Sixth Century Lesbos: Reading Alkaios Otherwise”, **Quaderni Urbinati di Cultura Classica**, New Series, Vol. 47, No. 2. 67-92.

- Külzer, Andreas, 2010: “Die thrakische Chersones als Geschichts und Wirtschaftsraum in frühbyzantinischer Zeit”, Eleventh International Congress of Thracology, Ed. Mustafa H. Sayar (baskıda) Istanbul, 8th - 12th November.
- Leaf, Walter, 1923: **Strabo on the Troad**, Book XIII, Cap. I, Ed. with translation and commentary by Walter Leaf, Cambridge University Press, Cambridge.
- Le Rider, Georges, 2001: **La naissance de la monnaie: Pratiques monétaires de l’Orient ancien**, Presses Universitaires de France.
- Lewis, Sian, 1996: **News and Society in the Greek Polis**, The University of North Carolina Press.
- Liddel-Scott, 1961: H. G. Liddel-R. Scott, **A Greek-English Lexicon**, Clarendon Press, Oxford.
- Lindgren, Henry Clay, 1989: **Ancient Greek Bronze Coins: European Mints, from the Lindgren Collection**, Henry Clay Lindgren, Chrysopylon Publishers, California.
- Lischine, C. L., 1902: **Collectione C. N. Lischine, Monnaies Grecques, Thrace**, Catalogue Accompagne de Vingt-Quatre Planches en Phototypie, Macon, Protat Freres, Imprimeurs.

- Lolling, H. G., 1881: “Altar Aus Sestos”, **Mitteilungen des Deutschen Archaologischen Institutes in Athens**, Band 6. 209-14.
- Loukopoulou, Louisa D., 1989: **Contribution a l’Histoire de la Thrace Propontique**, Meletemata, C. IX, Athens.
- Loukopoulou, L. D., 1987: “Provinciae Macedoniae Finis Orientalis: The Establishment of The Eastern Frontier”, **Meletemata**, Two Studies in Ancient Macedonian Topography, Athens. 61-100.
- Lozanov, Ivaylo, 2015: “Roman Thrace”, **A Companion to Ancient Thrace**, Wiley Blackwell. 75-90.
- Mac Donald, David, 1989: “The Worth of The Assarion”, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, Bd. 38, H. 1 (1st Qtr., 1989), 120-123.
- Magie, David, 1950: **Roman Rule in Asia Minor to The End of The Third Century After Christ**, Vol. I, Princeton University Press.
- Mango, Cyril-Scott, Roger, 2006: **The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813**, with assistance of Geoffrey Greatrex, Clarendon Press, Oxford.
- Martin, Katharina, 2013: **Demos, Boule, Gerousia. Personifikationen städtischer Institutionen auf kaiserzeitlichen Münzen aus Kleinasien**, Bonn.

- Martin, Thomas R., 1996: “Why Did the Greek "Polis" Originally Need Coins?” **Zeitschrift für Alte Geschichte**, Bd. 45, H. 3 (3rd Qtr., 1996). 257-283.
- Martin, Thomas R., 1995: “Coins, Mints and the Polis”, **Sources for the Ancient Greek City-State**, Symposium August, 24-27 1994, Acts of the Copenhagen Polis Centre vol. 2, Ed. Mogens Herman Hansen, Historisk-filosofiske meddelelser, 72, Munksgaard, Copenhagen. 257-291.
- Mathiesen, Thomas J., 1999: **Apollo’s Lyre, Greek music and music theory in Antiquity and the Middle Ages**, University of Nebraska Press, Lincoln and London.
- Mattingly, Harold B., 1981: “Coins and Amphoras-Chios, Samos and Thasos in the Fifth Century B.C.”, **JHS**, Vol. 101. 78-86.
- McClellan Coll., 1979: Grose, S. W., **Catalogue of The McClellan Collection of Greek Coins, Vol. II, The Greek Mainland, The Aegaeon Islands, Crete**, (Unchanged reprint of The edition Cambridge 1923-1929) Chicago.
- Melville Jones, J. R., 1971: “Denarii, Asses and Assaria in The Early Roman Empire”, **Bulletin of the Institute of Classical Studies**, No. 18. 99-105.
- Mennen, Inge, 2011: **Power and Status in the Roman Empire, AD 193-284**, Brill, Leiden-Boston.

- Manov, Metodi-Damyranov, Vassil, 2013: “The First Mint of Cavarus, The Last King of the Celtic Kingdom in Thrace”, **American Journal of Numismatics** Vol. 25. 11-19.
- Meriç v.d., 2009: “Çanakkale Boğazı’nın Güncel Bentik Foraminifer, Ostrakod, Mollusk Topluluğunu Denetleyen Faktörler ile Çökel Dağılımının Jeokimyası”, **Türkiye Jeoloji Bülteni**, C. 52, Sayı 2. 155-216.
- Meritt v.d., 1939: Benjamin Dean Meritt-H. T. Wade Gery-Malcolm Francis McGregor, **The Athenian Tribute Lists** Vol. I, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Meritt v.d., 1949: **The Athenian Tribute Lists**, Benjamin Dean Meritt-H. T. Wade Gery-Malcolm Francis McGregor, Vol. II, Princeton, New Jersey.
- Millingen, James, 1831: **Ancient Coins of Greek Cities and Kings From Various Collections Principally in Great Britain**; Illustrated and Explained by James Millingen, Esq. R. A. R. S. L. and Members of Various Foreign Academies, Londra.
- Mionnet, Théodore E., 1822: **Description De Médailles Antiques, Grecques et Romaines, Supplément Tome 2**, Paris.
- Mionnet, Théodore E., 1806: **Description De Médailles Antiques, Grecques et Romaines, Tome 1**, Paris.

- Molthein, 1895: **Catalogue de la Collection des Médailles Grecques de M. le Chevalier Léopold Walcher de Molthein**, Paris-Vienne.
- Mørkholm, Otto, 1991: **Early Hellenistic Coinage From the Accession of Alexander to the Peace of Apamea (336-188 BC)**, Ed. Philip Grierson-Ulla Westermark, Cambridge University Press, London.
- Murray, Oswyn, 2006: “The Ionian Revolt”, **CAH². IV**, Persia, Greece and the Western Mediterranean c. 525 to 479 B. C., ed: John Boardman, N. G. L. Hammond, D. M. Lewis, M. Ostwald, Cambridge University Press, Cambridge. 461-490.
- Müller, Ludwig, 1855: **Numismatique D’Alexandre Le Grand, Les Monnaies de Philippe II et III**, Copenhagen.
- Müller, Ludwig, 1858: **Die Münzen Des Thracischen Königs Lysimachus**, Kopenhagen.
- Napoli, 1870: **Catalogo del Museo Nazionale di Napoli**, Medagliere I, Monethe Greche, Napoli.
- Nesbitt, John-Oikonomides, Nicolas, 1996: **Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and in the Fogg Museum of Art**, Vol. 3, West, Northwest, and Central Asia Minor and the Orient, Ed. John Nesbitt-Nicolas

Oikonomides, Dumbarton Oaks, Washington D. C.

Newell, Edward, T., 1977: **The Coinage of the Western Seleucid Mints, From Seleucus I to Antiochus III**, Numismatic Studies No. 4, ANS , New York.

Newton, Charles, 1854: “Denkmäler der griechischen Inseln”, **Archäologische Zeitung**, C. 12, , No. 70 bis 72, Berlin. Col. 514.

Norwood, Gilbert, 1917: “A Greek Inscription From Gallipoli”, **The Classical Quarterly**, Vol. 11, No. 1. 1-2.

Oberhummer, E., 1923: “Sestos”, **RE** 51. 1892 vd.

Oberhummer, E., 1921: “Koila”, **RE** 21. 1048 vd .

Odahl, Charles Matson, 2004: **Constantine and The Christian Empire**, Routledge, New York.

Özdoğan, Mehmet, 1986: “Prehistoric sites in the Gelibolu Peninsula” **Anatolian studies**, Vol. 10. 51-66.

Özdoğan, Mehmet, 1983: “Trakya Araştırmaları” 1. **AST**, 23-26 Mayıs İstanbul. 63-68.

Page, Denys Lionel, 1959: **Sappho and Alcaeu: an introduction to the study of ancient Lesbian poetry**, Clarendon Press.

- Pajakowski, W., 1983: “Einige Bernerkungen zur Lokalisierung der Persischen Provinz (Satrapie) Skudra”, **Eos** Vol. VXXI. 243-55.
- Paunov, Evgeni, I., 2015: “Introduction to the Numismatics of Thrace, **A Companion to Ancient Thrace**, Ed. Julia Valeva v.d., Wiley Blackwell. 265-292.
- Paunov, Evgeni, I., 2013: From Koine to Romanitas, The Numismatic Evidence for Roman Expansion and Settlement in Bulgaria in Antiquity (Moesia and Thrace, ca. 146 BC-AD 98/117), **Doktora Tezi**, Cardiff University.
- Pembroke Coll., 1746: **Numismata antiqua in tres partes divisa: collegit olim et aeri incidi vivens curavit Thomas Pembrochiaie et Montis Gomerici comes, Prelo Demum Mandabantur**, London.
- Pellerin, Joseph, 1763: **Recueil de médailles de peuples et de villes, qui n'ont point encore été publiées, ou qui sont peu connues**, Tome I, Paris.
- Picard, Charles-Reinach, Adolphe J., 1912: “Voyage dans la Chersonése et aux îles de la mer de Thrace” **BCH** Vol. 36.
- Portalsky, Alexander, 2007: “Lydia, Miletus and Athens at the Thracian Chersonessus”, **Thracia** 17, s. 132, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia.

- Post, Henry A.V., 1830: **A Visit to Greece and Constantinople, in the year 1827-8**, Sleight&Robinson Printers, New York.
- Pottier, E., 1916: “Fouilles Archeologiques Sur L’emplacement de la Necropole D’Eleonte, en Thrace”, **l’Academie des Inscriptions et Belles Lettres**, Paris.
- Pozzi, 1979: **Catalogue des Monnaies Grecques Antiques de l’Ancienne Collection Pozzi**, Monnaies Frappées en Europe, Serge Boutin, Maastricht.
- Prokesch-Osten, 1872: “Autonome thrakische Münzen aus der Sammlung Prokesch-Osten” **Numismatische Zeitschrift**, Band IV. 185-230.
- Rathgeber, Georg, 1839: “Thrakische Münzen des Herzogl, Münzkabinets zu, Gotha”, **Numismatische Zeitung** V.
- Rehm, Ellen, 2010: “The Impacts of the Achamenids on Thrace: A Historical Review”, **Black Sea Studies**, Vol. XI, Editet by Jens Nieling and Ellen Rehm, Aarhus University Press. 137-160.
- Rhodes, Peter J., 2006: **A History of the Classical Greek World 478–323 BC**, Blackwell Publishing Ltd.
- Robert, Louis, 1973: “Les Monétaires et un décret hellénistique de Sestos”, **Revue numismatique**, 6e série - Tome 15. 43-53.

- Rose, C. Brian, 2008: “Separating Fact from Fiction in the Aiolian Migration” **Hesperia** Vol. 77, No. 3, ACSA. 399-430.
- Roseman , L. J., 1996: “The Construction of the Xerxes Bridge over the Hellespont”, **JHS**, C. CXVI. 88-107.
- RPC I, 2006: **Roman Provincial Coinage**, vol. I, From the death of Caesar to the death of Vitellius, 44 BC-AD 69, A. Burnett, M. Amandry, P. P. Ripollés, British Museum Press-Bibliothèque nationale de France, London-Paris, (Reprint).
- RPC II, 1999: **Roman Provincial Coinage**, vol. II, From Vespasian to Domitian, (AD 69-96), A. Burnett, M. Amandry, Ian Carradice, British Museum Press-Bibliothèque nationale de France, London-Paris.
- RPC III, 2015: **Roman Provincial Coinage**, vol. III, Nerva, Trajan and Hadrian, (AD 96-138), A. Burnett, M. Amandry, Ian Carradice, in collaboration with Jerome Mairat and with contributions by W. Metcalf, L. Bricault and M. Blet-Lemarquand, British Museum Press-Bibliothèque nationale de France, London-Paris.
- RPC IV, 2006: **Roman Provincial Coinage**, vol. IV, Antoninus Pius to Commodus, (AD 138-192), Christopher Howgego-Volker Heuchert, (Çevrimiçi). <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/>

- Rung, Eduard, 2013: “The Mission of Philiscus to Greece in 369/8 B. C.” **Anabasis 4.**
- Schäfer, Thomas, 2009: “Sigeion Yüzey Araştırmaları 2005-2007”, s. 1, **AST 26.2.** 1-12.
- Sestini, Domenico, 1796: **Descriptio Numorum Veterum, Ex Museis Ainslie, Bellini, Bondacca, Borgia, Casali, Cousinery, Gradenigo, Sanclemente, De Schellersheim, Verita Etc.,**Leipzig.
- Sestini, Domenico, 1830: **Descrizione delle medaglie Antiche Greche del museo Hedervariano, Dal Chersoneso Taurico fino a tutta la tessaglia e isole appartenenti alla medesima e alla Macedonia,** Parte Europe, Firenze.
- Sestini, Domenico, 1829: **Descrizione d’alcune medaglie Greche del museo del Signore Carlo D’Ottavio Fontana,** Part III, Florence.
- Sestini, Domenico, 1822: **Descrizione d’alcune medaglie Greche del museo del Signore Carlo D’Ottavio Fontana,** Par I, Florence.
- Smith A. H., 1892: **A Catalog of Sculpture in The Department of Greek and Roman Antiquities,** Vol. I, British Museum, Londra.

- SNG Cop. Thrace: **Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum 6, Thrace, Part I, The Tauric Chersonese Thrace: Mesebria**, Copenhagen: Einar Munksgaard, 1942.
- SNG Dreer III: **Sylloge Nummorum Graecorum, Sammlung Dreer/Klagenfurt im Landesmuseum für Kärnten, III. Teil, Thracien Macedonien-Päonien**, Klagenfurt, 1990.
- SNG Fitzwilliam: **Sylloge Nummorum Graecorum, Volume IV, Fitzwilliam Museum: Leake and General Collections, Part II, Sicily-Thrace**, Oxford University Press, London, 1972.
- SNG Grèce 3: **Sylloge Nummorum Graecorum, Grèce 3, Musée Numismatique D'Athènes Collection Antoine Christomanos, Première Partie: Italie-Eubée**, Par Mando Oeconomidès, Académie D'Athènes, 2004.
- SNG Greece 5: **Sylloge Nummorum Graecorum, Greece 5, Numismatic Museum, Athens, The A.G. Soutzos Collection by Eos Tsourti & Maria Daniela Trifiró**, Academy of Athens, 2007.
- SNG Grèce Evelpidis: **Sylloge Nummorum Graecorum, Grèce Collection Réna, H. Evelpidis, Athènes, Première Partie: Italie-Sicile-Thrace**, Louvain, 1970.

SNG Milano:

Sylloge Nummorum Graecorum, Italia, Civiche Raccolte Numismatiche, Volume VI, Macedonia-Thracia, 3. Chersonesus Tauricus-Sarmatia-Thracia-Chersonesus Thraciae-Isole della Thracia, Comune di Milano, Settore Cultura Musei e Mostre Civiche Raccolte Numismatiche, Tipolitografia Giancarlo Mascher, Milano, 2000.

SNG Turkey 3:

Sylloge Nummorum Graecorum, Turkey 3, Çanakkale Museum, Volume 1, Roman Provincial Coins of Mysia, Troas etc..Turkish Institute of Archaeology, İstanbul, 2009.

SNG Tübingen:

Taurische Chersones-Korkyra: Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Münzsammlung der Universität Tübingen, 2. Heft, Taurische Chersones-Korkyra, Nr. 731-1542, Berlin, 1982.

Streber, Franz, 1835:

Numismata Nonnulla Graeca Ex Museo Regis Bavariae Hactenus Minus Accurate Descripta [Texte imprimé], edidit Dr. Franciscus Ser. Streber, Numothecae Reg. Bav. Adjunctus, Abhandlungen Der Philosophisch-Philologischen Classe Der Königlich Bayerischen Akademie Der Wissenschaften, Band I. 79-255.

- Summer, G. V., 1978: “The Piracy Law From Delphi and the Law of the Cnidos Inscription”, **GRBS**, Vol. 19. 211-225
- Tek, A.T. ve Arslan, M., 1996: “A Collection of Ancient Coins Mostly Acquired In The Hellespont Area”, **Studies In Ancient Coinage From Turkey**, Edited By Richard Ashton, British Institute of Archaeology At Ankara, Monograph No: 17, London. 19-28.
- Thériault, Gaétan, 1996: **Le culte d’Homonoia dans les cités grecques**, Collection Maison de l’Orient: 26, Série épigraphique 3, Lyon.
- Thompson, Margaret, 1968: “The Mints of Lysimachus”, **Essays in Greek Coinage presented to Stanley Robinson**, Ed. C. M. Kraay ve G. K. Jenkins, Oxford. 163-182.
- Thonemann, Peter, 2016: **The Hellenistic World, Using Coins as Sources**, Cambridge University Press.
- Thonemann, Peter, 2013: “The Attalid State, 188-133 BC”, **Attalid Asia Minor, Money, International Relations and The State**, Ed. Thonemann Peter, Oxford University Press. 1-47.
- Türker, Ayşe Ç., 2015: “The Byzantine Castle in Akbas on Thracian Chersonesos”, **SOMA 2013**, Moscow, 25-27 April 2013, Ed. Sergei Fazlullin, Mazlum Mert Antika, s. 215, Archeopress Publishing Ltd., Oxford. 213-218.

- Tzvetkova, Julia, 2007: "The War Over the Chersonese, Zur Chronologie und Periodisierung des Atenisch-Odrysischen Konflikts um Die Thrakische Chersones", **Proceeding of the 10th International Congress of Thracology**, Komotini-Alexandroupolis, 18-23 October 2005, Athens. 657-668.
- Uysal, A. Osman-Türker, Ayşe Ç., 2007: "Çanakkale İli Ortaçağ ve Türk Dönemi Yüzey araştırması 2005 Yılı Çalışmaları", **AST 24**, Çanakkale, C. 1, Ankara. 107-126.
- Vanschoonwinkel, Jacques, 2006: "Greek Migrations to Aegean Anatolia in the Early Dark Age", **Greek Colonization: An Account of Greek colonies and Other Settlements Overseas** Vol. I, ed. Gocha R. Tsetskhladze., Brill, Leiden-Boston, 2006. 115-141.
- Varbanov, Ivan, 2002: **Greek Imperial Coins and Their Values, The Local Coinage of the Roman Empire**, Vol. III, Thrace (Serdika-Hadrianopolis), Chersonesos Thraciae, Insula Thracia, Macedonia, Burgaz.
- Veligianni, Chrissoula, 1994: "Das Dekret für Sestos IG II².274", **Klio** 76. 185-191.
- Viviers, Didier, 1985: "Du temps où Phorbas colonisait Eléonte: Mythologie et propagande cimoniaienne", **La parola del passato**, C. XL. 338-348.

- Von Fritze, Hans, 1907: “Die Menas-Inschrift und das Münzwesen der Stadt” **Nomisma** I. 1-13
- Wade-Grey, H. T., 1951: “Miltiades”, **JHS**, C. LXXI. 212-221.
- Waiblinger, Angelika, 1978: “La ville grecque d'Éléonte en Chersonèse de Thrace et sa nécropole”, **Comptes-rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres**, 122e année, N. 4. 843-857.
- Walbank, Frank W., 2006: “Macedonia and Greece”, **CAH²**. VII.1, The Hellenistic World, ed. F. W. Walbank, A. E. Astin, M. W. Frederiksen, R. M. Ogilvie, Cambridge University Press, Cambridge. 221-256.
- Walbank, Frank W., 2005: “The Via Egnatia: its role in Roman strategy”, **La Via Egnatia I, Da Apollonia e Dyrrachium and Herakleia Lynkestidos**, Michele Fasolo, Roma. I-IX.
- Walbank, Frank W., 1985: “Via Illa Nostra Militaris, Some Thoughts on The Via Egnatia” **Selected Papers, Studies in Greek and Roman History and Historiography**, Cambridge University Press. 193-209.

- Walbank, Frank W., 1981: “Prelude to Spartacus: The Romans in Southern Thrace, 150-70 BC”, Ed., C. Danov-A. Fol, **Spartacus. Symposium rebus Spartaci gestis dedicatum 2050 a**, Sofya, 20-24. IX.1977. 14-27.
- Walbank F. W., 1967: **Philip V of Macedon**, Archon Books, 1940, tekrar basım, Cambridge University Press.
- Walker, Alan S. 1982/83: “16 or 18 Assaria, Drachmai and Denarii in Mid Second Century A.D. Athens?”, **Israel Numismatic Journal**, 6-7, Israeli Numismatic Society, Jerusalem, 1982/83. 142-147.
- Weber II: **The Weber Collection, Vol. II**, Greek Coins, Macedon-Thrace-Thessaly-North Western, Central and Southern Greece by L. Porrer, London, 1924.
- Welzl, 1844: Verzeichniss der Münz- und Medaillen-Sammlung des... Leopold Welzl von Wellenheim, **in commission: J. Bermann, Band I, Viyana.**
- West, M. L., 1992: **Ancient Greek Music**, Clarendon Press, Oxford.
- Whitehead, David, 2000: **Hypereides**, Forensic Speeches, Introduction, Translation and Commentary by David Whitehead, Oxford University Press, London.

- Wilkes, J. J., 2006: “The Danubian and Balkan provinces”, **CAH**². X. 545-585.
- Williams, Stephen, 1997: **Diocletian and The Roman Recovery**, Routledge, New York/London.
- Winterthur: Bloesch, Hansjörg, **Griechische Münzen in Winterthur I**, Münzkabinett der Stadt Winterthur, 1987.
- Yarkin, U., 1978: “The coinage of Alopeconnesos in Thracian Chersonese”, **Numismatic Chronicle** 18. 1-6.
- Yavuz, M. Fatih, 2003: “The Thracian Chersonese in the Archaic and Classical Ages”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, University of Southern California, Aralık.
- Zahrnt, Michael, 2015: “Early History of Thrace to the Murder of Kotys I (360 BCE)”, **A Companion to Ancient Thrace**, Wiley Blackwell. 35-47.

YAZITLAR

1. Sestos Yazitları Metinleri

a) Menas adında bir hayırsevere onurlandırma yazıtı (Bkz. 1.3.1.1)

1 [ἐπὶ ἰ]ερ[έ]ως Γλαυκίου [το]ῦ Κυλλαίου, μηνὸς Ὑπ[ερβερεταίου — — — ἔδοξε τῆ] [βο]υλῆι καὶ τῶι δήμῳ, Μένανδρος Ἀπολλᾶ εἶπεν· ἐ[πειδὴ Μηνᾶς Μένητος] ὑπ[άρχει ἐκ τῆς] [π]ρώτης ἡλικίας κάλλιστον ἡγησάμενος εἶναι τὸ [τῆι πατρ]ίδι χρήσι[μο]ν ἑα[υτὸν] [π]αρέχουσαι, οὔτε δαπάνης καὶ χορηγίας οὐδεμιᾶς φειδόμενος, οὔτε κακοπαθία[ν]

5 [κ]αὶ κίνδυνον ἐκκλίνων οὔτε τὴν ἀπαντωμένην καταφθορὰν τῶν ἰδίων τοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως πρεσβεύουσιν ὑπολογιζόμενος, πάντα δὲ ταῦθ' ἡγούμενος δεύτερα καὶ πρὸ πλείστου θέμενος τὸ πρὸς τὴν πατρίδα γνήσιον καὶ ἐκτενές, βουλόμενός τε τῶι μὲν δήμῳ διὰ τῆς ἰδίας σπουδῆς αἰεὶ τι τῶν χρησίμων κατασκευάζειν, ἑαυτῶι δὲ καὶ τοῖς ἐξ ἑαυτοῦ διὰ τῆς ἀπαντωμένης ἐκ τοῦ πλήθους εὐχαριστίας δόξαν αἰμνησ-

10 τον περιποεῖν, ἢ πολλὰς μὲν πρεσβείας ἐπιτελέσας [π]ρὸς τοὺς βασιλεῖς, ἐν αἷς πάντα τὰ συμφέροντα κατηργάσατο μετὰ τῶν συμπρεσβευτῶν τῶι δήμῳ, τὰς τ' ἐνχειρι[σ]- θείσας ἑαυτῶι πίστεως ὁσίως διεφύλαξεν, πραγματευθεὶς δὲ καὶ παρὰ Στράτωνι τῶ[ι] στρατηγῶι τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν κατὰ τὴν Θράκιαν τόπων καὶ τῆς καλλίστης ὑποδοχῆς ἀξιούμενος παρ' αὐτῶι διὰ τὴν ἐν τοῖς πιστευομένοις καθαριότητα ἐ-

15 κεῖνόν τε παρείσατο χρήσιμον γείνεσθαι τῆι πόλει, αὐτός τε πᾶσι τοῖς πολίταις ἐκτενῶς προσηνέχθη, τῶν τε βασιλέων εἰς θεοὺς μεταστάντων καὶ τῆς πόλεω[ς] [ἐ]ν ἐπικινδύνῳ καιρῶι γενομένης διὰ τε τὸν ἀπὸ τῶν γειτνιώντων Θρακῶν φόβον καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τῆς αἰφνιδίου περιστάσεως ἐπιστάντων χαλεπῶν, Μηνᾶ[ς] καὶ λέγων καὶ πράσσων διετέλει τὰ ἄριστα καὶ κάλλιστα, διδοὺς ἀπροφασίστως ἐ-

20 αὐτὸν εἰς πάντα τὰ συμφέροντα τῆι πόλει, τὰς τε πρεσβείας ἀνεδέχετο προθύμως πρὸς τε τοὺς στρατηγούς τοὺς ἀποστελλομένους ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τοὺς πεμπομένους πρεσβευτάς, ἐν αἷς ἐν οὐδενὶ καθυστέρησεν ὁ δήμος, ἀλλὰ πάντα κατωκονομῆσατο διὰ τῆς τῶν πρεσβευόντων κακοπαθίας, πρὸς οὓς τε ἐπρέσβευσεν δήμους ἐν καιροῖς ἀναγκαίοις τὰ λυσιτελεῖ τῆι πατρίδι με-

25 τὰ τῶν συμπρεσβευτῶν κατεσκεύασεν· ἢ ἐν τε ταῖς πολεμικαῖς περιστάσεσιν ἀνήρ ἀγαθὸς ὢν διατετέλεκεν περὶ τὸν δήμον· ἢ ἱερεὺς τε ἀποδειχθεὶς το[ῦ] βασιλέως Ἀτάλου ἀξίως ἀνεστράφη τοῦ δήμου, πᾶσαν ὑπομείνας φιλαγάθω[ς] τὴν ἐν τοῖς δαπανωμένοις χορηγίαν, ἐπιστραφεὶς οὐ μόνον τῶν πολιτῶν [καὶ] τῶν ἄλλων τῶν κατοικούντων τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρεπιδημούντων[ν]

30 ξένων, περιτιθείς τὴν ἐκ τῶν ξένων εὐφημίαν τῇ πατρίδι· ννν γυμνασί-
 αρχὸς τε αἰρεθεὶς τῆς τε εὐταξίας τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων προενοήθη,
 τῆς τε ἄλλης εὐσχημοσύνης τῆς κατὰ τὸ γυμνάσιον ἀντελάβετο καλῶς κα[ι]
 φιλοτίμως, ννν κατεσκεύασεν δὲ τὸν τε λουτρῶνα καὶ τὸν ἐφ[ε]-
 ξῆς οἶκον, ἀνέθηκεν δὲ καὶ ἄγαλμα λευκοῦ λίθου, τὰ τε ἐλλείποντα καὶ ὄντα ἀ-
 35 ναγκαῖα προσκατεσκεύασεν· ν ἔν τε τοῖς γενεθλίοις τοῦ βασιλέως καθ' ἕκαστον
 μῆνα θυσιάζων ὑπὲρ τοῦ δήμου, διαδρομὰς ἐτίθει τοῖς τε ἐφήβοις καὶ τοῖς
 νέοις, συνετέλει δὲ καὶ ἀκοντισμοὺς καὶ τοξείας, ἐτίθει δὲ καὶ ἐπαλείμ-
 ματα διὰ τῆς ἑαυτοῦ φιλοδοξίας, προτρεπόμενος εἰς ἄσκησιν καὶ φιλο-
 πονίαν τοὺς νέους, ἀνθ' ὧν ὁ δῆμος, ἀποδεχόμενος αὐτοῦ τὸ φιλόσπουδον καὶ
 40 ἐκτενές, συνεχώρησεν μὲν αὐτῷ τὰς ἐπιγραφάς, ἠξίωσεν δὲ ἐπαίνου διὰ
 τῶν ψηφισμάτων, οἳ τε ἔφηβοι καὶ οἱ νέοι ἐστεφάνωσαν αὐτόν τε καὶ τὸν
 ἐφήβαρχον, ὧν ἀποδεξάμενος τὴν τιμὴν τῆς δαπάνης αὐτοὺς παρέλυσεν, τὰς
 δὲ τῶν ὄπλων ἀναθέσεις ἐκ τῶν ἰδίων ἐποιήσατο· ν τοῦ τε δήμου προελομέ-
 νου νομίσματι χαλκίνῳ χρῆσθαι ἰδίῳ χάριν τοῦ νομειτεύεσθαι μὲν τὸν τῆς π[ό]-
 45 [λ]εως χαρακτήρα, τὸ δὲ λυσιτελές τὸ περιγεινόμενον ἐκ τῆς τοιαύτης προσόδου
 λαμβάνειν τὸν δῆμον, καὶ προχειρισάμενον τοὺς τὴν πίστιν εὐσεβῶς τε καὶ
 δικαίως τηρήσοντας, νν Μηνᾶς αἰρεθεὶς μετὰ τοῦ συναποδειχθέντος τὴν κα-
 θήκουσαν εἰσηνέγκατο ἐπιμέλειαν, ἐξ ὧν ὁ δῆμος διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν δι-
 καιοσύνην τε καὶ φιλοτιμίαν χρῆται τῷ ἰδίῳ νομίσματι, ἔν τε ταῖς ἄλλαις ἀ[ρ]-
 50 χαῖς καὶ λειτουργίαις, εἰς ἃς ὁ δῆμος αὐτὸν προκεχειρίσται, ἴσον ἑαυτὸν καὶ δί-
 καιον παρῆσχηται, βουλόμενος στοιχεῖν τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ πρασσομένοις καὶ κα-
 τὰ μῆθὲν ἐνλείπειν τῇ πρὸς τὸ πλῆθος εὐνοίαι, φυλάσσειν δὲ ὀρθῶς καὶ δι-
 काίως τὰς ἐνχειριζόμενας αὐτῷ πίστεις· ννν τό τε δεῦτερον παρακλη-
 θεὶς γυμνασιάρχῃσιν ὑπέμεινεν ἐν καιροῖς δυσκόλοις, τεθλειμμένων ἡμ[ῶν]
 55 ἐξ ἐτῶν πλειόνων διὰ τε τὰς Θραικίους ἐπιδρομὰς καὶ τοὺς περιστάντας τὴν
 πόλιν πολέμους, ἐν οἷς ἀπήχθη μὲν τὰ ἀπὸ τῶν ἀγρῶν πάντα, ἄσπορος δὲ ἡ πλε[ίς]-
 τη χώρα ἐγένετο· αἱ τ' ἐπιγεγόμεναι κατὰ τὸ συνεχές ἀφορίαί τοῦ σίτου εἰς ἀπορί-
 αν κατὰ κοινόν τε τὸν δῆμον ἤγαγον, καθ' ἰδίαν τε ἕκαστον τῶν πολιτῶν· ν ἐν[θα]
 καὶ Μηνᾶς ἐν πολλοῖς τεθλειμμένος, πάντα δὲ ταῦτα παραιτησάμενος τῷ θεω-
 60 [ρ]εῖν τὸν δῆμον εὐχάριστον ὄντα καὶ τιμᾶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐπιστάμενον
 [ὕ]περέθετο ἑαυτὸν ταῖς τε δαπάναις καὶ τῇ λοιπῇ φιλοδοξίαι· εἰσελθὼν γὰρ εἰς
 τὴν ἀρχὴν τῇ νομηνίαι, συνετέλεσεν μὲν θυσίας τῷ τε Ἑρμῇ καὶ τῷ Ἡρακλεῖ[ι]
 τοῖς καθιδρυμένοις ἐν τῷ γυμνασίῳ θεοῖς, ὑπὲρ τῆς τοῦ δήμου καὶ τῆς τῶν νέων σωτη-
 ρίας, ἐπετέλεσεν δὲ καὶ διαδρομὰς καὶ θέσεις ἀκοντισμοῦ καὶ τοξείας, τῇ δὲ ἐχομ[έ]-
 65 νη καλλιερήσας ἐκάλεσεν ἐπὶ τὰ ἱερὰ οὐ μόνον τοὺς μετέχοντας τοῦ ἀλείμματος,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας, ποιούμενος τὴν μετάδοσιν τῶν ἱερῶν καὶ τοῖς ξέ-
 νοις· ν καθ' ἕκαστόν τε μῆνα ἐπιτελῶν τὰς πρεπούσας θυσίας ὑπὲρ τῶν νέων τοῖς

προεστηκόσιν τοῦ γυμνασίου θεοῖς φιλαγάθως καὶ μεγαλομερῶς ἐχρήτο, τιθεὶς ἀ-
κοντισμούς τε καὶ τοξείας καὶ διαδρομὰς ἐπιτελῶν, μεταδιδούς μὲν τοῖς νέοις τῶν
70 καλλιερουμένων ὑφ' ἑαυτοῦ ἱερῶν, προτρεπόμενος δὲ διὰ τῆς τοιαύτης φιλοδοξία[ς]
[π]ρὸς ἄσκησιν καὶ φιλοπονίαν τοὺς νέους, ἐξ ὧν αἱ τῶν νεωτέρων ψυχαὶ πρὸς ἀνδρείαν ἀμιλλώμε-
ναι καλῶς ἄγονται τοῖς ἡθεσιν πρὸς ἀρετήν, μετεδίδου δὲ τοῖς ἀλειφομένοις τῶν ἱερῶν
[τ]ῶν ἀπὸ τοῦ ἀλείμματος εἰς οἶκον, κοινὴν ποιούμενος τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τοῖς ξένο[ις]
[τ]οῖς μετέχουσι τοῦ ἀλείμματος, προσηνέχθη δὲ φιλανθρώπως καὶ τοῖς τὰς ἀκροάσει[ς]
75 ποιησαμένοις πᾶσιν, βουλόμενος καὶ ἐν τούτοις διὰ τῶν πεπαιδευμένων τὸ ἔνδοξον π[ε]-
ριτιθέσθαι τῇ πατρίδι, ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῆς τῶν ἐφήβων καὶ νέων παιδείας τῆς τε λοιπῆ[ς]
εὐσχημοσύνης τῆς κατὰ τὸ γυμνάσιον προενοήθη, ἐχορήγησεν δὲ καὶ ζύστρας καὶ ἐπα-
λείμματα ἔθηκεν, συνετέλεσεν δὲ καὶ ἀγῶνα τῷ Ἑρμεῖ καὶ Ἡρακλεῖ ἐν τῷ Ὑπερβερεταίῳ μ[η]νί,
τιθεὶς ἄθλα πάντων τῶν ἀθλημάτων τοῖς τε νέοις καὶ τοῖς ἐφήβοις ὅπλα ἐπίσημα ἐνδεδεμένα
80 ἐν ὀπλοθήκαις, ἐφ' ἃ ἐπιγράψας τοὺς νικήσαντας τὴν ἀνάθεσιν αὐτῶν παραχρήμα ἐν τῷ γυ-
μνασίῳ ἐποίησατο, ἔθηκεν δὲ καὶ δευτερεῖα θέματα, ἔθηκεν δὲ καὶ παισὶν ἄθλα καὶ ὀπλομαχία[ς]
θέματα ἐφήβοις τε καὶ ἀνδράσιν, ὁμοίως δὲ καὶ διατοξείας καὶ διακοντισμοῦ· ἢ ἔθηκεν δὲ κα[ὶ] ἰ]
ὄπλα μακροῦ δρόμου καὶ εὐταξίας καὶ φιλοπονίας καὶ εὐεξίας, συντελέσας δὲ καὶ θυσίαν τοῖς
προγεγραμμένοις θεοῖς καὶ κατατροχάσας τὴν εὐανδρίαν κατὰ τὸν νόμον, ἐκάλεσεν ἐπὶ τὰ
85 ἱερά τοὺς ἀλειφομένους πάντας καὶ τοὺς ξένους τοὺς μετέχοντας τῶν κοινῶν, λαμπρὰν
ποιησάμενος τὴν ὑποδοχὴν καὶ ἀξίαν τῶν θεῶν καὶ τοῦ δήμου· ἢ ἵνα οὖν καὶ ὁ δῆμος φαί-
νηται τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν τιμῶν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας φιλοτί-
μους γινομένους περὶ τὰ κοινὰ καὶ φιλοδοξεῖν προαιρουμένους ἀποδεχόμενος καὶ ἐν χάριτος
[ἄ]ποδόσει μὴ λείπηται, ἢ θεωροῦντές τε καὶ οἱ λοιποὶ τὰς περιγινομένας τιμὰς ἐκ τοῦ δήμου
90 τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς, ζηλωταὶ μὲν τῶν καλλίστων γίνονται, προτρέπωνται δὲ πρὸς
ἀρετήν,
ἐπαύξεται δὲ τὰ κοινὰ παρορμωμένων πάντων πρὸς τὸ φιλοδοξεῖν καὶ περιποιούντων ἀεὶ τι τῇ
πατρίδι τῶν καλῶν· ἢ τύχη τῇ ἀγαθῇ δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ἐπηνῆσθαι Μηνᾶν
Μένητος ἐπὶ τε τοῖς προγεγραμμένοις πᾶσιν καὶ ἐφ' ἣ ἔχων εὐνοίαι διατελεῖ πρὸς τὸν δῆμον,
συνκεχωρησθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὴν τῶν ὄπλων ἀνάθεσιν ἐπιτελέσαι ποιουμένῳ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ
95 ὅτι ἐστεφάνωται ὑπὸ τε τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων, στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ
δήμου ἀνὰ πᾶ[ν]
ἔτος τῆς πανηγύρεως ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι χρυσῶι στεφάνῳ, τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ κήρυκος
ποιουμένου κατὰ τὰδε· ὁ δῆμος στεφανοῖ Μηνᾶν Μένητος γυμνασιάρχισαντα δις καλῶς κα[ὶ]
φιλοδόξως ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν. ἢ στήσαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆν
[ἐ]ν τῷ γυμνασίῳ, ἐφ' ἣς ἐπιγραφῆσεται· ὁ δῆμος καὶ οἱ νέοι Μηνᾶν Μένητος γυμνασιάρχισαν-
100 [τ]α δις καλῶς καὶ φιλοδόξως καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα γεγονότα περὶ τὸν δῆμον. καλεῖσθαι δὲ αὐ-
[τ]ὸν καὶ ἐκγόνους εἰς προεδρίαν ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν, οἷς ἂν ἐπιτελεῖ ὁ δῆμος, ποιεῖσθαι δὲ
τοῦ στεφάνου τὴν ἀνάρρησιν τὸν κατ' ἐνιαυτὸν γινόμενον {ον} ἀγωνοθέτην. ἢ ἐπεὶ δὲ
βουλόμενος διὰ τὴν ὑπάρχουσαν περὶ τὰ κοινὰ στενοχωρίαν χαρίζεσθαι καὶ ἐν τούτοις

τῆι πόλει ἀναδέχεται ἐκ τῶν ἰδίων τὸ ἀνήλωμα τὸ εἰς τὸν ἀνδριάντα, προνοηθήτωι
105 ἵνα ὡς κάλλιστος σταθῆι, ἀναγραφάτωι δὲ καὶ εἰς στήλην λευκοῦ λίθου τόδε τὸ ψήφισ-
μα καὶ στησάτωι εἰς τὸ γυμνάσιον.

b) Titus Phorphanus Nikias'a ait mezar steli (Bkz. 1.3.1.2)

1 [Τί]τος Φορφανὸς Τίτου
[Ν]ικίας τὸ μνημῆον
ἐποίησεν τῶι ἀδελφῶι
[Τ]ίτωι Φορφανῶι Τίτου

5 Πύθῃι
[κ]αὶ Φορφανῆ Τίτου Βην[ύσ]-
[τ]ει τῆι συναπελευθέραι.
ὁ δῆμος. οἱ πραγματευόμε-
νοι Ῥωμαῖοι

10 Τίτον Φορφανὸν Τίτου Νικίαν.

çelenk 3.11 ὁ δῆ-
μος
[ὁ Μαι]δυτίων.

çelenk 4.11 ὁ δῆ-
μος
ὁ Ἀλωπεκον-
νησίων.

c) T. Porfanus'a ait mezar steli (Bkz. 1.3.1.3)

1 Τατία ἢ καὶ Μαξίμα Τίτω
Πορφανῶ ἰδίῳ ἀνδρὶ
μνήμης χάριν.

sıra I.çelenk 1.1
ὁ δῆμος
Σηστίων.

çelenk 2.1
ὁ δῆμος

Φλαβιοπο-
λειτών.

çelenk 3.1

ó δήμος
Μαδυτίω-
ν.

sıra II.çelenk 4.1

ó δήμος
Άβυδηγ-
ών.

çelenk 5.1

ó δήμ-
ος Δαρδ-
ανείων.

çelenk 6.1

ó δήμο-
ς Άλαπο-
κονησίω-
ν.

Çelengin atında 7.1

ó δήμος
ó Έλευσί-
ων {²⁶Έλεουσίων = Έλαιουσίων}

d) Mezar steli (Bkz. 1.3.1.4)

1.1 ó δήμος

1.2 ó Ά-
λωπε-
κοννη-

5 σίων.

2.1 ó δήμος

2.2 ó Σκο-

παιτῶν.

3.1 ὁ δῆμος

3.2 ὁ Λιμν-
ειτῶν.

4.1 [ὁ] δ[ῆμ]ος

4.2 [ὁ] Λουσι-
[μ]αχέ-
[ων].

5.1 [ὁ δ]ῆμος

5.2 ὁ Κ[α]λ-
λιπο-
λιτῶν.

6.1 [(?)οἱ Ῥωμ]αῖοι

6.2 [. c.2.]ΟΣΥ
[— — — —]

7.1 ὁ δῆμος

7.2 ὁ
[. 1-2.]ΑΛ[.]Υ
[— — — — —]

8.1 ὁ δῆμος

8.2 ὁ
ΣΚ[. 1-2.]
[— — — —]

frg. c.I 1.1

2.1 ὁ δῆμος

2.2 ὁ Δαρ-
δανέων.

[— — — — — γε]γονότα καὶ εὐ-
[εργετ(?) — — — — —]

3.1   ὁ
          δῆμος
          [— —]

e) Sestos’lu gençlerin eğitmenleri Asklepiades’i onurlandırmaları (Bkz. 1.3.1.5)

1   Σ[ήστ]ιοι νέοι καὶ ἔφηβοι
          καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ παιδευταὶ
          ἐστεφάνωσαν [Ἀσ]κληπιάδην
          Νικομάχου γεωμέτρην
5   ἀρετῆς ἔνεκα καὶ εὐνοίας
          τῆς εἰς ἑαυτούς.

f) Mezar Rölyefi (Bkz. 1.3.1.6)

1   Δαμᾶς Μηνίου ἐτῶν ξε’ καὶ
          γυνῆ αὐτοῦ Χρυσέα ἐτῶν ν’.
          χαίρε-
          τε.

g) Yazıtlı arşitrav parçası (Bkz. 1.3.1.7)

1   [— — — O]ΥΣ υἱὸν Δόλην καὶ Νίκης τὸ ΠΑ[— —]
          [— — — —] καὶ τὸ προσκήνιον ἀρετῆς [ἔνεκεν].

h) Iulia ve kocası Marcus Agrippa’nın onurlandırılması (Bkz. 1.3.1.8)

sol.1   ὁ δῆμος
          Ἰουλίαν θεὰν Αὐτοκράτορος
          Καίσαρος θεοῦ υἱοῦ Σεβασ[τοῦ].
sağ.4   ὁ δῆ[μος]
5   Μᾶρκον Ἀγρίπ[παν].

2. Sestos Dışında Bulunan Sestos ile İlişkili Yazıtlar.

a) IG II² 133 (Bkz. 1.3.2.1)

- 1 προξενία καὶ εὐεργεσί[α]
Φιλί[σ]κ[ω]ι Λύκου αὐτῶ[ι]
καὶ ἐ[κ]γ[ό]νοις Σ[ηστ]ίω[ι].
[ἐ]πὶ [Καλ]λ[ιστράτου ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Ἀ]-
5 [κ]α[μαν]τίδ[ος ἐνάτης πρυτανείας ἧ] Πά[-
[ν]διος Σωκλ[έ]ους ἐξ Οἴου ἐγραμμάτευε[-
[ν]· τῶν προέδ[ρω]ν [ἐπεψήφιζε . . . 9. . .]-
· Κονθυλῆθ[ε]ν· ἔ[δοξεν τῶι δήμωι . . 5. .]-
· ἰδης εἶπε[ν]· ἐπ[ειδὴ Φιλίσκος ἀνὴρ ἄγ]-
10 [α]θὸς ἐγένετο [περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθην]-
αίων μηνύσας τ[ὸν τῶν Βυζαντίων στόλ(?)]-
ον, ἐ[ψ]ηφίσθαι τῶ[ι δήμωι πρόξενον εἶν]-
αι καὶ[ι] εὐεργέτη[ν Ἀθηναίων τοῦ δήμου]
καὶ αὐτὸν καὶ [ἐκγόνους· καὶ ἀναγράψα]-
15 ι τόδε τὸ ψήφι[σμα τὸν γραμματέα τῆς β]-
ουλῆς ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ καθαθεῖ]-
ναι ἐν τῇ ἀκροπ[όλει δέκα ἡμερῶν, εἰς]
δὲ τὴν ἀναγραφὴν [δοῦναι τὸν ταμίαν τ]-
οῦ δήμου ΔΔ δραχμ[ὰς ἐκ τῶν κατὰ ψηφίς]-
20 ματα ἀναλισκ[ο]μ[ένων. ἐπαινέσαι δὲ Φι]-
λίσκον καὶ καλέσαι[ι ἐπὶ ξένια εἰς τὸ π]-
ρυτανεῖο[ν] εἰς αὐ[ρ]ι[ον· ἐπιμελεῖσθαι]
δὲ Φιλίσκου τὸν λι[μενόφρουρον(?)] τὸν Ἀ]-

25 θηναίων ἐν Ἑλλησπόν[τῳ καὶ τοὺς ἄρχ]-
 οντας τοὺς ἐν Ἑλλησπ[όντῳ, Ἀθήνησι δ]-
 ἐ τὴν βουλὴν τὴν αἰε βο[υλεύουσας καὶ]
 τοὺς στρατηγούς ὅπως ἄ[ν μὴ ἀδικῆται].

b) IG II² 272 ve 274 (Bkz. 1.3.2.2)

272

1 . . . . I —————
 [. πρ]οξε[ν —————]
 . . Ἀθην[α —————]
 . τοὺς τ[. . . . . 18. . . . . ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψή]-
 5 [φι]σμα τ[ὸν γραμματέα τὸν κατὰ πρυτανείαν εἰς στήλην]
 [λι]θίνην[ν καὶ στήσαι ἐν ἀκροπόλει, εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴ]-
 [ν τῆς σ]τή[λης —————]
 . . 5 . . ο —————
 —————

274

[————— ἀναγράψαι —————]
 1 [. . 6 . . τὸν γραμματέα τῆς βουλ]ῆς ἐν στήλ-
 [ηι λιθίνηι καὶ στήσαι] ἐν ἀκροπόλει δέκα
 [ἡμερῶν. στήσαι δὲ καὶ ἐ]ν Σηστῶι τὸν ἄρχον-
 [τα . . . 8 . . . ἐπιμελη]θῆν[α]ι δὲ αὐτῶν τῆμ β-
 5 [ουλὴν ὅπως ἂν σώως οἰ]κῶσιν ἥδη καὶ ὡς ἀσφ-
 [αλέστατα. ἐπαινέσαι δ]ὲ αὐτοὺς ἀνδραγαθ-

[ίας ἔνεκα τῆς εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων
[καὶ καλέσαι ἐπὶ δεῖπν]ον εἰς τὸ πρυτανεῖ-
[ον εἰς αὔριον]. vacat

c) IG II² 3304 (Bkz. 1.3.2.3)

1   Ἀυτοκράτορα Τραιανὸν Ἀδριανὸν
         Ὀλύμπιον Καίσαρα Σεβαστὸν
         Σήστιοι τὸν ἑαυτῶν σωτήρα
         καὶ κτίστην διὰ πρεσβευτῶν
5   Τ' Ῥαγωνίου Πόρθμου καὶ
         Κλαυδίου Ἀβίου <βου>λευτῶν.

d) IG II² 10262 (Bkz. 1.3.2.4)

1   Ἀριστοδίκη Ἀρίσταρχος Ἀθηναῖς
         Σήστιοι.

e) IG XII,6 1:43 (Bkz. 1.3.2.5)

1   [ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ],
         [. . .]ησίλ[εω]ς εἶπεν· ἐπειδὴ vacat
         [N]ασίνικος Φιλοξένου Σήστιος
         χρήσιμος τοῖς ἐντυγχάνουσι
5   τῶν πολιτῶν ἐγένετο καὶ ἐν τῷ πρό-
         σθεν χρόνῳ πολλὴν εἴδοιαν καὶ
         προθυμίαν ἀεὶ παρεχόμενος δια-
         τελεῖ περὶ τὸν δῆμον τὸν Σαμίων

- χρήσι[μός τε γε]γένηται περὶ τὸμ π-
10 [όλεμον τὸμ] πρὸς τοὺς κληρού-
[χους, καὶ εἰς] Ἄναια παρέσχετο
[— — — — ἡ]μιολίαν καὶ τριηκόν-
[τερον, ὥστε] διαπλεῶσαι τοὺς πο-
[λίτας εἰς τὴν] νῆσον, δεδόχθαι
15 [τῆι βουλῆι κα]ι τῶι δήμωι· δεδόσθαι
[Ναοσινί]κωι Φιλοξένου Σηστί-
[ωι πολιτ]εῖαν ἐπ' ἴσηι καὶ ὁμοίαι
[αὐτῶι κ]αὶ ἐκγόνοις καὶ ἐπικληρῶ-
[σαι αὐ]τὸν ἐπὶ φυλῆν καὶ χιλια-
20 [σ]τὸν καὶ ἑκατοστὸν καὶ γένος
καὶ ἀναγράψαι αὐτὸν καθάπερ καὶ τ-
οὺς ἄλλ<λ>οὺς Σαμίους, τῆς δὲ ἀναγρα-
φῆς ἐπιμεληθῆναι τοὺς πέντε
τοὺς ἡρημένους, ἀναγράψαι δὲ
25 τόδε τὸ ψήφισμα εἰστήλην λιθίνην
καὶ στήσαι εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρης.

vacat 0,445

Not: TAM II 168 numaralı yazıtta geçen Sestos'un, Thrakia Khersonesosu'ndaki Sestos olamayacağı, Tez'in ilgili bölümünde belirtilmişti. Bu nedenle buraya dahil edilmemiştir.

RESİMLER

Resim 1
Gelibolu Yarımadası uydu fotoğrafı

Resim 2
Sestos (Akbaş Mevkii) uydu fotoğrafı

Resim 3
Akbaş Mevkii'ndeki tepenin Kuzeydoğudan görünüşü

Resim 4
Sestos'un lokalizasyonunun yapıldığı tepeden Lampsakos yönüne bakış

Resim 5
Sestos'un lokalizasyonunun yapıldığı tepedeki kalenin kalıntıları

Resim 6
Sestosun lokalizasyonunun yapıldığı tepedeki kalenin kalıntıları

Resim 7
AE 9 mm, 0.60 g, ky -, Naumann 43, 415.

Resim 8
AE - mm, - g, ky -,
Münzen&Medaillen 30, 99

Resim 9
AE - mm, 6.37 g, ky -,
Münzen&Medaillen 30, 132

Resim 10
AE 14.5 mm, 3.65 g, ky 12,
Yale Uni. Coll. 2004.6.1014

Resim 11
AR 16.59 g, ky 10, Newell 1559

Sestus .				
85	4 Dr			
86	—	— M		
87	—	— A		
88	—	— K		
89	—	— Π		
90	—	— Π		
91	—	— A		
92	—	— M	★	
93	—	—	N	
94	—	— A		
95	—		ΣΚΟΣΤΟΚΟΥ	

Resim 12

Müller'in Sestos'a attettiği Lysimakhos Tetradrahmilerindeki semboller

SESTUS	
<i>Alexander types and legend</i>	301/0–300/299
Staters	
*19. Lion's forepart over L; bucranium or cornucopiae (?) below wing	
<i>Alexander types with Lysimachus legend</i>	299/8–297/6
Staters	
*20. Lion's forepart over L; bucranium below wing	
Drachms	
*21. Lion's forepart over L; cornucopiae or below throne	
22. Lion's forepart over L; bucranium below throne	
<i>Lysimachus types</i>	297/6–c. 282/1
Tetradrachms	
*23. Lion's forepart inner l.	
24. Dolphin inner l.; or or on throne	
25. inner l.; no throne	
26. inner l.; on throne	
*27. Ivy leaf inner l.	
28. Axe inner l.	
*29. Flower inner l.	
30. inner l.	
*31. Bee with ear of grain inner l.	

Resim 13

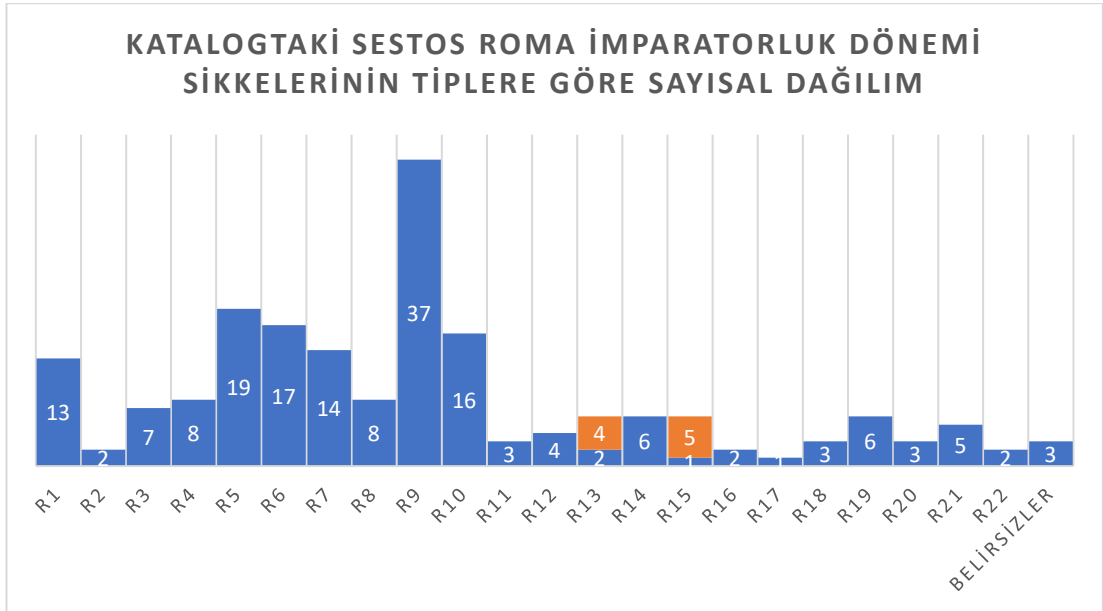
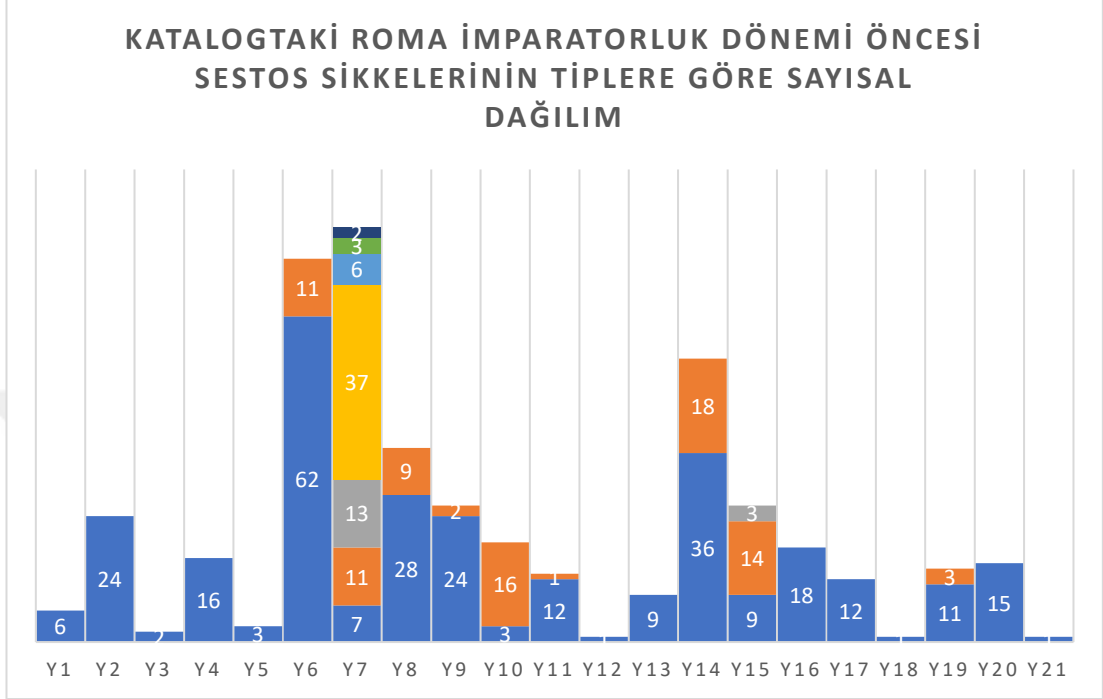
Thompson'un Lysimakhos sikkelerinde Sestos'a attettiği semboller

Resim 14

Olfert Dapper'in (1636-1689) Sestos Limanı'nı gösteren gravürü. Dapper, hiç seyahat etmemiş olsa da antik edebiyat yazarlarının yanı sıra çağdaşı pek çok kaynağı kullanarak Tarih ve Coğrafya incelemeleri yayımlamıştır. Bu eserlerinde harita ve gravürler de bulunmaktadır.

TABLolar

Not: Sütunlardaki renkler aşağıdan yukarı doğru sıralı olmak üzere o tipin varyasyonlarını temsil etmektedir. Örneğin Tip Y14.1: 36 adet, Y14.2: 18 adet gibi.

LEVHALAR

Roma İmparatorluk Dönemi Öncesi Sikkeleri

TİP Y1

TİP Y2

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

19

20

21

22

23

TIP Y3

1

2

TIP Y4

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

TIP Y5

TIP Y6.1

TIP Y6.2

TİP Y6 - Y9 BELİRSİZLER

TİP Y7.1

TİP Y7.2

TIP Y7.3

TIP Y7.4

TİP Y7.5

TİP Y7.6

TİP Y8.1

TIP Y8.2

TIP Y9.1

TIP Y9.2

Tip Y10.1

Tip Y10.2

Tip Y11.1

Tip Y12

Tip Y13

Tip Y14.1

21

22

23

24

25

26

27

28

29

31

32

33

34

35

36

Tip Y14.2

3

4

5

6

7

Tip Y15.1

9

Tip Y15.2

2

3

4

5

6

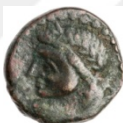
7

8

9

13

14

Tip Y16

1

2

3

4

5

6

7

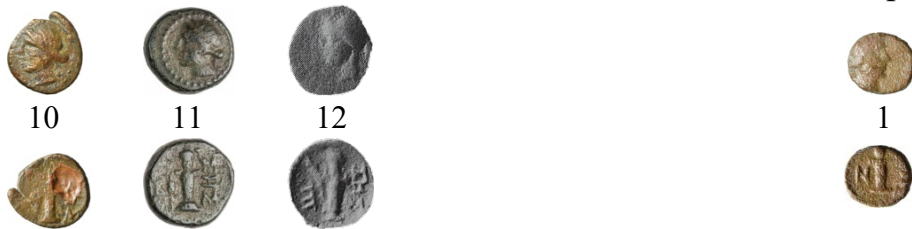

Tip Y17

Tip Y18

Tip Y19.1

Tip Y19.2

Tip Y20

Tip Y21

Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri

Tip R1 Augustus

Tip R2

Tip R3
Caligula

Tip R4
Claudius

Tip R5
Nero

Tip R6
Vespasianus

Tip R7
Domitianus

Tip R8
Yarı Otonom Darplar

Tip R9
Traianus

Tip R10
Hadrianus

13

14

Tip R11
Septimius Severus

1

2

3

Tip R12
Julia Domna

1

2

3

4

Tip R13.1
Caracalla

Tip R13.2

Tip R14

Tip R15.1

1

Tip 15.2

1

2

3

4

5

Tip R16

Severus Alexander

1

2

Tip R17

1

Tip R18
III. Gordianus

Tip R19

Tip R20
I. Philippus

Tip R21
II. Philippus

Tip R22
Gallienus

1

2

Belirsizler

2

3

CV
Arif YACI

Doğum Tarihi: 1977

İletişim: arifyaci@hotmail.com

EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı.

Tez Konusu: Büyük İskender'e Kadar Thrakia Khersonesosu'ndaki Kentler ve Sikkeleri.

MESLEKİ DENEYİMLER

14.10.2011-07.12.2011: Trakya Bölgesi Yüzey Araştırmaları (Ekip Üyesi).

28.11.2012-14.12.2012: Trakya Bölgesi Yüzey Araştırmaları (Ekip Üyesi).

Temmuz-Eylül 2013: Parion Antik Kenti Arkeolojik Kazıları (Ekip Üyesi).

Temmuz-Eylül 2014: Parion Antik Kenti Arkeolojik Kazıları (Ekip Üyesi).

Temmuz-Eylül 2015: Küçükçekmece Göl Havzası Bathonea Arkeolojik Kazıları (Ekip Üyesi).

YAYINLAR

“2010-2014 Yılları Parion Kazılarında Bulunan Coela Sikkeleri”, Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2015. 179-186.

“Eskiçağ'da Gelibolu Yarımadası” Toplumsal Tarih vol. 240, 2013. 66-70.

Poster Sunumu

“Observations About the Coin Finds of 2011-2012 Thracian Chersonesos Survey”
International Symposium; Thrace; Local Coinage and Regional Identity, 15-17 April
2015 Berlin.

DEVAM EDEN PROJELER

Sylloge Nummorum Graecorum Turkey 11, Çetin Erdem Collection, Lydian Coins
(Prof. Dr. Oğuz Tekin ile).

Sylloge Nummorum Graecorum Turkey 12, Zeki Karaoğlu Collection, Ionia (Prof.
Dr. Oğuz Tekin ile).